

UCHWAŁA NR XLV/623/2022
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

z dnia 26 września 2022 r.

**w sprawie przyjęcia informacji Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego
w Białymstoku za 2021 rok**

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r., poz. 547) oraz art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2021 r., poz. 195 ze zm.¹⁾), Sejmik Województwa Podlaskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się informację Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku o stanie bezpieczeństwa sanitarnego województwa podlaskiego za 2021 rok, stanowiącą załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Podlaskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku

Bogusław Dębski

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r.: poz. 655, poz. 1700

2021 Ocena

stanu sanitarnego

województwa podlaskiego

Białystok, maj 2022r.

SPIS TREŚCI

Tytuł rozdziału	Strona
<i>HISTORIA SŁUŻB SANITARNYCH WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO</i>	4
<i>OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO</i>	6
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE EPIDEMIOLOGII</i>	7
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAM</i>	38
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI I ŻYWIENIA</i>	65
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ</i>	92
<i>OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO - WYCHOWAWCZYCH</i>	115
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO</i>	125
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ</i>	131
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ</i>	142
<i>DZIAŁALNOŚĆ LABORATORYJNA</i>	159
<i>DZIAŁALNOŚĆ MEDYCZNEGO LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNEGO</i>	169
<i>SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ</i>	175
<i>ZAŁĄCZNIKI</i>	178

Szanowni Państwo

Pragnę Państwu przedstawić Ocenę stanu sanitarnego województwa podlaskiego za 2021 rok. Był to kolejny rok, w którym pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej musieli zmierzyć się z groźnymi skutkami pandemii COVID-19, stanowiąc kluczową rolę w zapobieganiu szerzeniu się koronawirusa SARS-COV-2. Wprowadziliśmy szereg zmian i rozwiązań, a także włożyliśmy w naszą pracę maximum wysiłku, by sprostać tej niecodziennej sytuacji i zapewnić bezpieczeństwo zdrowotne współobywatelom. Pomimo pandemii realizowaliśmy nasze pozostałe zadania z zakresu zdrowia publicznego, na przykład: nadzór nad warunkami pracy w zakładach pracy, nadzór nad podmiotami leczniczymi, obiektami komunalnymi, placówkami oświatowo-wychowawczymi. Zapewnialiśmy naszym mieszkańcom m.in. bezpieczeństwo żywności, żywienia, wody do spożycia, wody w kąpieliskach i sprawowaliśmy szeroki nadzór nad substancjami i mieszaninami chemicznymi niebezpiecznymi. Staraliśmy się zapobiegać negatywnym skutkom wpływu szkodliwych i uciążliwych czynników na zdrowie ludzi już na etapie planowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji inwestycji. Przez ten rok promowaliśmy wśród mieszkańców Podlasia zdrowy styl życia.

Rok 2021 to rok dynamicznych zmian, nie tylko w naszym regionie, ale także w Polsce i na świecie. Te wszystkie działania mają swoje odzwierciedlenie w prezentowanym opracowaniu.

Ocena stanu sanitarnego województwa podlaskiego jest podsumowaniem działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej za 2021 rok na terenie województwa podlaskiego. Ukazuje pracę wszystkich pracowników inspekcji sanitarnej szczebla wojewódzkiego jak i powiatowego. Została sporządzona przez zespół pracowników Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w oparciu o dane własne i przesłane przez czternaście stacji powiatowych, działających w naszym województwie.

Pragnę, aby dane zawarte w dokumencie, były przydatne wszystkim instytucjom odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego.

Ewa Jakubowicz
p.o. Podlaskiego Państwowego
Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego

INSPEKCJA SANITARNA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

HISTORIA

SŁUŻB SANITARNYCH

województwa podlaskiego
Prace nad budowaniem systemu nadzoru sanitarno - epidemiologicznego w Polsce rozpoczęły się w roku 1918 po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

Powstanie służb sanitarnych na terenie woj. podlaskiego datuje się na rok 1945, kiedy to przy ulicy Warszawskiej 67 utworzono Filię Państwowego Zakładu Higieny. Jej kierownikiem został dr Marian Poznański. W 1951 roku siedzibę placówki przeniesiono na ulicę Dzierżyńskiego 8 (obecna Legionowa).

28 stycznia 1950 roku utworzone zostały: Wojewódzka i powiatowe kolumny sanitarne, których celem było zapobieganie chorobom zakaźnym, ich zwalczanie, propagowanie zasad higieny i prowadzenie akcji sanitarno - porządkowych.

21 kwietnia 1952 roku na bazie osobowej i majątkowej Filii PZH w Białymstoku i Wojewódzkiej Kolumny Sanitarnej utworzona została Wojewódzka Stacja Sanitarно - Epidemiologiczna w Białymstoku.

Na podstawie dekretu z 14 sierpnia 1954 roku powołano Państwową Inspekcję Sanitarną podległą Ministrowi Zdrowia. Dr Marian Poznański został Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym i jednocześnie dyrektorem WSSE w Białymstoku.

3 czerwca 1957 roku Powiatowe Kolumny Sanitarne zostały przekształcone w Powiatowe Stacje Sanitarно - Epidemiologiczne.

W związku z reformą administracyjną kraju, w 1975 roku utworzono 3 wojewódzkie stacje sanitarno - epidemiologiczne: w Białymstoku, Łomży i Suwałkach, zlikwidowano stacje powiatowe oraz powołano stacje terenowe.

Z dniem 1 września 1985 roku weszła w życie ustawa z dnia 14 marca 1985 roku o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, która zastąpiła dekret z 1954 roku i po licznych nowelizacjach jest obowiązującym aktem prawnym.

Zarządzeniem Nr 77/99 Wojewody Podlaskiego z dnia 1999 roku utworzono: Wojewódzką Stację Sanitarно - Epidemiologiczną w Białymstoku z dwoma oddziałami zamiejscowymi w Łomży i Suwałkach, oraz 14 powiatowych stacji sanitarno - epidemiologicznych.

W kolejnych latach oddziały zamiejscowe WSSE w Białymstoku włączono do odpowiednich Powiatowych Stacji Sanitarно - Epidemiologicznych.

1 stycznia 2003 roku powołano Graniczną Stację Sanitarно - Epidemiologiczną w Suwałkach.

CELE I ZADANIA

Państwowa Inspekcja Sanitarna jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:

- higieny środowiska,
- higieny pracy w zakładach pracy,
- higieny radiacyjnej,
- higieny procesów nauczania i wychowania,
- higieny wypoczynku i rekreacji,
- zdrowotnymi żywności, żywienia i produktów kosmetycznych,
- higieniczno sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, których są udzielane świadczenia zdrowotne - w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwych i uciążliwych środowiskowych, zapobiegania chorob, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

PROWADZIMY

1. Badania:

- fizykochemiczne i mikrobiologiczne środków spożywczych, kosmetyków, próbek sanitarnych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- mikrobiologiczne wymazów sanitarnych,
- posilków,
- żywności i pasz genetycznie modyfikowanych,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody do spożycia,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wód mineralnych, stołowych i źródłanych
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody w pływalniach,
- mikrobiologiczne wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpeli,
- powietrza wewnątrz pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi,
- szkodliwych dla zdrowia czynników chemicznych i pyłów w środowisku pracy.

2. Pomiary:

- szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia czynników fizycznych występujących w środowisku pracy,
- budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej, pól elektromagnetycznych w środowisku.

3. Testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich.

4. Kurs na klasyfikatora grzybów świeżych.

5. Szczepienia ochronne przeciwko grypie, kleszczowemu zapaleniu mózgu, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B.

6. Poradnictwo merytoryczne i metodyczne.

ORGANIZUJEMY I KOORDYNUJEMY:

1. Programy edukacyjne, kampanie informacyjne, akcje i imprezy prozdrowotne.

2. Konkursy, olimpiady.

3. Szkolenia personelu medycznego oraz kadry pedagogicznej.

UDOSTĘPNIAMY materiały informacyjno - edukacyjne

W REALIZACJI ZADAŃ WSPÓŁPRACUJEMY z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim, Urzędem Marszałkowskim Woj. Podlaskiego, Inspekcją Weterynaryjną, Państwową Inspekcją Ochrony Roslin i Nasiennictwa, Państwową Inspekcją Farmaceutyczną, Państwową Inspekcją Handlową, Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych, Inspekcją Ochrony Środowiska, Państwową Inspekcją Pracy, Komendą Wojewódzką Policji w Białymstoku, Komendą Miejską Policji w Białymstoku, Krajową Administracją Skarbową, Kuratorium Oświaty w Białymstoku, Białostockim Centrum Onkologii, Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku, Podlaskim Oddziałem Przewozów Regionalnych w Białymstoku oraz innymi organizacjami pozarządowymi i Inspekcjami.

Działania Służb Sanitarnych, a następnie Państwowej inspekcji Sanitarnej na terenie województwa podlaskiego doprowadziły do:

- wzrostu świadomości zdrowotnej ludności,
- zmniejszenia zapadalności na szereg chorób zakaźnych,
- poprawy stanu sanitarnego województwa,
- poprawy jakości środków spożywczych oraz żywienia społeczeństwa,
- ograniczenia powstawania szkodliwych dla zdrowia czynników w środowisku pracy,
- zmniejszenie dostępności nowych narkotyków poprzez likwidację stacjonarnych punktów sprzedaży
- ograniczenia sprzedaży dilerkiej.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej części kraju, w geograficznym środku Europy. Powierzchnia województwa wynosi 20187 km², co stanowi 6,5% powierzchni Polski i plasuje je na szóstej pozycji w kraju. Województwo podzielone jest na 17 powiatów (14 ziemskich i 3 grodzkie: Białystok, Łomża, Suwałki) oraz 118 gmin.

Zaludnienie: wg stanu na dzień 31.12.2021 r. Liczba ludności województwa podlaskiego wynosiła 1165262 osób, w tym: 567453 mężczyzn oraz 597809 kobiet.

Białystok z liczbą 295683 mieszkańców jest największym miastem w północno-wschodniej Polsce. Pełni funkcje administracyjnego, gospodarczego, naukowego i kulturalnego centrum Podlasia. Jest stolicą województwa i siedzibą jego władz.

Łomża zamieszкана przez 62019 osób jest ważnym ośrodkiem handlu oraz przetwórstwa produktów rolnych.

Suwałki liczą 69206 mieszkańców. Zlokalizowana na terenie miasta Specjalna Strefa Ekonomiczna stwarza dogodne warunki do rozwoju prywatnej przedsiębiorczości.

Bogactwo kulturowe: Podlasie jest najbardziej zróżnicowanym regionem w Polsce pod względem etnicznym i kulturowym. Od stuleci zamieszkują tutaj różne narodowości i wyznania. Poza ludnością polską województwo zamieszkują: Białorusini, Litwini, Tatarzy, Rosjanie, Ukraińcy, Romowie i Żydzi.

Walory krajoznawcze: najcenniejszym bogactwem Podlasia jest przyroda. Na terenie województwa istnieją 4 parki narodowe, w tym najstarszy w Polsce - Białowiecki Park Narodowy, a także Biebrzański Park Narodowy oraz Wigierski i Narwiański Park Narodowy. Ochrona przyrody i środowiska naturalnego obejmuje również 3 parki krajobrazowe i 87 rezerwatów przyrody. Atutem województwa jest nieskażone środowisko, z fragmentami pierwotnej puszczy oraz unikatowymi rozlewiskami Biebrzy. Województwo zaliczane jest do ekologicznie czystego obszaru „Zielonych Płuc Polski”.

ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII PUNKT SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH

STAN SANITARNY OBIEKTÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

W związku z ogłoszeniem w dniu 20 marca 2020 r. rozporządzenia w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r. poz. 491) w dużej mierze zasoby służb sanitarnych z terenu województwa podlaskiego zostały przesunięte z podstawowych obowiązków związanych z nadzorem bieżącym do zadań wykonywanych w ramach panującej sytuacji epidemicznej COVID-19. Ze względu na stan epidemii priorytetem działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej stanowiła kontynuacja pracy związanej z zapobieganiem rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w 2021 roku sprawowała nadzór nad działalnością wykonywaną przez podmioty lecznicze oraz praktyki zawodowe.

W województwie podlaskim objęto nadzorem działalność leczniczą w:

- 1081 podmiotach leczniczych, w tym: 42 szpitalach, 12 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 3 zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, 3 sanatoriach, 2 hospicjach, 828 przychodniach/ośrodkach zdrowia/poradniach/ambulatoriach z izbą chorych/lecznicach, 40 zakładach badań diagnostycznych i medycznych laboratoriach diagnostycznych, 34 zakładach rehabilitacji leczniczej, 117 innych.
- 930 praktykach zawodowych, w tym: 489 indywidualnych praktykach lekarskich, 365 specjalistycznych praktykach lekarskich, 27 grupowych praktykach lekarskich, 12 indywidualnych, grupowych i specjalistycznych praktykach pielęgniarских oraz 37 innych obiektach wykonujących działalność leczniczą przez praktyki zawodowe.

Zdjęcie źródło: www.pexels.com¹

Nadzór bieżący sprawowany był nad stanem higieniczno-sanitarnym, jaki powinien spełniać personel medyczny, sprzęt pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne. Zagadnienia kontroli dotyczyły:

- podejmowanych działań zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych,
- szczepień ochronnych,
- prawidłowości opracowania i wdrożenia procedur dezynfekcyjnych i sterylizacyjnych oraz oceny sprzątnięcia i czystości bieżącej pomieszczeń,

¹ Prezentowane zdjęcia w Ocenie stanu sanitarnego województwa podlaskiego w 2021 roku są pozyskane ze źródeł własnych WSSE Białystok oraz z www.pexels.com, www.pixabay.com

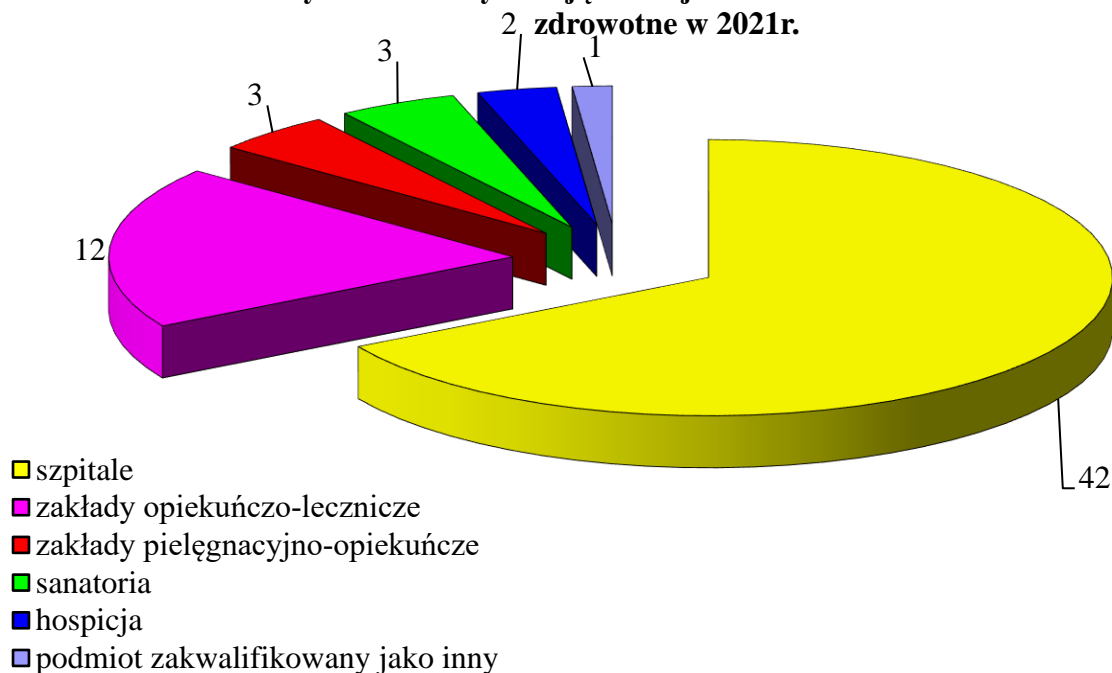
- spełnienia wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą,
- sposobu postępowania z odpadami medycznymi w miejscu ich powstawania.

Tabela 1. Podmioty wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2021 r.

Wyszczególnienie					Liczba urządzeń i obiektów						
					według ewidencji na 31 XII 2021	skontrolowanych					
						ogółem	% kontrolowanych	ze stwierdzonym złym stanem			
								higieniczno-sanitarnym i technicznym	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym	
Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze	Ogółem				1	1081	152	14,1	0	1	9
	Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	szpitalne	szpitale ogółem	2	42	16	38,1	0	1	3	
			w tym szpitale jednodniowe	3	7	0	0	0	0	0	
			w tym szpitale uzdrowiskowe	4	1	0	0	0	0	0	
		inne niż szpitalne	zakłady opiekuńczo-lecznicze	5	12	1	8,3	0	0	0	
			zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze	6	3	1	33,3	0	0	0	
			zakłady rehabilitacji leczniczej	7	0	0	0	0	0	0	
			sanatoria	8	3	2	66,7	0	0	0	
			hospicja	9	2	0	0	0	0	0	
			inne	10	1	1	100	0	0	0	
	Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne		przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria z izbą chorych, lecznice	11	828	108	13,0	0	0	3	
			zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne	12	40	5	12,5	0	0	2	
			zakłady rehabilitacji leczniczej	13	34	2	5,9	0	0	0	
			inne ogółem	14	116	16	13,8	0	0	1	

		w tym uzdrowiskowe	15	0	0	0	0	0	0
--	--	-----------------------	----	---	---	---	---	---	---

Podmioty lecznicze wykonujące stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w 2021r.

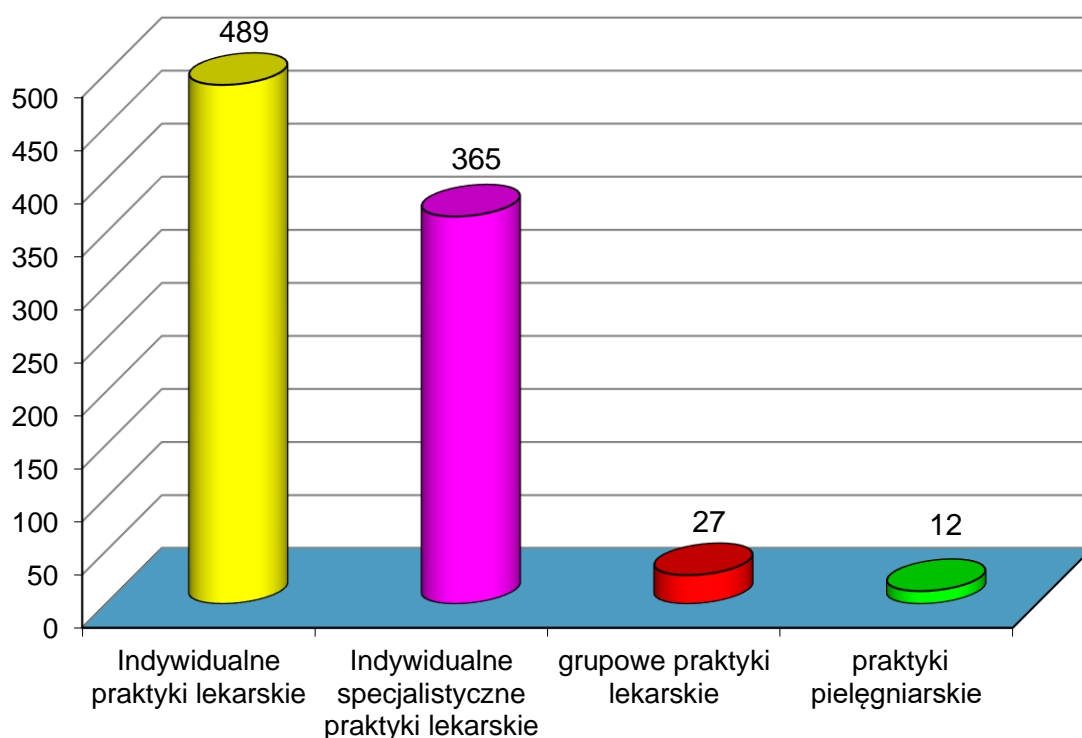

Wykres nr 1. Podmioty lecznicze wykonujące stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w 2021

Tabela 2. Praktyki zawodowe wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2021 r.

Wyszczególnienie			Liczba urządzeń i obiektów					
			według ewidencji na 31 XII 2021	Skontrolowanych				
				ogółem	% kontrolowanych	Ze stwierdzonym złym stanem		
						higieniczno-sanitarnym i technicznym	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym
Działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową	Ogółem	1	930	98	10,6	0	0	2
	Indywidualne praktyki lekarskie ogółem	2	489	72	14,7	0	0	2
	W tym indywidualne praktyki lekarzy dentystów	3	359	60	16,7	0	0	2
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie ogółem	4	365	19	5,2	0	0	0
	W tym indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentystów	5	163	12	7,4	0	0	0
	Grupowe praktyki lekarskie ogółem	6	27	2	7,4	0	0	0
	W tym grupowe praktyki lekarzy dentystów	7	20	2	10	0	0	0
	Indywidualne praktyki pielęgniarek	8	3	0	0	0	0	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki pielęgniarek	9	1	1	100	0	0	0
	Grupowe praktyki pielęgniarek	10	8	1	12,5	0	0	0
	Inne	11	37	3	8,1	0	0	0

Wykres nr 2. Działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową

Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze

W skład podmiotów leczniczych wchodzi: szpitale, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, zakłady rehabilitacji leczniczej, sanatoria, hospicja i inne podmioty (pogotowie ratunkowe, stacja krwiodawstwa), przychodnie/ośrodki zdrowia/poradnie/ ambulatoria z izbami chorych/lecznice, zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne, zakłady rehabilitacji leczniczej.

Kontroli stanu sanitarnego dokonano w 152 obiektach tej grupy, co stanowiło 14,1% ujętych w ewidencji.

Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

Kontroli stanu sanitarnego dokonano w 21 obiektach tej grupy, co stanowiło 33,3 % ujętych w ewidencji. Negatywnie oceniono stan higieniczno-sanitarny w jednym podmiocie leczniczym, natomiast w dziewięciu przypadkach zakwestionowano stan techniczny.

Szpitale

W 2021 r. w województwie podlaskim nadzorem objęto 42 szpitale. Skontrolowanych zostało 16 (38,1%). W jednym przypadku stwierdzono nieprawidłowości higieniczno-sanitarne, stan techniczny zakwestionowano w 3 przypadkach. Należy podkreślić, że w szpitalach priorytet stanowi podwyższenie standardu warunków sanitarno-technicznych, w jakich udzielane są świadczenia zdrowotne. Zły stan higieniczno-sanitarny oceniono w jednym ze szpitali ze względu na nieprawidłowości w zakresie prowadzenia zakażeń szpitalnych, brak dokumentacji w zakresie zranień ostrymi narzędziami, nieprawidłowe postępowanie z odpadami medycznymi na stanowisku pracy.

Najczęściej stwierdzone uchybienia techniczne to: zabrudzone, popękane, powłoki malarskie w salach chorych, pomieszczeniach-higieniczno-sanitarnych; gabinetach zabiegowych, brudownikach, ciągach komunikacyjnych; zniszczone, łuszczące się powierzchnie drzwi, zniszczona armatura łazienkowa w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych, zniszczone podłogi, zniszczone powierzchnie stolików w salach pacjentów, brak urządzenia do dekontaminacji i utylizacji wkładów jednorazowych wraz z zawartością oraz brak wentylacji wymuszonej przy izolacie w oddziale pediatrycznym, brak służы umywalkowo-fartuchowej.

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne

W 2021 r. na terenie województwa podlaskiego funkcjonowały następujące podmioty wykonujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne: 828 przychodnie/ośrodki/ poradnie/ambulatoria; 40 zakładów badań diagnostycznych/medycznych laboratoriów diagnostycznych, 34 zakłady rehabilitacji leczniczej oraz 116 innych podmiotów udzielających ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych. Kontroli stanu sanitarnego dokonano w 131 obiektach tej grupy na 1018 zarejestrowanych, co stanowiło 12,9 % ujętych w ewidencji.

W 6 przypadkach stwierdzono niewłaściwy stan techniczny: zabrudzone ściany i sufity, zniszczone podłogi oraz drzwi z futrynami, niewłaściwy stan techniczny kozetek lekarskich w gabinetach diagnostyczno-zabiegowym.

Działalność lecznicza wykonywana w ramach praktyki zawodowej

Działalność lecznicza wykonywana jest w ramach: indywidualnej praktyki lekarskiej, indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej, grupowej praktyki lekarskiej, indywidualnej praktyki lekarzy dentystów; indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarzy dentystów, indywidualnej praktyki pielęgniarek, indywidualnej specjalistycznej praktyki pielęgniarek, grupowej praktyki pielęgniarek. Kontroli stanu sanitarnego działalności leczniczej wykonywanej przez praktykę

zawodową dokonano w 98 obiektach tej grupy, co stanowiło 10,5 % ujętych w ewidencji. Stan techniczny ww. grupy obiektów zakwestionowano w dwóch indywidualnych praktykach lekarzy dentystów. Stwierdzono brak zlewu 2 – komorowego w ciągu technologicznym sterylizatorni w gabinecie, brak w gabinecie umywalki z baterią z ciepłą i zimną wodą, dozownika z mydłem w płynie, dozownika ze środkiem dezynfekcyjnym, pojemnika z ręcznikami jednorazowego użycia i pojemnika na zużyte ręczniki.

Sterylizacja wyrobów medycznych odbywała się w autoklawach, które są na wyposażeniu gabinetów praktyk zawodowych. Największa liczba autoklawów przypada na: indywidualne praktyki lekarzy dentystów oraz indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentystów. W niewielkiej części usługa w zakresie dekontaminacji zlecana była innym podmiotom – centralnym sterylizatorniom funkcjonującym głównie w szpitalach.

Opracowanie i wdrożenie procedur: dezynfekcji, mycia narzędzi i sprzętu medycznego, sterylizacji, sprzątania i dezynfekcji pomieszczeń

Zgodnie z art. 11 ust. 1, ust. 2 pkt 3 Ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2021 r. poz. 2069 z późn. zm.), kierownicy podmiotów leczniczych oraz inne osoby udzielające świadczeń zdrowotnych podjęli działania zapobiegające szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych obejmujące w szczególności opracowanie, wdrożenie oraz nadzorowanie procedur sanitarno – higienicznych zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym związanym z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, dla podległych placówek. W skontrolowanych podmiotach leczniczych praktykach zawodowych nie stwierdzono braków w dokumentacji oraz nie zakwestionowano wiedzy personelu udzielającego świadczeń zdrowotnych. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie opracowanych procedur sanitarno-higienicznych oraz instrukcji stanowiskowych. Przedmiotowa dokumentacja jest aktualizowana i dostosowana do rodzaju wykonywanej działalności leczniczej oraz zakresu udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz warunki, w jakich są one świadczone.

Zaopatrzenie w środki dezynfekcyjne i ich stosowanie

Wszystkie placówki prowadzące działalność leczniczą posiadały odpowiednie zaopatrzenie w środki do mycia i dezynfekcji narzędzi, sprzętu medycznego, powierzchni oraz dostęp do indywidualnych środków ochrony osobistej (rękawiczki jednorazowego użytku, fartuchy, maseczki itp.). Dezynfekcja sprzętu wielokrotnego użycia prowadzona była zazwyczaj w pomieszczeniu udzielania świadczenia w specjalnie do tego celu wydzielonych i opisanych pojemnikach z przykrywą i sitem, dostosowanych do ilości dezynfekowanego sprzętu. Mycie i dezynfekcja narzędzi i sprzętu odbywała się w większości podmiotów w sposób manualny, natomiast w części zakładów leczniczych, w którym podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne - maszynowo. Wszystkie stosowane preparaty dezynfekcyjne były zarejestrowane przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych zgodnie z ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych (Dz. U. z 2020 r. poz. 836).

Sterylizacja

Wszystkie nadzorowane szpitale mają zapewnioną możliwość wykonywania sterylizacji sprzętu w zazwyczaj w centralnej lub lokalnej sterylizatorni, rzadziej w punktach sterylizacyjnych. W przypadku braku autoklawów niskotemperaturowych szpitale zawierały umowę na usługi sterylizacyjne z innymi jednostkami, dysponującymi tego rodzaju urządzeniami. Podmioty inne niż szpitale, udzielające stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych, które stosowały sprzęt wielokrotnego użycia, po przeprowadzonej wstępnej dezynfekcji przekazywały go, zgodnie z zawartą umową do centralnej sterylizatorni, zlokalizowanej w szpitalu. Podstawowym celem procesu sterylizacji jest wytworzenie sterylnych produktów do użycia przy i na pacjencie w ekonomiczny sposób i w określonym czasie. Prawidłowe przeprowadzenie procesu dekontaminacji ma znaczący wpływ na bezpieczeństwo pacjentów poprzez zmniejszenie ryzyka wystąpienia zakażeń szpitalnych. Do zakażeń szpitalnych dochodzi często poprzez użycie niesterylnych narzędzi. Sterylizatornie szpitalne wyposażone były w sterylizatory próżniowe, grawitacyjne, niskotemperaturowe

(plazmowe, na tlenek etylenu). Najpopularniejszą metodą sterylizacji stosowaną w sterylizatorach szpitalnych jest sterylizacja nasyconą parą wodną. W wielu przypadkach sterylizacja parą wodną jest metodą wystarczającą do sterylizacji potrzebnych w szpitalu materiałów i urządzeń medycznych. Niektóre urządzenia medyczne ze względu na wrażliwość na wysoką temperaturę i wilgotność nie mogą być sterylizowane w tradycyjnych cyklach w parze wodnej. W takich przypadkach stosuje się sterylizację niskotemperaturową. Kontrola wewnętrzna procesów sterylizacji prowadzona była w formie dokumentacji cyklu, lub protokołu procesu łącznie z wydrukami z autoklawu. Kontroli wewnętrznej podlegały wskaźniki fizyczne (temperatura, czas, ciśnienie), chemiczne i biologiczne. Wskaźniki chemiczne zakładane były do wsadu, pakietu i zestawu z narzędziami. Wskaźniki biologiczne stosowane były celem kontroli skuteczności procesu sterylizacji autoklawu – zgodnie z procedurami. Szpitale prowadziły dokumentację medyczną w sposób umożliwiający powiązanie procesu sterylizacji narzędzi z konkretnym pacjentem, u którego zostały użyte. Fakt ten dokumentowano w historii choroby pacjenta lub protokole zabiegowym, operacyjnym. Nie stwierdzono przeprowadzania procesów reprocessowania sprzętu jednorazowego użycia. Sterylny sprzęt i materiał przechowywany był prawidłowo z zachowaniem terminu ważności. Sprzęt i narzędzia do i po sterylizacji transportowane były do sterylizatorni w odpowiednich pojemnikach, podlegających myciu i dezynfekcji po ich zastosowaniu.

Gospodarka odpadami medycznymi

W obiektach objętych nadzorem podczas czynności kontrolnych sprawdzano sposób postępowania z odpadami medycznymi, powstałymi w wyniku udzielania świadczeń zdrowotnych. Weryfikowano procesy zbierania, czasowego magazynowania, warunki transportu wewnętrznego na terenie podmiotów leczniczych. Kontrolowano sposób segregacji poszczególnych odpadów na stanowiskach pracy. Sprawdzano czas przetrzymywania, sposób oznakowania pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów medycznych.

We wszystkich skontrolowanych szpitalach segregacja odpadów odbywa się w miejscu ich wytworzenia. Odpady niebezpieczne, za wyjątkiem odpadów o ostrych końcach i krawędziach były zbierane w miejscu ich powstawania do worków jednorazowego użycia, koloru czerwonego, wytrzymałych, odpornych na działanie wilgoci i środków chemicznych. Przedmioty o ostrych końcach i krawędziach były zbierane w pojemnikach jednorazowego użycia, sztywnych, odpornych na działanie wilgoci, wytrzymałych na przekłucie bądź przecięcie. Pojemniki znajdowały się w miejscach ich wytworzenia.

Worki jednorazowego użycia umieszczane były na stelażach lub usuwane do sztywnych pojemników (jednorazowego lub wielokrotnego użycia), napełnianych do 2/3 objętości, zamykanych i przekazywanych do pomieszczenia służącego do wstępnego magazynowania odpadów niebezpiecznych. Transport wewnętrzny odpadów medycznych z miejsca powstawania do miejsca magazynowania lub odbioru odbywał się środkami transportu przeznaczonymi wyłącznie do tego celu, w sztywnych pojemnikach wielokrotnego lub jednorazowego użycia lub na specjalnie przeznaczonych do tego celu wózkach. W większości skontrolowanych szpitali odpady medyczne przechowywane są poza miejscem ich powstania w odpowiednio przystosowanym do tego celu pomieszczeniu lub miejscu. W obszarze postępowania z odpadami medycznymi w stosunku lat poprzednich obserwuje się poprawę. Podwyższane są stopniowo standardy pomieszczeń przeznaczonych do wstępnego magazynowania odpadów niebezpiecznych.

Podsumowanie

1. Ze względu na stan epidemii priorytetem działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej stanowiła kontynuacja pracy związanej z zapobieganiem rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2.
2. Ze względu na sytuację epidemiologiczną kraju podczas czynności kontrolnych szczególną uwagę zwracano na przestrzeganie procedur przeciwepidemicznych.
3. Odnotowuje się znaczne zmniejszenie stosowania sprzętu wielorazowego użytku na rzecz zwiększonej ilości sprzętu jednorazowego użytku, co w znacznej mierze ogranicza narażenie na ryzyko zakażenia.

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA WYBRANYCH CHOROÓB ZAKAŹNYCH

Sytuację epidemiologiczną w zakresie zgłaszanych i rejestrowanych chorób zakaźnych w województwie podlaskim w 2021 r. z uwagi na panującą pandemię koronawirusa należy uznać za trudną. Nie obserwowano epidemicznego wzrostu występowania pozostałych chorób zakaźnych. Dane epidemiologiczne dotyczące wybranych chorób zakaźnych na terenie województwa zostały przedstawione w formie tabelarycznej w oparciu o przygotowane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (NIZP-PZH) w Warszawie, na zlecenie Głównego Inspektora Sanitarnego.

Tabela 3. Liczba zachorowań i współczynnik zapadalności w województwie podlaskim w 2021 roku

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
Salmonelloza - zatrucia pokarmowe	162	13,7
Salmonelloza - posocznica	5	0,4
Salmonelloza - inne zakażenia pozajelitowe	3	0,3
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> biegunkotwórczą	2	0,2
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Campylobacter</i>	3	0,3
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Yersinia enterocolitica</i> lub <i>pseudotuberculosis</i>	10	0,8
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Clostridium difficile</i>	408	34,6
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - inne określone	30	2,5
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - nieokreślone	50	4,2
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	25	71,5
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe jadem kiełbasianym (botulizm)	2	0,2
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe nieokreślone	2	0,2
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe u dzieci do lat 2	1	2,9
Giardioza (lamblioza)	108	9,2
Wirusowe zakażenia jelitowe - wywołane przez rotawirusy	221	18,8

Wirusowe zakażenia jelitowe - wywołane przez norowirusy	195	16,5
Wirusowe zakażenia jelitowe - inne określone	89	7,6
Wirusowe zakażenia jelitowe - nieokreślone	414	35,1
Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	446	1275,6
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu - ogółem	605	51,3
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu - dzieci do lat 2	149	426,1
Tularemia	9	0,8
Leptospiroza	2	0,2
Mikobakteriozy - inne i BNO	1	0,1
Listerioza	5	0,4
Krztusiec	29	2,5
Płonica (szkarlatyna)	54	4,6
Choroba meningokokowa inwazyjna - ogółem	3	0,3
Choroba meningokokowa inwazyjna - posocznica	3	0,3
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - ogółem	33	2,8
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - róża	30	2,5
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - inna określona i nieokreślona	3	0,3
Kiła - wczesna	19	1,6
Kiła - inne postacie kiły i kiła nieokreślona	9	0,8
Rzeżączka	14	1,2
Inne choroby przenoszone drogą płciową przez Chlamydie	24	2,0
Borelioza z Lyme - ogółem	718	60,9
Borelioza z Lyme - neuroborelioza	2	0,2
Gorączka plamista i inne riketsjozy - anaplazmoza	1	0,1
Ostre porażenie wiotkie u dzieci w wieku 0-14 lat	2	0,2
Styczność i narażenie na wściekliznę / potrzeba szczepień	192	16,3
Kleszczowe zapalenie mózgu	52	4,4
Inne wirusowe zapalenie mózgu - opryszczkowe	2	0,2
Inne wirusowe zapalenie mózgu - nieokreślone	2	0,2
Wirusowe zapalenie opon mózgowych - inne określone i nieokreślone	6	0,5
Ospa wietrzna	2278	193,3
Różyczka	1	0,1
Wirusowe zapalenie wątroby typu A	2	0,2
Wirusowe zapalenie wątroby typu B - przewlekłe i BNO	53	4,5
Wirusowe zapalenie wątroby typu C - przewlekłe i BNO	39	3,3
AIDS - Zespół nabytego upośledzenia odporności	2	0,2
Nowo wykryte zakażenia HIV	21	1,8
Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	17	1,4
Bąblowica (echinokokoza)	6	0,5

<i>Streptococcus pneumoniae</i> , inwazyjna - ogółem	29	2,5
<i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna - posocznica	6	0,5
<i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna - inna określona i nieokreślona	23	2,0
<i>Haemophilus influenzae</i> , inwazyjna - ogółem	1	0,1
<i>Haemophilus influenzae</i> inwazyjna - posocznica	1	0,1
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu inne określone	1	0,1
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu inne, nieokreślone	3	0,3
Zapalenie opon mózgowych inne i nieokreślone	6	0,5
Zakażenia SARS-CoV-2 (COVID-19)	79271	6727,3
Zakażenia SARS-CoV-2 (COVID-19) - przypadki możliwe	10	0,8

Koronawirus SARS-CoV-2

SARS-CoV-2 to wirus z rodziny koronawirusów. Do 2019 roku poznano 6 wirusów powodujących zakażenia u ludzi. Cztery z nich powodują łagodne przeziębienie. Dwa pozostałe (SARS i MERS) mogą prowadzić do ostrej niewydolności oddechowej. Epidemia koronawirusa SARS-CoV-2 rozpoczęła się w grudniu 2019 roku w Wuhan w Chinach, gdzie po raz pierwszy rozpoznano tego wirusa. 11 lutego 2020 r. choroba otrzymała nazwę COVID-19, a trzy dni później wywołujący ją patogen nazwę wirus SARS-CoV-2.

COVID-19 jest zaliczany do grupy zoonoz. Przenoszenie patogenów zarówno między zwierzętami i ludźmi, jak i ludźmi i zwierzętami odbywa się jako element naturalnego cyklu biologicznego.

Przełamanie bariery międzygatunkowej i kolonizowanie populacji ludzkiej przez patogeny opisywane jest najczęściej przez model zakładający 5 etapów cyklu życia „nowego” patogenu odzwierzęcego:

- ▶ 1. pierwszy etap przebiega wśród zwierząt, następuje namnożenie się wirusa do krytycznej reprezentatywności (powszechności występowania w środowisku danego regionu).
- ▶ 2. drugi etap to przełamanie bariery międzygatunkowej zwierzę – człowiek i skolonizowanie lokalnej społeczności przez nowy patogen tzw. rozlewanie się (ang. spillover)
- ▶ 3. w trzecim etapie następuje rozprzestrzenienie w populacji ludzkiej, czyli choroba jest przenoszona między ludźmi i ujawnia się w społecznościach poza miejscem powstania, czyli etap wykrycia COVID-19 w Wuhan.
- ▶ 4. czwarty etap to kontynentalne, a następnie globalne rozpowszechnienie nowej choroby.
- ▶ 5. w etapie 5 następuje wynalezienie leków i/lub szczepionki, co zazwyczaj nie usuwa w całości patogenu ze społeczności ludzkiej, ale pozwala na jego kontrolowanie.

Objawy COVID-19 są efektem namnażania się wirusa SARS-CoV-2 w górnych drogach oddechowych, z dalszą migracją do innych narządów oraz miejscowo i ogólnoustrojowo rozwijającej się odpowiedzi układu immunologicznego. Są to objawy ogólne (grypopodobne) oraz takie, które wynikają z miejscowo rozwijającego się stanu zapalnego.

U niewielkiego odsetka pacjentów po przebyciu zakażenia koronawirusem rozwijają się ciężkie powikłania. Objawy ze strony układu oddechowego mogą mieć charakter zwłóknienia płuc powodującego postępującą niewydolność oddechową. W przypadku układu krążenia problem może stanowić przewlekła niewydolność serca związana z przebytym wirusowym zapaleniem mięśnia

sercowego. Opisywane są również liczne przypadki nawracającej zatorowości płucnej prowadzącej do niewydolności układu oddechowego i serca. Objawy neurologiczne mogą mieć rozmaity charakter – od udaru niedokrwienego mózgu do bardziej dyskretnych, lecz znacznie utrudniających funkcjonowanie zaburzeń poznawczych o charakterze mgły mózgowej – trudności ze skupieniem uwagi, zaburzeniami pamięci i znacznym upośledzeniem funkcjonowania intelektualnego. Termin „długi COVID” jest obecnie powszechnie używany do scharakteryzowania objawów występujących od 4 do 12 tygodni, jak i w okresie późniejszym po zachorowaniu. Występują zmęczenie, trudności poznawcze, zaburzenia nastroju, bóle głowy, bezsenność, zawroty głowy oraz wiele innych objawów naczyniowo-sercowych, neurologicznych, neuropsychiatrycznych, gastrologicznych, dermatologicznych i innych. „Długi COVID” zgłaszany jest również przez pacjentów z łagodnym początkowym przebiegiem infekcji niewymagającym hospitalizacji ani leczenia.

W chwili obecnej szczepionka przeciw COVID-19 to jeden z najważniejszych elementów, dzięki któremu możemy wirusa wyeliminować.

Pierwszy dodatni wynik w województwie podlaskim uzyskano 17.03.2020 r. Był to przypadek importowany spoza Polski (pacjent podróżował po Europie Zachodniej).

W 2021 roku na terenie województwa podlaskiego zebrano następujące dane statystyczne (wg. stanu na 31.12.2021 r.):

- liczba przypadków potwierdzonych zakażeń SARS-CoV-2 wynosi 79271, współczynnik zachorowalności – 6727,3 na 100 000, w tym 8567 osób było hospitalizowanych.
- liczba przypadków możliwych zakażeń SARS-CoV-2 wynosi 10, współczynnik zachorowalności – 0,85 na 100000, w tym 7 osób było hospitalizowanych.
- najmłodsza osoba zakażona SARS-CoV-2 miała 2 dni (chłopcy bliźnięta), a najstarsza 107 (kobieta),
- największa liczba przypadków zakażeń wystąpiła na terenie powiatu białostockiego - 38913, łomżyńskiego – 7761 suwalskiego - 5153, a najmniejsza w powiecie sejneńskim - 1150,
- izolacją objęto łącznie 71185 osoby, w dniu składania raportu 3433,
- kwarantanną objęto łącznie 273649 osoby, w dniu składania raportu – 2782,
- nadzorem epidemiologicznym objęto łącznie 7483 osoby, w dniu składania raportu – 322 osoby.
- liczba zgonów z powodu koronawirusa wyniosła 2408. Średnia wieku wśród zmarłych – 75, najmłodsza osoba miała 13 lat (chłopiec z chorobami współistniejącymi, nieszczepiony), a najstarsza 107 (kobieta z chorobami współistniejącymi, nieszczepiona). Najwięcej zgonów zanotowano na terenie powiatu białostockiego - 717, łomżyńskiego 270, suwalskiego – 252, najmniej- sejneńskiego – 55 osób i monieckiego - 56.
- liczba ozdowieńców wynosi – 80589,
- liczba osób hospitalizowanych w dniu składania raportu - 425. Najwięcej z powiatu suwalskiego i białostockiego.

Początkowo próby pobrane na terenie województwa podlaskiego badano w laboratorium Zakładu Wirusologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny i Epidemiologii oraz laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie, co generowało wyższe koszty transportu materiału biologicznego. Do 31 grudnia 2021 roku na terenie województwa podlaskiego działało 13 laboratoriów Covid-19, tj.:

1. Medyczne Laboratorium Diagnostyczne WSSE w Białymstoku, ul. Legionowa 8, Białystok
2. Akademicki Ośrodek Diagnostyki Patomorfologicznej i Genetyczno-Molekularnej Sp. z o. o., ul. Waszyngtona 13, Białystok

3. Zakład Laboratoryjnej Diagnostyki Klinicznej, Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku, ul. Waszyngtona 15a, Białystok
4. Zakład Laboratoryjnej Diagnostyki Pediatricznej, Uniwersytecki Dziecięcy Szpital Kliniczny im. L. Zamenhofs w Białymstoku, ul. Jerzego Waszyngtona 17, Białystok
5. Medyczne Laboratorium Diagnostyczne i Mikrobiologiczne, Szpital Wojewódzki im. dr. Ludwika Rydygiera w Suwałkach, ul. Szpitalna 60, Suwałki
6. Dział Laboratoryjny, Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Białymstoku, ul. M. Skłodowskiej-Curie 23, Białystok
7. NZOZ Białostockie Centrum Analiz Medycznych Sp. z o. o., ul. Choroszczańska 24, Białystok
8. Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Medrex, Krakowska 9, Białystok
9. Szpital Wojewódzki im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomży, Al. Piłsudskiego 11, Łomża
10. Dział Diagnostyki Laboratoryjnej Pracownia Diagnostyki Histopatologicznej, Cytologicznej i Molekularnej, SP ZOZ Wojewódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego, ul. M. Skłodowskiej-Curie 26, Białystok
11. Dział Diagnostyki Laboratoryjnej, Szpital Powiatowy w Zambrowie Sp. z o.o., ul. Papieża Jana Pawła II 3, Zambrow
12. Zakład Patomorfologii (w strukturach zakładu: Pracownia Wirusologii Molekularnej), Białostockie Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie, ul. Ogrodowa 12, Białystok
13. Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej, SP ZOZ Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Białymstoku im. Mariana Żyndrama-Kościałkowskiego, ul. Fabryczna 27, 15-471 Białystok

W bieżącym roku sprawozdawczym wykonano łącznie 468822 badania w kierunku SARS CoV-2 dla osób z województwa podlaskiego. Największą liczbę badań na terenie województwa podlaskiego wykonano 05.11.2021 r. - przebadano 2955 prób.

Wirusy nieustannie zmieniają się poprzez mutacje, a zmiany w wirusie SARS-CoV-2, wynikające z procesów ewolucji i adaptacji, są obserwowane na całym świecie. 21 stycznia 2021 roku Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC- European Centre for Disease Prevention and Control) opublikowało opracowanie z opisem 3 wariantów SARS-CoV-2, które cechują się większą zdolnością do rozprzestrzeniania się między ludźmi, skutkując pogorszeniem sytuacji epidemiologicznej w miejscach ich występowania. W związku z powyższym w 2021 roku wdrożono i rozwijano na terenie kraju molekularny nadzór nad koronawirusem. W ramach realizacji wspomnianego nadzoru na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku stwierdzono 2209 przypadków wariantu Delta (indyjskiego B.1.617.2+AY) oraz 1 przypadek wariantu Beta (południowoafrykańskiego B.1.351+B.1.351.2+B.1.351.3).

W związku z panującą pandemią w województwie podlaskim kontynuowano następujące działania mające na celu walkę z pandemią:

1. Sporządzano codzienne raporty, w tym w dni wolne od pracy, dotyczące danych statystycznych (wykonane próby, hospitalizacje, kwarantanny, nadzory epidemiologiczne, ozdrowieńcy, zgony, przypadki potwierdzone zakażeń SARS-CoV-2, niepożądane odczyny poszczepienne po szczepieniu p/Covid-19).
2. Zbierano szczegółowe informacje dotyczące dodatnich przypadków zachorowań, u których wykryto alertowy wariant SARS-CoV-2 i przygotowywano cykliczne (3x w tygodniu) sprawozdania z wyników sekwencjonowania.

3. Sporządzano codzienne raporty, w tym w dni wolne od pracy, dotyczące ognisk zakażeń koronawirusem w poszczególnych powiatach, zakładach pracy.
4. Prowadzono dokładny rejestr wszystkich osób z potwierdzonym wynikiem badań w kierunku SARS-CoV-2, a także rejestr zgonów, ozdrowieńców i osób kwarantannowanych.
5. Monitorowano sytuację epidemiologiczną w domach pomocy społecznej, zakładach opiekuńczo-leczniczych, hospicjach.
6. Zbierano informacje dotyczące nałożonych kar w drodze decyzji administracyjnych.
7. Prowadzono postępowania administracyjne jako organ I instancji oraz postępowania odwoławcze w związku z przypadkami naruszania zasad, przepisów mających na celu ograniczanie epidemii zakażeń SARS-CoV-2.
8. Udzielano odpowiedzi na liczne zapytania ze strony mediów oraz osób prywatnych na wnioski o udostępnienie informacji publicznej.
9. Przekazywano zasady postępowania z osobami podejrzanymi o zakażenie nowym koronawirusem opracowane przez GIS oraz definicję przypadku na potrzeby nadzoru nad zakażeniami ludzi nowym koronawirusem SARS-CoV-2.
10. Uczestniczono w codziennych dyżurach telefonicznych dla mieszkańców województwa podlaskiego udzielając całodobowo informacji oraz wsparcia w rozwiązywaniu problemów związanych z tematyką wirusa SARS-CoV-2.
11. Przekazywano dane do PSSE, innych województw oraz GIS i NIZP-PZH dotyczące osób z województwa podlaskiego przebywających w innych częściach kraju i świata.
12. Wykorzystywano aktywnie nowe systemy teleinformatyczne: EWP (system Ewidencji Wjazdów do Polski) oraz SEPIS (System Ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej) do bieżącej pracy związanej z opracowywaniem danych do raportów, ognisk, analizy sytuacji epidemiologicznej.
13. Udzielano wsparcia powiatowym stacjom sanitarno-epidemiologicznym w zakresie przeprowadzania wywiadów epidemiologicznych i wprowadzania ich do systemu SEPIS.
14. Podjęto stałą współpracę z Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia Ministerstwa Zdrowia (Centrum e-Zdrowia).
15. Przekazywano informacje dotyczące diagnostyki w kierunku koronawirusa 2019-nCoV, po wcześniejszym wykluczeniu zakażenia innymi wirusami oddechowymi (ściśle zalecenia WHO), następniej oceny testem (bez różnicowania) materiału pobranego od pacjenta zakwalifikowanego jako przypadek podejrzany.
16. Przekazywano procedury dotyczące postępowania w przypadku choroby wysoce niebezpiecznej w celu zastosowania zasad postępowania zawartych w tej procedurze w związku z występowaniem zachorowań spowodowanych nowym koronawirusem, dostosowując je do aktualnych informacji dotyczących ww. wirusa.
17. Przeprowadzano szkolenia dla kierowników komórek organizacyjnych szpitala, pielęgniarek oddziałowych, lekarzy, Zespołu ds. Zakażeń Szpitalnych dotyczące wiadomości na temat koronawirusa, postępowania z osobami podejrzanymi o zakażenie koronawirusem ze szczególnym zwróceniem uwagi na zastosowanie środków ochrony.
18. Na bieżąco udzielano Zespołom ds. Zakażeń Szpitalnych informacji, porad i przeprowadzano konsultacje w sprawie organizacji miejsca ewentualnej izolacji pacjenta z podejrzeniem o zakażenie koronawirusem.

19. Uczestniczono w sesjach Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, Narodowego Funduszu Zdrowia, Urzędu Marszałkowskiego w czasie których omawiano działania zapobiegające rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2.
20. Uczestniczono w licznych szkoleniach i webinarach dotyczących bieżącej sytuacji epidemiologicznej, sposobów przeciwdziałania pandemii, metod diagnostyki i leczenia SARS-CoV-2.
21. Przekazywano ulotki, plakaty oraz instrukcje do mycia rąk, przypomniano również o konieczności zapewnienia wszelkich środków ochrony indywidualnej.
22. Przesyłano pisma do szpitali z poleceniem monitorowania i przekazywania informacji nt. podejrzeń/zakażeń koronawirusem.
23. Zamieszczano na stronie internetowej WSSE i PSSE oraz portalach społecznościowych informacje dotyczące koronawirusa SARS –CoV-2.
24. Przeprowadzono szkolenia personelu medycznego i personelu firmy sprzątającej nt. postępowania z osobami podejrzanymi/zakażonymi koronawirusem.
25. Utrzymywano stały kontakt z oddziałami zakaźnymi i pracownikami zespołów zakażeń szpitalnych.
26. Udzielano wielu informacji dotyczących koronawirusa na bieżąco (24 godz. na dobę).
27. Przekazywano informacje dotyczące objęcia nadzorem osób podróżujących narażonych na zakażenie SARS-CoV-2. Listy pasażerów analizowano w oparciu o system WinSCP.

Choroby zakaźne objęte przez Światową Organizację Zdrowia programami eradykacji i eliminacji: odra, różyczka, poliomyelitis, gruźlica.

Odra, różyczka

Odra jest ostrą chorobą zakaźną wywołaną przez wirus RNA, sklasyfikowany jako Morbillivirus, z rodziny Paramyxoviridae. Choroba przebiega z wysoką gorączką, zapaleniem spojówek, wysypką i kaszlem. Źródłem zakażenia jest chory na odrę w okresie zaraźliwości, tj. od 5 dni przed wystąpieniem wysypki i do 3 dni okresu wysypkowego.

Odra i różyczka odpowiadają cechom chorób możliwych do eliminacji. Konieczność różnicowania zakażeń wywołanych obydwoma wirusami oraz ich podobieństwo w zakresie możliwości eliminacji stały się podstawą włączenia obu tych wirusów do jednego programu Światowej Organizacji Zdrowia:

- rezerwuarem wirusów jest jedynie człowiek,
- po przebytych zakażeniach nie stwierdza się nosicielstwa wirusa,
- środowisko nie jest skażone tymi patogenami,
- istnieje skuteczny środek zapobiegawczy w postaci bezpiecznej szczepionki.

W Polsce od 2001 r. realizowany jest program eliminacji odrę i różyczki, koordynowany przez Światową Organizację Zdrowia. Program zakłada utrzymanie odsetka osób szczepionych przeciw odrze na poziomie 95% oraz raportowanie i potwierdzanie laboratoryjne wszystkich podejrzeń zachorowań na odrę. Odra jest nadal groźną chorobą zakaźną, szerzącą się głównie w środowisku osób nieszczepionych. Odsetek wyszczepialności przeciw odrze w województwie podlaskim w 2021 roku wśród dzieci do 2 roku życia wynosił 66%, wśród dzieci do 6 roku życia – 81% i 10 roku życia – 66%. Szczepienia ochronne odgrywają kluczową rolę w profilaktyce zachorowań na odrę. W 2021 roku w województwie podlaskim nie odnotowano zachorowań na odrę.

Różyczka jest ostrą chorobą wirusową przebiegającą z gorączką oraz wysypką. Pomimo relatywnie łagodnego przebiegu, zapobieganie różyczce jest niezwykle istotne ze względu na powodowanie przez tę chorobę zespołu wad wrodzonych (zespół różyczki wrodzonej) u dzieci urodzone przez kobiety, które uległy zakażeniu w trakcie trwania ciąży.

W województwie podlaskim w 2021 roku zarejestrowano 1 przypadek różyczki (współczynnik zapadalności wynosił 0,1 na 100 tys. mieszkańców). W roku 2020 zarejestrowano 2 przypadki.

Pomimo, odnotowywanego od kilku lat spadku liczby przypadków, Polska uznawana jest za kraj, w którym różyczka występuje endemicznie.

Poliomyelitis (ostre nagminne porażenie wiotkie)

Poliomyelitis jest ostrą chorobą wirusową przebiegającą najczęściej w postaci bezobjawowego zakażenia lub niecharakterystycznych objawów z przewodu pokarmowego. W przypadku wystąpienia postaci porażennej powoduje trwałe upośledzenie narządu ruchu lub nawet zgon spowodowany porażeniem mięśni oddechowych. W 2021 r. na świecie zgłoszono 5 przypadków poliomyelitis wywołanego dzikim wirusem polio typu 1 (WPV1). Zachorowania wystąpiły w Pakistanie i Afganistanie (w 2020 r. odnotowano globalnie 140 zachorowań wywołanych typem 1 dzikiego wirusa polio: Afganistan 56 przypadków, Pakistan – 84). We wrześniu i listopadzie 2021 r. pojawiły się nowe przypadki polio na Ukrainie. Wrześniowe zachorowanie zostało wywołane krążącym wirusem polio typu 2 (cVDPV) u 17- miesięcznej dziewczynki z obwodu rówieńskiego. W listopadzie zachorowała 12-letnia dziewczynka z obwodu zakarpackiego. OPW u dziecka zostało wywołane wirusem polio typu 1. Żadne z dzieci nie były szczepione przeciwko polio. W związku z bliskim sąsiedztwem z Ukrainą konieczny stał się wzmożony nadzór nad poliomyelitis oraz bieżące monitorowanie sytuacji epidemiologicznej (cotygodniowe raporty wysyłane do GIS). Od 1988 r. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), UNICEF oraz organizacje humanitarne prowadzą ogólnosiwiatowy program eradykacji poliomyelitis. Masowe szczepienia przeciw poliomyelitis, prowadzone w ramach tego programu, doprowadziły w krótkim czasie do radykalnego spadku liczby zachorowań, szczególnie w Europie, Ameryce Północnej, Japonii i Australii. 25 sierpnia 2020 roku Regionalna Komisja Certyfikująca ds. Eradykacji Poliomyelitis w Regionie Afrykańskim WHO oficjalnie ogłosiła, że Afryka jest wolna od zachorowań wywołanych dzikim wirusem poliomyelitis. W październiku 2019 roku Dyrektor Generalny Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz przewodniczący Global Polio Eradication Initiative poinformowali, że osiągnięto eradykację dzikiego szczepu wirusa polio typu 3. Natomiast ostatni przypadek poliomyelitis wywołany przez wirusa typu 2 potwierdzono w 1999 roku. W województwie podlaskim w 2021 roku zarejestrowano 2 przypadki ostrego porażenia wiotkiego u dzieci w wieku 0-14 lat (współczynnik zapadalności 0,2 na 100 tys. mieszkańców).

W Polsce prowadzony jest intensywny nadzór wirusologiczny poprzez badanie próbek kału w kierunku obecności wirusa polio u wszystkich dzieci, u których występują porażenia.

Tabela 4. Ostre porażenia wiotkie w województwie podlaskim i w Polsce w latach 2013-2021.

ROK	Ostre porażenia wiotkie			
	Województwo podlaskie	Zapadalność na 100 000	Polska	Zapadalność na 100 000
2013	2	1,16	39	0,67
2014	2	1,16	58	1,01
2015	5	2,93	39	0,68
2016	3	1,76	62	1,08
2017	2	1,17	53	0,91
2018	1	0,58	46	0,79
2019	2	0,2	41	0,70
2020	1	0,2	17	0,29
2021	2	0,2	37	0,63

Gruźlica

Wywoływana jest przez *Mycobacterium tuberculosis*. Początek choroby jest trudny do uchwycenia z powodu braku objawów charakterystycznych dla gruźlicy. Bakterie wywołujące gruźlicę atakują głównie układ oddechowy, jednak choroba może dotyczyć również innych tkanek i narządów (np. kości, ośrodkowego układu nerwowego).

W województwie podlaskim, podobnie jak w całym kraju, najczęściej występującą postacią kliniczną choroby jest gruźlica płuc. Na przestrzeni ostatnich lat liczba zachorowań na gruźlicę jest na porównywalnym poziomie.

W 2021 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 55 zachorowań (współczynnik zapadalności wynosi 4,7 przypadków na 100 tys. mieszkańców) i jest niższy niż w roku 2020 (współczynnik zapadalności wynosił 5,5 przypadków na 100 tys. mieszkańców). Najwyższa zapadalność występuje wśród osób dorosłych, natomiast wśród dzieci i młodzieży odnotowuje się znacznie niższy odsetek zachorowań. W 2021 r. odnotowano 2 zgony z powodu gruźlicy.

Powiatami o najwyższych w województwie współczynnikach zachorowalności są: białostocki, zambrowski oraz suwalski i hajnowski.

Strukturę zachorowań w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2013-2021 obrazuje poniższa tabela:

Tabela 5. Liczba zachorowań na gruźlicę wszystkich postaci w województwie podlaskim wg grup wieku w latach 2013-2021

Lata	Ogółem	0-14 lat	15-19 lat	20-44 lata	45-64 lata	≥65 lat	Zapadalność na 100 tys.
2013	150	0	2	30	67	51	12,5
2014	134	2	2	35	57	38	11,2
2015	125	2	1	39	52	31	10,5
2016	121	0	0	25	53	43	10,2
2017	131	1	2	32	56	40	11,1
2018	86	2	0	26	34	24	7,3
2019	114	2	3	23	58	28	9,7
2020	65	6	2	17	29	11	5,5
2021	55	1	1	19	22	12	4,7

* dane dot. 2021 r. zebrane zostały na podstawie formularzy ZLK-2, ZLB-2, które po weryfikacji przez IGiChP mogą ulec zmianie.

Jedną z ważniejszych metod zapobiegania szerzeniu się gruźlicy w społeczeństwie jest wczesne wykrycie choroby i natychmiastowe poddanie chorego leczeniu.

Przepisy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nakładają na osoby chore na gruźlicę obowiązek leczenia gruźlicy oraz przewidują obowiązek leczenia szpitalnego osób chorych na gruźlicę w okresie wydalania prątków gruźliczych (prątkowania) lub z uzasadnionym podejrzeniem o prątkowanie. Osoby ze styczności z chorymi na gruźlicę w okresie prątkowania podlegają nadzorowi epidemiologicznemu, badaniom klinicznym i diagnostycznym. Swoistą metodą zapobiegania gruźlicy jest szczepienie BCG, wykonywane zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych u noworodków w dowolnym czasie przed wypisaniem dziecka z oddziału noworodkowego.

Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę

Grypa jest ostrą chorobą zakaźną układu oddechowego wywołaną zakażeniem wirusem grypy. Grypa przenosi się drogą kropelkową. Zachorowania występują przez cały rok, ale najwyższą zapadalność na grypę obserwuje się w miesiącach zimowych, tj. od stycznia do marca. Epidemie grypy mogą swoim zasięgiem obejmować cały kontynent lub też stanowić globalne zagrożenie, dlatego nadzór nad zachorowaniami na grypę oraz wirusem grypy wymaga globalnej koordynacji epidemiologicznej.

Występują trzy rodzaje wirusa grypy, tj. A, B i C. Rezerwuarem wirusa grypy A są ludzie oraz zwierzęta (np. świnie, ptaki, konie). Charakteryzuje się, w porównaniu do innych typów, znaczną genetyczną zmiennością związaną z występowaniem mutacji genetycznej. Ponadto ewolucja wirusa ma zasadnicze znaczenie dla występowania epidemii.

W Polsce jako przypadki zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, rejestruje się zachorowania przebiegające pod postacią zespołów objawów klinicznych, takich jak: grypa, zachorowania grypopodobne (ILI) lub ostre zakażenia górnych dróg oddechowych (ARI), zgodnie z definicją przypadku przyjętą przez ECDC dla celów nadzoru epidemiologicznego.

W województwie podlaskim w 2021 roku zachorowało 49144 osoby (współczynnik zapadalności wynosił 4170,6 na 100 tys. mieszkańców), w tym 17966 zachorowań dotyczyło dzieci do 14 r.ż. (współczynnik zapadalności wynosił 1865,2 na ogólną liczbę dzieci do 14 r.ż. w województwie)- zał. nr 1.

W województwie podlaskim prowadzony był monitoring zachorowań i podejrzeń zachorowań w ramach programu SENTINEL. Nadzór prowadzono cotygodniowo przez cały rok. Brało w nim udział 19 wytypowanych lekarzy medycyny rodzinnej z całego województwa podlaskiego. Wirusologiczny nadzór SENTINEL polega na badaniu w Medycznym Laboratorium Diagnostycznym Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku wymazów z nosogardła od pacjentów, u których wystąpiły objawy podejrzenia grypy. Następnie wyniki dotyczące typu oraz podtypu wirusa grypy izolowane od pacjentów przekazywane są do Krajowego Ośrodka ds. Grypy w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego - Państwowym Zakładzie Higieny - Państwowym Instytucie Badawczym.

W 2021 roku w ramach nadzoru SENTINEL ogółem pobrano do badań wirusologicznych 77 wymazów od pacjentów. W żadnym z przypadków nie stwierdzono grypy typu A. W 2020 roku pobrano 45 wymazów, w tym w 6 przypadkach potwierdzono obecność wirusa grypy typu A i podtypu A/H1N1/pdm09, w 13 przypadkach obecność wirusa grypy typu A podtypu A /H3N2 i w 1 przypadku wirusa typu A.

Krztusiec

Krztusiec jest bakteryjną chorobą zakaźną, wysoce zaraźliwą wywoływaną przez pałeczkę krztusca *Bordetella pertussis*.

W 2021 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 29 przypadków zachorowań na krztusiec (współczynnik zapadalności 2,5 na 100 tys. mieszkańców)- zał. nr 3. Odnotowano spadek zachorowań w stosunku do roku 2020 o 39 przypadków.

Pomimo spadku liczby zachorowań na krztusiec, chorobę tę należy traktować jako nawracające zagrożenie dla zdrowia publicznego, nie tylko wśród dzieci, ale również młodzieży i osób dorosłych. W zwalczaniu krztusca rekomenduje się obok prowadzenia powszechnych szczepień u dzieci i młodzieży zgodnie z kalendarzem szczepień ochronnych, także szczepienia przypominające u osób dorosłych.

Choroby przenoszone drogą krwi

Wirusowe zapalenia wątroby typu C

W województwie podlaskim w 2021 roku zarejestrowano 39 przypadków WZW typu C (współczynnik zapadalności 3,3 na 100 tys. mieszkańców)-zał. nr 4. Nastąpił wzrost zachorowań w porównaniu do roku 2020 o 17 przypadków.

Ze względu na bezobjawowy przebieg choroby oraz brak szczepionki, wirus HCV stanowi bardzo poważne zagrożenie, gdyż nieleczone zakażenie może doprowadzić do poważnych konsekwencji zdrowotnych, takich jak: marskość wątroby, rak wątroby.

Rozpoznanie zakażenia wirusem HCV, możliwie wczesne od chwili zakażenia, zwiększa szanse na skuteczne leczenie przeciwwirusowe.

Brak szczepionki przeciwko HCV powoduje, że szerzeniu się zachorowań na WZW C można zapobiec jedynie w drodze działań nieswoistych, polegających na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedycznym przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek. Celowe są również działania o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym, mające na celu podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa o WZW typu C z zakresu zapobiegania szerzeniu się zakażenia HCV.

Nowo wykryte zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

Wirus HIV szerzy się za pośrednictwem kontaktów seksualnych, poprzez kontakt z zakażoną krwią lub drogą wertykalną (z matki na dziecko). Kontakty seksualne to obecnie główna droga zakażeń w Polsce. Obserwuje się powszechny brak odniesienia ryzyka zakażenia HIV do własnej osoby. Częste jest mniemanie, iż problem ten dotyczy wyłącznie określonych grup ryzyka.

Podstawą oceny sytuacji epidemiologicznej w 2021 r. były wyniki analizy zgłoszeń nowo wykrytych zakażeń HIV i zachorowań AIDS rozpoznanych w roku 2021 roku. W województwie podlaskim liczba nowo wykrytych zakażeń HIV wzrosła w stosunku do 2020 roku. Zarejestrowano 21 przypadków (współczynnik zapadalności 1,8 na 100 tys. mieszkańców), w tym u mężczyzn – 17 przypadków (81 %), u kobiet – 4 przypadków (19 %)- zał. nr 5. Rozkład zakażeń wg. wieku jest następujący: 20-29 lat (4 przypadki), 30-39 lat (7 przypadków), 40- 49 lat (9 przypadków) i 50-59 lat (1 przypadek).

W 2021 r. w województwie podlaskim rozpoznano 2 przypadki AIDS u mężczyzn- zał. nr 6.

Choroby przenoszone drogą pokarmową

Do chorób przenoszonych drogą pokarmową zalicza się zarówno choroby odzwierzęce przenoszone poprzez żywność, które są najpowszechniejszą przyczyną zakażeń w tej grupie chorób, jak również choroby, które występują wyłącznie u człowieka, takie jak zakażenia rotawirusowe, norowirusowe.

Zakażenia bakteryjne

W 2021 r. liczba zachorowań na salmonelozę - zatrucia pokarmowe w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 43 przypadki. Zarejestrowano 162 przypadki (współczynnik zapadalności 13,7 na 100 tys. mieszkańców - zał. nr 7).

Głównym źródłem zakażeń pokarmowych spowodowanych odzwierzęcymi pałeczkami *Salmonella* było mięso drobiowe oraz jaja i produkty je zawierające.

W województwie podlaskim na dzień 31.12.2021 roku było zarejestrowanych 69 nosicieli pałeczek *Salmonella*, w tym 4 nosicieli *Salmonella Typhi* oraz 5 nosicieli *Paratyphi B*.

W 2021 roku zarejestrowano 5 przypadków listeriozy wywoływane przez bakterię *Listeria monocytogenes* (współczynnik zapadalności 0,4 na 100 tys. mieszkańców). Nastąpił wzrost zachorowań w porównaniu do roku 2020 (współczynnik zapadalności 0,3 na 100 tys. mieszkańców). W wyniku listeriozowego zapalenia mózgu zmarła 1 osoba.

Do zakażeń u człowieka dochodzi poprzez spożycie żywności zanieczyszczonej tym drobnoustrojem, głównie: wieprzowiny, drobiu, serów z niepasteryzowanego mleka krowiego. Najbardziej narażone na zakażenie pałeczkami *Listerii* są osoby z obniżoną odpornością, tj. dzieci, kobiety w ciąży, chorzy przyjmujący leki immunosupresyjne.

Zakażenia wirusowe

Biegunki i zatrucia pokarmowe nadal są istotną przyczyną chorobowości u dzieci w wieku do lat 2. W większości były one spowodowane zakażeniami wirusowymi, zwłaszcza wywołanymi przez rotawirusy. Należy zauważyć, że do zakażeń i zatruc pokarmowych u dzieci w wieku do lat 2 dochodzi niemal wyłącznie w środowisku domowym.

W województwie podlaskim w 2021 roku zarejestrowano 221 przypadków wirusowego zakażenia jelitowego – wywołanych przez rotawirusy (współczynnik zapadalności 18,8 na 100 tys. mieszkańców). Nastąpił znaczny wzrost zachorowań w porównaniu do roku 2020 o 123 przypadki (współczynnik zapadalności wynosił 8,3 na 100 tys. mieszkańców).

Przyczyną zakażeń pokarmowych o etiologii wirusowej, są także zakażenia norowirusowe.

W 2021 r. zarejestrowano 195 przypadków zachorowań (współczynnik zapadalności 16,5 na 100 tys. mieszkańców). Odnotowano wzrost zachorowań w stosunku do roku 2020 o 103 przypadki.

W zapobieganiu zbiorowym zakażeniom układu pokarmowego, występujących w środowisku domowym najważniejszą rolę odgrywa oświata zdrowotna, poprzez propagowania szczepień ochronnych małych dzieci przeciw rotawirusom oraz kształtowanie zachowań prozdrowotnych na rzecz zwiększania higieny osobistej, otoczenia oraz higieny przygotowania posiłków.

Ogniska zakażeń pokarmowych

W 2021 roku w województwie podlaskim odnotowano 6 ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych, w 2020 roku 3 ogniska zbiorowych zatruc pokarmowych, w 2019 – 17 ognisk, 2018 – 14 ognisk, w 2017 - 12 ognisk, w 2016 - 22 ogniska. W sumie w zbiorowych ogniskach zachorowało 37 osób, w tym 30 dzieci do lat 14, hospitalizowano 16 osób, w tym 15 dzieci do 14 r.ż. i 1 dziecko w grupie wiekowej 15-19 lat.

Czynnikiem etiologicznym zatruc pokarmowych były: Salmonella Enteritidis – 3 ogniska, Salmonella Typhimurium – 1 ognisko, Rotawirus – 1 ognisko i czynnik nieznany – 1 ognisko. W 5 ogniskach zatruc pokarmowych miejscem narażenia było środowisko domowe. W 1 ognisku jako miejsce narażenia wskazano camping.

Najczęściej jako środki spożywcze będące czynnikiem ryzyka zachorowań podawano wodę niefiltrowaną, jaja, mięso drobiowe, mleko modyfikowane, biszkopty.

W każdym przypadku ogniska choroby przenoszonej drogą pokarmową prowadzone były dochodzenia epidemiologiczne i podejmowano adekwatne do sytuacji działania przeciwepidemiczne.

Choroby przenoszone przez kleszcze

Województwo podlaskie jest terenem endemicznego występowania chorób, których wektorem przenoszenia są kleszcze. Obecność na naszym terenie kompleksów leśnych sprzyja zachorowaniom związanym z istnieniem ognisk w przyrodzie, w których patogeny krążą w biocenoze naturalnych gospodarzy – zwierząt i ich przenosicieli kleszczy.

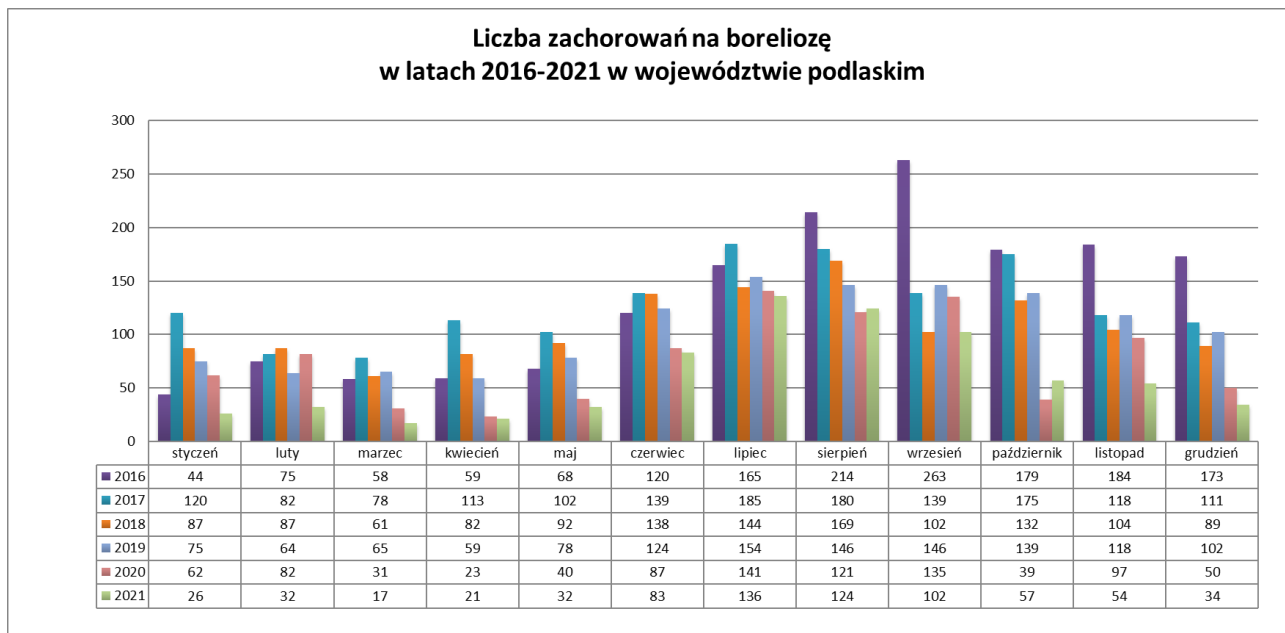
Tabela 6. Zachorowania na boreliozę w 2021 r. w powiatach woj. podlaskiego

Borelioza		
Powiat	2021	
	liczba przypadków	zapadalność**
augustowski	39	67,16
bialostocki	267	59,71
bielski	43	79,11
grajewski	2	4,24
hajnowski	72	168,97
kolneński	16	42,04
łomżyński	33	28,98
moniecki	11	27,22
sejneński	38	190,82
siemiatycki	21	47,52
sokółski	80	119,97
suwalski	75	71,14
wysokomazowiecki	11	19,35
zambrowski	10	22,99
województwo	718	60,93

** zapadalność na 100 tys. mieszkańców

W roku 2021 roku w województwie podlaskim na boreliozę zachorowało 718 osób (współczynnik zapadalności wynosił 60,9 na 100 tys. mieszkańców), w 2020 roku odnotowano 908 przypadków zachorowań (Wyk. 1). Najwyższą zapadalność zanotowano w powiatach: sejneńskim, hajnowskim, sokólskim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 190,82; 168,97; 119,97 na 100 tys. mieszkańców) (Tabela 6 i zał. nr 8).

Wykres nr 3. Liczba zachorowań na boreliozę w latach 2016-2021 w województwie podlaskim.

Drugą pod względem częstości występowania chorobą przenoszoną przez kleszcze jest kleszczowe zapalenie mózgu (KZM). W 2021 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 52 zachorowania na KZM (współczynnik zapadalności 4,41 na 100 tys. mieszkańców) i odnotowano spadek w porównaniu do roku 2020 (78 przypadków zachorowań) (Wyk. 2).

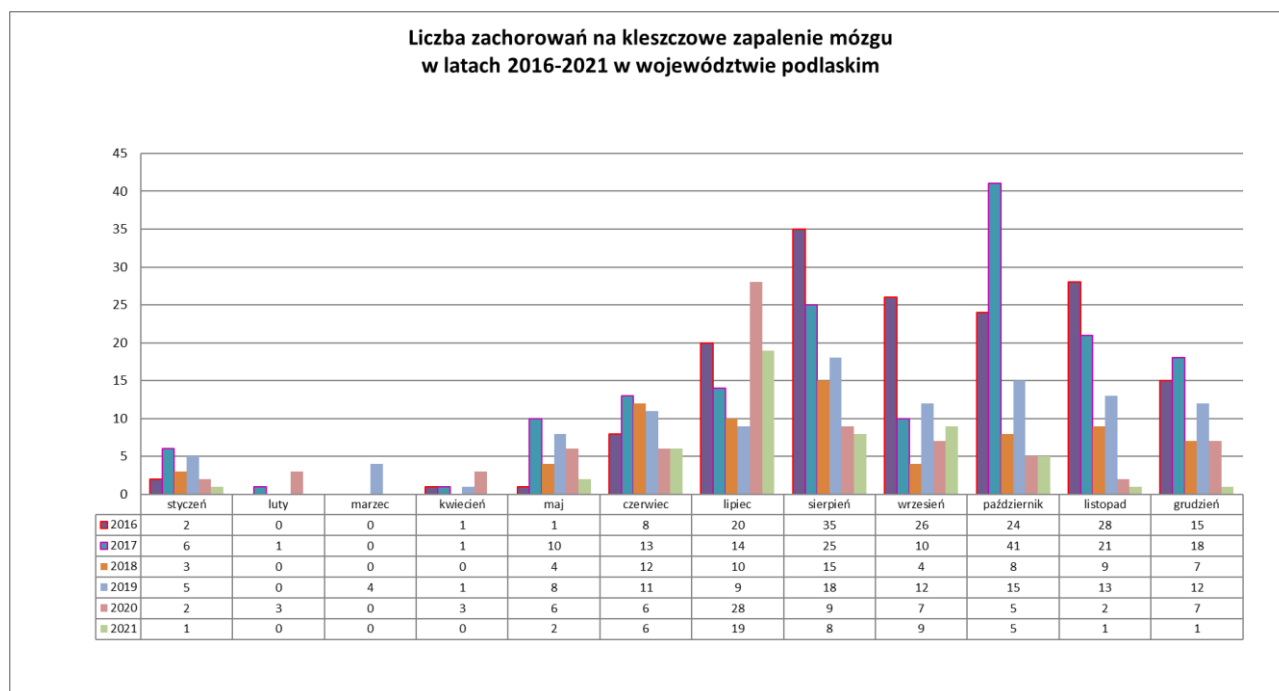
Tabela 7. Zachorowania na kleszczowe zapalenie mózgu w 2021 r. w powiatach woj. podlaskiego

Kleszczowe zapalenie mózgu		
Powiat	2021	
	liczba przypadków	zapadalność**
augustowski	4	6,89
bialostocki	4	0,89
bielski	11	20,24
grajewski	0	0,00
hajnowski	10	23,47
kolneński	0	0,00
łomżyński	0	0,00
moniecki	1	2,47
sejneński	1	5,02
siemiatycki	0	0,00
sokólski	7	10,50
suwalski	11	10,43

wysokomazowiecki	0	0,00
zambrowski	3	6,90
województwo	52	4,41

** zapadalność na 100 tys. mieszkańców

Najwyższą zapadalność zanotowano w powiatach: hajnowskim, bielskim, sokólskim i suwalskim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 23,47; 20,24; 10,50; 10,43 na 100 tys.) (Tabela 7 i zał. nr 9).

Wykres nr 4. Liczba zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu w latach 2016-2021 w województwie podlaskim.

Wieloletnie badania i obserwacje wykazały, że szczepienia są uznawane za najskuteczniejsze zabezpieczenie przed kleszczowym zapaleniem mózgu i jego następstwami.

Styczność i narażenie na wściekliznę

Wścieklizna to ostra wirusowa choroba ośrodkowego układu nerwowego ssaków, dla człowieka śmiertelna. Wirus wścieklizny przenoszony jest na człowieka ze śliną chorego zwierzęcia poprzez ugryzienie albo oślinienie uszkodzonej skóry lub błony śluzowej. Głównym rezerwuarem wirusa są zwierzęta dzikie i domowe (tj. psy, wilki, lisy, nietoperze, ale także wiewiórki i koty). Jedynym sposobem zapobiegania śmiertelnym skutkom zakażenia jest jak najwcześniejsze wdrożenie szczepień p/wściekliznie.

Nadal zagrożeniem dla ludności województwa podlaskiego są pokąsania przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę. Z powodu kontaktu ze zwierzętami podejrzanymi o wściekliznę do szczepień w 2021 roku zakwalifikowano 192 osoby- zał. nr 10.

Osoby podejrzane o narażenie na zakażenie wirusem wścieklizny poddawane są szczepieniom poekspozycyjnym (cykl 5 szczepień p/wściekliznie). Powodem przerywania cyklu szczepień jest wykluczenie choroby u zwierzęcia poddanego obserwacji, będącego źródłem narażenia. W 2021 roku na terenie województwa podlaskiego nie wykryto żadnego przypadku wścieklizny.

Choroby zakaźne wywoływane przez bakterie otoczkowe

Inwazyjna choroba meningokokowa

W 2021 r. w woj. podlaskim zarejestrowano 3 przypadki zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową (współczynnik zapadalności 0,3 na 100 tys. mieszkańców), wszystkie przypadki to posocznice- zał. nr 11. W dwóch przypadkach potwierdzono szczep *Neisseria meningitidis* z grupy B, w jednym przypadku serogrupy nie badano.

W prowadzonym dochodzeniu epidemiologicznym objęto nadzorem osoby mające kontakt z chorymi i zastosowano wobec nich chemioprophylaktykę. Wszystkie zachorowania miały charakter zachorowań sporadycznych. Prowadzono skoordynowane działania zapobiegawcze przez lekarzy, mikrobiologów, pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych i Krajowego Ośrodka Referencyjnego ds. Diagnostyki Bakteryjnych Zakażeń OUN.

Inwazyjna choroba pneumokokowa

Szczepy *Streptococcus pneumoniae* są przyczyną zapalenia ucha środkowego, zapalenia gardła, zatok oraz zapalenia płuc często o ciężkim przebiegu z posocznica i zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych. Zakażenia pneumokokami występują we wszystkich grupach wiekowych, ale najbardziej narażone są małe dzieci do 2 lat i osoby starsze powyżej 65 lat. Bezobjawowe nosicielstwo w jamie nosowo-gardłowej jest duże u niemowląt oraz u dzieci w wieku przedszkolnym i sięga 60%. Skuteczną metodą zapobiegania zakażeniom pneumokokowym są szczepienia ochronne. W 2021 roku w województwie podlaskim odnotowano 29 zakażeń *Streptococcus pneumoniae* (współczynnik zapadalności 2,5 na 100 tys. mieszkańców), w tym 6 przypadków zapalenia opon mózgowych i/lub mózgu, 23 przypadki posocznicy oraz 2 przypadki inne określone i nieokreślone. Nie odnotowano zgonów z powodu sepsy o etiologii *S. pneumoniae*.

Masowe szczepienia małych dzieci chronią też pośrednio osoby starsze, które najczęściej zakażają się od dzieci.

Zakażenia szpitalne

W 2021 roku nadal poważny problem wszystkich szpitali w województwie podlaskim stanowiły zakażenia szpitalne związane z rozprzestrzeniającym się wirusem SARS CoV-2.

W bieżącym okresie sprawozdawczym w mniejszym stopniu w porównaniu do lat poprzednich zgłaszano pacjentów zakażonych patogenami wielolekoopornymi, jak *Enterobacteriaceae*, trudnymi do wyeliminowania ze środowiska szpitalnego.

Podmioty medyczne funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego, w 2021 roku zgłosiły łącznie 114 ognisk zakażeń szpitalnych. Ogniska epidemiczne wywołane były następującymi czynnikami etiologicznymi:

- SARS CoV-2 – 100 ognisk;
- *Clostridioides difficile* – 6 ognisk;
- Norovirus – 2 ogniska;
- Rotavirus – 1 ognisko.

- *Klebsiella pneumoniae* NDM – 3 ogniska;
- *Klebsiella pneumoniae* MBL – 1 ognisko;
- *Klebsiella pneumoniae* OXA-48 – 1 ognisko;

W 2021 roku do Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie zgłoszono żadnej transmisji kolonizacji *Klebsiella pneumoniae*.

W bieżącym roku sprawozdawczym, najwięcej ognisk szpitalnych zarejestrowano w szpitalach wojewódzkich - 38, w szpitalach powiatowych - 33 ogniska, w szpitalach specjalistycznych - 22 ogniska, w szpitalach klinicznych – 16 ognisk, 3 ogniska wystąpiły w szpitalu MSWiA oraz 2 ogniska w szpitalach miejskich.

Dominującym czynnikiem etiologicznym ognisk epidemicznych zarejestrowanych w 2021 roku, był koronawirus SARS CoV-2. W województwie podlaskim zgłoszono łącznie 100 ognisk zakażeń szpitalnych wywołujących COVID-19. W szpitalach wojewódzkich zgłoszono 37 ognisk, 26 ognisk wystąpiło w szpitalach powiatowych, 11 ognisk w szpitalach klinicznych, 22 ogniska w szpitalach specjalistycznych, 2 w szpitalu MSWiA oraz 2 ogniska zgłoszone zostały przez szpitale miejskie.

W związku ze wzrostem liczby zakażeń i ognisk epidemicznych wywołanych wirusem SARS CoV-2 w województwie podlaskim kontynuowano podjęte od 2020 r. działania, prowadząc:

- ciągłą analizę sytuacji epidemiologicznej na terenie województwa podlaskiego;
- aktualizację zasad postępowania epidemiologicznego i medycznego w związku z ryzykiem rozprzestrzeniania się zakażenia z dostosowywaniem do aktualnych potrzeb;
- wzmożony nadzór epidemiologiczny nad szpitalami poprzez przekazywanie aktualnych danych nt. epidemii, zasad postępowania oraz algorytmów kwalifikacji osób do dalszego postępowania w związku z sytuacją epidemiologiczną COVID-19;
- udzielanie Zespołowi ds. Zakażeń Szpitalnych informacji, porad oraz przeprowadzanie konsultacji w sprawie organizacji miejsc ewentualnej izolacji pacjentów z podejrzeniem o zakażenie koronawirusem;
- ścisłą współpracę z Głównym Inspektorem Sanitarnym oraz Narodowym Instytutem Zdrowia Publicznego - Państwowym Zakładem Higieny - Państwowym Instytutem Badawczym, konsultantami wojewódzkimi w dziedzinie epidemiologii i chorób zakaźnych, mikrobiologii i innymi jednostkami organizacyjnymi i zarządzającymi województwem;
- przeprowadzanie szkoleń dla kierowników komórek organizacyjnych szpitala, pielęgniarek oddziałowych, lekarzy, Zespołu ds. Zakażeń Szpitalnych, dotyczących postępowania z osobami podejrzanymi o zakażenie koronawirusem ze szczególnym zwróceniem uwagi na zastosowanie środków ochrony;
- pozyskiwanie informacji i raportowanie do Ministerstwa Zdrowia, Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego o osobach hospitalizowanych, poddanych kwarantannie, izolacji i nadzorowi sanitarnemu;
- weryfikowanie potrzeb na środki ochrony osobistej w celu zabezpieczenia pracowników inspekcji sanitarnej.

W bieżącym okresie sprawozdawczym, w porównaniu do lat ubiegłych zauważono spadek zgłaszalności ognisk epidemicznych (5 ognisk) wywołanych przez antybiotykooporne szczepy *Klebsiella pneumoniae*. Transmisji kolonizacji nie zarejestrowano. W 2020 roku zgłoszono 6 ognisk i 3 transmisje kolonizacji. Natomiast w 2019 roku zarejestrowano 13 ognisk szpitalnych KPC. Także liczba wykonywanych badań przesiewowych przed przyjęciem do zakładów opieki zdrowotnej

nieznacznie się zmniejszyła w stosunku do roku poprzedniego (w 2019 r. – 53977, w 2020 r. – 31258, w 2021 r. - 30564).

W 2021 r. z powodu zakażenia COVID-19 zmarło 2408 osób, a w wyniku zapalenia jelita cienkiego i grubego wywołanego przez *Clostridioides difficile* – 3 osoby.

Podsumowanie

1. W bieżącym okresie sprawozdawczym, podobnie jak w roku 2020 panowała na całym świecie pandemia koronawirusa. Wszystkie siły Państwowej Inspekcji Sanitarnej, szczególnie Oddziału Epidemiologii, skierowano do walki z COVID-19. W związku z tym, że podstawową formą zwalczania wirusa było przecięcie dróg szerzenia, a tym samym zmniejszenie ekspozycji na jego działanie nastąpiło zdecydowane ograniczenie kontaktów społecznych. W minionym roku, podobnie jak w 2020 podstawą funkcjonowania społeczeństwa było nauka i praca zdalna. Kontynuowano restrykcyjne zasady dotyczące higieny rąk, używania środków ochrony osobistej, utrzymywania dystansu społecznego i ograniczania kontaktów międzyludzkich. Działania te przyczyniły się do znacznego spadku ilości innych chorób zakaźnych, a w niektórych jednostkach całkowitej ich eliminacji. Walka z pandemią nadal trwa. Stosowanie szczepień ochronnych oraz dalsze utrzymywanie reżimu sanitarnego dają nadzieję na poprawę sytuacji SARS-CoV-2. Warto zwrócić uwagę na fakt, że dostęp do świadczeń podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej był bardzo utrudniony. Przełożyło się to na spadek rozpoznawania wielu chorób zakaźnych. Podobnie jak obawa przed obowiązkiem izolacji, która powodowała, że wiele osób leczyło się w domu samodzielnie.
2. W dalszym ciągu niepokojąca sytuacja dotyczy zachorowań na boreliozę pomimo odnotowanego spadku nowych przypadków w 2021 roku. Szczególnie narażone na zachorowanie są osoby zawodowo związane z przebywaniem w lesie (leśnicy, drwale), osoby zbierające grzyby oraz runo leśne i mieszkańcy terenów zalesionych. Do ekspozycji na kleszcze dochodzi głównie w okresie letnim i jesiennym, co jest związane z większą aktywnością ludności na obszarach leśnych. Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy na temat tej choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży i obuwia, stosowania repelentów) oraz właściwego postępowania w przypadku ukłucia przez kleszcza. Liczba rejestrowanych, potwierdzonych przypadków boreliozy głównie pod postacią wczesną (rumień wędrujący) świadczy o wysokiej świadomości pacjentów, szybkim zgłaszaniu się do lekarza, a co za tym idzie szybkim wdrożeniu leczenia.
3. Grypa jest w dalszym ciągu chorobą wymagającą stałego nadzoru epidemiologicznego. Nadzór epidemiologiczny i wirusologiczny nad grypą oparty na systemie SENTINEL jest niezbędny dla systemu wczesnego ostrzegania w sytuacji epidemii czy pandemii grypy oraz rozpoznawania szczepów wirusa aktualnie krążących w populacji.
4. Pomimo spadku liczby rozpoznanych zakażeń wywołanych przez *Klebsiella pneumoniae* NDM+ nadal stanowi to problem epidemiologiczny szpitali województwa podlaskiego. Kluczowym elementem strategii jest jak najszybsze wykrycie szczepów i wdrożenie procedur zapobiegających ograniczenie rozprzestrzeniania szczepów wytwarzających karbapenemazy typu NDM.

5. *Clostridioides difficile* obok zakażeń *Klebsiella pneumoniae* stanowi ogromne wyzwanie w zakresie walki z zakażeniami szpitalnymi. W 2020 roku na terenie województwa podlaskiego zanotowano łącznie 207 przypadków zakażeń, w tym 203 hospitalizacje. Nie zgłoszono zgonów. W roku 2021 zarejestrowano 408 zakażeń- zał. nr 2, w tym 394 osoby były hospitalizowane. 3 osoby zmarły. Ponad dwukrotny wzrost liczby zakażeń może być związany ze znacznym wzrostem hospitalizacji pacjentów Covid-19. Jest to problem, który wymaga ciągłego monitorowania i przestrzegania procedur ograniczających jego rozprzestrzenianie.
6. Brak szczepień ochronnych zapobiegających zakażeniom HCV, wymusza działania polegające na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń medycznych oraz usług pozamedycznych przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek.
7. W 2021 roku zanotowano dwukrotny wzrost zachorowań (56 osób) na wirusowe zapalenie wątroby typu B przewlekłe w porównaniu do roku 2020 (26 osób). Rozkład zachorowań w poszczególnych powiatach obrazuje zał. nr 12. Powyższe wskazuje na konieczność wzmożonej profilaktyki polegającej m.in. na promocji szczepień przeciw WZW typu B, wykonywaniu badań przesiewowych oraz stosowaniu jednorazowego sprzętu podczas wykonywania świadczeń medycznych i usług pozamedycznych przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek.

Szczepienia ochronne

Obowiązkowe szczepienia dzieci i młodzieży zapobiegające gruźlicy, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, błonicy, tężcowi, krztuścowi, inwazyjnemu zakażeniu *Haemophilus influenzae* typu b, poliomyelitis, inwazyjnym zakażeniom *Streptococcus pneumoniae*, odrze, nagminnemu zakażeniu przyusznic (śwince), różyczce, ospie wietrznej oraz wściekliznie finansowane ze środków publicznych przez Ministerstwo Zdrowia były realizowane zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych na 2021 rok. Dokument, o którym mowa opublikowano w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia, poz. 90 w formie Komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 26.10.2020 r. (aktualizacja 22.12.2020 r.) w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na 2021 rok, na podstawie art. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2021 r. poz. 2069 z późn. zm.). Program ten w porównaniu z rokiem 2020 zawierał zmiany dotyczące m.in. szczepień przeciwko rotawirusom, którymi zostały objęte dzieci urodzone po 31 grudnia 2020 roku.

W części PSO dotyczącej szczepień obowiązkowych wprowadzono zapis dotyczący czasu szczepienia po przebyciu odry, świnki lub różyczki. Szczepienie można przeprowadzić po ustąpieniu ostrych objawów i poprawie stanu ogólnego pacjenta. Wprowadzono wariant szczepień z zastosowaniem szczepionek wysoko skojarzonych DTPa-IPV-Hib-HBV (typu 6 w 1) oraz sprecyzowano wiek podania trzeciej dawki szczepionki przeciw WZW B oraz błonicy, tężcowi i krztuścowi na 6 – 7 miesiąc życia.

Pomimo oczekiwań nie wprowadzono do kalendarza szczepień obowiązkowych szczepień przeciwko HPV oraz meningokokom, które nadal mają status szczepień zalecanych.

W części dotyczącej szczepień zalecanych szczepienie przeciw ospie wietrznej zalecono dodatkowo uczniom i studentom szkół medycznych i pracownikom ochrony zdrowia oraz uaktualniono zapis dotyczący szczepień przeciw pneumokokom u dorosłych powyżej 50. roku życia. W przypadku osób, którym szczególnie zaleca się szczepienie przeciw kleszczowemu zapaleniu

mózgu (KZM) wymieniono dodatkowo osoby, które szczególnie często podejmują aktywność fizyczną na zewnątrz (np. biegacze, spacerowicze, grzybiarze, właściciele psów, myśliwi) a także inne osoby podejmujące aktywność na świeżym powietrzu, zwłaszcza turyści. Dodano również rozdział dotyczący zasad przeprowadzania i organizacji szczepień w czasie epidemii w związku z zakażeniami COVID-19.

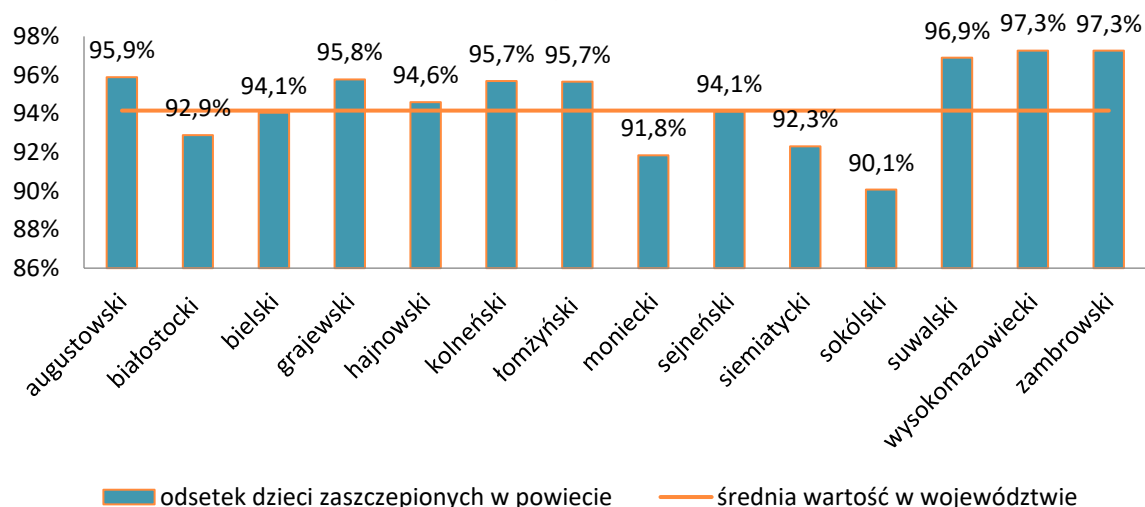

Jednym ze szczepień zalecanych wszystkim dzieciom po 6-tym miesiącu życia jest szczepienie przeciwko grypie. Dostępny aktualnie w Polsce preparat atenuowanej szczepionki donosowej przeciwko grypie, zarejestrowany u dzieci powyżej 24-go miesiąca życia, został uwzględniony w aktualizacji PSO.

Jednym z pierwszych szczepień obowiązkowych, jakie przyjmuje dziecko jest szczepienie przeciw gruźlicy. Powinno być ono

przeprowadzone przed wypisaniem dziecka z oddziału noworodkowego. Szczepienie BCG w pierwszych dobach życia zmniejsza ryzyko zachorowania na gruźlicę o ciężkim przebiegu u dzieci, pod postacią rozsianą, gruźliczego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych lub zgonu w przebiegu gruźlicy. W województwie podlaskim w 2021 r. na 9604 urodzonych dzieci, zaszczepionych zostało 9043 noworodków i niemowląt – około 95%. Stan zaszczepienia noworodków i niemowląt na terenie powiatów województwa podlaskiego obrazuje poniższy wykres. Najniższy poziom wyszczepialności odnotowany został na terenie powiatu sokólskiego i monieckiego. Najwyższy stan zaszczepienia – na poziomie 97%, odnotowany został na terenie powiatu wysokomazowieckiego i zambrowskiego.

Odsetek dzieci zaszczepionych szczepionką przeciwgruźliczą urodzonych w 2021 r.

Wykres nr 5. Stan zaszczepienia dzieci urodzonych w 2021 r. szczepionką przeciwgruźliczą finansowaną ze środków MZ.

Szczepienia przeciwko błonicy i tężcowi wykonuje się, wg Programu Szczepień Ochronnych (PSO), w pierwszym, drugim, szóstym, czternastym oraz dziewiętnastym roku życia. Odsetek osób zaszczepionych w porównaniu do roku ubiegłego zgodnie z PSO spadł w populacji dwu – i sześciolatków, co obrazuje poniższa tabela. Najlepiej wyszczepioną grupą dzieci przeciw błonicy i tężcowi była w 2021 r. populacja czternastolatków i dwudziestolatków, gdzie odsetek zaszczepionych wynosił odpowiednio 99,7% i 100%.

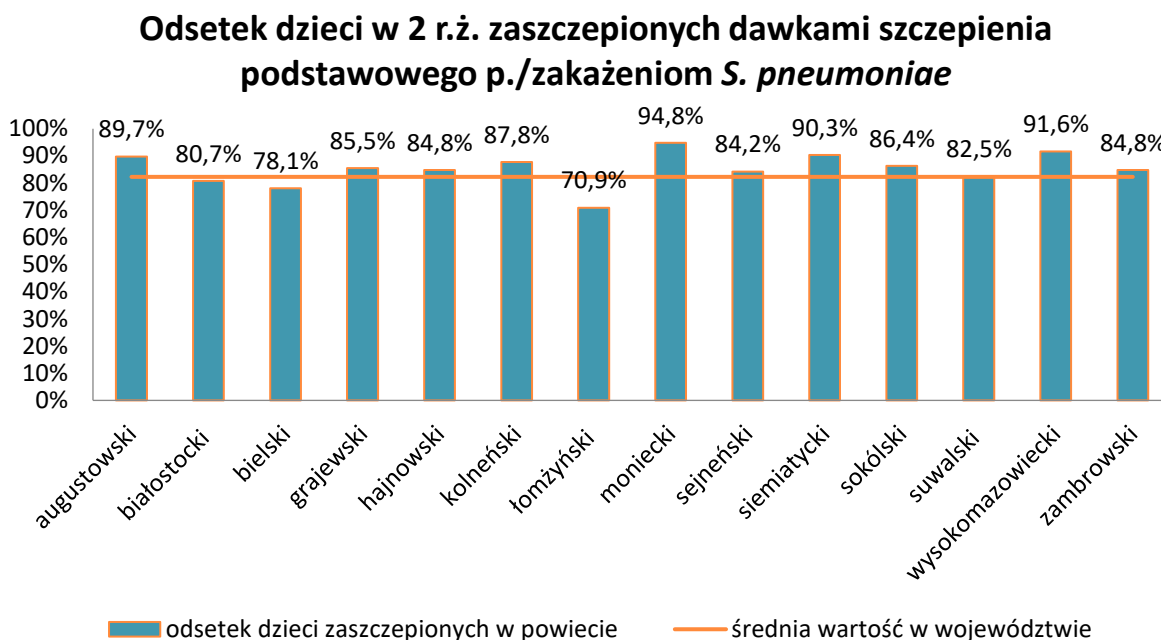
Tabela 8. Stan zaszczepienia dzieci i młodzieży poniżej 20 lat szczepionką p./błonicy, tężcowi finansowaną ze środków MZ w województwie podlaskim w 2020 i 2021 r. wg powiatów.

	2020				2021			
	2 r.ż.	6 r.ż.	14 r.ż.	19 r.ż.	2 r.ż.	6 r.ż.	14 r.ż.	20 r.ż.
augustowski	88,5	98,1	100,0	100,0	90,3	96,8	99,4	100,0
białostocki	87,1	97,3	99,7	100,0	87,0	95,6	99,4	100,0
bielski	94,2	97,5	100,0	100,0	93,6	97,9	100,0	100,0
grajewski	88,4	99,5	100,0	100,0	94,3	99,1	100,0	100,0
hajnowski	88,1	97,8	99,7	100,0	86,4	96,8	100,0	100,0
kolneński	98,0	91,1	99,7	94,4	83,8	99,7	100,0	100,0
łomżyński	87,9	97,2	99,9	100,0	85,9	96,5	99,7	99,9
moniecki	94,4	99,3	100,0	100,0	93,2	98,6	99,7	100,0
sejneński	89,2	99,3	100,0	94,0	90,5	98,1	100,0	100,0
siemiatycki	93,7	98,1	100,0	100,0	93,3	95,9	100,0	99,7
sokółski	94,5	99,4	97,3	100,0	94,2	98,6	99,8	100,0
suwalski	90,6	99,1	99,8	99,7	89,5	97,6	99,9	99,8
wysokomazowiecki	92,5	99,3	99,7	100,0	95,1	99,6	99,8	100,0
zambrowski	92,8	98,7	99,5	96,7	95,2	98,3	99,8	100,0
województwo	89,5	97,8	99,7	99,5	89,1	96,9	99,7	100,0

Szczepienia przeciw pneumokokom należą do szczepień obowiązkowych od 2017 r., wg Programu Szczepień Ochronnych (PSO), powinny być podawane bezpłatnie dzieciom od 6 tygodnia i w 2 roku życia oraz dzieciom do ukończenia 5 roku życia z grup ryzyka wymienionych w Programie Szczepień Ochronnych. W 2021 roku, podobnie jak w latach poprzednich obowiązkowe szczepienia przeciwko pneumokokom w populacji ogólnej dzieci były realizowane preparatem 10-walentnym – Synflorix. W województwie podlaskim w 2021 r. szczepionką finansowaną ze środków publicznych

było zaszczepionych około 82% dwulatków. Najwięcej zaszczepionych dwulatków odnotował powiat moniecki – 95% , natomiast najniższy poziom wyszczepialności sprawozdano w powiecie łomżyńskim, gdzie zaszczepiono 71% omawianej grupy. Odsetek zaszczepionych dzieci w 2 r.ż. w poszczególnych powiatach obrazuje wykres nr 6.

Wykres nr 6. Stan zaszczepienia dzieci w 2 r.ż. w 2021 r. w woj. podlaskim szczepionką p/zakażeniom wywołanym przez *Streptococcus pneumoniae*.

Dnia 20 marca 2020 roku Minister Zdrowia ogłosił na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii. Sytuacja ta i dalszy wzrost zachorowań na Covid-19 spowodowały spadek wykonawstwa szczepień obowiązkowych u dzieci do lat 2, na korzyść roczników dzieci starszych.

Kolejnym powodem obniżenia wykonawstwa szczepień obowiązkowych u dzieci i młodzieży była podobnie jak w latach poprzednich działalność formalnych i nieformalnych grup antyszczepionkowych oraz wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną. W wyniku tych działań rodzice nie wyrażali zgody na szczepienie dzieci. W porównaniu z 2020 rokiem, na podstawie danych z kwartalnych sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych sporządzonych wg informacji zawartych w kartach uodpornienia, przechowywanych przez składającego sprawozdanie, odnotowano rosnącą liczbę osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych. Według weryfikacji stanu na ostatni dzień kwartału 2021 r. liczba niezaszczepionych dzieci wynosiła 3001.

Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne nałożyły w roku 2021, 14 upomnień zawierających wezwanie do wykonania obowiązku szczepień ochronnych z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę egzekucji administracyjnej. Wystawiły 6 tytułów wykonawczych kierując 6 wniosków o egzekucję administracyjną.

W 2021 roku zarejestrowano 43 niepożądane odczyny poszczepienne po szczepieniach innych niż szczepienia przeciw COVID-19, głównie po szczepieniu przeciw gruźlicy, pneumokokom, odrze, śwince i różyczce oraz szczepieniu przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi z komponentą pełnokomórkową.

Szczepieniami obowiązkowymi objęto 217617 dzieci i młodzieży do lat 19 (dane wg sprawozdania MZ-54 za 2021 r.). 271 świadczeniodawców prowadziło szczepienia ochronne w 450 punktach szczepień.

Pod koniec roku 2020 został wprowadzony Narodowy Program Szczepień przeciw COVID-19, który służył zaplanowaniu działań mających zagwarantować przeprowadzenie bezpiecznych i skutecznych profilaktycznych szczepień wśród obywateli Polski. Obejmował nie tylko zakup odpowiedniej liczby szczepionek, ich dystrybucję, ale także monitoring przebiegu i efektywności szczepienia oraz bezpieczeństwo Polaków. Na terenie Unii Europejskiej zarejestrowano cztery szczepionki przeciw COVID-19: Pfizer/BioNTech (Comirnaty), Covid-19 Vaccine Moderna, AstraZeneca, Johnson&Johnson/Janssen Covid-19 Vaccine.

Liczba osób zaszczepionych w 2021 roku przeciw COVID-19 wg Bazy Analiz Systemowych i Wdrożeniowych na terenie województwa podlaskiego wynosiła 14 089 osób, średnia wieku zaszczepionych - 54 lata, gdzie kobiety stanowiły 8 129 osób, a mężczyźni 5960 osób. Preparatem AstraZeneka zaszczepiło się 3148 mieszkańców województwa podlaskiego, Johnson&Johnson - 1272 osoby, Moderna - 1070 osób, Pfizer Comirnaty - 8594 osób, 5 osób – brak danych.

W związku z wprowadzeniem szczepień ochronnych przeciw zakażeniom SARS-CoV-2 pod koniec 2020 roku rozpoczęto sprawozdawanie występowania niepożądanych odczynów poszczepiennych (NOP) do Głównego Inspektoratu Sanitarnego w Warszawie. W 2021 roku wystąpiło 214 niepożądanych odczynów poszczepiennych po szczepieniu przeciw COVID-19, w tym 10 ciężkich, 23 poważne oraz 181 odczynów o charakterze łagodnym.

ODDZIAŁ HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMİ

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAM

Głównym celem działania pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem czynników

szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy oraz zapobieganie chorobom zawodowym.

Kluczowe kierunki działania są realizowane poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego w zakładach pracy, które obejmują kontrole przestrzegania przepisów między innymi z zakresu: bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy, oceny ryzyka zawodowego, występowania substancji chemicznych i ich

mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy, występowania szkodliwych czynników biologicznych w środowisku pracy. Ponadto realizując zadania pełniono nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem substancji chemicznych i ich mieszanin, produktów biobójczych, prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3, wprowadzaniem do obrotu detergentów i produktów kosmetycznych, jak również przestrzeganiem przepisów w zakresie środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

Działalność kontrolna w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego

W 2021 roku w ewidencji pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowało się 5199 zakładów pracy zatrudniających ogółem 137 761 pracowników.

Tabela 9. Ewidencja zakładów pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami woj. podlaskiego w 2021 roku

Grupa ewidencji	Liczba zakładów	Liczba osób zatrudnionych w zakładach	Liczba osób pracujących w warunkach czynników szkodliwych	Razem w ewidencji PIS	Ogólna liczba zatrudnionych w zakładach	Ogólna liczba pracujących w warunkach czynników szkodliwych
I	1 980	13 175	1 215	5 199	137 761	85 377
II	2 551	61 639	39 613			
III	668	62 947	44 549			

Trzystopniowa ewidencja województwa podlaskiego przedstawiała się następująco:

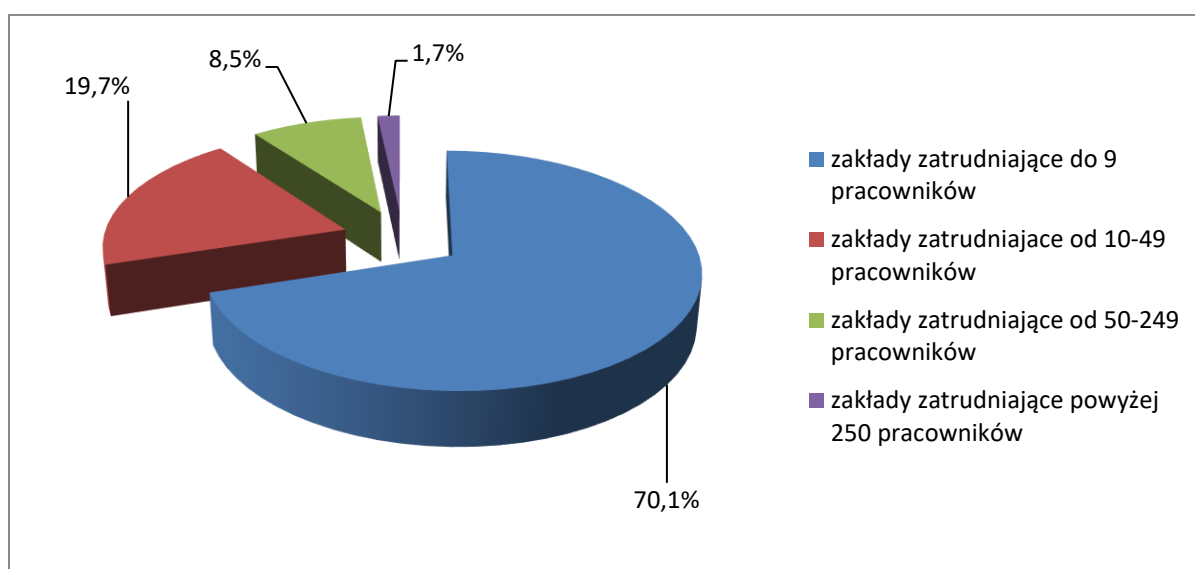
I grupa: zakłady, w których podczas wstępnej oceny nie stwierdzono występowania czynników szkodliwych dla zdrowia lub w których czynniki szkodliwe dla zdrowia występują poniżej 0,1 NDS oraz poniżej 0,2 NDN – 1980 zakładów;

II grupa: zakłady, w których występują czynniki szkodliwe ale ich stężenia i natężenia nie przekraczają dopuszczalnych poziomów - występują w przedziale od 0,1 do 1,0 NDS oraz od 0,2 do 1,0 NDN włącznie – 2551 zakładów;

III grupa: zakłady, w których stwierdza się przekroczenie dopuszczalnych poziomów czynników szkodliwych dla zdrowia (powyżej 1,0 NDS/N) lub występują w nich czynniki rakotwórcze – 668 zakładów.

W województwie podlaskim przeważają zakłady małe, zatrudniające do 9 osób – 3644 zakłady, co stanowi 70,1%. W poszczególnych powiatach liczba działających podmiotów gospodarczych jest zróżnicowana, najwięcej zewidencjonowano w powiecie białostockim – 2001 obiektów (w powiecie białostockim działa 38,5% wszystkich zakładów województwa podlaskiego), najmniejsza liczba zakładów znajdowała się w powiecie sejneńskim – 88 obiektów. Struktura zakładów w ewidencji w zależności od zatrudnionych pracowników przedstawia się następująco:

- zakłady zatrudniające do 9 pracowników – 3644 (70,1%),
- zakłady zatrudniające od 10 - 49 pracowników – 1025 (19,7%),
- zakłady zatrudniające od 50 - 249 pracowników – 442 (8,5%),
- zakłady zatrudniające powyżej 250 pracowników – 88 (1,7%).

Wykres nr 7. Struktura zakładów wg wielkości zatrudnienia

Największą liczbę pracowników zatrudniają zakłady w następujących działach gospodarki:

- opieka zdrowotna (PKD 86) – 16 184 pracowników,
- produkcja artykułów spożywczych (PKD 10) – 14 900 pracowników,
- handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (PKD 46) – 7777 pracowników,
- administracja publiczna (PKD 84) – 7236 pracowników.

Na terenie województwa podlaskiego, podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej zakładów pracy znajdowało się w następujących branżach:

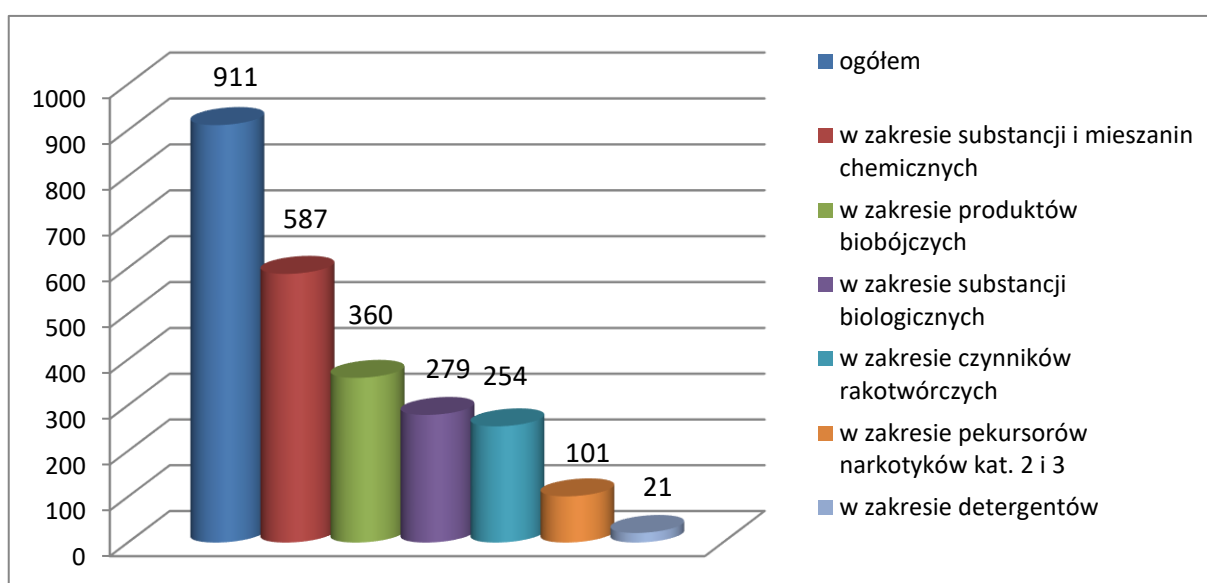
- handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi (PKD 47) – 780 zakładów,
- handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (PKD 46) – 575 zakładów,
- handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych (PKD 45) – 475 zakładów,
- opieka zdrowotna (PKD 86) – 317 zakładów.

W roku 2021, podobnie jak w roku poprzednim, ze względu na sytuację epidemiczną w kraju i ograniczoną możliwość kontroli obiektów, w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego

przeprowadzono 911 kontroli, podczas których skontrolowano 826 zakładów, zatrudniających łącznie 49 093 osoby. Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego podczas kontroli zwracali szczególną uwagę na:

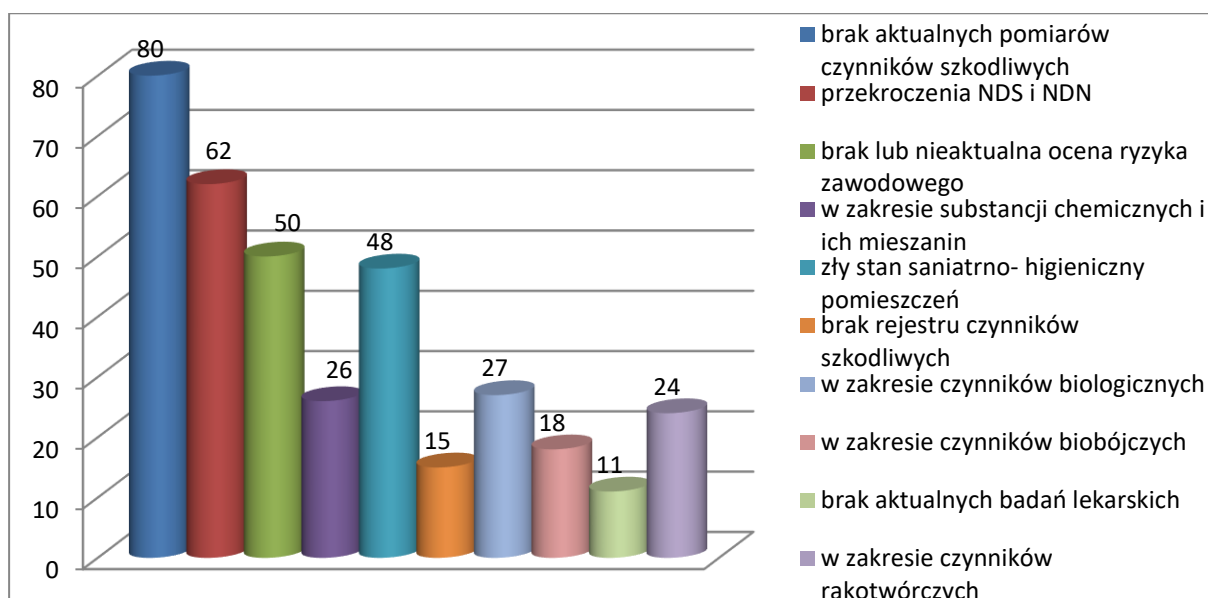
- przestrzeganie przepisów w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy oraz profilaktyki chorób zawodowych,
- ekspozycję pracowników na szkodliwe i uciążliwe czynniki w środowisku pracy,
- narażenie na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym,
- wprowadzanie do obrotu i stosowanie substancji chemicznych i ich mieszanin, prekursorów narkotyków kat 2 i 3, produktów biobójczych, produktów kosmetycznych oraz detergentów,
- warunki pracy i ocena narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach pogrzebowych,
- bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest.

Wykres nr 8. Liczba kontroli w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w 2021 roku

W obiektach objętych nadzorem, podobnie jak w roku ubiegłym, najczęściej stwierdzano następujące nieprawidłowości:

- brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – w 80 zakładach (9,7%),
- przekroczenia NDS i NDN – w 62 zakładach (7,5%),
- brak lub nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego - w 50 zakładach (6,1%),
- zły stan sanitarno – higieniczny pomieszczeń - w 48 zakładach (5,8%),
- uchybienia w zakresie czynników biologicznych - w 27 zakładach (3,3%),
- uchybienia w zakresie substancji chemicznych i ich mieszanin – w 26 zakładach (3,1%),
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych – w 24 zakładach (2,9%),
- uchybienia w zakresie produktów biobójczych – w 18 zakładach (2,2%),
- brak rejestru czynników szkodliwych – w 15 zakładach (1,8%),
- brak aktualnych badań lekarskich – w 11 zakładach (1,3%).

Wykres nr 9. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w skontrolowanych zakładach w 2021 roku

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wymogów higieniczno-zdrowotnych wydano 253 decyzje administracyjne, zawierające 971 nakazów mających na celu poprawę warunków pracy. Nałożone nakazy dotyczyły między innymi:

- badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – 333 nakazy,
- obniżenia NDS/N czynników szkodliwych – 188 nakazów,
- substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy - 74 nakazy,
- oceny ryzyka zawodowego - 77 nakazów,
- substancji chemicznych i ich mieszanin - 43 nakazy,
- czynników biologicznych – 42 nakazy,
- produktów biobójczych – 34 nakazy.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10. Realizacja zadań pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego w 2021 roku

PSSE i WSSE	Liczba zakładów w ewidencji PIS	Ogólna liczba zatrudnionych w zakładach objętych ewidencją	Liczba zakładów pracy skontrolowanych	Liczba zatrudnionych w zakładach skontrolowanych	Liczba kontroli	Liczba decyzji	Liczba nakazów
Augustów	270	7910	43	4920	54	23	151
Białystok	2001	55767	117	9954	123	83	189
Bielsk Podlaski	244	8522	52	4487	53	2	5
Grajewo	156	4028	44	2543	46	17	116
Hajnówka	291	7547	78	5939	96	16	46
Kolno	103	2040	37	862	38	6	25
Łomża	424	10163	103	3255	105	2	2

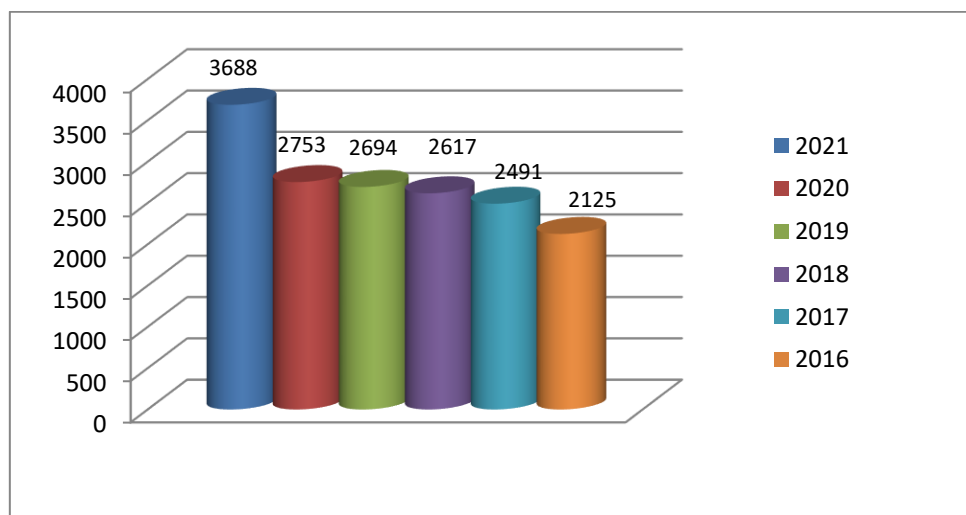
Mońki	141	1868	13	188	13	0	0
Sejny	88	838	25	436	36	5	13
Siemiatycze	291	4301	82	2074	83	18	206
Sokółka	293	5375	74	2312	87	25	100
Suwałki	457	15830	72	4844	84	38	72
Wysokie Mazowieckie	269	6513	39	2817	40	3	17
Zambrów	157	5110	45	2872	51	13	20
WSSE Białystok	14	1949	2	1590	2	2	9
SUMA	5199	137761	826	49093	911	253	971

Ocena środowiska pracy i narażenia zawodowego

Analiza narażenia zawodowego na czynniki szkodliwe dla zdrowia przeprowadzona na podstawie wyników badań i pomiarów wykazała, że w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy pracowało 3688 osób, co stanowi 7,5 % ogółu zatrudnionych w skontrolowanych zakładach. Dominującym czynnikiem szkodliwym dla zdrowia w środowisku pracy na terenie województwa podlaskiego, nadal pozostaje ponadnormatywny hałas - narażonych 2692 osoby, co stanowi 5,5 %.

Dane odnośnie liczby osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych dla zdrowia w zakładach na terenie województwa podlaskiego w latach 2016-2021 przedstawia poniższy wykres.

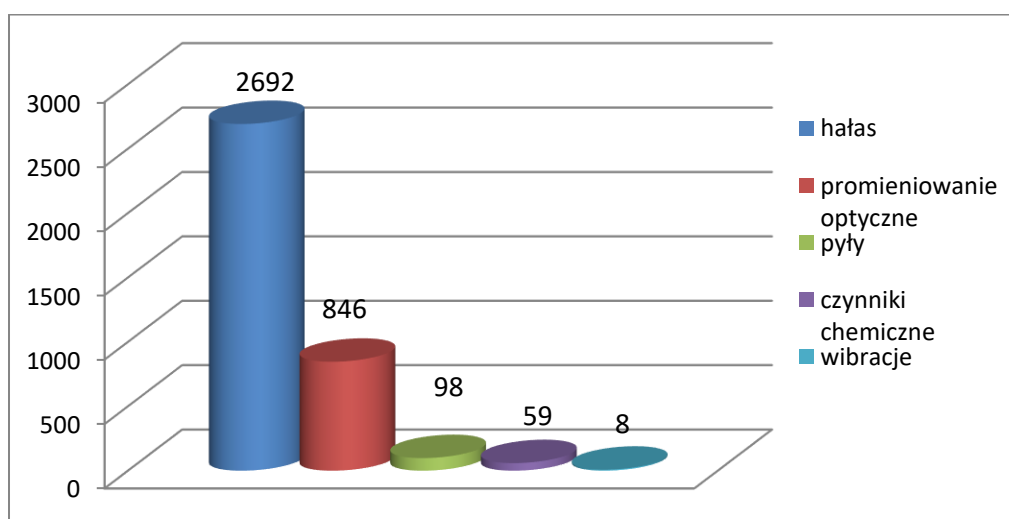
Wykres nr 10. Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych w latach 2016-2021

Narażenie na poszczególne grupy czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, dla których stwierdzono przekroczone normatywy higieniczne w oparciu o wyniki badań środowiskowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Zestawienie liczby osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych w latach 2018-2021

Nazwa czynnika	Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach (% ogółu zatrudnionych)							
	2018 rok		2019 rok		2020 rok		2021 rok	
Hałas	1716	2,24%	1816	2,21%	1855	6,73%	2692	5,5%
Pyły	78	0,10%	56	0,07%	69	0,25%	98	0,2%
czynniki chemiczne	20	0,03%	33	0,04%	52	0,19%	59	0,1%
drżania	28	0,04%	5	0,01%	5	0,02%	8	0,02%
promieniowanie optyczne	618	0,81%	800	0,97%	795	2,88%	846	1,7%

Wykres nr 11. Liczba zatrudnionych na stanowiskach pracy gdzie stwierdzono przekroczenie NDS/NDN/MDE

W wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych wydano 39 decyzji zobowiązujących pracodawców do wdrożenia programów organizacyjno – technicznych mających na celu wyeliminowanie, bądź obniżenie do obowiązujących norm przekroczonych wartości czynników szkodliwych.

Ponadto podczas kontroli w powyższych obiektach, w ramach promocji zdrowia, pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego informowali pracodawców o celowości stosowania środków ochrony indywidualnej, potrzebie monitorowania narażenia na czynniki szkodliwe w środowisku pracy oraz konieczności przeprowadzania analizy stanu zdrowia pracowników.

W efekcie prowadzonego nadzoru poprawiono warunki pracy w zakresie obniżenia normatywów higienicznych 125 osobom.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12. Nadzór nad zakładami pracy, w których występują przekroczenia czynników szkodliwych dla zdrowia

PSSE/WSSE	Liczba skontrolowanych zakładów pracy, w których występują przekroczenia NDS/NDN	Liczba pracowników pracujących w przekroczeniach				Liczba wydanych decyzji dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych
		NDS/NDN (ogółem)	NDS czynników chemicznych	NDS pyłów	NDN czynników fizycznych	
Augustów	7	727	14	10	703	4
Białystok	26	1312	6	0	1306	10
Bielsk Podlaski	2	47	0	0	47	1
Grajewo	1	4	0	4	0	1
Hajnówka	4	96	0	0	96	2
Kolno	2	2	1	0	1	2
Łomża	0	0	0	0	0	0
Mońki	0	0	0	0	0	0
Sejny	1	6	0	6	0	1
Siemiatycze	5	156	0	0	156	6
Sokółka	0	162	0	22	140	0
Suwałki	8	395	35	54	316	7
Wysokie Mazowieckie	3	35	0	0	35	2
Zambrów	2	6	3	2	4	2
WSSE Białystok	1	740	0	0	740	1
Suma	62	3688	59	98	3544	39

Nadzór nad czynnikami biologicznymi

Na terenie województwa podlaskiego zewidencjonowano 1274 zakłady, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne. W roku sprawozdawczym w przedmiotowym zakresie skontrolowano 278 zakładów pracy, wykonując w nich 279 kontrole.

W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli nieprawidłowościami wydano 19 decyzji, zawierających 42 nakazy zobowiązujące pracodawców do usunięcia tych uchybień. Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Nadzór nad zakładami pracy, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

PSSE/WSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba kontroli	Liczba decyzji
WSSE Białystok	10	2	2	0
Augustów	100	21	22	5
Białystok	330	20	20	7
Bielsk Podlaski	75	17	17	0
Grajewo	45	14	14	0
Hajnówka	77	26	26	1
Kolno	41	17	17	1
Łomża	123	30	30	0
Mońki	33	5	5	0
Sejny	25	13	13	0
Siemiatycze	72	28	28	0
Sokółka	104	29	29	4
Suwałki	87	17	17	0
Wysokie Mazowieckie	94	18	18	1
Zambrów	58	21	21	0
Suma	1274	278	279	19

W skontrolowanych zakładach w narażeniu na czynniki biologiczne pracowało 13 892 osoby, w tym na czynniki biologiczne zaklasyfikowane do 2 grupy zagrożenia pracowało 13 892 osoby, zaś na czynniki biologiczne zaliczane do 3 grupy pracowało 8 677 osób. Najwięcej pracowników narażonych na szkodliwe czynniki biologiczne było zatrudnionych w podmiotach służby zdrowia (5390 osób), w obiektach produkcji artykułów spożywczych (2696 osób) oraz w jednostkach organizacyjnych MSWiA (1919 osób).

Nadzór nad realizacją obowiązków wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 roku w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy

W ewidencji stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa podlaskiego znajdowało się 579 zakładów pracy, w których na stanowiskach pracy występowały substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. Narażenie zawodowe pracowników woj. podlaskiego na czynniki rakotwórcze lub mutagenne było monitorowane

poprzez przeprowadzane kontrole oraz zbieranie i analizowanie informacji przesyłanych przez pracodawców do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. W 2021 roku stwierdzono występowanie przedmiotowej grupy czynników w 579 zakładach pracy, z których skontrolowano 254. Przeprowadzono 254 kontrole sprawdzające spełnienie wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2021 poz. 2235 z późn. zm.).

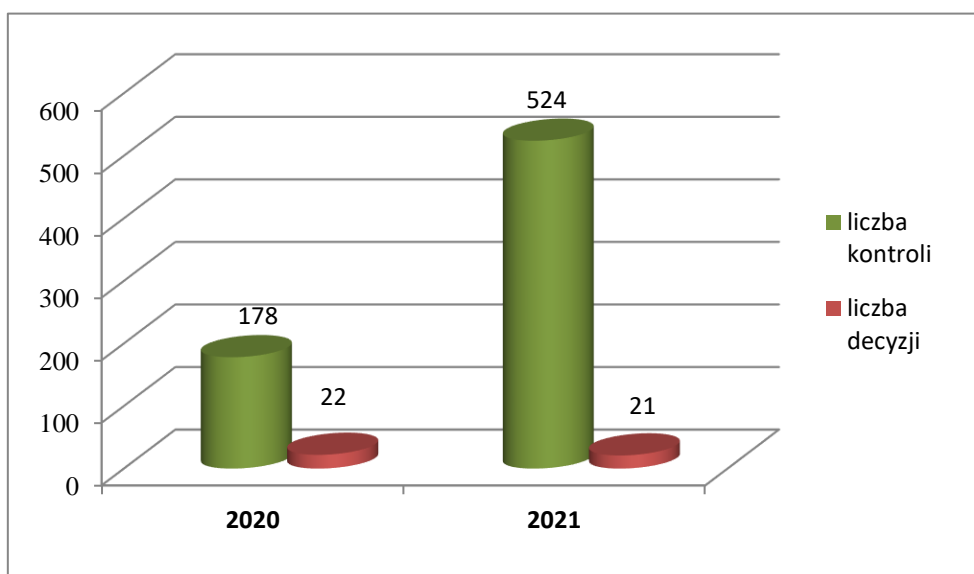
Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami stwierdzili, iż w narażeniu na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w 2021 roku zatrudnionych było 4912 pracowników (co stanowiło

10 % zatrudnionych w skontrolowanych obiektach), w tym 1442 kobiety (3 % z ogółu zatrudnionych w zakładach skontrolowanych).

Najczęściej występującymi czynnikami kancerogennymi w skontrolowanych zakładach były:

- krzemionka krystaliczna - 607 osób,
- pył drewna - 2031 osób,
- promieniowanie jonizujące - 940 osób,
- formaldehyd - 693 osoby,
- benzyna niskowrząca niespecyfikowana - 401 osób,
- benzen - 190 osób.

W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości dotyczących czynników rakotwórczych i mutagennych państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego w 2021 roku wydali 21 decyzji administracyjnych.

Wykres nr 12. Dane liczbowe z zakresu kontroli nad czynnikami rakotwórczymi w latach 2020-2021

Najczęściej stwierdzane uchybienia podczas kontroli to:

- brak aktualnej oceny ryzyka zawodowego pracowników narażonych na czynniki rakotwórcze i mutagenne,
- brak rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym,
- brak rejestru pracowników narażonych na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym.

Zakłady stosujące czynniki rakotwórcze czynią starania zmierzające do ich eliminacji poprzez:

- ograniczanie czasu ekspozycji oraz wyposażenie pracowników w środki ochrony osobistej,
- wprowadzenie automatyzacji i hermetyzacji procesów produkcyjnych,
- stosowanie odpowiednich środków ochrony zbiorowej (miejscowe odciągi pyłu, wentylacja mechaniczna, dygestoria),
- okresowe szkolenia pracowników w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy,

- stosowanie odpowiednich środków zabezpieczających pracowników przed nadmiernym narażeniem (nawilżenie wodą i utrzymanie w stanie wilgotnym dachu do demontażu, prawidłowa gospodarka odpadami),
- stosowanie odpowiednich środków ochrony indywidualnej (rękawice ochronne, kombinezony, kurtki, kamizelki, półmaski, itp.).

Tabela 14. Dane liczbowe z zakresu nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi lub mutagennymi z terenu województwa podlaskiego w 2021 roku

PSSE	Liczba zakładów pracy w ewidencji w PSSE	Liczba zakładów skontrolowanych w roku sprawozdawczym	Liczba osób narażonych na czynniki rakotwórcze			Liczba kontroli w roku sprawozdawczym	Liczba wydanych decyzji
			ogółem	kobiet	mężczyzn		
Augustów	23	12	280	88	192	12	2
Białystok	203	25	766	423	343	25	7
Bielsk Podlaski	30	20	402	86	316	20	0
Grajewo	20	16	424	21	403	16	1
Hajnówka	38	21	711	184	527	21	0
Kolno	10	6	27	6	21	6	1
Łomża	65	41	253	73	180	41	0
Mońki	9	4	59	40	19	4	0
Sejny	6	6	75	4	71	6	1
Siemiatycze	40	23	226	40	186	23	0
Sokółka	48	44	489	90	399	44	7
Suwałki	43	15	812	279	533	15	1
Wysokie Mazowieckie	14	7	52	4	48	7	0
Zambrów	28	12	185	8	177	12	1
WSSE	2	2	151	96	55	2	0
Suma	579	254	4912	1442	3470	254	21

Tabela 15. Struktura narażenia na poszczególne kancerogeny na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

PSSE	Liczba osób zatrudnionych w zakładach	Liczba osób pracujących w kontakcie z czynnikami rakotwórczymi	Liczba osób narażonych na czynniki rakotwórcze					
			Promieniowanie jonizujące	Pyl drewna twardego	Benzen	Benzyna, niskowrząca niespecyfikowana	Formaldehyd	Krzemionka
Augustów	1447	280	69	58	2	0	34	112
Białystok	5419	766	443	35	5	12	133	82
Bielsk Podlaski	2404	402	13	300	0	70	19	0
Grajewo	1824	424	0	215	12	0	323	3
Hajnówka	2517	711	140	434	10	23	40	65
Kolno	31	27	0	18	2	6	0	0
Łomża	1297	253	2	75	8	91	7	0
Mońki	291	59	2	10	2	53	0	30
Sejny	78	75	0	16	0	0	0	0
Siemiatycze	226	226	0	101	80	0	9	34
Sokółka	1820	489	27	127	69	91	34	206

Suwałki	2334	812	82	591	0	0	9	4
Wysokie Mazowieckie	193	52	0	8	0	31	0	0
Zambrów	1534	185	32	40	0	24	0	71
WSSE	1590	151	107	3	0	0	8	0
Suma	23005	4912	917	2031	190	401	616	607

Nadzór nad kontrolą przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bhp podczas usuwania bądź zabezpieczania wyrobów zawierających azbest w ramach realizacji rządowego „Programu Oczyszczania kraju z Azbestu na lata 2009-2032”

W województwie podlaskim Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni zewidencjonowali 26 zakładów zajmujących się usuwaniem, zabezpieczaniem oraz transportem wyrobów

zawierających azbest oraz 194 zgłoszenia, dotyczące zamiaru przeprowadzenia prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest. W 2021 roku przeprowadzono 10 kontroli w siedzibach tych firm oraz 20 kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem. Podczas kontroli, pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami, zwracali

szczególną uwagę na zabezpieczenie pracowników w odpowiednie środki ochrony indywidualnej, odzież i obuwie robocze, ocenę ryzyka zawodowego oraz posiadanie odpowiednich zezwoleń, decyzji, zatwierdzonych programów gospodarowania odpadami niebezpiecznymi.

W narażeniu, które najczęściej występuje podczas prac polegających na zabezpieczeniu oraz demontażu pokryć dachowych budynków mieszkalnych i gospodarczych zawierających azbest pracowało 52 pracowników. Podczas przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono naruszeń obowiązujących przepisów prawnych.

Nadzór nad warunkami pracy i oceną narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach pogrzebowych

W 2021 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w ramach bieżącego nadzoru przeprowadzili wzmożoną kontrolę w zakresie warunków pracy i oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach pogrzebowych.

W ewidencji pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami na terenie województwa podlaskiego zarejestrowano 79 zakładów pogrzebowych, w których w ramach nadzoru przeprowadzono 113 kontroli, w tym 18 interwencyjnych. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 13 decyzji administracyjnych, zawierających 53 nakazy usunięcia przedmiotowych uchybień. Zakłady, w których stwierdzono nieprawidłowości stanowiły 21,3% ogółu obiektów skontrolowanych.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 16. Nadzór nad zakładami pogrzebowymi na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

PSSE/WSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba kontroli	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba osób zatrudnionych			Liczba zakładów z uchybieniami
				ogółem	kobiet	inne niż umowa	
Augustów	5	7	5	10	2	4	1
Białystok	17	34	17	49	7	9	6
Bielsk Podlaski	5	7	3	14	2	4	1
Grajewo	3	3	1	10	0	0	0
Hajnówka	2	3	2	7	0	5	1
Kolno	2	1	1	2	0	0	1
Łomża	10	10	6	35	8	11	0
Mońki	4	4	2	14	4	2	0
Sejny	3	3	2	9	0	6	0
Siemiatycze	3	6	3	7	1	2	0
Sokółka	6	4	2	8	0	0	2
Suwałki	5	8	5	20	3	0	0
Wysokie Mazowieckie	8	11	6	8	1	2	1
Zambrów	6	12	6	24	0	3	0
Suma	79	113	61	217	28	48	13

Celem nadzoru w zakresie warunków pracy i oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach pogrzebowych jest ustalenie czynników szkodliwych, ich identyfikacja oraz zminimalizowanie powodowanych przez nie negatywnych skutków zdrowotnych. Zakłady skontrolowane w bieżącym roku sprawozdawczym stanowiły 77,2 % zewidencjonowanych obiektów. Największą liczbę nieprawidłowości stwierdzono w zakresie czynników biologicznych (43,4% wydanych nakazów), zaś brak oceny ryzyka zawodowego zarejestrowano w 12,6% obiektach.

Na terenie województwa podlaskiego pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach sprawowania bieżącego nadzoru nad zakładami pogrzebowymi w 46 zakładach zatrudniających łącznie 134 osoby stwierdzili narażenie na działanie szkodliwych czynników biologicznych (w tym zakwalifikowanych do 2 grupy narażenia 61,8%, zaś do 3 grupy zagrożenia 41,5%).

W zakładach pogrzebowych objętych nadzorem placówki posiadające pomieszczenia do przechowywania zwłok stanowiły 72,1% obiektów skontrolowanych w roku sprawozdawczym na terenie województwa podlaskiego. Ponadto odnotowano 86,8% liczby zakładów skontrolowanych, które posiadały pomieszczenia do wykonywania ceremonii pogrzebowych.

W trakcie kontroli przeprowadzonych w zakładach pogrzebowych w 2021 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego stwierdzili następujące uchybienia:

- brak oceny ryzyka zawodowego - 10 zakładów,
- brak rejestru prac narażających pracowników na działanie szkodliwych czynników biologicznych zaklasyfikowanych do 3 grupy zagrożenia - 7 zakładów,
- brak rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zaklasyfikowanych do 3 grupy zagrożenia - 5 zakładów,
- brak procedur/instrukcji bezpiecznego postępowania ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi - 5 zakładów,
- brak szkoleń pracowników mających kontakt ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi - 4 zakłady,

- brak aktualnego spisu stosowanych w zakładzie niebezpiecznych mieszanin chemicznych - 4 zakłady,
- brak znaku ostrzegającego przed zagrożeniem biologicznym - 3 zakłady,
- brak stosowania procedur mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa pracowników przed wirusem SARS-CoV-2 - 3 zakłady,
- nie opracowano stanowiskowych instrukcji BHP - 3 zakłady,
- zły stan higieniczno-sanitarny pomieszczeń higieniczno-sanitarnych - 2 zakłady,
- brak aktualnych badań lekarskich pracowników - 2 zakłady,
- brak kart charakterystyki, stosowanych w zakładzie niebezpiecznych mieszanin chemicznych - 2 zakłady,
- brak potwierdzenia o zapoznaniu pracownika z kartami charakterystyki stosowanych w zakładzie niebezpiecznych środków chemicznych - 2 zakłady,
- stosowanie do dezynfekcji rąk dla klientów produktu biobójczego – preparat do dezynfekcji rąk, na którego opakowaniu brak piktogramów, określających rodzaj zagrożenia – 1 zakład.

Rozpowszechnianie informacji nt. bezpiecznych warunków pracy prowadzonych przez Krajowy Punkt Centralny (CIOP-PIB) w ramach kampanii Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao

W trakcie bieżącego nadzoru sanitarnego w 2021 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego kontynuowali uczestnictwo w realizacji kampanii Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao „Zdrowe i bezpieczne miejsca pracy – Kręgosłup i spółka proszą o uwagę” zaplanowanej na lata 2020–2022.

Zaburzenia układu mięśniowo – szkieletowego stanowią problem dotyczący pracowników wszystkich sektorów gospodarki. W związku z sytuacją epidemiczną w kraju nowego znaczenia nabrało wykonywanie pracy w formie zdalnej, które przyczyniło się do zwiększenia ryzyka wystąpienia zaburzeń układu mięśniowo – szkieletowego.

Działania pracowników pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami opierały się przede wszystkim na podniesieniu wiedzy i świadomości pracodawców w przedmiotowym zakresie oraz wprowadzaniu działań niezbędnych do formułowania i wdrażania skutecznej polityki w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony pracowników.

Rozpowszechniano materiały informacyjne, przeprowadzano rozmowy z wykorzystaniem telekomunikacyjnych metod kontaktu, zwracano uwagę na warunki pracy pracowników wykonujących pracę siedzącą. Dodatkowo na stronie internetowej powiatowych stacji województwa podlaskiego umieszczano aktualne materiały informacyjne.

Projekt ten podnosi świadomość i dostarcza praktycznych porad na temat zagrożeń i rozwiązań związanych z długotrwałym statycznym siedzeniem i staniem, co nabrało szczególnego znaczenia w trakcie wykonywania pracy zdalnej.

Choroby zawodowe

Choroba zawodowa jest to choroba, wymieniona w wykazie chorób zawodowych, która została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy albo w związku ze sposobem wykonywania pracy.

W 2021 roku do Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego zgłoszono 117 podejrzeń chorób zawodowych. W wyniku przeprowadzonych 99 postępowań administracyjnych oraz na podstawie danych zawartych w orzeczeniach lekarskich, wydawanych przez jednostki służby zdrowia uprawnione do rozpoznawania chorób zawodowych i analizy oceny narażenia zawodowego pracowników, organy I instancji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały 79 decyzji stwierdzających chorobę zawodową oraz 20 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

W wyniku uprawomocnienia się decyzji administracyjnych na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku stwierdzono 78 chorób zawodowych. Sporządzono 78 kart stwierdzeń chorób zawodowych, które wysłano do Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych Instytutu Medycyny Pracy im. Prof. dr med. Jerzego Nofera w Łodzi. W porównaniu do roku ubiegłego (61 chorób zawodowych) nastąpił wzrost stwierdzanych chorób zawodowych.

Tabela 17. Liczba decyzji pozytywnych i negatywnych wydawanych przez poszczególne PSSE na terenie województwa podlaskiego w latach 2020-2021.

Poszczególne PSSE	Decyzje w 2020 roku		Decyzje w 2021 roku	
	Pozytywne	Negatywne	Pozytywne	Negatywne
Augustów	5	0	8	0
Białystok	14	3	14	9
Bielsk Podlaski	3	0	3	0
Grajewo	4	0	1	1
Hajnówka	0	0	2	0
Kolno	1	4	3	0
Łomża	3	1	5	1
Mońki	1	0	1	0
Sejny	0	0	7	0
Siemiatycze	6	2	4	2
Sokółka	6	1	22	1
Suwałki	6	0	6	4
Wysokie Mazowieckie	11	1	2	1
Zambrów	0	0	1	1
Razem	60	12	79	20

Tabela 18. Ocena narażenia zawodowego i postępowanie administracyjne w zakresie chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

Nr choroby zawodowej z wykazu	Ocena narażenia zawodowego i postępowanie administracyjne w I instancji					
	Liczba sporządzonych kart oceny narażenia zawodowego przez PPIS	Liczba wydanych decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej	Liczba stwierdzonych chorób zawodowych	Liczba wystawionych kart stwierdzenia choroby zawodowej	Liczba wydanych decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej	Liczba wydanych postanowień w sprawach chorób zawodowych zgodnie z Kpa
6	1				1	1
7		1	1	1		
12	1				1	1
13						1
15	10	3	3	3	10	4
18	2	1	1	1	1	1
19						2
20	5				3	
21	1				1	
25	1				1	1
26	68	74	72	73	2	8
Razem	89	79	77	78	20	19

Największą grupę stwierdzonych chorób zawodowych jak co roku stanowią choroby zakaźne lub pasożytnicze - 73 przypadki (wzrost w porównaniu do roku 2020 r., - 55 przypadków). Wśród nich znaczący udział stanowiła borelioza - 37 przypadków. Zachorowania były najczęściej wśród rolników indywidualnych (33 przypadki) i pracowników leśnictwa.

Poza tym w 2021 roku stwierdzono 24 przypadki COVID-19 jako choroby zawodowej wśród pracowników ochrony zdrowia.

Rozpoznanie zaś kleszczowego zapalenia mózgu stanowiły 10 przypadków, wśród chorób zakaźnych i pasożytniczych. Wszystkie rozpoznane choroby KZM dotyczyły rolników indywidualnych.

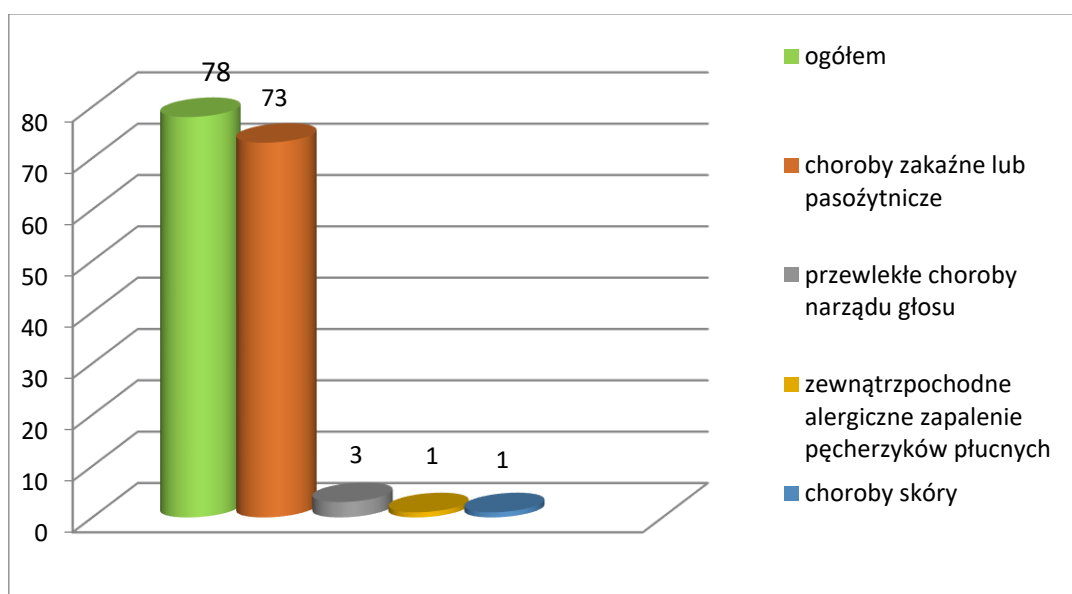
Tabela 19. Analiza zawodowych chorób zakaźnych lub pasożytniczych stwierdzanych w województwie podlaskim w latach 2017-2021

Rok	WZW typu C	Gruźlica	Inne				Razem
			Borelioza	KZM	Pozostałe	COVID-19	
2017	0	0	89	9	3	0	101
2018	1	1	82	13	1	0	98
2019	0	0	77	7	2	0	86
2020	0	2	49	2	1	1	55
2021	0	0	37	10	2	24	73

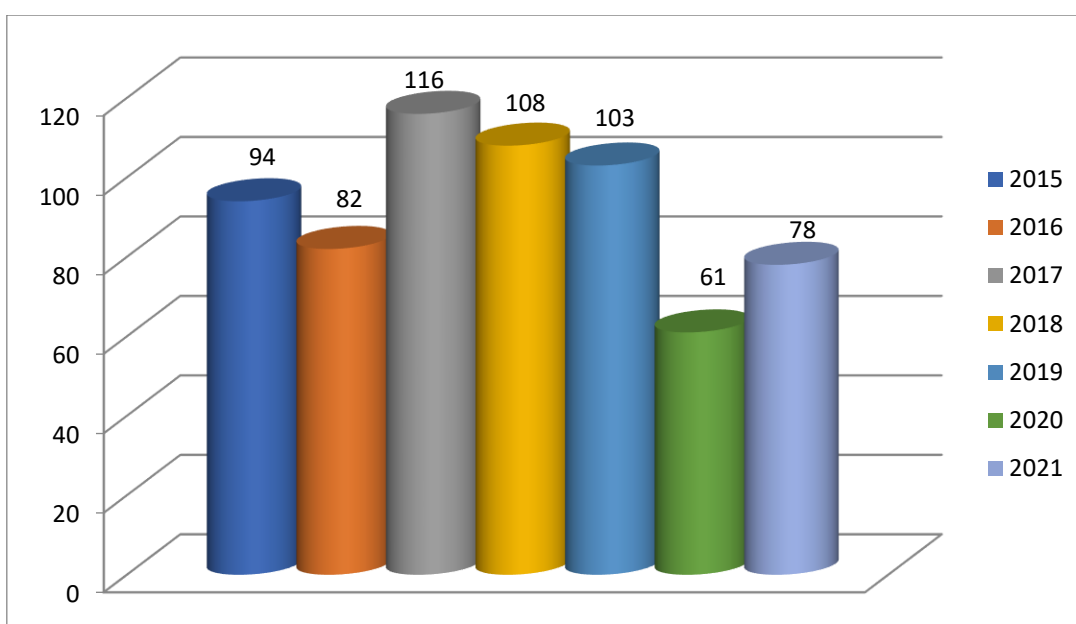
Struktura zachorowań na choroby zawodowe w 2021 r. przedstawia się następująco:

- Zewnętrzne pochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych, poz. 7 wykazu chorób zawodowych - 1 przypadek,
- Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym trwającym co najmniej 15 lat poz. 15 wykazu chorób zawodowych - 3 przypadki,
- Choroby skóry, poz. 18 wykazu chorób zawodowych - 1 przypadek,
- Choroby zakaźne lub pasożytnicze, poz. 26 wykazu chorób zawodowych - 73 przypadki, w tym:
  - borelioza - 37 przypadków,

- COVID-19 - 24 przypadki,
- kleszczowe zapalenie mózgu - 10 przypadków,
- odra - 1 przypadek,
- tularemia-1 przypadek.

Wykres nr 13. Struktura występowania chorób zawodowych w 2021 roku

Wykres nr 14. Liczba stwierdzonych chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2015-2021.

Tabela 20. Częstość występowania chorób zawodowych w latach 2017-2021 na terenie województwa podlaskiego

Poz. wykazu	Nazwa choroby zawodowej	Liczba stwierdzonych przypadków w roku				
		2017	2018	2019	2020	2021
3	pylica płuc	0	1	0	0	0
4	choroby opłucnej lub osierdza wywołane pyłem azbestu	0	0	1	0	0
6	astma oskrzelowa	3	1	0	0	0

7	zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych	5	5	5	1	1
12	alergiczny nieżyt nosa	1	1	0	0	0
15	przewlekłe choroby narządu głosu	3	1	1	0	3
17	nowotwory złośliwe	0	0	0	0	0
18	choroby skóry	1	0	2	1	1
19	przewlekłe choroby narządu ruchu	1	0	1	0	0
20	przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego	0	1	6	3	0
21	obustronny ubytek słuchu spowodowany hałasem	1	0	1	1	0
25	choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi	0	0	0	0	0
26	choroby zakaźne lub pasożytnicze	101	98	86	55	73
Razem		116	108	103	61	78

W 2021 roku najczęściej chorób zawodowych stwierdzono na terenie działania następujących stacji sanitarno-epidemiologicznych:

- PSSE Sokółka (22 przypadki),
- PSSE Białystok (14 przypadków),
- PSSE Augustów (8 przypadków),
- PSSE Sejny (7 przypadków),
- PSSE Suwałki (6 przypadków).

Choroby zawodowe stwierdzone na terenie działania wyżej wymienionych stacji sanitarno-epidemiologicznych stanowią 73,1 % wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w województwie podlaskim w 2021 roku.

Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów prawa dotyczących substancji chemicznych i ich mieszanin był prowadzony zarówno u podmiotów wprowadzających do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne jak też w zakładach pracy stosujących je w działalności zawodowej. Na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku zewidencjonowano 1 producenta, 5 importerów, 25 formulatorów, 906 dystrybutorów oraz 1911 stosujących substancje i mieszaniny chemiczne w działalności zawodowej.

W ramach nadzoru w zakresie wprowadzania do obrotu substancji i mieszanin chemicznych, w roku sprawozdawczym, skontrolowano 178 podmiotów przeprowadzając u nich 185 kontroli. Podczas 11 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z czym Państwowi Inspektorzy Sanitarni wystawili 9 decyzji administracyjnych, zawierających 24 nakazy usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości. Podobnie jak w latach ubiegłych, nakazywano:

- zapewnienie prawidłowego oznakowania opakowania mieszaniny chemicznej – 12 nakazów,
- zapewnienie prawidłowych kart charakterystyki – 2 nakazy.

Ponadto w decyzjach zawarto nakazy dotyczące:

- wstrzymania obrotu mieszaniny chemicznej do czasu zapewnienia prawidłowego oznakowania – 5 nakazów,

- zapewnienia prawidłowego opakowania mieszaniny chemicznej, posiadającego wyczuwalne dotykem ostrzeżenie o niebezpieczeństwie – 4 nakazy,
- zapewnienia właściwego opisu produktu z uwzględnieniem pełnych informacji o rodzaju zagrożeń mieszaniny chemicznej dostępnej w ofercie internetowej – 1 nakaz.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli, w zakresie wprowadzania do obrotu substancji i mieszanin chemicznych, w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 21. Nadzór nad zakładami wprowadzającymi do obrotu substancje chemiczne i ich mieszaniny na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

PSSE/WSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba kontroli	Liczba decyzji	Liczba nakazów
Augustów	81	9	9	0	0
Białystok	336	27	28	7	14
Bielsk Podlaski	62	18	19	0	0
Grajewo	37	9	9	0	0
Hajnówka	30	7	7	0	0
Kolno	16	7	7	0	0
Łomża	50	20	20	0	0
Mońki	11	4	4	0	0
Sejny	21	8	8	0	0
Siemiatycze	62	16	16	0	0
Sokółka	55	20	21	1	1
Suwałki	78	12	15	1	9
Wysokie Mazowieckie	74	18	19	0	0
Zambrów	24	3	3	0	0
Suma	937	178	185	9	24

Ponadto skontrolowano 401 zakładów pracy stosujących w działalności zawodowej substancje i mieszaniny chemiczne przeprowadzając w nich 402 kontrole. Podczas 15 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym Państwowi Inspektorzy Sanitarni wystawili 10 decyzji administracyjnych, zawierających 19 nakazów usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości. Podobnie jak w latach ubiegłych, nakazywano:

- zapewnienie prawidłowych kart charakterystyki dla stosowanych substancji oraz mieszanin chemicznych – 4 nakazy,
- założenie lub zaktualizowanie spisu substancji i mieszanin chemicznych – 4 nakazy,
- udostępnienie i zapoznanie pracowników z kartami charakterystyki – 3 nakazy,
- zapewnienie prawidłowego oznakowania stosowanych mieszanin chemicznych – 2 nakazy,
- zapewnienie prawidłowego oznakowania pojemnika do przechowywania stosowanych mieszanin chemicznych – 1 nakaz,
- sporządzenie instrukcji bezpiecznego i higienicznego postępowania z niebezpiecznymi mieszaninami chemicznymi – 1 nakaz,
- udostępnienie pracownikom instrukcji bezpiecznego i higienicznego postępowania z niebezpiecznymi mieszaninami chemicznymi – 2 nakazy,
- zapewnienie natrysków ratunkowych – 1 nakaz,
- zapewnić właściwą segregację przechowywania materiałów i mieszanin chemicznych w magazynie – 1 nakaz.

Skontrolowane zakłady pracy zatrudniały 37 974 pracowników, z pośród których 10 262 pracowało w narażeniu na czynnik chemiczny.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli, w zakresie stosowania w działalności zawodowej, substancji i mieszanin chemicznych, w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 22. Nadzór nad zakładami stosującymi substancje chemiczne i ich mieszaniny na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

WSSE/PSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba kontroli	Liczba decyzji	Liczba nakazów
WSSE Białystok	2	2	2	0	0
Augustów	130	25	26	0	0
Białystok	735	74	74	7	9
Bielsk Podlaski	77	18	18	0	0
Grajewo	54	25	25	0	0
Hajnówka	75	39	39	0	0
Kolno	38	17	17	0	0
Łomża	229	60	60	0	0
Mońki	35	6	6	0	0
Sejny	20	10	10	0	0
Siemiatycze	105	35	35	0	0
Sokółka	98	30	30	3	10
Suwałki	141	21	21	0	0
Wysokie Mazowieckie	118	18	18	0	0
Zambrów	54	21	21	0	0
Suma	1911	401	402	10	19

W 2021 roku pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego uczestniczyli w realizowanym przez *Forum wymiany informacji o egzekwowaniu przepisów, działającego przy Europejskiej Agencji Chemikaliów w Helsinkach* projekcie REACH-EN-FORCE 9, który dotyczył kontroli zezwoleń.

Realizując przedmiotowy projekt przeprowadzono 2 kontrole przedsiębiorców (użytkowników końcowych), którzy w działalności zawodowej stosują substancję podlegającą procedurze udzielania zezwoleń. Podczas 1 kontroli stwierdzono stosowanie substancji niezgodnie z przeznaczeniem. W trakcie prowadzonego postępowania przedsiębiorca usunął przedmiotową niezgodność.

Nadzór nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3

Na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku 119 podmiotów wprowadzało do obrotu prekursory narkotyków kat. 2 i 3. W 1 obiekcie prowadzono obrót prekursorami kat. 2 (nadmanganianem potasu), natomiast w 119 zakładach wprowadzano do obrotu między innymi kwas siarkowy, aceton, kwas solny, toluen sklasyfikowane jako prekursory kat. 3.

W ramach nadzoru skontrolowano 31 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursory narkotyków kat. 2 i 3 przeprowadzając w nich 33 kontroli. Podczas inspekcji nie stwierdzono nieprawidłowości. W związku z czym nie wydawano decyzji administracyjnych.

Jednocześnie w 2021 roku stacje sanitarno – epidemiologiczne województwa podlaskiego zewidencjonowały 207 podmiotów stosujących w swojej działalności prekursory kat. 2 i 3. Prekursory, które znajdują się w dyspozycji poszczególnych podmiotów, wykorzystywane są najczęściej na ich własne potrzeby i używane głównie do analiz chemicznych, laboratoryjnych oraz w procesach przemysłowych, czyszczących, a także przy uzdatnianiu wody. Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami w 2021 roku przeprowadzili 68 kontroli w powyższych obiektach.

W 2021 roku nie odnotowano przypadków zgłoszeń przez podmioty gospodarcze nietypowych zamówień lub transakcji z udziałem prekursorów narkotyków kat. 2 i 3, które mogły budzić podejrzenie wykorzystania substancji do celów nielegalnego wytwarzania środków odurzających lub substancji psychotropowych. Informacje przesyłane przez nadzorowane podmioty gospodarcze dotyczące prowadzonych transakcji z udziałem prekursorów narkotyków są szczegółowo weryfikowane w zakresie deklarowanego wykorzystania kupowanych substancji.

Dane z zakresu legalnego obrotu prekursorami narkotyków na terenie województwa podlaskiego są zbierane na podstawie formularza INCB i przekazywane do Głównego Inspektora Sanitarnego w Warszawie.

Nadzór nad produktami biobójczymi

W 2021 roku w województwie podlaskim zewidencjonowano 497 obiektów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze, w tym 7 podmiotów było zobowiązanych do uzyskania pozwoleń na obrót.

W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia skontrolowano 102 podmioty wprowadzające do obrotu produkty biobójcze. W wyżej wymienionych obiektach przeprowadzono 109 kontroli. Podczas 15 inspekcji stwierdzono uchybienia. W związku z czym wydano 12 decyzji merytorycznych, w których zawarto 34 nakazy. Wystawione decyzje dotyczyły wprowadzania

produktów biobójczych bez wymaganego pozwolenia (8 decyzji) oraz wprowadzania produktów biobójczych w opakowaniach niewłaściwie oznakowanych (4 decyzje).

Skontrolowano również 244 zakłady stosujące w działalności zawodowej produkty biobójcze, przeprowadzając w nich 251 inspekcji. Podczas 3 kontroli stwierdzono nieprawidłowości. Przedmiotowe uchybienia zostały usunięte w trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego. W związku z czym nie wydano decyzji administracyjnych.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania produktów biobójczych w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 23. Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu oraz stosowaniem produktów biobójczych na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku

WSSE/PSSE	Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu produktów biobójczych	Liczba kontroli w zakresie stosowania produktów biobójczych	Liczba kontroli z uchybieniami	Liczba decyzji
WSSE Białystok	0	2	0	0
Augustów	8	12	1	1
Białystok	21	96	15	9
Bielsk Podlaski	4	13	0	0
Grajewo	12	10	1	1
Hajnówka	2	18	0	0
Kolno	3	13	0	0
Łomża	2	18	0	0
Mońki	2	10	0	0
Sejny	4	6	0	0
Siemiatycze	12	12	0	0
Sokółka	11	9	0	0
Suwałki	13	6	1	1
Wysokie Mazowieckie	12	15	0	0
Zambrów	3	11	0	0
Suma	109	251	18	12

Nadzór nad detergentami

W 2021 roku na obszarze działalności Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w Białymstoku, Grajewie oraz Wysokim Mazowieckim prowadziło działalność 14 podmiotów będących producentami detergentów. Przedsiębiorstwa produkowały, m.in. płyny do mycia naczyń, proszki do prania, płyny do prania, mydła w płynie. W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia w 2021 roku skontrolowano 6 producentów detergentów oraz 15 podmiotów wprowadzających do obrotu detergenty. W powyższych obiektach przeprowadzono łącznie 21 kontroli. Podczas inspekcji nie stwierdzono nieprawidłowości. W związku z czym nie wydawano decyzji administracyjnych.

Nadzór nad produktami kosmetycznymi

Nadzór nad bezpieczeństwem produktów kosmetycznych produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie woj. podlaskiego, od sierpnia 2021 roku realizowany jest przez pion higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami.

Aktualnie pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego znajduje się 11 zakładów produkujących i konfekcjonujących kosmetyki oraz 10 zakładów produkcji bez konfekcjonowania. Od sierpnia do końca grudnia 2021 roku pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami przeprowadzili łącznie 5 kontroli w zakresie wytwarzania, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi.

Ponadto w ramach koordynowania działań dotyczących urzędowej kontroli produktów kosmetycznych pracownik Oddziału Higieny Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku przeprowadził w miesiącu listopadzie szkolenie online dla pracowników Powiatowych Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych woj. podlaskiego zajmujących się nadzorem nad produktami kosmetycznymi

Nadzór nad środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi

W 2021 roku Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni woj. podlaskiego realizując ustawowo powierzone zadania w zakresie przeciwdziałania wytwarzaniu lub wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych oraz nowych substancji

psychoaktywnych, monitorowali rynek środków zastępczych, współpracując w tym zakresie z Policją, Prokuraturą, Krajową Administracją Skarbową.

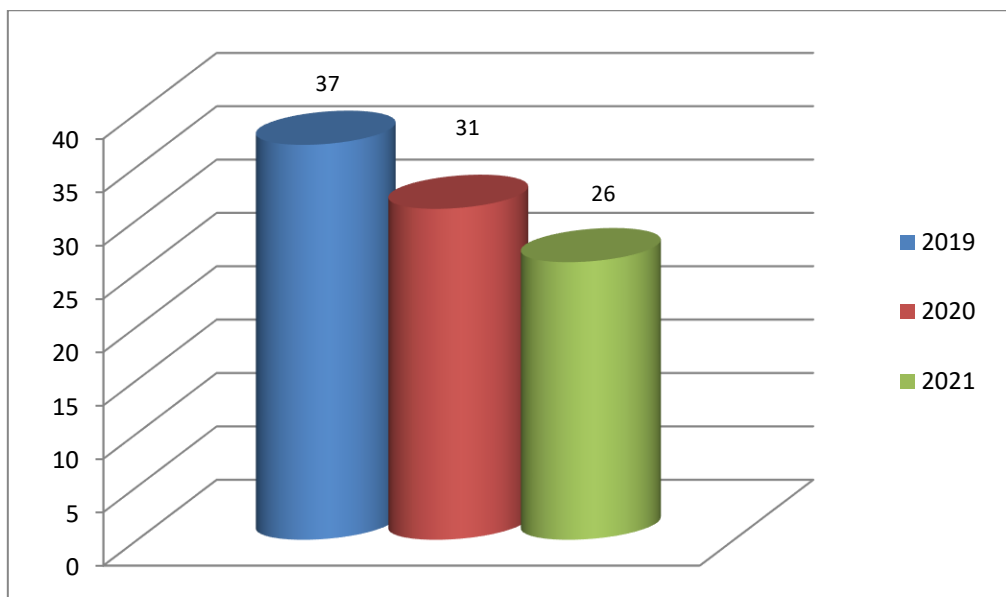
W 2021 r. na terenie woj. podlaskiego nie zidentyfikowano stacjonarnych punktów sprzedaży środków zastępczych.

W ramach działań administracyjno – egzekucyjnych wydano łącznie 5 decyzji administracyjnych. Kwota wyegzekwowanych kar na dzień 31.12.2021 r. wyniosła 11 682,00 zł.

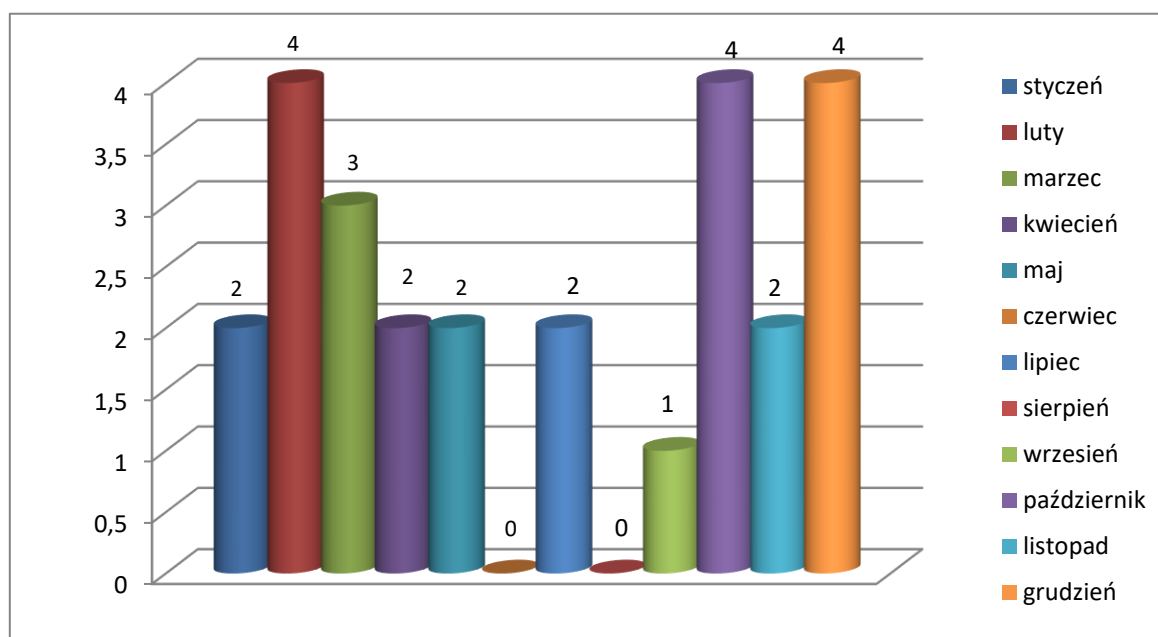
Wśród wydanych decyzji znajdują się: 3 decyzje dotyczące opłat za zniszczenie środków zastępczych, 1 decyzja umarzająca należność wynikającą z kary pieniężnej, 1 decyzja odmawiająca umorzenia kary pieniężnej.

Jednym z ważnych zadań w obszarze „nowych narkotyków” realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną było monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie zatruć lub podejrzeń zatruć środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku we współpracy z podmiotami leczniczymi i Państwowymi Powiatowymi Inspektorami Sanitarnymi stale monitoruje zatrucia środkami zastępczymi oraz NSP.

Z zebranych danych z terenu województwa podlaskiego w roku 2021 odnotowano 26 przypadków zatruć lub podejrzeń zatruć środkami zastępczymi i NSP. Natomiast w latach ubiegłych, tj. w roku 2019 i 2020 takich przypadków stwierdzono odpowiednio 37 i 31.

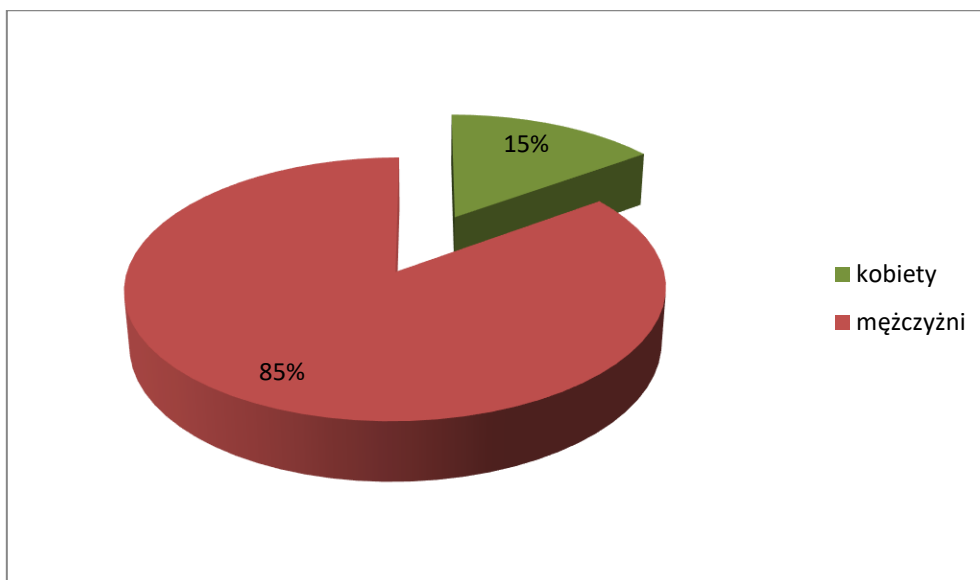

Wykres nr 15. Liczba przypadków podejrzeń zatrueć środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi w latach 2019-2021

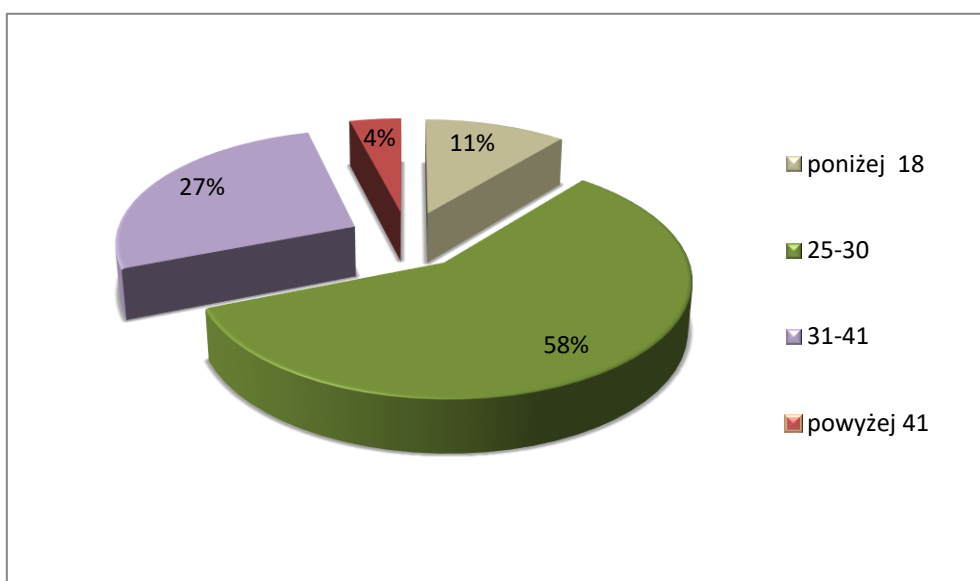
Wykres nr 16. Liczba przypadków podejrzeń zatrueć środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi w poszczególnych miesiącach 2021 roku

Wśród wszystkich zgłoszeń, które wpłynęły do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku 22 dotyczyło mężczyzn, co stanowi 85% podejrzeń zatrueć. Pozostałe 4 zgłoszenia przypadków zatrueć odnosiło się do kobiet (15 %).

Wykres nr 17 Liczba przypadków podejrzenia zatrucia środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi z podziałem na płeć za 2021 rok

Najwyższy odsetek wszystkich zgłoszeń dotyczył kategorii wiekowej 25 – 30 lat życia 58%, następnie kategorii wiekowej 31–41 lat życia 27%. Pozostałe grupy wiekowe: osoby w wieku poniżej 18 lat 11%, powyżej 41 lat 4% wszystkich zgłoszeń w 2021 roku.

Wykres nr 18. Liczba przypadków podejrzenia zatrucia środkami zastępczymi w 2021 roku z podziałem na wiek

Zgodnie z art. 30 a ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.) podmioty wykonujące działalność leczniczą oraz podmioty przeprowadzające badanie pośmiertne są obowiązane do zgłaszania Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu właściwemu ze względu na siedzibę tego podmiotu - przypadków stwierdzenia zatrucia środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną albo podejrzenie wystąpienia takiego zatrucia lub zgonu, którego przyczyną mogło być albo było zatrucie środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną. W ramach prowadzonych działań Państwowi

Powiatowi Inspektorzy Sanitarni nawiązali współpracę z zakładami opieki zdrowotnej zlokalizowanymi na terenie nadzorowanym przez siebie. Ponadto pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami o ww. obowiązku, przypominali podczas prowadzonego bieżącego nadzoru w podmiotach leczniczych.

Promocja zdrowia oraz współpraca z innymi jednostkami

W 2021 roku działania profilaktyczne pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami w dalszym ciągu były ukierunkowane na minimalizowanie zachorowań na COVID-19. W związku z sytuacją epidemiczną, w ramach czynności kontrolnych, prowadzono czynne poradnictwo w aspekcie rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS CoV-2. Ponadto przekazywano materiały informacyjne, wytyczne branżowe oraz adresy stron internetowych, na których pracodawcy mogli zapoznać się z najnowszymi doniesieniami na temat zakażeń oraz materiałami informacyjnymi pozwalającymi ograniczyć transmisję wirusa w zakładzie pracy. Jednocześnie informowano zarówno przedsiębiorców, jak i obywateli na temat bezpiecznego stosowania środków dezynfekcyjnych. Instruowano osoby odpowiedzialne za wprowadzanie do obrotu produktów biobójczych przeznaczonych do dezynfekcji o obowiązkach wynikających z przepisów prawa między innymi w zakresie prawidłowości znakowania, kart charakterystyki, pozwoleń na obrót.

Kontrolowanym zakładom przekazywano plakaty i ulotki zachęcające do szczepień przeciw COVID-19. Do przedsiębiorców rozesłano również apele-wystąpienia z prośbą o zwrócenie szczególnej uwagi na przestrzeganie norm sanitarnych, zachowanie zasad reżimu sanitarnego w zakładach pracy oraz skorzystanie z możliwości zaszczepienia się przez pracowników przeciw COVID-19.

Ponadto pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego, podczas bieżących kontroli, prowadzili poradnictwo w aspekcie zagrożeń zawodowych, stopnia ich oceny, przedsięwzięć eliminujących lub ograniczających ich wpływ oraz przeprowadzania oceny ryzyka zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem chemicznych i biologicznych czynników szkodliwych dla zdrowia. Jednocześnie przypomniano pracodawcom o zmianach przepisów prawnych.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa pracowników w miejscu ich pracy kontynuowano współpracę z Państwową Inspekcją Pracy w zakresie wymiany informacji o chorobach zawodowych oraz nieprawidłowościach dotyczących nieprzestrzegania przez pracowników i pracodawców ograniczeń, nakazów, zakazów w związku z zapobieganiem rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS CoV-2 oraz informacje w zakresie niewłaściwego oznakowania stosowanych mieszanin chemicznych, w tym produktów biobójczych.

Ponadto Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego współdziałała z Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi przekazując karty stwierdzeń choroby zawodowej, informacje o czynnikach rakotwórczych w programie CZYN-RAK oraz informacje o czynnikach biologicznych w Krajowym Rejestrze Czynników Biologicznych.

Jednocześnie w ramach nadzoru nad chemikaliami współpracowano z Centrum Zarządzania Kryzysowego, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Podlaskim Urzędem Celno-Skarbowym. Ponadto podczas bieżącego nadzoru nad produktami biobójczymi oraz substancjami i mieszaninami chemicznymi korzystano ze specjalistycznej wiedzy pracowników Urzędu Rejestracji

Produktów Lekczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych oraz Biura do spraw Substancji Chemicznych.

W związku z sytuacją epidemiczną kontynuowano współpracę z Policją w zakresie wspólnych kontroli przedsiębiorców dotyczących przestrzegania nakazów, zakazów i ograniczeń wynikających z przepisów prawa.

Powyższe działania spowodowały większe zaangażowanie pracodawców, jak i pracowników w prowadzeniu działań na rzecz ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy. Jednocześnie przyczyniły się do wzrostu świadomości pracodawców i pracowników w aspekcie wprowadzania do obrotu i stosowania chemikaliów.

Podsumowanie

W porównaniu z latami ubiegłymi struktura zakładów uwzględniająca wielkość zatrudnienia nie zmienia się i nadal większość około 70% stanowią firmy małe zatrudniające do 9 osób. Na tym samym poziomie (około 1,7%), utrzymuje się liczba zakładów zatrudniających powyżej 250 osób. W zakładach objętych nadzorem nadal obserwuje się nieprawidłowości dotyczące podstawowych obowiązków, jakie nakłada na pracodawców Kodeks Pracy i akty wykonawcze do niego, zwłaszcza brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy oraz przekroczeń NDS i NDN czynników szkodliwych.

Największą grupę stwierdzonych chorób zawodowych jak co roku stanowią choroby zakaźne lub pasożytnicze. Wśród nich znaczący udział stanowiła borelioza. Zachorowania były najczęściej wśród rolników indywidualnych i pracowników leśnictwa.

W roku 2021 odnotowano spadek ogólnej liczby zatruc w stosunku do lat ubiegłych. Statystycznie najliczniejszą grupę, której dotyczyły zatrucia środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi stanowiły osoby pomiędzy 25 a 30 rokiem życia.

ODDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI I ŻYWIENIA

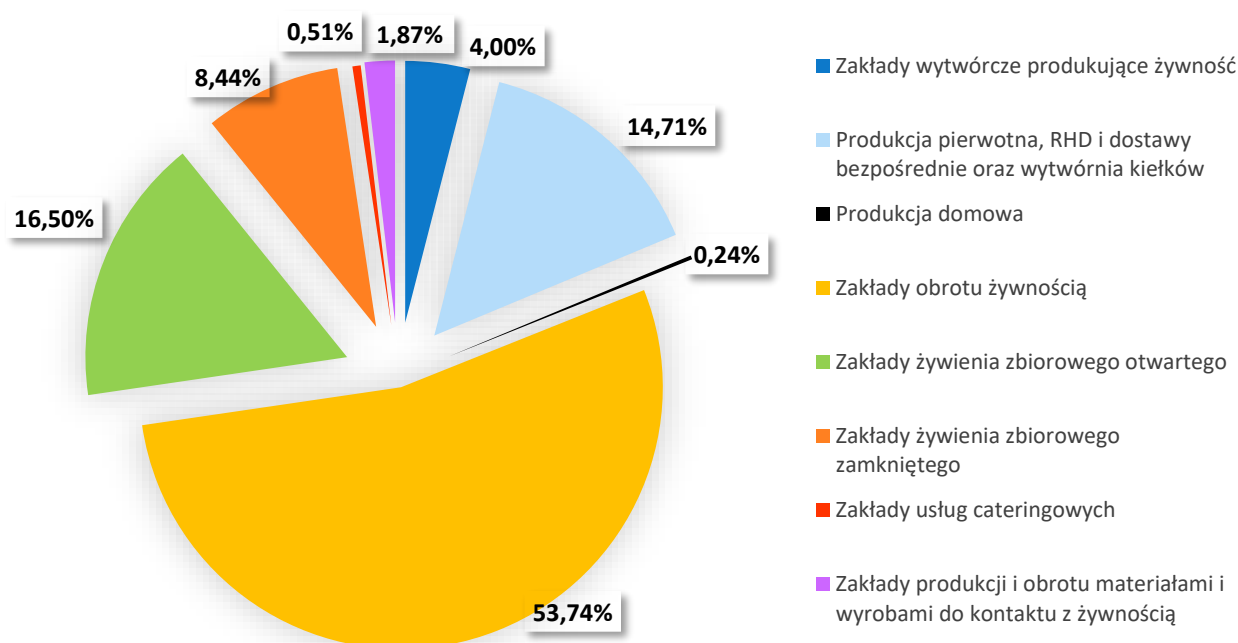
OCENA STANU SANITRANEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ ORAZ PRODUKTÓW KOSMETYCZNYCH

Urzędowa kontrola żywności

W 2021 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego obejmował nadzorem łącznie 14331 zakładów, w tym 14063 zakłady produkcji żywności, obrotu i żywienia zbiorowego oraz 268 zakładów produkcji i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

W rejestrach zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się odpowiednio:

- 2715 zakładów produkcji żywności, w tym: 2 107 podmiotów prowadzących produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny i dostawy bezpośrednie żywności oraz 34 producentów żywności w warunkach domowych,
- 7 701 obiektów obrotu żywnością,
- 2 365 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego,
- 1 209 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego,
- 73 zakłady usług cateringowych,
- 29 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 239 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Wykres nr 19. Rodzaje obiektów żywności i żywienia nadzorowanych w roku 2021.

Spółród nadzorowanych zakładów 14153 wdrożyło i stosuje zasady Dobrej Praktyki Higienicznej i Dobrej Praktyki Produkcyjnej (GHP/GMP), natomiast 2706 posiada wdrożony System Analizy Zagrożeń i Krytycznych Punktów Kontrolnych (HACCP).

W roku 2021 skontrolowano 4746 zakładów, co stanowi 33,5 % ujętych w ewidencji. W nadzorowanych obiektach przeprowadzono łącznie 6534 kontrole i rekontrole, w tym 690 kontroli interwencyjnych

W 2021 zakładach dokonano kompleksowej oceny stanu sanitarnego, w oparciu o jednolite w skali kraju kryteria zawarte w procedurach urzędowej kontroli żywności. Na podstawie arkusza oceny zakładu zakwalifikowano: 841 obiektów do kategorii niskiego ryzyka, 1886 zakłady do kategorii średniego ryzyka, zaś 194 zakłady do kategorii wysokiego ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa żywności.

Do kategorii wysokiego ryzyka zakwalifikowano 6,6 % ocenionych zakładów. Do ww. obiektów należą:

- 165 zakładów produkcji żywności (25 wytwórni lodów, 3 automaty do lodów, 18 piekarni, 44 ciastkarnie, 4 przetwórnice owocowo-warzywne i grzybowe, 1 browar i słodownia, 5 zakładów garmazeryjnych, 2 wytwórnie makaronów, 2 wytwórnie koncentratów spożywczych, 50 podmiotów prowadzących produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny, dostawy bezpośrednie, 1 producent żywności w warunkach domowych, 10 innych wytwórni żywności),
- 10 zakładów obrotu żywnością,
- 19 zakładów żywienia zbiorowego.

Zakłady z powyższych grup zakwalifikowano do kategorii wysokiego ryzyka m.in. ze względu na wytwarzany asortyment niestabilny mikrobiologicznie, np.:

- produkcja wyrobów z udziałem np. jaj niepoddanych obróbce cieplnej,
- uprawę owoców miękkich, przeznaczonych do bezpośredniego spożycia,
- produkcję warzyw świeżych - krojonych, obranych, gotowych do spożycia,

oraz stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości i zgłoszenia do sieci RASFF.

Wśród najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości w zakładach sektora spożywczego skontrolowanych w 2021 roku odnotowano:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i wyposażenia zakładu,
- brak odpowiedniej segregacji asortymentowej surowców i potraw w urządzeniach chłodniczych,
- wykorzystywanie pomieszczeń/stanowisk pracy niezgodnie z przeznaczeniem,
- niewłaściwe warunki przechowywania środków spożywczych oraz opakowań przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- sprzedaż lub wykorzystywanie do przygotowywania potraw środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia, daty minimalnej trwałości oraz z oznakami zepsucia,
- stosowanie praktyki zamrażania przygotowywanych potraw i półproduktów,
- nieprawidłowe oznakowanie środków spożywczych/ brak oznakowania żywności sprzedawanej luzem,
- brak identyfikowalności środków spożywczych,
- nieprawidłowo prowadzona kontrola wewnętrzna oparta o zasady GHP/GMP i procedury systemu HACCP, w tym brak systematycznych zapisów potwierdzających zgodność działania z obowiązującymi w zakładzie procedurami i instrukcjami,
- brak zapewnionej w miejscu dostępnym bezpośrednio konsumentowi finalnemu informacji na temat wykazu składników oraz nazw substancji lub produktów powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,

- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu,
- brak lub niewłaściwa odzież ochronna personelu,
- brak aktualnych wyników badania wody,
- brak właściwego zabezpieczenia przed szkodnikami,
- prowadzenie działalności niezgodnej z zakresem decyzji zatwierdzającej PPIS,
- nie przestrzeganie obostrzeń przeciwepidemicznych, związanych z epidemią COVID-19.

Urzędowa kontrola materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej obejmował nadzorem 29 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz 239 podmiotów specjalizujących się w obrocie omawianym asortymentem (40 hurtowni oraz 199 sklepów).

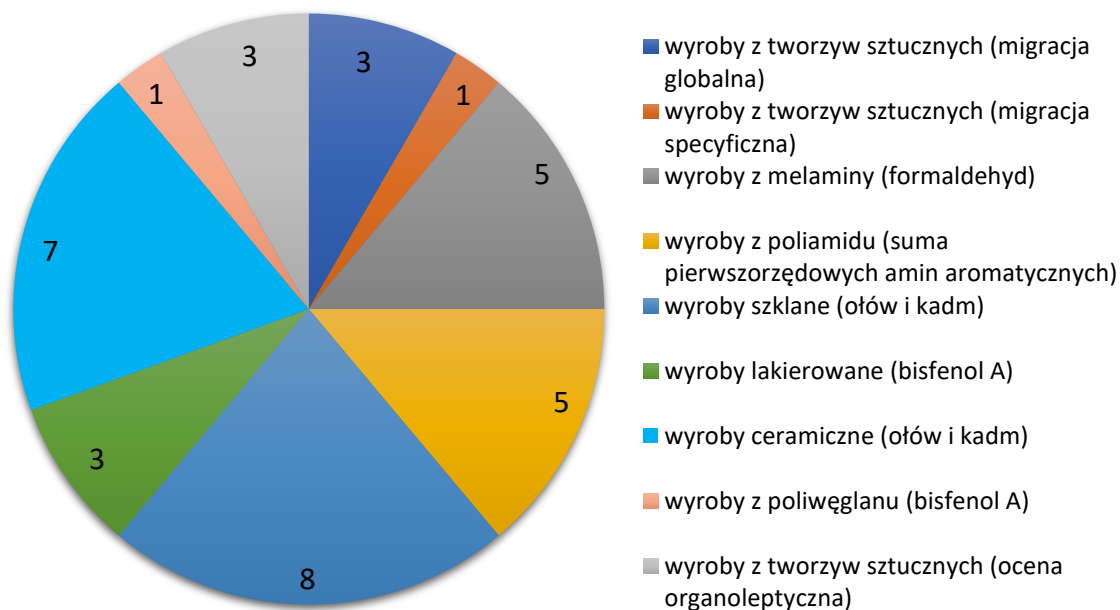
W wytwórniach produkowane były między innymi: folie opakowaniowe i opakowania z tworzyw sztucznych, blachy i formy do pieczenia (m.in. silikonowe, z blachy stalowej ocynowanej), tłoczone tacki i talerze z tektury, papier falisty i tektury falista oraz opakowania z tektury i z papieru, worki papierowe oraz z wkładką foliową przeznaczone do pakowania mleka i serwatki w proszku. Ponadto część wytwórców prowadziła działalność w obszarze wykonywania nadruków na materiałach do kontaktu z żywnością oraz etykiet samoprzylepnych, zawieszek i kopertek do herbat. Wyroby dystrybuowane były na terenie Polski, Unii Europejskiej oraz krajów trzecich.

Skontrolowano 8 wytwórni oraz 67 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (7 hurtowni oraz 60 sklepów).

Na przestrzeni roku do badań laboratoryjnych pobrano ogółem 36 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, żadnej z nich nie kwestionowano

Ponadto w 2021 r. Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach na przejściach granicznych województwa podlaskiego ocenił 484 partie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Największą grupę stanowiły wyroby stołowe i kuchenne z tworzyw sztucznych (kubki, łyżki, pojemniki, deski) – 325 partii oraz sztuczne osłonki do kielbas pochodzące z Białorusi i Rosji – 77 partii. Wydano 103 świadectwa spełnienia wymagań zdrowotnych dla materiałów lub wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przekraczających granicę.

Wykres nr 20. Asortyment, liczba i kierunek badań próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

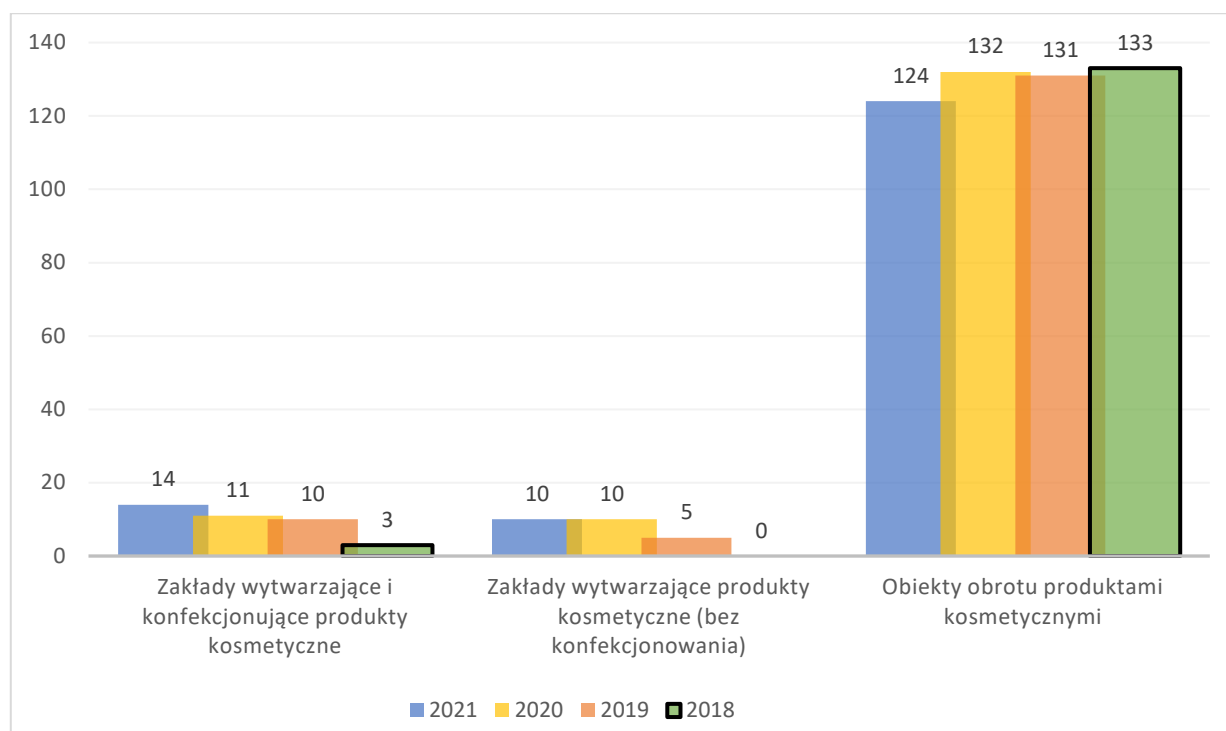
Urzędowa kontrola produktów kosmetycznych

Pion bezpieczeństwa żywności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2021 r. obejmował nadzorem łącznie 148 obiektów produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi, w tym 14 zakładów produkujących i konfekcjonujących, 10 zakładów produkcji (bez konfekcjonowania) oraz 124 obiekty obrotu (19 hurtowni i 105 sklepów). W porównaniu do roku 2020, w roku 2021 zwiększyła się ilość zakładów produkcji i konfekcjonowania produktów kosmetycznych będących pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Zakłady produkcyjne znajdujące się na terenie województwa podlaskiego prowadzą sprzedaż zróżnicowanego asortymentu produktów kosmetycznych, w tym tzw. kosmetyków naturalnych/ ekologicznych oraz chemii gospodarczej, głównie na rynek lokalny i krajowy, w mniejszym stopniu na eksport. Zamówienia są realizowane dla odbiorców indywidualnych, jak również na zlecenie zakładów pracy.

W województwie funkcjonuje 1 hurtownia produktów kosmetycznych, będąca bezpośrednim importerem produktów z Rosji (szampony, odżywki, balsamy, maski do włosów, glinki do twarzy, kremy).

Wykres nr 21. Rodzaje zakładów branży kosmetycznej nadzorowanych w latach 2018-2021.

W ramach nadzoru nad bezpieczeństwem produktów kosmetycznych przeprowadzono 28 kontroli i rekontroli w 26 zakładach (4 zakładach produkcji i konfekcjonowania, 1 obiekcie produkcji (bez konfekcjonowania) oraz 21 zakładach obrotu: 4 hurtowniach i 17 sklepach), z których 4 zostały ocenione w zakresie spełnienia wymagań dotyczących warunków wytwarzania, 4 – w zakresie oceny prowadzonej dokumentacji, a 22 – w zakresie oceny prawidłowości oznakowania opakowań jednostkowych. Jako niezgodny z wymaganiami oceniono 1 obiekt (w zakresie oznakowania opakowań jednostkowych). Wydano 4 decyzje administracyjne, w tym 1 nakazującą zaprzestanie udostępniania na rynku oraz wycofanie z obrotu produktu kosmetycznego. Nałożono 1 karę administracyjną na kwotę 500 zł za wprowadzanie do obrotu nieprawidłowo oznakowanych produktów kosmetycznych. Nie stwierdzono na rynku obecności produktów kosmetycznych testowanych na zwierzętach.

W celu oceny jakości produkowanych i wprowadzanych do obrotu produktów kosmetycznych pobrano do badań laboratoryjnych 15 próbek (2 - w zakładach produkcji i konfekcjonowania, 1 – w obiekcie wytwarzania (bez konfekcjonowania), 9 - w zakładach obrotu produktami kosmetycznymi oraz 3 w zakładach obrotu żywnością), w tym 4 próbki produktów dla niemowląt i małych dzieci, 5 próbek produktów dla pozostałych grup konsumentów, 3 próbki past wybielających do zębów i 3 próbki produktów do trwałej koloryzacji włosów. Żadnej z próbek nie zakwestionowano. Próbkami do badań stanowiły produkty z następujących grup: kremy, balsamy, masła i oliwki do ciała - badania w kierunku oznaczania zawartości azotanów; szampony, mydła w płynie, żele pod prysznic, płyny do kąpieli - badania w kierunku oznaczenia zawartości wolnego formaldehydu; pasty wybielające do zębów - badania w kierunku oznaczenia zawartości fluoru oraz produkty do trwałej koloryzacji włosów - badania w kierunku oznaczenia zawartości nadtlenu wodoru.

Podsumowując, stan sanitarny zakładów wytwarzania i obrotu produktów kosmetycznych w 2021 nie budził zastrzeżeń.

Działania w zakresie egzekwowania obowiązujących wymagań przepisów prawa

Łącznie pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2021 roku wydał w I i II instancji 2484 decyzje administracyjne merytoryczne oraz 1162 decyzje obciążające kontrolowane strony opłatą. W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wymagań przepisów żywnościowych wydano 2139 decyzji, w tym 18 dotyczących unieruchomienia lub przerwania działalności zakładu oraz 22 zakazujące wprowadzania do obrotu żywności niespełniającej wymagań prawa.

Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 529 mandatów karnych na łączną kwotę 91 195 zł. Ponadto, skierowano 1 wniosek o nałożenie kary pieniężnej do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku, 2 wnioski o ukaranie do sądu i wystosowano 1 zawiadomienie do prokuratury. Łącznie wymierzono 7 administracyjnych kar pieniężnych w kwocie 31 200 zł (w tym 4 ze względu na nieprzestrzeganie wymagań ustawodawstwa żywnościowego, 1 – na kwotę 500 zł na podstawie prawa dot. produktów kosmetycznych, 2 kary na łączną kwotę 25 000 zł w związku z nieprzestrzeganiem przez przedsiębiorców obowiązujących zakazów i nakazów związanych z Covid-19).

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, działając jako organ I instancji, na mocy art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2020 r. poz. 2021 z późn. zm.), w roku 2021 wydał 4 decyzje administracyjne, nakładające na przedsiębiorców kary pieniężne w łącznej kwocie 5 700 zł. Kary pieniężne wymierzono z tytułu:

- nie przestrzegania wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, określonych w przepisach: rozporządzenia nr 1169/2011, rozporządzenia nr 1333/2008 – w zakresie substancji dodatkowych oraz rozporządzenia nr 1334/2008 – w zakresie aromatów, (*art. 103 ust. 1 pkt 1b ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*),
- prowadzenia działalności w zakresie produkcji lub obrotu żywnością bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów lub o zatwierdzenie zakładu i wpis do rejestru zakładów lub wbrew decyzji o odmowie zatwierdzenia zakładu (*art. 103 ust. 1 pkt 4 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*),
- produkcji lub wprowadzania do obrotu żywności w zakresie niezgodnym z decyzją o zatwierdzeniu zakładu (*art. 103 ust. 1 pkt 5 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*).

Bezpieczeństwo żywności oraz jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2021 roku nadzór nad bezpieczeństwem środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na terenie woj. podlaskiego prowadzono we wszystkich grupach obiektów branży spożywczej podlegających kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Ogółem pobrano:

- 2347 próbek żywności,
- 36 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 24 próbki sanitarne,
- 15 próbek produktów kosmetycznych,
- 52 próbki posiłków.

Próbki pobierano zgodnie z obowiązującym krajowym „Planem pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2021 rok”, oraz jako dodatkowe w przypadku podejrzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej produktu, interwencji konsumentów, a także w ramach granicznej kontroli sanitarnej.

Ponadto bezpośrednio w trakcie przeprowadzanych kontroli zakładów pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali 125 kontroli jakości zdrowotnej tłuszczów używanych do smażenia oraz ocenili znakowanie 771 próbek żywności pobieranych do badań laboratoryjnych.

W poszczególnych grupach obiektów, liczby próbek pobranych i kwestionowanych przedstawiają się następująco:

- zakłady produkcji żywności: pobrano 456 próbek, w tym 450 żywności, 4 sanitarne, 2 wyrobów do kontaktu z żywnością; zakwestionowano 13, w tym 11 próbek żywności i 2 sanitarne,
- zakłady wprowadzające żywność do obrotu: pobrano 1690 próbek, w tym 1674 żywności, 1 sanitarną, 12 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością i 3 próbki produktów kosmetycznych; zakwestionowano 30, w tym 29 żywności oraz 1 sanitarną,
- zakłady żywienia zbiorowego: pobrano 187 próbek, w tym 119 żywności, 52 posiłków, 16 sanitarnych; zakwestionowano 51 próbek posiłków,
- zakłady produkcji i wprowadzania do obrotu materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością: pobrano 22 próbki materiałów i wyrobów oraz 1 żywności; żadnej próbki nie kwestionowano,
- obiekty produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi: pobrano 12 próbek; żadnej próbki nie kwestionowano,
- przejścia graniczne/miejsca docelowego przeznaczenia towarów przywożonych z państw trzecich: pobrano 93 próbki żywności; żadnej próbki nie kwestionowano.

Ponadto pobrano 5 próbek żywności w zakładzie nadzorowanym przez Inspekcję Weterynaryjną oraz 5 próbek żywności i 3 wymazy sanitarne w prywatnym gospodarstwie domowym. Próbek nie kwestionowano.

W ramach opracowywania ognisk zatruc pokarmowych pobrano ogółem 26 próbek, w tym 11 żywności oraz 15 sanitarnych. Probki pobierano zarówno w nadzorowanych zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego oraz w prywatnych gospodarstwach domowych.

Żadnej z ww. próbek nie kwestionowano.

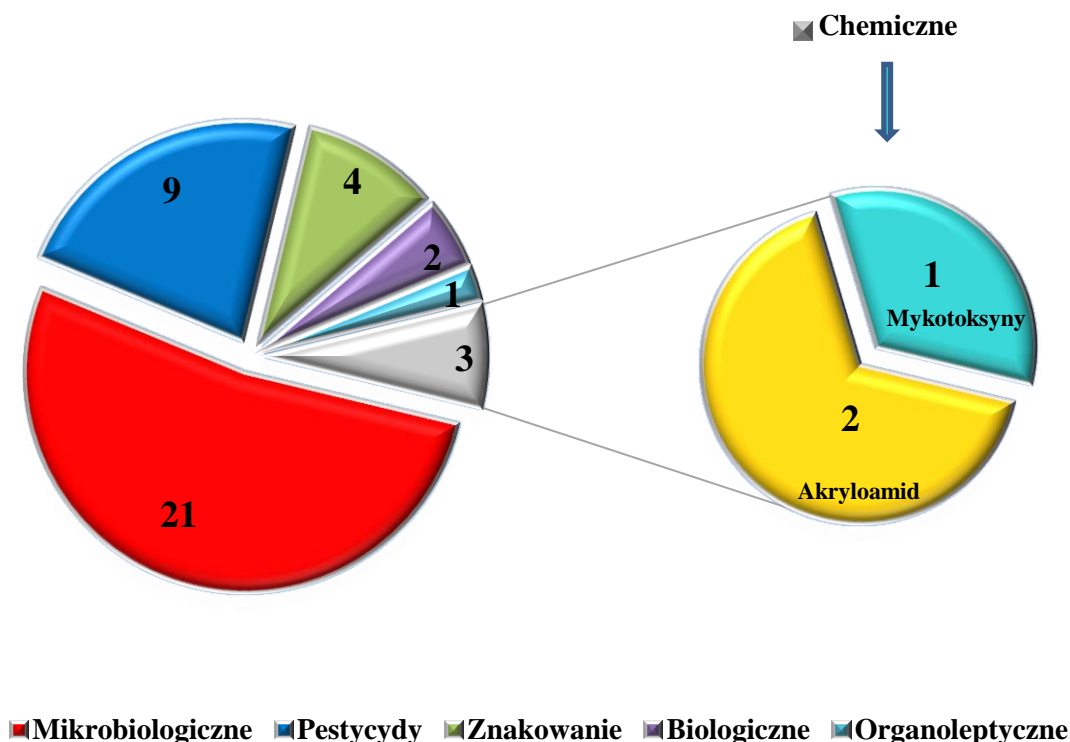

Tabela 24. Kierunki badań pobranych próbek żywności w roku 2021 przedstawiają się następująco:

Lp.	Kierunek badania	Liczba próbek
1	Pozostałości pestycydów	207
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	147
3	Azotany	18
4	3-MCPD	19
5	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	1303
6	Mykotoksyny	67
7	Histamina	91
8	Metanol i cyjanowodór oraz karbaminian etylu	6
9	Dozwolone substancje dodatkowe, barwniki z grupy Sudan	111
10	Parametry czystości substancji dodatkowych oraz rozpuszczalników ekstrakcyjnych	5
11	GMO	22
12	Skażenia promieniotwórcze żywności	133
13	Środki spożywcze poddane działaniu promieniowania jonizującego	14
14	Jod w soli kuchennej	10
15	Zawartość witamin, składników mineralnych oraz ocena znakowania suplementów diety, żywności wzbogacanej oraz żywności dla określonych grup	69
16	WWA	47
17	Furan	5
18	Izomery trans kwasów tłuszczowych	2
19	Akryloamid	15
20	Oleje mineralne	4
21	Parametry jęlczenia i kwas erukowy	10
22	Alkaloidy tropanowe	5
23	Gluten	20
24	Inne parametry (zanieczyszczenia fizyczne, biologiczne)	17
	OGÓŁEM	2347

Z ogólnej liczby pobranych próbek zakwestionowano 94, w tym:

- 40 próbek żywności,
- 51 próbek posiłków,
- 3 próbki sanitarne.

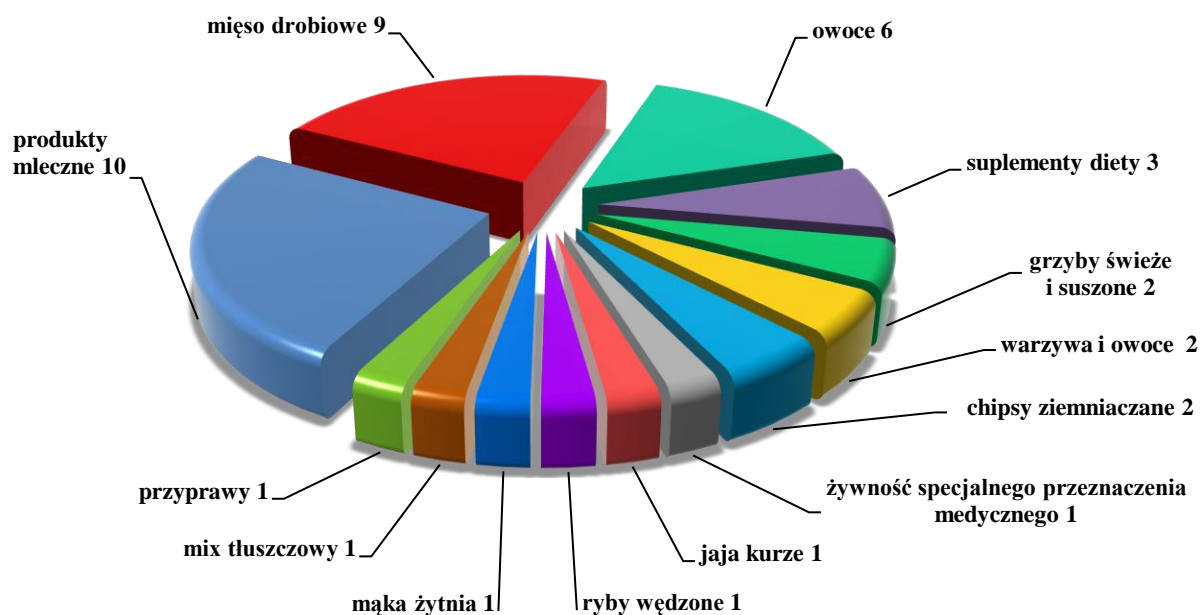

Wykres nr 22. Przyczyny kwestionowania żywności w roku 2021.

Powodem kwestionowania próbek żywności były:

- zanieczyszczenia mikrobiologiczne – 21 próbek: mięso drobiowe – 9, lody z automatu – 5, sery dojrzewające – 5 (kwestionowane także ze względu na niewłaściwe cechy organoleptyczne), pieprz czarny mielony – 1, jaja kurze – 1,
- pozostałości pestycydów – 9 próbek: grapefruity – 3, gruszki – 1, mandarynki – 1, maliny – 1, pieczarki – 1, marchew – 1, jarmuż – 1,
- nieprawidłowe znakowanie – 4 próbki: suplementy diety – 2, mix tłuszczowy – 1, żywność specjalnego przeznaczenia medycznego – 1,
- zanieczyszczenia chemiczne (akryloamid) – 2 próbki: chipsy ziemniaczane,
- zanieczyszczenia chemiczne (mykotoksyny) – 1 próbka: mąka żytnia,
- obecność szkodników oraz ich pozostałości – 2 próbki: borowik suszony - 1, suplement diety – 1,
- niewłaściwe cechy organoleptyczne/obecność pasożytów – 1 próbka: śledź cały wędzony.

Próbki sanitarne (zmiotki pobrane w sklepie oraz piekarni) zakwestionowano z powodu stwierdzenia zanieczyszczeń biologicznych (szkodniki i ich pozostałości).

Wykres nr 23. Asortyment żywności kwestionowany w roku 2021.

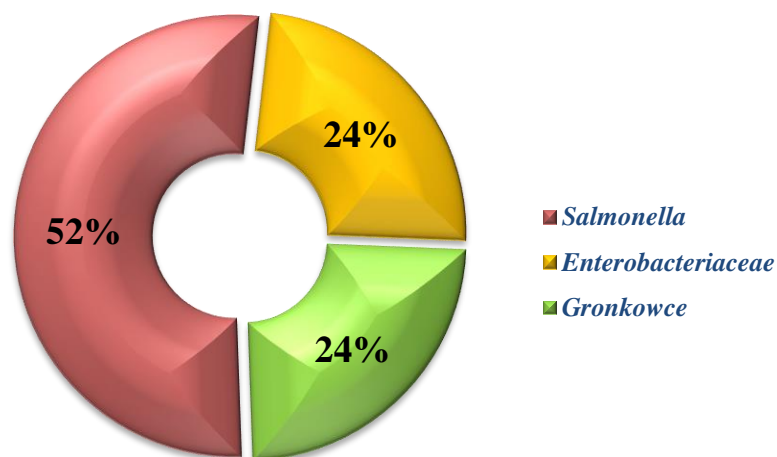
Większość kwestionowanych próbek żywności (29) była pobierana w zakładach obrotu (m.in. hurtownie i sklepy). Pozostałe próbki (11) pochodziły z zakładów produkcji, konfekcjonowania oraz od podmiotów prowadzących produkcję pierwotną żywności.

W porównaniu z rokiem 2020 zwiększyła się ogólna liczba próbek pobranych przez pracowników pionu bezpieczeństwa żywności. W trakcie przeprowadzanych kontroli dokonano także więcej niż w roku ubiegłym ocen jakości tłuszczu do smażenia wykorzystywanego m.in. w zakładach żywienia zbiorowego i ciastkarniach. Biorąc pod uwagę miejsce poboru, zmniejszyła się liczba próbek pobranych w zakładach produkcji, natomiast w pozostałych obiektach, m.in. wprowadzania żywności do obrotu próbek pobrano więcej niż w 2020 roku.

Ogólna liczba próbek kwestionowanych w odniesieniu do 2020 roku zmniejszyła się. Powyższe dotyczy zarówno próbek żywności jak i sanitarnych. Próbki materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych, podobnie jak w roku ubiegłym nie były kwestionowane. W porównaniu do roku 2020 zmniejszyła się liczba kwestionowanych próbek żywności pobranych w zakładach produkcji, a zwiększyła w zakładach wprowadzających żywność do obrotu.

Kwestionowano głównie żywność pochodzenia krajowego (33 próbek), pozostałe pochodziły z importu (5 próbek) oraz z krajów Unii Europejskiej (2 próbki).

Próbki pochodzące spoza naszego kraju kwestionowano głównie z powodu przekroczenia NDP pestycydów. Były to grapefruity (3 próbki) i mandarynki (1 próbka).

Wykres nr 24. Rodzaj zanieczyszczeń mikrobiologicznych żywności stwierdzanych w roku 2021.

Główną przyczyną kwestionowania środków spożywczych, podobnie jak w roku ubiegłym były zanieczyszczenia mikrobiologiczne oraz pozostałości pestycydów, natomiast w dalszej kolejności nieprawidłowe znakowanie, zanieczyszczenia chemiczne i biologiczne.

Niemniej należy zauważyć, że zmniejszyła się liczba próbek kwestionowanych z powodu zanieczyszczeń mikrobiologicznych pobieranych w zakładach produkcji żywności funkcjonujących na terenie woj. podlaskiego.

W każdym przypadku kwestionowania próbek podejmowano działania mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych niezgodności. Prowadzono m.in. postępowanie administracyjne, kierowano wystąpienia, przekazywano pisma informujące o wynikach badań według właściwości i posiadanych kompetencji. W przypadkach stanowiących zagrożenie dla zdrowia dokonywano zgłoszenia w ramach systemu RASFF.

Ocena sposobu oraz jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego.

W 2021 roku badaniami sposobu i jakości żywienia objęto większość skontrolowanych obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego. Na 558 skontrolowanych zakładów ocenę żywienia przeprowadzono w 477 obiektach. W ramach powyższych działań sprawdzano prawidłowość sporządzania jadłospisów, pobierano dekadowe zestawienia produktów oraz próbki posiłków do badań laboratoryjnych. Kontrolą objęto także rodzaj środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w sklepikach szkolnych.

Ogółem w 2021 roku oceniono 489 jadłospisów. Najwięcej jadłospisów oceniono w blokach żywienia funkcjonujących w jednostkach systemu oświaty, tj. stołówkach szkolnych, przedszkolnych, a także w obiektach organizujących wypoczynek letni i zimowy dzieci i młodzieży. Należy stwierdzić, szczególnie w przypadku jednostek systemu oświaty, że większość zakładów dostosowała się do wymogów obowiązującego rozporządzenia. Osoby odpowiedzialne za planowanie żywienia starały się, aby posiłki były urozmaicone, sporządzane z wykorzystaniem produktów pochodzących z różnych grup asortymentowych oraz przy użyciu naturalnych składników. Przy układaniu jadłospisu brano pod uwagę różnorodność posiłków pod względem konsystencji, smaku i zapachu, a także pamiętano o stosowaniu różnych technik kulinarnych dotyczących przygotowywania potraw (gotowanie, pieczenie, duszenie). Ogółem zakwestionowano 42 jadłospisy. Stwierdzane nieprawidłowości to m.in.: zbyt mała liczba porcji warzyw, owoców oraz mleka i produktów mlecznych serwowanych w ciągu dnia, zbyt duża ilość potraw smażonych podanych w ciągu tygodnia, brak porcji ryby przynajmniej raz w tygodniu.

Do oceny teoretycznej sposobu żywienia pobrano ogółem 13 dekadowych zestawień produktów. Materiały pobierano głównie w szpitalach oraz domach pomocy społecznej. Wszystkie próbki zdyskwalifikowano, najczęściej z powodu niezgodnej z zaleceniami wartości energetycznej. Niemniej stwierdzano także nieprawidłową zawartość witaminy C, wapnia oraz żelaza.

Laboratoryjnie oceniono 52 próbki posiłków, określając: wartość energetyczną, procentowy udział energii z białka i tłuszczu oraz zawartość wapnia i żelaza. Próbkę pobierano głównie w blokach żywienia funkcjonujących w szpitalach, domach pomocy społecznej oraz jednostkach systemu oświaty (stołówkach szkolnych i przedszkolnych). Jako nieprawidłowe oceniono 51 próbek posiłków. Przyczyną kwestionowania była głównie zbyt duża zawartość soli, niewłaściwa wartość energetyczna posiłków oraz nieprawidłowy procentowy udział energii z białka i tłuszczu. Powyższe nieprawidłowości nie występowały zawsze jednocześnie, niemniej nawet jedno z przekroczonych kryteriów eliminowało pozytywną ocenę całego posiłku.

W roku 2021 skontrolowano 28 sklepików szkolnych. Kontrole wykazały, że asortyment żywności był w przeważającej liczbie zakładów zgodny z wymogami zawartymi w przepisach rozporządzenia w sprawie żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży. Wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niezgodnych z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 roku stwierdzono w 4 sklepikach szkolnych.

Wyniki badań oraz przeprowadzone w trakcie kontroli oceny sposobu żywienia wskazują, że nadal jest on niezadawalający w niektórych zakładach. Niepokojące są szczególnie wyniki uzyskane

w przypadku żywienia wrażliwych grup społecznych, jaką są niewątpliwie dzieci i młodzież oraz osoby starsze.

W każdym przypadku stwierdzenia nieprawidłowości podejmowano działania mobilizujące osoby odpowiedzialne za realizację żywienia do poprawy. Niezależnie od postępowania administracyjnego prowadzono działania edukacyjno-informacyjne. Podczas kontroli sklepików szkolnych udzielano instruktażu w zakresie asortymentu zalecanego do sprzedaży dla dzieci i młodzieży, osobom odpowiedzialnym za żywienie oraz przygotowującym posiłki w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego udzielano porad i wskazówek dotyczących zasad prawidłowego układania jadłospisu. Informowano także o zasadach organizacji żywienia w szkołach w czasie epidemii Covid-19 w świetle wytycznych MEN, MZ, GIS. W przypadku kwestionowania pobranych do oceny żywienia próbek kierowano wystąpienia do dyrekcji obiektów, z których pobierano próbki oraz właścicieli firm świadczących usługi cateringowe, z zaleceniem wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości.

Zalecenia zdrowego żywienia

JEDZ RÓŻNORODNE PRODUKTY KAŻDEGO DNIA

Jedz więcej:

- Produktów zbożowych z pełnego ziarna (np. płatki owsiane, pieczywo razowe, makaron razowy, kasze);
- Różnokolorowych warzyw i owoców - więcej warzyw niż owoców;
- Nasion roślin strączkowych (np. fasola, groch, ciecierzycza, soczewica, bób);
- Ryb (zwłaszcza tłustych morskich);
- Produktów mlecznych niskotłuszczowych, zwłaszcza fermentowanych;
- Orzechów i nasion (np. orzechów włoskich, pestek dyni, nasion słonecznika).

Jedz mniej:

- Soli;
- Mięsa czerwonego i przetworów mięsnych (m.in. kielbas, wędlin, boczku);
- Cukru i słodzonych napojów;
- Produktów przetworzonych (takich jak: fast food, słone przekąski, herbatniki, batony, wafelki) z dużą zawartością soli, cukrów i tłuszczów.

Zamieniaj:

- Przetworzone produkty zbożowe (np. jasne pieczywo, słodkie płatki śniadaniowe) na pełnoziarniste;
- Mięso czerwone i przetwory mięsne na ryby, drób, jaja, nasiona roślin strączkowych i orzechy;
- Słodkie napoje na wodę;
- Tłuszcze zwierzęce na tłuszcze roślinne (oleje np. rzepakowy, oliwa z oliwek);
- Produkty mleczne pełnotłuste na niskotłuszczowe (mleko, jogurt, kefir, maślanka, biały ser);
- Smażenie, grillowanie na gotowanie w tym na parze, duszenie lub pieczenie.

Bądź aktywny fizycznie, utrzymuj masę ciała w normie

Jeśli chorujesz na choroby przewlekłe skonsultuj swój sposób żywienia z dietetykiem.

Źródło: <https://ncez.pzh.gov.pl>

78

Id: 9C3C6EBE-63F6-4B63-B5F7-4E2EFDD9AD01. Podpisany

Strona 78

Działania w ramach sieci powiadamiania i współpracy (ACN) ustanowionej rozporządzeniem Komisji UE nr 2019/1715, w tym w systemie wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF) oraz w systemie współpracy i pomocy administracyjnej (AAC).

Źródło: <https://gis.gov.pl/zywnosc-i-woda/rasff/>

W 2021 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego podejmował działania wynikające z uczestnictwa w sieci powiadamiania i współpracy w Polsce w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (ang. Rapid Alert System for Food and Feed, RASFF), systemu współpracy i pomocy administracyjnej (ang. Administrative Assistance and Cooperation, AAC), jak również pomocniczo w sieci powiadamiania na rzecz przeciwdziałania fałszowaniu żywności (ang. Food Fraud Network, FF).

Zasadniczym celem systemu RASFF jest szybkie wyeliminowanie z rynku żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością zagrażających zdrowiu i/lub życiu ludzi.

Wojewódzki Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku w roku 2021 otrzymał łącznie 144 powiadomienia, w tym:

86 alarmowych

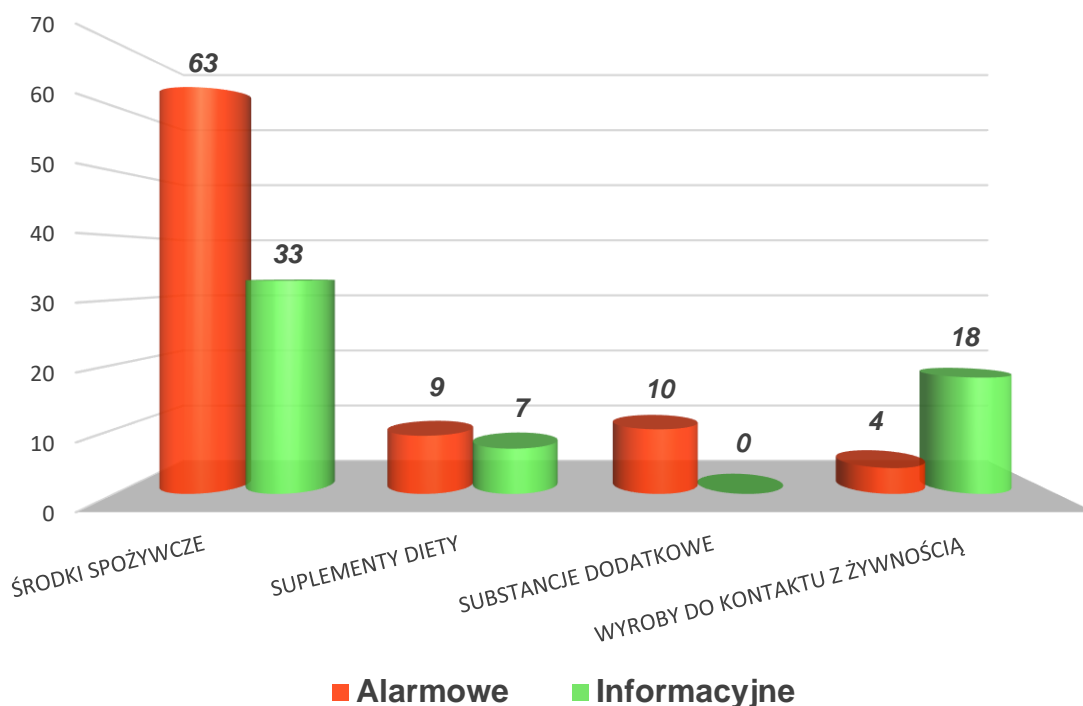
i

58 informacyjnych.

Z powyższych powiadomień, 48 przekazano z Punktów Kontaktowych innych krajów członkowskich UE, zaś 96 pochodziło z krajowej sieci RASFF, przy czym 52 zgłoszenia przesłały do systemu organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS), 42 organy Inspekcji Weterynaryjnej (IW), 1 Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS) oraz 1 Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN).

Z ogólnej liczby 144 otrzymanych powiadomień, 112 dotyczyło żywności (w tym 16 suplementów diety, 1 żywności dla dzieci ze specjalnej grupy żywieniowej i 1 nowej żywności), 22 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz 10 substancji dodatkowych.

Wykres nr 25. Rodzaje produktów przekazanych w systemie RASFF w roku 2021 do Wojewódzkiego Punktu Kontaktowego w WSSE w Białymstoku w trybie alarmowym i informacyjnym.

Powodem umieszczenia ww. produktów w systemie RASFF były:

- zanieczyszczenia mikrobiologiczne – 59 zgłoszeń,
- zanieczyszczenia chemiczne - 50,
- zanieczyszczenia fizyczne – 3,
- zmiany organoleptyczne – 1,
- obecność w żywności niezadeklarowanego składnika alergennego – 5,
- obecność składnika lub substancji nieautoryzowanej i/lub niedozwolonej do stosowania w żywności – 26,

Ponadto Wojewódzki Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku otrzymał 5 powiadomień w ramach systemu współpracy i pomocy administracyjnej (AAC) oraz 3 w ramach sieci na rzecz przeciwdziałania fałszowaniu żywności (FF).

Informacje wraz z dokumentacją przesyłane były bezpośrednio z Krajowego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym oraz za pośrednictwem innych Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych. Otrzymane powiadomienia w trybie pilnym przesyłano do właściwych Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych celem podjęcia działań kontrolno-wyjaśniających, w tym monitorowania procesu wycofania produktów niezgodnych z obrotem handlowego. W uzasadnionych przypadkach sprawy przekazywano według właściwości innym organom celem prowadzenia postępowania wyjaśniającego.

Zestawienie powiadomień (alarmowych i informacyjnych) przekazywanych do poszczególnych PSSE w roku 2021 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25. Zestawienie powiadomień (alarmowych i informacyjnych).

PSSE	Ilość przekazanych powiadomień	% przekazanych w stosunku do ogółu otrzymanych
BIAŁYSTOK	97	67,4 %
ŁOMŻA	53	36,8 %
SUWAŁKI	50	34,7 %
ZAMBRÓW	23	15,9 %
AUGUSTÓW	22	15,2 %
SIEMIATYCZE	22	15,2 %
HAJNÓWKA	19	13,2 %
BIELSK PODLASKI	18	12,5 %
GRAJEWO	18	12,5 %
MOŃKI	17	11,8 %
WYSOKIE MAZOWIECKIE	17	11,8 %
SOKÓŁKA	16	11,11 %
KOLNO	13	9,0 %
SEJNY	9	6,2 %

W następstwie otrzymanych powiadomień pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności PSSE woj. podlaskiego prowadzili postępowania kontrolno – wyjaśniające w podlaskich zakładach produkcji i obrotu żywnością oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. Przeprowadzono ogółem 384 kontrole interwencyjne w miejscu. W związku ze stanem pandemii w Polsce w części spraw korzystano z uprawnień przewidzianych w *Rozporządzeniu Wykonawczym Komisji (UE) 2020/466 z dn. 30.03.2020 r. (Dz.U. UE L 98/30 z 31.3.2020, ze zm.)*, tj. kontrole urzędowe i inne czynności urzędowe prowadzono w formie pisemnej oraz zdalnej za pomocą dostępnych środków łączności (telefon, mail, fax).

Informacje zwrotne z wyników przeprowadzonych działań przekazywano do Krajowego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym oraz właściwych Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych. PPWIS w Białymstoku przesłał do KPK w GIS oraz innych PWIS łącznie 142 informacje zbiorcze zawierające rezultaty działań podjętych celem wyeliminowania zagrożeń zgłoszonych w systemie.

W roku 2021 Wojewódzki Punkt Kontaktowy systemu RASFF w WSSE w Białymstoku otrzymał z terenowej sieci powiadamiania woj. podlaskiego (PSSE) 20 zgłoszeń o potencjalnie niebezpiecznej żywności, w tym:

- 7 zgłoszeń w trybie alarmowym (PPIS w Białymstoku – 3, PPIS w Suwałkach – 1, PPIS w Hajnówce – 1, PPIS w Bielsku Podlaskim -1, PPIS w Siemiatyczach -1)
- 13 zgłoszeń w trybie informacyjnym (PPIS w Suwałkach – 3, PPIS w Białymstoku – 2, PPIS w Łomży – 2, PPIS w Siemiatyczach – 1, PPIS w Hajnówce – 1, PPIS w Kolnie – 1, PPIS w Bielsku Podlaskim – 1, PPIS w Wysokim Mazowieckim – 1, PPIS w Zambrowie – 1)

Zgłoszenia dotyczyły odpowiednio:

- stwierdzenia związku o działaniu narkotycznym, psychotropowym tj. 9-deltatetrahydrokannabinol (THC) oraz potwierdzenia obecności organicznego związku chemicznego z grupy kannabinoidów (CBD) w suplementach diety (2),
- wykrycie obecności pałeczek Salmonella spp. w 25 g w próbce pieprzu świeżego (1),

- wykrycie obecności pałeczek Salmonella spp. oraz Salmonella Enteritidis w 25 g w próbce filetu z piersi kurczaka świeży (1),
- wykrycia obecności pałeczek Salmonella enteritidis w 25 g w próbce jaj kurzych (1),
- przekroczenie poziomu odniesienia dla obecności akryloamidu w chipsach ziemniaczanych (2),
- nieprawidłowe oznakowanie informacją o substancjach powodujących alergię lub reakcje nietolerancji (3),
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu ochratoksyny A w mące żytniej chlebowej (1),
- przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości NDP pestycydów – ditiokarbaminianów w malinie czarnej oraz jarmużu (2),
- przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości NDP pestycydów – fluazinamu w pieczarkach (1),
- przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości NDP pestycydu – propikonazolu w grejpfrucie (1),
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydu – propikonazolu w mandarynce (1),
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości NDP pestycydu - diflubenzuronu w gruszcze (1),
- przekroczeń najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości NDP pestycydu -chlorpyryfosu w marchwi (1) oraz grejpfrucie różowym (2).

Wszystkie zgłoszenia zostały przesłane do Krajowego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym, z czego 1 powiadomienie zostało umieszczone w systemie UE z uwagi na konieczność zaangażowania innych krajów członkowskich, [powiadomienie alarmowe 2021.1373 (iRASFF 470474)], zaś w 2 przypadkach (mięso z kurczaka oraz jaja kurze) postępowanie przekazano do prowadzenia Inspekcji Weterynaryjnej.

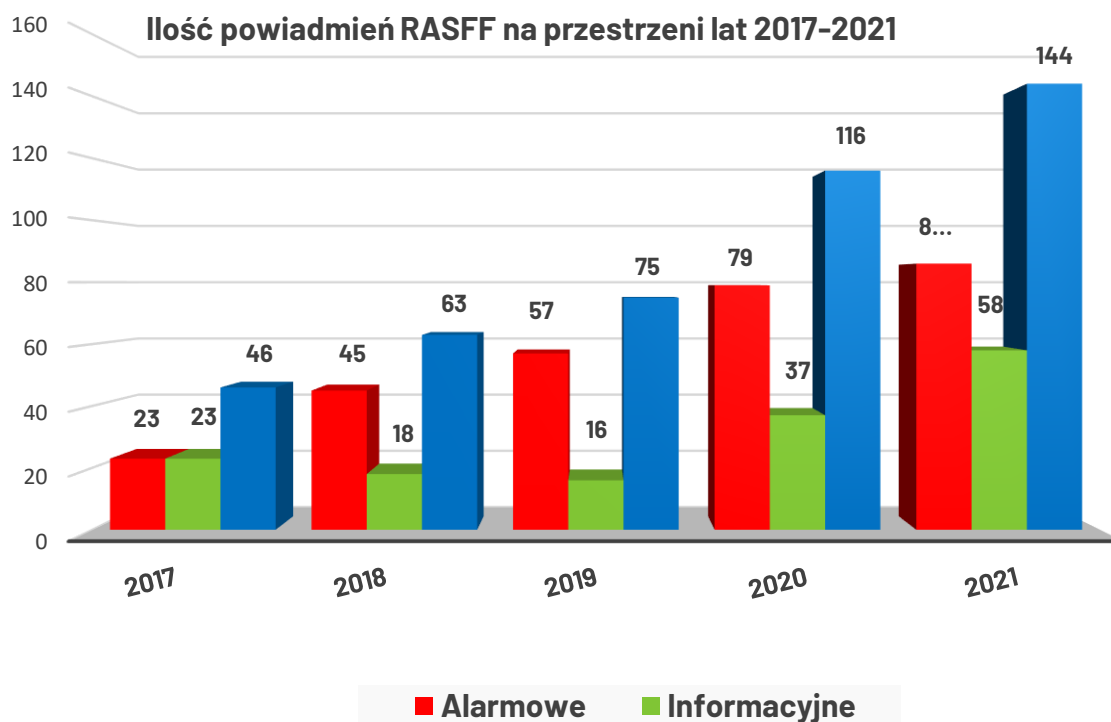
W wyniku ocen ryzyka przygotowanych przez ekspertów Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny dwa z przekazanych zgłoszeń nie mieściło się w zakresie systemu RASFF z uwagi na brak bezpośredniego lub pośredniego poważnego ryzyka dla zdrowia ludzi związanego z poziomem wykrytego zanieczyszczenia. Dalsze działania urzędowe prowadzono w trybie zwykłych postępowań administracyjnych we współpracy z innymi organami.

Biorąc pod uwagę wynik oceny ryzyka Główny Inspektorat Sanitarny zgodnie z artykułem 10 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 w dwóch przypadkach opublikował ostrzeżenia publiczne dotyczące produktów niebezpiecznych.

W ramach działań urzędowych prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. podlaskiego w następstwie powiadomień pozyskanych i przekazywanych w systemie RASFF prowadzono współpracę z innymi organami kontrolnymi, w tym głównie z Inspekcją Weterynaryjną oraz Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Współpracę oceniono pozytywnie.

Jak wynika z analizy danych z ostatnich pięciu lat (2017-2021), liczba otrzymywanych powiadomień w systemie RASFF systematycznie wzrasta, co dotyczy zarówno powiadomień przekazywanych z SCP w GIS i od innych PWIS, jak również zgłoszeń z terenowej sieci powiadomienia obejmującej obszar woj. podlaskiego.

Wykres nr 26. Ilość powiadomień otrzymanych w systemie RASFF przez Wojewódzki Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku w trybie alarmowym i informacyjnym w latach 2017-2021 (bez zgłoszeń z PSSE).

Graniczna kontrola sanitarna produktów przywożonych z państw trzecich na teren Unii Europejskiej lub wywożonych poza jej obszar.

Graniczne kontrole sanitarne w województwie podlaskim przeprowadzano:

- na dwóch przejściach granicznych województwa podlaskiego w Bobrownikach i Kuźnicy Białostockiej (wyznaczonych jako punkty kontroli granicznej BCP) – przez pracowników Granicznej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Suwałkach w Punktach Granicznej Kontroli Sanitarно – Epidemiologicznej w Bobrownikach i Kuźnicy Białostockiej,
- w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera/eksportera albo odbiorcy towarów, składach celnych – przez pracowników Powiatowych Stacji Sanitarно-Epidemiologicznych.

rozporządzeniem krajowym:

W 2021 roku w punktach kontroli granicznej na przejściach granicznych w Bobrownikach i Kuźnicy Białostockiej oceniono łącznie 1966 partii produktów z importu, w tym 1482 partie żywności oraz 484 partie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach wystawił łącznie 1108 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych/wspólnych zdrowotnych dokumentów wejścia:

- produktom z krajów trzecich objętych

- 649 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych (w tym 546 świadectw dotyczących żywności oraz 103 świadectwa dla materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością),
- produktom objętych szczególnymi warunkami wwozu na terytorium Unii Europejskiej:
  - 459 wspólnych zdrowotnych dokumentów wejścia (CHED-D) o dopuszczeniu przesyłek żywności na rynek wewnętrzny.

Do badań laboratoryjnych pobrano 92 próbki żywności, których nie kwestionowano w zbadanych parametrach.

Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach w 2021 roku nie wydawał decyzji administracyjnych zakazujących wwozu żywności pochodzenia niezwierzęcego oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych krajów Unii Europejskiej.

Grupy produktów objętych graniczną kontrolą sanitarną na przejściach granicznych województwa podlaskiego stanowiły głównie: owoce i ich przetwory (owoce świeże, mrożone i suszone oraz soki i przeciery), ziarna roślin oleistych i ich produkty (nasiona i mąka), grzyby (świeże, mrożone, suszone, solone i przetwory), warzywa i ich przetwory (świeże, strączkowe i przetwory), ziarna zbóż i przetwory zbożowo-mączne (ziarno, kasze, pieczywo), orzechy (laskowe, pistacje, ziemne), napoje alkoholowe (wino gronowe), kawa i herbata, wyroby czekoladowe, wody źródlane i stołowe, inne środki spożywcze (np. przyprawy, guma do żucia, sosy, dodatki do żywności), materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością (sztuczne osłonki do kielbas, wyroby stołowe i kuchenne z tworzyw sztucznych, wyroby z porcelany, artykuły gospodarstwa domowego).

Produkty z importu pochodziły z Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Chin, Gruzji, Indonezji, Iranu, Kazachstanu, Rosji, Tadżykistanu, Turkmenistanu, USA, Uzbekistanu.

W 2021 r. nadzór w ramach granicznych kontroli sanitarnych realizowali również Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego dokonując oceny importowanych oraz eksportowanych partii towarów w wyniku otrzymanych wniosków od importerów lub eksporterów o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej.

Łącznie pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych ocenili 344 partie żywności, w tym 93 partie żywności importowane z państw trzecich, w tym 1 partia w ramach zwrotu towaru oraz 251 partii żywności w ramach eksportu do państw trzecich.

W wyniku granicznych kontroli sanitarnych, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili łącznie 182 świadectwa spełnienia wymagań zdrowotnych ocenionym środkom spożywczym, w tym 58 dla żywności z importu oraz 124 w ramach eksportu. Nie wydawano decyzji zakazujących wprowadzania do obrotu.

W ramach oceny jakości zdrowotnej importowanej żywności pobrano do badań laboratoryjnych 1 próbkę środka spożywczego (grzyby suszone). W wyniku badań laboratoryjnych próbki nie kwestionowano.

Oceniany asortyment towarów z importu w miejscach docelowego przeznaczenia towaru i składach celnych to między innymi: grzyby mrożone i suszone, owoce suszone i przetwory owocowe, zioła i przyprawy, herbata, warzywa świeże i przetwory warzywne, ziarno gorczycy, wyroby czekoladowe, dodatki do żywności.

Produkty z importu pochodziły z Chile, Chin, Gruzji, Kazachstanu, Peru, Rosji, Serbii, Sri Lanki, Turcji, Ukrainy, Wielkiej Brytanii.

Natomiast eksportowane środki spożywcze przez podlaskich przedsiębiorców to: zagęszczane soki owocowe, suchy ekstrakt z owoców, warzywa mrożone, skrobia ziemniaczana, napoje gazowane bezalkoholowe, wyroby cukiernicze, produkty złożone, błonnik spożywczy, asortyment różny wyrobów gotowych podlaskich wytwórców żywności – na targi oraz jako próbki w celach marketingowych.

Środki spożywcze eksportowano do państw trzecich tj. do Arabii Saudyjskiej, Armenii, Bangladeszu, Chile, Costa Rica, Dominikany, Dubaju, Egiptu, Filipin, Hondurasu, Izraela, Kostaryki, Kuby, Kuwejtu, Macedonii, Maroko, Panamy, RPA, Serbii, Tajlandii, Tajwanu, Trynidadu i Tobago, Turcji, Ukrainy, Wenezueli.

Urzędowa kontrola żywności „prozdrowotnej”.

Na terenie województwa podlaskiego w 2021 r. zarejestrowanych było 37 zakładów produkujących i/ lub konfekcjonujących suplementy diety oraz 25 zakładów magazynujących żywność prozdrowotną. Nie prowadzili natomiast działalności producenci żywności dla określonych grup (tj.: preparatów do początkowego żywienia niemowląt i preparatów do dalszego żywienia niemowląt, produktów zbożowych przetworzonych oraz żywności dla dzieci, żywności specjalnego przeznaczenia medycznego, środków spożywczych zastępujących całodzienną dietę, do kontroli masy ciała) oraz żywności wzbogacanej.

Wśród produkowanych suplementów diety znajdowały się produkty na bazie surowców sproszkowanych, trwałych mikrobiologicznie, z suszu ziołowego, herbatki, oleje oraz suplementy diety w kapsułkach. Ponadto przedsiębiorcy prowadzili działalność w zakresie produkcji usługowej/ kontraktowej na zlecenie innych podmiotów: suplementów diety w postaci proszku, kapsułek i tabletek pakowanych w opakowania jednostkowe.

W zakresie nadzoru nad obrotem żywnością prozdrowotną organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2021 r. obejmowały nadzorem 2 619 stacjonarnych obiektów (w tym: 80 hurtowni spożywczych, 363 hiper- i supermarkety, 1 508 sklepów spożywczych, 59 sklepów specjalistycznych/ zielarskich, 53 sklepy kosmetyczne, 469 aptek, 20 punktów sprzedaży

w klubach sportowych i 67 innych obiektów, w tym np. hurtownie farmaceutyczne, zakłady żywienia otwartego, sklepy sportowe).

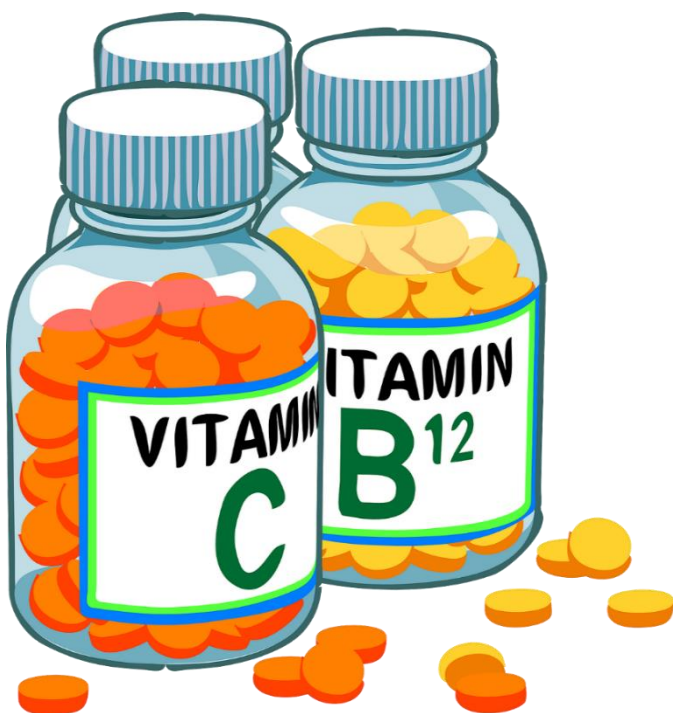
Realizując omawiane zadanie, pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia skontrolował łącznie 375 obiektów, w tym: 14 zakładów produkcji i konfekcjonowania suplementów diety, 11 zakładów magazynowania żywności prozdrowotnej i 350 obiektów obrotu, przeprowadzając 435 kontroli i rekontroli, w tym 93 interwencyjne.

Podczas przeprowadzanych czynności kontrolnych pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności dokonywali oceny znakowania, terminów ważności wprowadzanej do obrotu żywności, sposobu prezentacji i reklamy ocenianych produktów, warunków wprowadzania do obrotu, przechowywania i ekspozycji zgodnie z wymaganiami obowiązujących przepisów prawa.

W trakcie działań kontrolnych w obiektach produkcji i obrotu oceniono prawidłowość znakowania 752 partii żywności prozdrowotnej, w tym: 341 partii suplementów diety, 230 partii żywności dla określonych grup, 181 partii żywności wzbogacanej. Łącznie zakwestionowano 21 partii (co stanowi 2,8 % ocenionych partii).

Niezależnie od powyższego, w ramach sprawowanego nadzoru, pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności prowadzili regularny monitoring ofert zamieszczanych na stronach internetowych, czy portalach aukcyjnych, specjalizujących się w sprzedaży żywności prozdrowotnej „na odległość”.

W 2021 roku dokonano przeglądu 95 stron i portali internetowych, przeprowadzając 233 kontrole, w tym 15 interwencyjnych. W powyższym obszarze oceniono 101 partii suplementów diety, z których 40 zakwestionowano (co stanowi 39,6 % ocenionych partii).

Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w 2021 r., w zakresie nadzoru nad żywnością prozdrowotną, wydali łącznie 16 decyzji nakazowych, w tym 3 decyzje czasowego wstrzymania wprowadzania do obrotu środków spożywczych oraz 2 decyzje wycofania z obrotu środków spożywczych. Ponadto wydano 25 decyzji płatniczych na łączną kwotę 2 479 zł. Na osoby winne naruszeń prawa żywnościowego nałożono 5 mandatów karnych w łącznej kwocie 2 300 zł.

Współpraca i współdziałanie z innymi organami kontrolnymi.

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności kontynuował na przestrzeni 2021 roku współpracę z innymi jednostkami kontrolnymi, zaangażowanymi w problematykę nadzoru nad jakością zdrowotną i handlową środków spożywczych.

Powyższe realizowano (choć w ograniczonym zakresie, z powodu niekorzystnej sytuacji epidemiologicznej), zgodnie z funkcjonującymi porozumieniami, odpowiednio z: Inspekcją Weterynaryjną, Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Krajową Administracją Skarbową, Państwową Inspekcją Farmaceutyczną oraz Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Wiodącymi obszarami współpracy były:

- realizacja „Planu działania na 2021 r. dotyczącego produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego realizowanego w ramach porozumienia z dnia 22.12.2020 r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego” – otrzymanym z Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, przy czynnym udziale Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska, objęto priorytetowe obszary z punktu widzenia zidentyfikowanych oraz przewidywanych zagrożeń, tj. produkcja pierwotna owoców miękkich (malin, truskawek, borówek, porzeczek, agrestu, jeżyn), kielków przeznaczonych do bezpośredniego spożycia, warzyw liściastych jedzonych na surowo (różne rodzaje sałat, szpinak, rukola), gryki i prosa, pomidorów i ogórków. Wspólne czynności kontrolne prowadzone były w okresie od 20.04.2021 r. do 20.10.2021 r.

Zgodnie z założeniami „Planu działania na 2021 rok” w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego przeprowadzono w sumie 45 kontroli z udziałem Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w tym 12 kontroli z dodatkowym udziałem przedstawicieli Inspekcji Ochrony Środowiska.

Podczas wspólnych działań kontrolnych w ramach „Planu działania na 2021 rok”, nie odnotowano nieprawidłowości w zakresie stosowania środków ochrony roślin i nawożenia. Natomiast w zakresie higieny stwierdzono następujące uchybienia:

- brak badań potwierdzających właściwą jakość zdrowotną produkowanych truskawek;
- brak do wglądu orzeczeń do celów sanitarno-epidemiologicznych osób pracujących przy zbiorach truskawek, borówki amerykańskiej, ogórków i pomidorów;
- brak dokumentacji potwierdzającej właściwą jakość wody używanej do nawadniania plantacji ogórków i pomidorów oraz truskawek.

W związku z w/w uchybieniami, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego podjęli działania represyjne i edukacyjne zmierzające do wyeliminowania odnotowanych nieprawidłowości.

Szczegółowy plan wspólnych kontroli w 2021 roku w obszarze nadzoru nad podmiotami produkcji pierwotnej na terenie województwa podlaskiego został zrealizowany.

- pełna realizacja *zapisów porozumienia o współdziałaniu i współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Weterynaryjnej* w obszarze nadzoru nad produktami pochodzenia zwierzęcego, m.in.: poprzez:
  - półroczną aktualizację list zakładów, wytypowanych do wspólnego nadzoru na terenie województwa oraz realizację kontroli w tych zakładach,
  - wzajemne przekazywanie informacji i materiałów o stwierdzonych naruszeniach przepisów prawa żywnościowego przez podmioty żywności i żywienia funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego, jak również o wynikach badań laboratoryjnych środków spożywczych,
  - podejmowanie natychmiastowych działań, zmierzających do wycofania niebezpiecznych produktów żywnościowych, objętych postępowaniem systemu RASFF,
  - ukierunkowane działania kontrolne w obszarze łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń.
- realizacja współpracy z Krajową Administracją Skarbową, oparta o zapisy *rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10.03.2017 r. w sprawie współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z organami celnymi w zakresie granicznych kontroli sanitarnych oraz porozumienia o współpracy Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku i Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego*, poprzez:
  - przeprowadzanie granicznych kontroli sanitarnych przesyłek żywności pochodzenia niezwierzęcego przywożonych z państw trzecich lub wywożonych poza obszar Unii Europejskiej. Kontrole przeprowadzano w miejscach właściwych ze względu na miejsce przeznaczenia towaru, siedzibę importera/eksportera (składy celne, magazyny, zakłady produkcyjne) lub na terenie Urzędów Celných (składy celne). W przypadku dopuszczenia towaru do obrotu, organowi celnemu przedstawiano świadectwo spełnienia wymagań zdrowotnych przez środek spożywczy,
  - zorganizowanie przez Oddział BŻiŻ WSSE w Białymstoku spotkania „roboczego” przedstawicieli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Handlowej, Policji i Krajowej Administracji Skarbowej województwa podlaskiego, podczas którego omawiano praktyczne aspekty nadzoru nad sprzedażą żywności „na odległość”, przez Internet.

Ponadto realizowano, zgodnie z zapisami zawartych porozumień, współpracę z Inspekcją Farmaceutyczną, w szczególności polegającą na wymianie informacji, w tym rejestracji przez PIS aptek, punktów aptecznych, sklepów zielarsko - medycznych oraz wspólne kontrole wytypowanych obiektów.

Na przestrzeni ubiegłego roku na podkreślenie zasługuje realizacja efektywnej współpracy ze służbami Policji, w szczególności po linii kontroli przestrzegania ustanowionych nakazów, zakazów i obostrzeń związanych z minimalizowaniem ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa Sars - COV – 2.

Podsumowując należy stwierdzić, że współpraca z innymi służbami kontrolnymi przebiegała właściwie i przyniosła wymierne efekty w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności oferowanej na podlaskim rynku żywności.

Działania kontrolne, edukacyjno-informacyjne i inne związane z zapobieganiem ryzyka rozprzestrzeniania się epidemii COVID-19.

Na przestrzeni 2021 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia PIS czynnie angażował się w realizację działań związanych z wystąpieniem stanu epidemii wywołanego zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W ramach powyższego, w zakładach branży spożywczej i innych będących pod nadzorem PIS prowadzono kontrole, w ramach których sprawdzano przestrzeganie określonych rozporządzeniem Rady Ministrów ograniczeń, nakazów i zakazów.

Ogółem na obszarze województwa podlaskiego przeprowadzono 3123 takich kontroli. Znaczącą część inspekcji przeprowadzono przy współudziale funkcjonariuszy Policji.

Na podkreślenie zasługuje fakt wykonywania czynności kontrolnych w soboty, niedziele, święta i w godzinach popołudniowych.

Nieprawidłowości stwierdzone w zakładach skutkowały nałożeniem 166 mandatów karnych na łączną kwotę 12345 zł. W toku prowadzonych działań wydano łącznie 10 decyzji nakazowych, dotyczących m.in.: zaprzestania prowadzenia działalności polegającej na przygotowywaniu i podawaniu posiłków i napojów gościom siedzącym przy stołach, przestrzegania limitu zajmowania przez klientów 30% liczby miejsc dostępnych w lokalu, zaprzestania działalności polegającej na organizowaniu imprez okolicznościowych i zgromadzeń, całkowitego zaprzestania działalności zakładu (decyzje z rygorem natychmiastowej wykonalności). Do najczęściej powtarzających się nieprawidłowości w kontrolowanych zakładach należały:

- nieprzestrzeganie obowiązku zasłaniania ust i nosa przez zatrudniony personel, obsługujący klientów,
- brak lub niewystarczająca ilość środków dezynfekcyjnych w zakładzie, niedostosowana do potrzeb obiektu, brak dostępności rękawic jednorazowych,
- niezachowanie odległości między konsumentami (odstępy między stolikami w zakładach żywienia zbiorowego, dezynfekcja i oznaczanie miejsc konsumpcyjnych, wyznaczone linie w kolejkach do kas i stoisk sprzedaży),
- brak weryfikacji limitu osób obecnych w sklepie, w odniesieniu do osób niezaszczepionych,
- organizowanie spotkań powyżej 5 uczestników, udostępnianie miejsc do tańczenia.

Dziewięć zakładów unieruchomiono/nakazano ograniczenie zakresu prowadzonej działalności w kontekście nieprzestrzegania obowiązujących zasad przeciwepidemicznych oraz nałożono w stosunku do przedsiębiorców dwie kary pieniężne na łączną kwotę 25.000.

Niezależnie od działalności kontrolnej prowadzono również liczne, ukierunkowane działania informacyjno - edukacyjne kierowane do właścicieli/zarządzających zakładami, jak również do społeczeństwa województwa. Zakres tematyczny wystąpień dotyczył m.in.: przypomnienia wymaganiach wynikających z obowiązujących przepisów przeciwepidemicznych w związku

z wystąpieniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii wywołanego zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 oraz obligujące do przestrzegania tych wymagań, jak również wskazujących na potrzebę prowadzenia skutecznej kontroli wewnętrznej w obszarze zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem żywności, szczególnie nieopakowanej, nowych wytycznych w związku z sytuacją epidemiologiczną dla szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych związanych ze wznowieniem prac kuchni i stołówek funkcjonujących w jednostkach systemu oświaty, wytycznych MRiRW i GIS dla producentów rolnych zatrudniających cudzoziemców przy pracach sezonowych, wystąpienia PPWIS w Białymstoku dot. wskazań do zintensyfikowania kontroli wewnętrznej we wszystkich typach zakładów w odniesieniu do egzekwowania od personelu, klientów, pacjentów przestrzegania zakazów, nakazów i obostrzeń wynikających z obowiązujących przepisów przeciwepidemicznych. Powyższe skierowano do ponad 4000 nadzorowanych zakładów.

Działania edukacyjne w celu ograniczania szerzenia się zakażeń koronawirusem prowadzono również w trakcie realizacji rutynowych kontroli, prowadzone były również. Podczas kontroli przekazywano przedsiębiorcom branży spożywczej, jak istotne jest zachowanie dobrych praktyk higienicznych związanych z produkcją, przetwarzaniem, przechowywaniem i dystrybucją żywności w kontekście obowiązujących przepisów przeciwepidemicznych, egzekwując jednocześnie odpowiedzialne podejście i przestrzeganie obowiązujących wymagań przepisów prawnych.

Liczne informacje były również zamieszczane na stronach internetowych WSSE i PSSE oraz portalach społecznościowych. Ponadto pracownicy pionu nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia czynnie uczestniczyli w festynach, piknikach rodzinnych promując „Kampanię #Szczepmy się”.

W związku z licznymi zapytaniami społeczeństwa (w tym na telefon alarmowy), udzielano ustnych i pisemnych odpowiedzi w sprawie obowiązujących wymagań przepisów przeciwepidemicznych i wynikających z nich obowiązków dla przedsiębiorców i ich klientów. Pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności i żywienia aktywnie uczestniczyli również w realizacji innych zadań w omawianym obszarze, min: przeprowadzali wywiady epidemiologiczne wśród osób chorych na Covid-19, wprowadzali informacje w systemie EWP, rozwiązywali zgłoszenia w systemie SEPIS.

Realizowana na przestrzeni całego 2021 roku działalność przeciwepidemiczna pionu bezpieczeństwa żywności i żywienia PIS była znaczącym wkładem w ochronę życia i zdrowia mieszkańców województwa podlaskiego.

Podsumowanie

1. Stan sanitarny zakładów żywności i żywienia na terenie woj. podlaskiego należy uznać za zadowalający, biorąc pod uwagę niewielki odsetek zakładów wysokiego ryzyka (6,6 % ogółu ocenionych na podstawie arkusza oceny zakładu). Na powyższe wpływ miał fakt, że zdecydowana większość nadzorowanych zakładów ma poprawnie wdrożoną i realizowaną zakładową kontrolę wewnętrzną opartą o zasady Dobrej Praktyki Higienicznej i Produkcyjnej (GHP/GMP) oraz zasady systemu HACCP.
2. W województwie podlaskim, wśród zakładów produkcji żywności, dominują podmioty prowadzące produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny i dostawy bezpośrednie żywności. Największa liczba producentów pierwotnych zajmuje się uprawą owoców miękkich oraz zbóż.
3. W porównaniu do 2020 r., wzrosła ilość otrzymanych przez PPWIS w Białymstoku powiadomień w systemie RASFF, w szczególności dotyczących zanieczyszczeń chemicznych żywności (głównie pestycydy).
4. W roku 2021 pobrano ogółem 2347 próbek żywności, z czego zakwestionowano 40. Główną przyczyną kwestionowania były zanieczyszczenia mikrobiologiczne oraz pozostałości pestycydów, natomiast w dalszej kolejności nieprawidłowe znakowanie, zanieczyszczenia chemiczne i biologiczne. Kwestionowano głównie żywność pochodzenia krajowego.
5. Zauważalnym problemem w bezpieczeństwie żywności stały się przekroczenia pozostałości pestycydów w surowcach i produktach roślinnych, co wymaga kontynuacji współpracy organów (PIS i PIORiN) celem wyegzekwowania od importerów i rolników poprawy w tym zakresie.
6. W 2021 r. wykazano wysoki odsetek nieprawidłowości w znakowaniu, prezentacji i reklamie suplementów diety, wprowadzanych do obrotu za pośrednictwem środków komunikacji na odległość. Powyższe generuje potrzebę wzmocnienia działań kontrolnych w obszarze e-handlu.

ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ

Ocena stanu sanitarnego województwa podlaskiego za 2021 rok w zakresie higieny komunalnej

Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 2021 r.

Jednostkami odpowiedzialnymi za jakość wody produkowanej i podawanej do sieci wodociągowej są producenci wody, czyli przedsiębiorstwa wodociągowe oraz podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnych ujęć jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w 2021 roku prowadziła nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi poprzez monitoringowe badania próbek wody oraz egzekwowanie od producentów wody właściwej jej jakości na podstawie: ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 195 ze zm.), ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294).

W 2021 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła nadzorem jakość wody w 300 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia oraz 84 indywidualnych urządzeniach wodociągowych zaopatrujących ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej.

Badania wody prowadzone były w ramach monitoringu parametrów grupy A i parametrów grupy B przez zarządców /właścicieli urządzeń wodociągowych oraz Państwową Inspekcję Sanitarną.

Celem monitoringu:

- parametrów grupy A było regularne dostarczanie informacji o organoleptycznej, fizykochemicznej i mikrobiologicznej jakości wody dostarczanej do spożycia przez ludzi, a także informacji o efektywności uzdatniania wody do spożycia i stwierdzeniu, czy badana woda odpowiadała normatywom,
- parametrów grupy B było rozszerzenie (uzupełnienie) monitoringu parametrów grupy A oraz dostarczenie informacji niezbędnych do określenia, czy wszystkie wartości parametrów ustanowione w obowiązujących przepisach były spełnione.

Częstotliwość pobierania próbek wody do badań zależy od objętości dostarczanej lub produkowanej wody przez dany wodociąg w strefie zaopatrzenia. W związku z tym wodociągi na terenie województwa podlaskiego podzielono na 4 grupy. W zakresie wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę najliczniejszą grupę, tj. 219 wodociągów (stanowiących 73 %) tworzyły wodociągi produkujące wodę w przedziale 101-1000 m³/dobę; 21 % - wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/dobę. Tylko 5,7 % wodociągów znajdowało się w grupie produkującej wodę w przedziale 1001-10000 m³/dobę. Najmniejszy procent wodociągów

0,3 stanowił Wodociąg Białystok o produkcji 40424,3 m³/d zaliczany jako jedyny do grupy 10001-100000 m³/dobę.

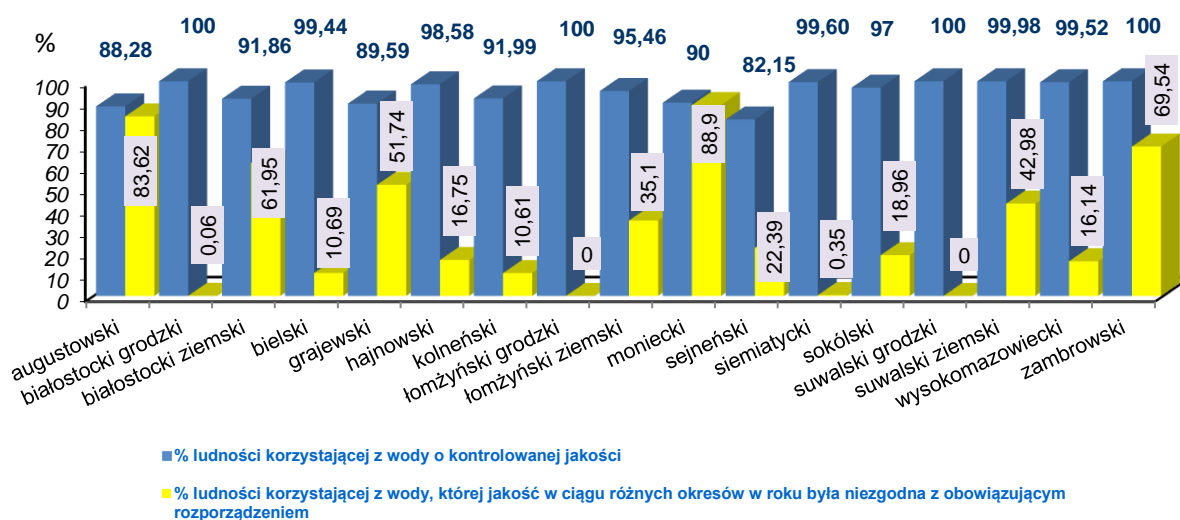
Poza wodociągami zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia, w 2021 roku na terenie województwa podlaskiego Państwowa Inspekcja Sanitarna objęła nadzorem 84 indywidualne podmioty produkujące wodę przeznaczoną do spożycia (2 z nich były nieczynne). Zaopatrywały one około 0,3% ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości. Były to m. in. urządzenia wodociągowe zaopatrujące ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach: hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej.

Wodę o kontrolowanej jakości w województwie podlaskim spożywało 1133195 osób, tj. 96,58% (1129841 - z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia i 3354 - z indywidualnych urządzeń wodociągowych) z czego 847217 osób, tj. ok. 74,76 % o niekwestionowanej jej jakości.

Wodę o kontrolowanej jakości największa liczba ludności spożywała m. in. w następujących powiatach: białostockim grodzkim (100%), łomżyńskim grodzkim (100%), suwalskim grodzkim (100%), zambrowskim (100%), suwalskim ziemskim (99,98%), siemiatyckim (99,60%), wysokomazowieckim (99,52%), bielskim (99,44%). Podobnie jak w latach ubiegłych najmniej ludzi spożywało wodę o kontrolowanej jakości w powiecie sejneńskim (82,15%).

W 2021 roku spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości (1133195 osób) 285978 osób, tj. około 25,24% spożywało wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana, a więc nie spełniała wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Wodę, której jakość nie odpowiadała wymogom obowiązującego rozporządzenia w różnych okresach roku najwięcej osób spożywało w powiatach: monieckim, augustowskim.

Wykres nr 27. Procent ludności województwa podlaskiego korzystającej z wody o kontrolowanej jakości oraz wody, której jakość w ciągu roku w różnych okresach nie odpowiadała wymogom obowiązującego rozporządzenia

Próbki wody do badań w ramach realizacji harmonogramu kontroli wewnętrznej i urzędowej pobierane były przez przeszkolonych i uprawnionych do tego celu próbkobiorców, w ustalonych punktach zgodności.

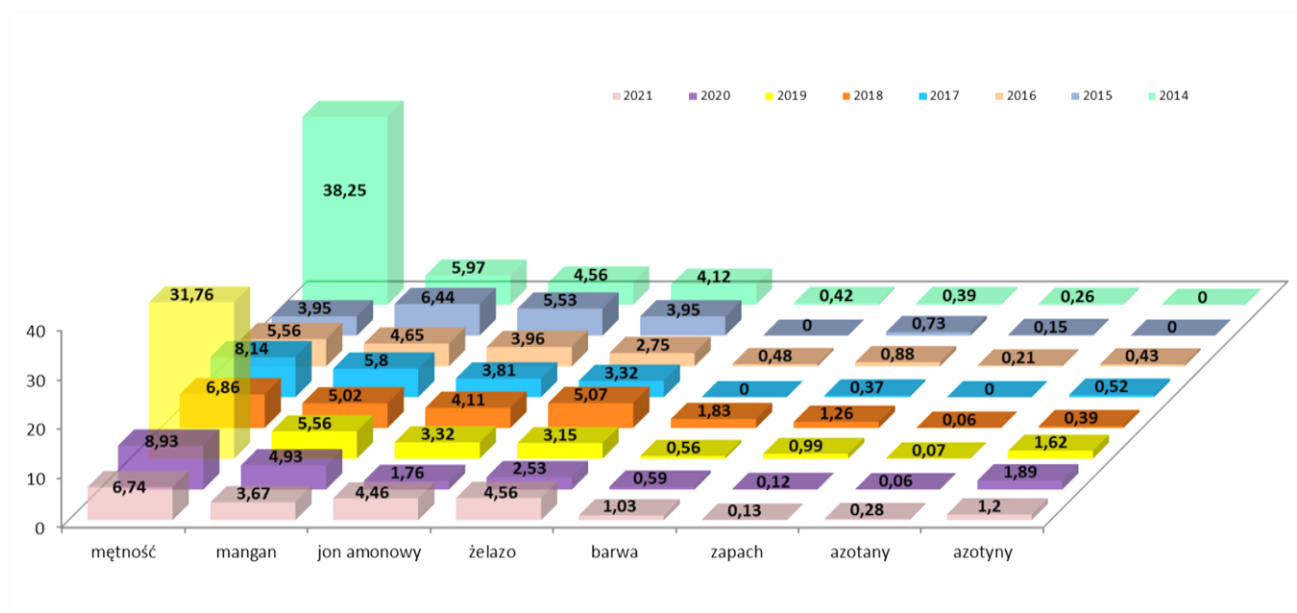
a) pod względem parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę:

Analiza poszczególnych parametrów i wskaźników wykazała, że wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia były:

- **mętność:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 34 wodociągach, co stanowi 11,3% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 6,74% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim),
- **mangan:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 19 wodociągach, co stanowi 6,33% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały 3,67% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim),
- **żelazo:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 13 wodociągach, co stanowi 4,33% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 4,55% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim),
- **jon amonowy:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 10 wodociągach, co stanowi 3,3% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 4,46% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim),
- **azotyny:** kwestionowano w 5 wodociągach, co stanowi 1,7% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 1,67% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim),
- **azotany:** ponadnormatywna wartość wystąpiła w 4 wodociągach, co stanowi 1,3% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 0,28% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim),
- **barwa:** ponadnormatywna wartość wystąpiła w 8 wodociągach, co stanowi 2,67% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 1,03% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim).

Ponadto w pojedynczych wodociągach stwierdzono ponadnormatywną wartość utlenialności nadmanganianowej, fluorków oraz nieakceptowalny smak i zapach.

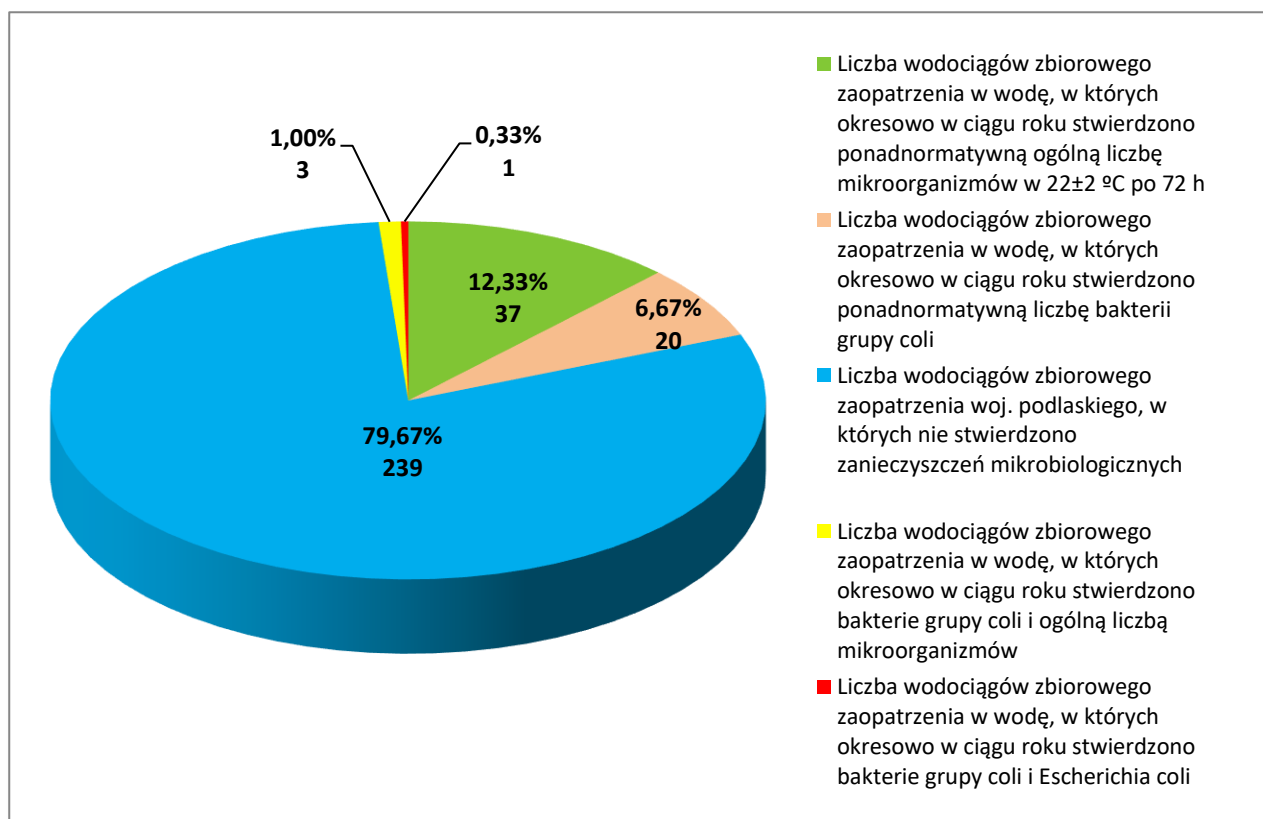
Wykres nr 28. Procent ludności województwa podlaskiego zaopatrywanej przez wodociągi zbiorowego zaopatrzenia spożywającej okresowo w ciągu roku wodę z ponadnormatywną zawartością poszczególnych parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych w latach 2014 – 2021

b) pod względem parametrów mikrobiologicznych wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę:

Monitoringiem w zakresie wymagań mikrobiologicznych, jakim powinna odpowiadać woda do spożycia objęto pięć parametrów: Bakterie grupy coli, Ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C, Escherichia coli, Enterokoki, Clostridium perfringens.

Najczęściej stwierdzano przekroczenie **ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C** (w 40 wodociągach stanowiących 13,3% wodociągów zbiorowego zaopatrzenia zaopatrujących około 9,96 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę). Trwały one od 6 do 92 dni.

Wykres nr 29. Procent wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę woj. podlaskiego wykazujących okresowe przekroczenia parametrów mikrobiologicznych

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294) w powyższych przypadkach organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej stwierdzały:

- warunkową przydatność wody do spożycia obejmującą przekroczenia w badanej próbce wody wskaźnikowych parametrów mikrobiologicznych (przy jednoczesnym wykonaniu, w przypadku przekroczenia wartości parametrycznej bakterii grupy coli <10 jtk/NPL w 100 ml, badań jakości wody wykluczających obecność w badanej próbce parametru E. coli i enterokoków oraz uznania, iż stwierdzona niezgodność nie stwarza zagrożenia dla zdrowia konsumentów, a producenci wody podjęli natychmiastowe działania naprawcze),
- brak przydatności wody do spożycia przez ludzi (w pozostałych przypadkach przekroczeń mikrobiologicznych).

W 2021 r. na terenie woj. podlaskiego w 8 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia (1 z powiatu augustowskiego: Grabowo; 1 z powiatu białostockiego: Suraż; 1 z powiatu bielskiego: Brańsk; 2 z powiatu monieckiego: Białosuknia, Wroceń; 2 z powiatu sokólskiego: Jałówka, Nierośno; 1 z powiatu suwalskiego: Płociczno) wydano decyzje o braku przydatności wody do spożycia przez ludzi.

Administratorzy wodociągów zobowiązani byli dostarczyć mieszkańcom wodę z zastępczego źródła. W celu ustalenia przyczyny niewłaściwej jakości wody oraz dążąc do jej poprawy podejmowali oni m. in. następujące działania naprawcze: płukanie i/lub dezynfekcję odcinków sieci

wodociągowej oraz urządzeń uzdatniających wodę, zwiększenie natleniania wody, wymiana filtrów, dezynfekcja studni, czyszczenie i chlorowanie zbiorników retencyjnych i zbiornika wody płuczającej.

Po zakończeniu działań naprawczych, zarówno administratorzy wodociągów w ramach kontroli wewnętrznej, jak i organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach kontroli urzędowej dokonywali badań laboratoryjnych wody w celu potwierdzenia ich skuteczności oraz dokonania oceny wody pod kątem przydatności do spożycia przez ludzi.

Ocena jakości wody w innych urządzeniach wodociągowych dostarczających wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (*m. in. zaopatrujących ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach: hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej*)

Analiza poszczególnych parametrów i wskaźników wykazała, że najczęstszymi przyczynami kwestionowania jakości wody były:

a) pod względem fizykochemicznym:

- **mangan:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (od 33 do 307 dni) w 10 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (3 w powiecie augustowskim, 5 w powiecie białostockim, 1 w powiecie kolneńskim, 1 w powiecie sejneńskim), co stanowi 12,2% tej grupy obiektów,
- **mętność:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (od 23 do 365 dni) w 8 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (5 w powiecie białostockim, 1 w powiecie kolneńskim, 1 w powiecie łomżyńskim, 1 w powiecie sejneńskim), co stanowi 9,76% tej grupy obiektów,
- **żelazo:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (od 29 do 365 dni) w 5 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (1 w powiecie augustowskim, 2 w powiecie łomżyńskim, 1 w powiecie kolneńskim, 1 w powiecie łomżyńskim), co stanowi 6,1% tej grupy obiektów,
- **jon amonowy:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (od 42 do 258 dni) w 3 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (2 w powiecie augustowskim, 1 w powiecie białostockim), co stanowi 3,65% tej grupy obiektów,
- **azotyny:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (od 37 do 70 dni) w 3 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (3 w powiecie białostockim), co stanowi 3,65% tej grupy obiektów,
- **zapach:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (od 66 do 325 dni) w 3 indywidualnych urządzeniach wodociągowym (3 w powiecie białostockim), co stanowi 3,65% tej grupy obiektów,
- **barwa:** ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo (21 i 49 dni) w 2 indywidualnych urządzeniach wodociągowych w powiecie białostockim, co stanowi 2,4% tej grupy obiektów,
- **utlenialność nadmanganianowa:** ponadnormatywna wartość wystąpiła w 1 indywidualnym urządzeniu wodociągowym na terenie miasta Białystok;

b) pod względem mikrobiologicznym:

- **ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C:** zakwestionowana w 17 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (3 w powiecie augustowskim, 8 w powiecie białostockim, 1 w powiecie grajewskim, 1 w powiecie hajnowskim, 3 w powiecie sokólskim, 1 w powiecie wysokomazowieckim),

- **bakterie grupy coli:** zakwestionowane w 10 indywidualnych urządzeniach wodociągowych (6 w powiecie białostockim, 2 w powiecie hajnowskim, 1 w powiecie sokólskim, 1 w powiecie wysokomazowieckim),
- **Escherichia coli:** wystąpiła (7 dni) w jednym indywidualnym urządzeniu wodociągowym w powiecie białostockim.

W 2021 roku państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego dokonali oceny realizacji kontroli wewnętrznej jakości wody do spożycia prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjne - zgodnie z art. 5 ust. 1a ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028). W szczególności oceniono realizację obowiązków zawartych w § 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Większość wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę wywiązywało się z obowiązków wynikających z nadzoru nad jakością wody. Dwóch producentów wody na terenie powiatów sokólskiego i suwalskiego nie przekazało we właściwym czasie organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawozdań z badań wody z przekroczonymi parametrami.

W indywidualnych urządzeniach wodociągowych, nadzorowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, nieprawidłowości stwierdzono również w dwóch przypadkach na terenie powiatu siemiatyckiego - w zakresie braku realizacji monitoringu jakości wody z grupy A oraz częstotliwości badań.

We wszystkich wodociągach i indywidualnych urządzeniach wodociągowych punkty poboru próbek wody wraz z terminami badań były wcześniej uzgodnione z państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków badanie pobranych próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi mogą wykonywać laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub inne laboratoria o udokumentowanym systemie jakości prowadzonych badań wody, zatwierdzonym przez Państwową Inspekcję Sanitarną. Na terenie województwa podlaskiego funkcjonują dwa takie laboratoria.

Badania wody w ramach kontroli wewnętrznej przez zarządców oraz z kontroli urzędowej wykonywane były przez laboratoria posiadające akredytację i/lub zatwierdzony przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej system jakości.

O jakości spożywanej wody konsumenci informowani byli poprzez: umieszczenie informacji na własnych stronach internetowych wojewódzkiej i powiatowych stacji oraz właścicieli/administratorów wodociągów, na stronach Biuletynu Informacji Publicznej, na tablicach ogłoszeń w urzędach gmin, na tablicach ogłoszeń w poszczególnych miejscowościach oraz poprzez sołtysów, konserwatorów wodociągów poszczególnych miejscowości.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku w 2021 r. wydał 17 komunikatów informujących o jakości wody do spożycia.

W wyniku nadzoru nad wodociągami zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie województwa podlaskiego państwowa inspekcja sanitarna wydała ogółem 207 decyzji, w tym: 16 stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia w związku z przekroczeniami mikrobiologicznymi, 8 stwierdzających brak przydatności wody do spożycia w związku z przekroczeniami mikrobiologicznymi, 29 stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia w związku z przekroczeniami fizykochemicznymi, 4 wydanych na stan techniczny wodociągów, 27 prolongujących termin wcześniej wydanych decyzji m. in. na jakość wody, stan

techniczny, 46 umarzających postępowanie administracyjne, 58 płatniczych, 14 dot. wydanych ocen higienicznych, 5 innych decyzji (dot. zastosowania materiałów, uchylające, egzekwujące wykonanie obowiązków wynikających z kontroli wewnętrznej).

W ramach współpracy przekazano do właścicieli i zarządców wodociągów zbiorowego zaopatrzenia 75 wystąpień/pism: 17 w zakresie jakości wody oraz 58 innych dot. danych technicznych wodociągów, harmonogramów pobierania próbek wody, obowiązków przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, tj. terminowego przysyłania sprawozdań z badań, informowania odbiorców wody o jej jakości. Wydano 1959 ocen jakości wody oraz 18 ocen higienicznych na zastosowane materiały i wyroby do uzdatniania wody.

W wyniku nadzoru nad innymi podmiotami zaopatrującymi w wodę przeznaczoną do spożycia Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego wydała: 64 decyzje administracyjne (6 stwierdzających warunkową przydatność wody do spożycia z uwagi na przekroczenia mikrobiologiczne, 8 stwierdzających brak przydatności z uwagi na przekroczenia mikrobiologiczne, 9 stwierdzających warunkową przydatności z uwagi na przekroczenia fizykochemiczne, 12 decyzji prolongujących terminy wcześniej wydanych decyzji, 16 umarzających postępowanie, 13 decyzji płatniczych), 391 ocen jakości wody, 30 wystąpień do właścicieli zarządców wodociągów (dot. jakości wody, opracowania harmonogramów pobierania próbek wody w ramach kontroli wewnętrznej, aktualizacji danych w zakresie wodociągu, przestrzegania obowiązków kontroli wewnętrznej).

Kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawują nadzór nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli w oparciu o zapisy: ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2021 r. poz. 2233 ze zm.), rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpeli (Dz.U. poz. 255), rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie ewidencji kąpielisk oraz sposobu oznakowania kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli (Dz. U. poz. 2476).

Przed sezonem kąpielowym, w 2021 roku na terenie województwa podlaskiego zgłoszonych zostało do zaopiniowania 16 projektów uchwał dotyczących organizacji kąpielisk, które zostały zaopiniowane pozytywnie przez właściwych terenowo państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych. W sezonie kąpielowym, trwającym od 15.06.2021 r. do 01.09.2021 r., funkcjonowały wszystkie zaopiniowane kąpieliska.

Liczba kąpielisk zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o trzy. W powiecie białostockim (po przerwie rocznej) rozpoczęło sezon Kąpielisko Czapielówka w Czarnej Białostockiej. W powiecie suwalskim utworzone zostało nowe kąpielisko na jeziorze Czarne w Małej Hucie. W Łomży powstało nowe kąpielisko, które przekształcone zostało, z istniejącego w ubiegłym roku, miejsca okazjonalnie wykorzystanego do kąpeli.

Najwięcej kąpielisk zlokalizowanych było na terenie powiatu białostockiego – 5 i powiatu suwalskiego – 3. Powiaty: augustowski, siemiatycki, wysokomazowiecki posiadały po 2 kąpieliska; po jednym kąpielisku - Sokółka i Łomża.

Szczegółowy wykaz kąpielisk, funkcjonujących w sezonie kąpielowym 2021 w poszczególnych powiatach wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Liczba kąpielisk w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody w sezonie letnim 2021 r.

Lp.	Powiat	Miejscowość	Nazwa kąpieliska	Nazwa akwenu	Jakość wody w sezonie kąpielowym 2021 r.
1.	augustowski	Serwy	Camp Serwy	Jezioro Serwy	przydatna
2.	augustowski	Augustów	Plaża Radiowej Trójki	Jezioro Necko	przydatna
3.	białostocki	Zarzeczany	Zarzeczany	Zalew Zarzeczany	przydatna
4.	białostocki	Supraśl	Plaża miejska w Supraślu	Rzeka Supraśl	nieprzydatna ze względu na obecność w wodzie zanieczyszczeń organicznych (nadmiernej liczby śniętych ryb) (28 dni w sezonie)
5.	białostocki	Michałowó	Na Fali	Rzeka Supraśl	nieprzydatna ze względu na ponadnormatywną liczbę <i>Escherichia coli</i> (8 dni w sezonie)
6.	białostocki	Czarna Białostocka	Czapielówka	Rzeka Jurczycha	przydatna
7.	m. Białystok	Białystok	Plaża miejska na terenie Ośrodka Sportów Wodnych Dojlidy	Zalew Dojlidy	przydatna
8.	m. Łomża	Łomża	Łomżyńskie kąpielisko miejskie	Rzeka Narew	przydatna
9.	siemiatycki	Siemiatycze	Miejskie w Siemiatyczach	Rzeka Kamionka	przydatna
10.	siemiatycki	Drohiczyn	Na rzece Bug przy ul. Szmita w Drohiczynie	Rzeka Bug	przydatna
11.	sokółski	Sokołka	Kąpielisko miejskie w Sokółce	Sokołda	przydatna
12.	wysokomazowiecki	Czyżew	Kąpielisko miejskie w Czyżewie	Rzeka Brok (zbiornik retencyjno-rekreacyjny)	nieprzydatna ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii <i>Escherichia coli</i> (przekroczenie trwało 21 dni)
13.	wysokomazowiecki	Ciechanowiec	Wyspa w Ciechanowcu	Rzeka Nurzec (zalew)	nieprzydatna ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii <i>Escherichia coli</i> (przekroczenie trwało 27 dni)
14.	m. Suwałki	Suwałki	Arkadia	Zalew Arkadia w Suwałkach	przydatna
15.	suwalski	Stary Folwark	PTTK w Starym Folwarku	Jezioro Wigry	nieprzydatna ze względu na zakwit sinic (przekroczenie trwało w sezonie kąpielowym 9 dni)
16.	suwalski	Mała Huta	Kąpielisko na jeziorze Czarne	Krzywe Wigerskie - Jezioro Czarne	przydatna

Badania wody w kąpieliskach były wykonywane, zarówno przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak i przez zarządców kąpielisk zgodnie z harmonogramami ustalonymi z właściwymi terenowo powiatowymi inspektorami sanitarnymi. Ogółem wykonano 71 badań jakości wody w kąpieliskach. Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonały przed sezonem 17 badań i jedno badanie podczas trwania sezonu. Organizatorzy zaś, w ramach kontroli wewnętrznej, wykonali ogółem 53 badania jakości wody w kąpieliskach.

Na podstawie wyników badań, właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni dokonywali bieżących ocen jakości wody funkcjonujących kąpielisk. Ogółem wydano 63 oceny o przydatności wody do kąpeli i 10 ocen o braku spełnienia wymogów rozporządzenia. W czasie trwania sezonu kąpielowego woda nie spełniała wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie nadzoru nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli w pięciu kąpieliskach tj.:

- Plaży miejskiej w Supraślu ze względu na obecność w wodzie zanieczyszczeń organicznych - nadmiernej liczby śniętych ryb (przekroczenie trwało w sezonie kąpielowym 28 dni),
- Kąpielisku Wyspa w Ciechanowcu ze względu na wykrycie w wodzie ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* (przekroczenie trwało 27 dni),
- Kąpielisku miejskim w Czyżewie ze względu na wystąpienie ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* (przekroczenie trwało 21 dni),
- Kąpielisku PTTK w Starym Folwarku z powodu zakwitnięcia sinic (przekroczenie trwało w sezonie kąpielowym 9 dni),
- Kąpielisku „Na Fali” w Michałowie ze względu na wykrycie w wodzie ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* (przekroczenie trwało 8 dni).

W związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi w wyżej wymienionych kąpieliskach, właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali ogółem 5 decyzji administracyjnych o braku spełnienia wymagań jakości wody z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli oraz tymczasowe zakazy kąpieli.

W sezonie letnim 2021 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 17 kontroli stanu sanitarnego kąpielisk, właściwej lokalizacji tablic informacyjnych, toalet oraz dostatecznej ilości i czystości koszy na odpady komunalne. Nieprawidłowości w tym zakresie nie stwierdzono.

Wykaz kąpielisk w poszczególnych powiatach znajdował się na stronie internetowej WSSE w Białymstoku <https://www.gov.pl/web/wsse-bialystok> oraz w Serwisie kąpieliskowym www.sk.gis.gov.pl. W Serwisie kąpieliskowym umieszczane były ponadto szczegółowe informacje dotyczące kąpielisk, w tym bieżące oceny jakości wody.

W analizowanym roku sprawozdawczym na terenie województwa podlaskiego nie stwierdzono krótkotrwałych zanieczyszczeń, sytuacji wyjątkowych, nie wystąpiły również zawieszenia harmonogramów w żadnym z kąpielisk.

Po zakończeniu sezonu kąpielowego właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego opracowali ogółem 16 ocen sezonowych wszystkich funkcjonujących kąpielisk.

Sklasyfikowano jakość wody jako niedostateczną w kąpielisku - Plaży miejskiej na terenie Ośrodka Sportów Wodnych Dojlidy w Białymstoku oraz w Kąpielisku miejskim w Czyżewie.

W 2021 roku na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 6 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli.

Wszystkie projekty uchwał dotyczące miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwych terenowo państwowych powiatowych inspektów sanitarnych województwa podlaskiego. Najwięcej miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli zlokalizowanych było w powiecie grajewskim - 3. W powiecie augustowskim funkcjonowały 2 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpieli. Na terenie powiatu hajnowskiego zlokalizowane było jedno miejsce.

Szczegółowy wykaz miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego w sezonie kąpielowym 2021 wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody przedstawiono poniżej.

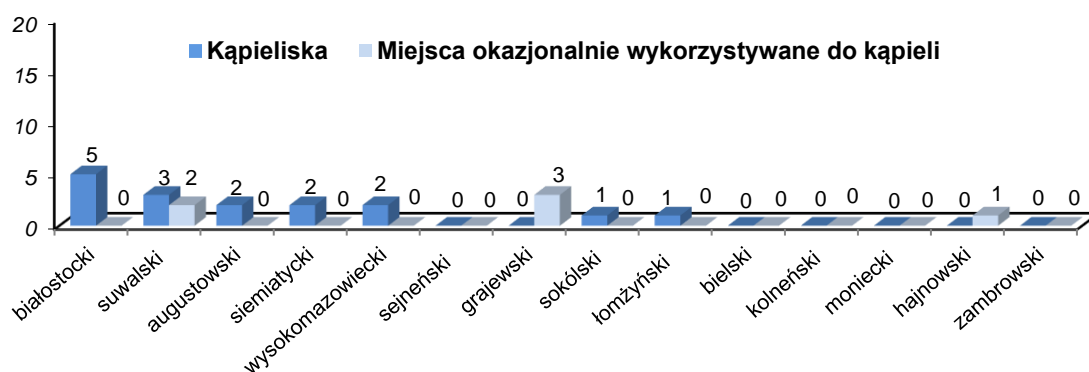
Tabela 27. Liczba miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody w sezonie letnim 2021 r.

Lp	Powiat	Miejscowość	Nazwa miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli	Nazwa akwenu	Jakość wody w sezonie kąpielowym 2021 r.
1.	augustowski	Augustów	Plaża POSTiW	Jezioro Necko	przydatna
2.	augustowski	Augustów	Generalski Róg	Jezioro Sajno	przydatna
3.	grajewski	Rajgród	Miejskie Rajgród	Jezioro Rajgrodzkie	przydatna
4.	grajewski	Tama k/ Rajgrodu	WOPR	Jezioro Rajgrodzkie	przydatna
5.	grajewski	Rajgród	Energetyk	Jezioro Rajgrodzkie	przydatna
6.	hajnowski	Repczyce	Repczyce	Zalew Repczyce	przydatna

Badania wody w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli wykonywane były przez organizatorów. Jakość wody nie była kwestionowana w żadnym z funkcjonujących miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Ze względu na skrócenie sezonu w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpeli Energetyk w Rajgrodzie, organizator nie wykonał drugiego badania wody. Na podstawie sprawozdań przedstawionych przez organizatorów właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 12 ocen bieżących dotyczących przydatności wody do kąpeli.

Skontrolowano, pod względem stanu sanitarnego-higienicznego i technicznego, 2 miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli: w Augustowie i Hajnówce. Uchybień podczas kontroli nie stwierdzono, mandatów karnych nie nałożono.

Informacje na temat przydatności wody w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli na bieżąco umieszczane były na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku: <https://www.gov.pl/web/wsse-bialystok> oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

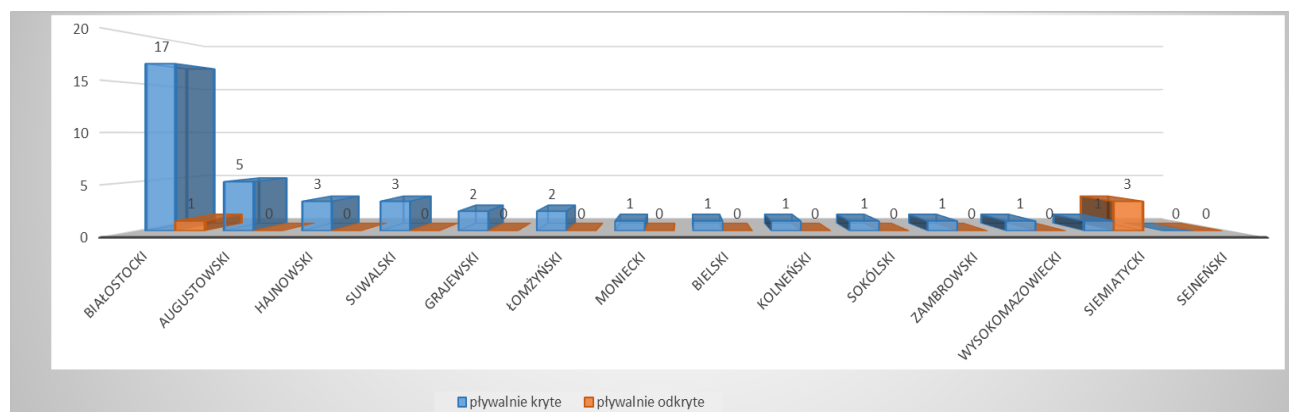
Wykres nr 30. Liczba kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2021 r.

Pływalnie kryte i odkryte

W 2021 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego figurowały ogółem 43 pływalnie: 39 krytych (w tym 6 parków wodnych) oraz 4 odkryte.

Nadzór nad pływalniami sprawowany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej głównie w oparciu o zapisy ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających

na obszarach wodnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 350 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz.U. poz. 2016 ze zm.).

Wykres nr 31. Liczba pływali krytych i odkrytych w powiatach województwa podlaskiego w 2021 r.

W 2021 roku spośród 39 pływali krytych objętych ewidencją 6 nie prowadziło działalności: 2 - w powiecie augustowskim, 2 – w białostockim oraz 1- w powiecie grajewskim i 1 - w suwalskim.

Ze względu na sytuację epidemiczną związaną z zapobieganiem rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2 część pływali województwa podlaskiego w 2021 roku była czasowo wyłączona z użytkowania. W związku z powyższym zaplanowane kontrole urzędowe organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej odbywały się z przesunięciem czasowym.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego, spośród ogólnej liczby 43 pływali objętych ewidencją skontrolowano 37 z nich (33 kryte i 4 odkryte), co stanowi 86% pływali będących w ewidencji.

Do badań laboratoryjnych w ramach kontroli urzędowej pobrano ogółem 425 prób wody (226 w kierunku oznaczeń mikrobiologicznych, 199 w kierunku oznaczeń fizykochemicznych).

Analiza wyników badań wody na pływaliach, przeprowadzonych w ramach kontroli urzędowej PIS wykazała, że najczęstsze przekroczenia wystąpiły w zakresie:

- parametrów fizykochemicznych: chlor związany, potencjał redox, chlor wolny, pH i chloroform (sporadycznie - glinu, mętności, utlenialności);
- parametrów mikrobiologicznych - bakterie Legionella sp., bakterie Pseudomonas aeruginosa oraz ogólna liczba mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 godz.

Badania przeprowadzane przez zarządców obiektów w ramach kontroli wewnętrznej były realizowane w terminach funkcjonowania pływali.

Ze sprawozdań wyników badań wykonanych w ramach kontroli wewnętrznej przez zarządców pływali krytych wynika, że najczęściej kwestionowanym parametrem mikrobiologicznym była ogólna liczba mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48 godz. W 2021 r. w wodzie do kąpeli występowały również przekroczenia dopuszczalnej liczby bakterii: Pseudomonas aeruginosa, Escherichia coli oraz Legionella sp. Natomiast ze wskaźników fizykochemicznych najczęściej kwestionowanymi parametrami były: chloroform, mętność. Ponadto występowały też przekroczenia parametrów: suma THM, potencjał redox, chlor związany oraz chlor wolny.

Nie notowano przekroczeń parametrów fizykochemicznych i mikrobiologicznych w 2 pływaliach krytych (z terenu powiatu augustowskiego i białostockiego).

Spośród skontrolowanych pływali krytych, 2 oceniono jako złe pod względem stanu higieniczno-sanitarnego i technicznego, co stanowi 6 %. Dotyczy to pływali przy obiekcie

hotelarskim w powiecie augustowskim (zły stan higieniczno-sanitarny) oraz pływalni przy szkole w powiecie suwalskim (zły stan techniczny).

W 2021 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego ogółem wydały 28 decyzji, w tym 12 merytorycznych i 16 umarzających. Postępowanie administracyjne dotyczyło w większości jakości wody na pływalniach. Dwie decyzje merytoryczne odnosiły się do stanu sanitarno-technicznego pływalni.

W wielu przypadkach związanych z przekroczeniami normatywów fizykochemicznych i/lub bakteriologicznych wszczynano postępowanie administracyjne, a ze względu na podejmowane natychmiastowe działania naprawcze przez administratorów, skutkujące doprowadzeniem wody do właściwej jakości, postępowanie umarzano.

Działania naprawcze w pływalniach krytych polegały często na poprawieniu ustawień na stacji uzdatniania wody, zwiększaniu czasu czyszczenia filtrów, płukaniu filtrów piaskowych, chlorowaniu szokowym, dezynfekcji termicznej układu uzdatniania wody, regulacji lamp UV, regulacji ilości dozowanego koagulantu na złoże filtracyjne, regulacji pompy dozującej, częściowej wymianie wody (dopuszczeniu świeżej wody), okresowym zwiększaniu ilości podawanego podchlorynu sodu do dezynfekcji wody. W pływalniach odkrytych działania naprawcze podejmowane przez właścicieli polegały głównie na kilkukrotnym czyszczeniu i płukaniu filtrów wody, uzupełnieniu świeżej wody do niecki, regulowaniu pompy dozującej i dezynfekcji filtrów.

W 2021 r. właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni dokonali 36 zbiorczych, rocznych ocen jakości wody na pływalniach, z czego 32 dotyczyło pływalni krytych i 4 - odkrytych. Nie oceniono 7 pływalni. Spośród wydanych rocznych zbiorczych ocen w 27 pływalniach jakość wody oceniono jako spełniającą wymogi obowiązującego rozporządzenia, natomiast w 8 pływalniach oceniono jako spełniające wymagania, z nieprawidłowościami.

W bieżącym roku sprawozdawczym państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego wystosowali ogółem 37 wystąpień do właścicieli /zarządców pływalni. Dotyczyły one m.in.: opracowania i przysłania do akceptacji harmonogramów poboru próbek wody, terminowego przekazywania wyników badań jakości wody oraz podejmowania działań naprawczych w związku z przekroczeniami parametrów.

Obiekty użyteczności publicznej

W 2021 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła ewidencją 4584 obiekty pełniące funkcje użyteczności publicznej. Liczba tych obiektów, w porównaniu z 2020 r., zwiększyła się o 82. W 2021 roku skontrolowano ogółem 1350 obiektów, co stanowiło 29,45% objętych ewidencją.

Z grupy wszystkich obiektów skontrolowanych w 2021 roku jako nieodpowiadające wymaganiom oceniono 31, co stanowi 2,3 % obiektów skontrolowanych (w tym 13 obiektów, które nie spełniały wymagań higieniczno-sanitarnych, 8 ze złym stanem technicznym oraz 10 ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym). Najliczniejszą kategorię ocenionych jako złe stanowiły inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie oraz zakłady fryzjerskie (w tym ze złym stanem technicznym - 3 obiekty inne, w których świadczone są usługi hotelarskie oraz 1 zakład fryzjerski; ze złym sanitarnym i technicznym – 6 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie oraz 1 zakład fryzjerski; ze złym stanem higieniczno-sanitarnym - 6 zakładów fryzjerskich).

Tabela 28. Grupy wybranych obiektów użyteczności publicznej województwa podlaskiego, ich ilość w ewidencji, liczba obiektów skontrolowanych oraz liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym w latach 2020– 2021.

Lp.	Grupa obiektów użyteczności publicznej	2020 rok			2021 rok		
		Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym	Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym
1	Ustępy publiczne	31	19	0	31	19	0
2	Ustępy ogólnodostępne	6	3	0	6	4	0
3	Pływalnie kryte	38	26	2	39	33	2
4	Pływalnie odkryte	5	3	0	4	4	0
5	Domy pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz placówki zapewniające całodobową opiekę	63	7	1	68	16	1
6	Noclegownie i domy dla bezdomnych	8	1	0	10	3	0
7	Hotele	50	31	2	50	27	1
8	Motele	2	2	0	2	2	0
9	Pensjonaty	11	8	0	12	12	0
10	Kempingi	5	3	0	5	4	0
11	Schroniska, w tym schroniska młodzieżowe i pola biwakowe	34	6	1	35	11	0
12	Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	579	237	9	579	295	9
13	Zakłady fryzjerskie	1180	226	4	1229	184	8
14	Zakłady kosmetyczne	859	136	1	859	171	0
15	Zakłady tatuażu	23	5	0	23	2	0
16	Zakłady odnowy biologicznej	132	21	0	129	41	0
17	Inne zakłady świadczące usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej	153	37	0	151	47	3
18	Dworce autobusowe	11	7	1	11	10	0
19	Dworce i stacje kolejowe	25	12	0	26	12	0
20	Przystanie żeglugi śródlądowej	1	0	0	1	1	1
21	Przystanie jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych	5	3	0	5	5	0
22	Przejścia graniczne ogółem	7	0	0	7	4	0
23	Tereny rekreacyjne	363	160	2	384	147	1
24	Cmentarze	328	41	0	331	59	1
25	Domy przedpogrzebowe	76	15	0	76	56	1
26	Zakłady karne i areszty śledcze	6	2	0	5	5	0
27	Inne obiekty	501	140	1	506	176	3
Ogółem		4502	1152	24	4584	1350	31

W związku z rozwojem epidemii COVID-19 w Polsce i wprowadzonymi przez Radę Ministrów licznymi zakazami, również w 2021 roku ograniczony był znacznie dostęp do wielu obiektów użyteczności publicznej. Pewne ich grupy nadal zmuszone były czasowo ograniczyć lub zawiesić swoją działalność np. hotele, baseny, siłownie, solaria, zakłady fryzjerskie.

Z uwagi na to, także w 2021 roku, trudne było przeprowadzenie kontroli w terminach określonych w planach państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych. W wielu przypadkach terminy kontroli obiektów przesunięto, a kontroli części jednostek w ogóle nie przeprowadzono. W odniesieniu do powyższego należy stwierdzić, że z objętych ewidencją obiektów użyteczności publicznej skontrolowano 29,45% - nieznacznie więcej niż w roku 2020.

W 2021 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadal obarczone były dodatkowymi zadaniami wynikającymi z trwającej epidemii na terenie kraju. Bieżący nadzór sanitarny w znacznym stopniu ukierunkowany był na przestrzeganie reżimu sanitarnego oraz zakazów, nakazów i ograniczeń nałożonych w celu minimalizowania ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2.

Domy pomocy społecznej, inne placówki organizacyjne pomocy społecznej i placówki zapewniające całodobową opiekę oraz noclegownie i domy dla bezdomnych

W 2021 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego ewidencją objęły 78 obiektów pomocy społecznej, z czego: 21 to domy pomocy społecznej, 20 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, 27 placówek zapewniających całodobową opiekę, 10 noclegowni i domów dla bezdomnych.

Skontrolowano 19 z nich, co stanowiło 24,4 % tego typu placówek zewidencjonowanych (7 domów pomocy społecznej, 5 placówek zapewniających całodobową opiekę, 4 inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz 3 noclegownie i domy dla bezdomnych).

Podobnie jak w roku 2020, jedną placówkę, spośród skontrolowanych w 2021 roku, oceniono jako złą pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym. Był to obiekt zapewniający całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku w powiecie bielskim (stwierdzono: zniszczone ściany i sufity oraz uszkodzone podłogi w kilku pokojach, zniszczone powierzchnie drzwi w 2 pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych oraz w kilku pokojach mieszkańców).

Nadzorem sanitarnym objęto 4 inne jednostki organizacyjne pomocy społecznej (3 w powiecie białostockim, 1 - w powiecie hajnowskim), 1 placówkę zapewniającą całodobową opiekę (w powiecie bielskim) oraz 2 obiekty, zaliczone do noclegowni i domów dla bezdomnych (w powiecie białostockim).

Obiekty hotelarskie

W 2021 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowały się 104 obiekty hotelarskie, w tym 50 hoteli, 2 motele, 12 pensjonatów, 5 kempingów oraz 35 schronisk i pól biwakowych.

Największa liczba obiektów hotelarskich funkcjonowała na terenie powiatu augustowskiego (39) oraz powiatu białostockiego (29). W bieżącym okresie sprawozdawczym, spośród ww. obiektów ogółem skontrolowano 56, co stanowiło 53,85% obiektów objętych ewidencją.

Do obiektów złych zakwalifikowano tylko jeden hotel w powiecie augustowskim, co stanowi 1,80% obiektów skontrolowanych. Wyżej wymieniony obiekt nie spełniał wymogów higieniczno-sanitarnych ze względu na to, iż zarządca obiektu nie zapewnił zgodnego z wymogami miejsca kąpieeli - wdrożono postępowanie administracyjne.

Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie

W województwie podlaskim w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się 579 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Najwięcej - 116 obiektów - zlokalizowanych jest na terenie powiatu augustowskiego, 96 - na terenie powiatu suwalskiego, 69 - w powiecie łomżyńskim oraz 61 – w powiecie białostockim.

W 2021 roku skontrolowano 295 placówek, co stanowiło 50,95% obiektów objętych ewidencją. Spośród skontrolowanych 6 oceniono jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym (5 - w powiecie grajewskim, 1 - w powiecie sejneńskim) oraz 3 - pod względem technicznym (w powiecie augustowskim).

Podczas prowadzonego nadzoru, najczęstszą przyczyną stwierdzenia złego stanu higieniczno-sanitarnego i technicznego były brudne, zawilgocone, z zaciekami, ubytkami oraz śladami pleśni ściany i sufity w pokojach mieszkalnych, ciągach komunikacyjnych, a także w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych. Ponadto stwierdzono zniszczone powierzchnie podłóg oraz uszkodzone elementy wyposażenia pomieszczeń, w tym sanitariatów (m.in. zniszczona powierzchnia zagłówków, wyeksploatowana stolarka okienna i drzwiowa, uszkodzone drzwi kabin prysznicowych, fugi wykruszone lub ze śladami pleśni).

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie dobrego stanu higieniczno-sanitarnego lub/i technicznego nadzorowanych obiektów. W większości obiektów postępowanie administracyjne zakończono.

Dworce autobusowe, dworce i stacje kolejowe

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2021 roku znajdowało się 26 dworców i stacji kolejowych. Kontrolami sanitarnymi objęto 12 z nich, co stanowi 46,15% obiektów wykazanych w ewidencji.

Spośród 11 dworców autobusowych, będących pod nadzorem w 2021 r., skontrolowano 10, co stanowi 90,91% obiektów objętych ewidencją.

W 2021 roku, w tej grupie, nie odnotowano obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym.

Ustępy publiczne i ogólnodostępne

W 2021 roku pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowało się ogółem 37 ustępów, w tym 31 ustępów publicznych oraz 6 ogólnodostępnych. Skontrolowano łącznie 23 ustępy, w tym 19 publicznych i 4 ogólnodostępne, co stanowiło ogółem 62,2 % ustępów objętych ewidencją.

Podobnie jak w 2020 roku, żaden ze skontrolowanych obiektów nie został zakwalifikowany jako zły pod względem stanu higieniczno-sanitarnego i technicznego. Podczas prowadzonych kontroli nie stwierdzono braku środków czystościowych i higienicznych.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług

W ewidencji państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa podlaskiego w 2021 roku ujęto ogółem 2391 tego rodzaju zakładów. Najliczniejszą grupę od lat stanowią zakłady fryzjerskie – według ewidencji na dzień 31 grudnia 2021 r. było ich 1229. Inne znaczące liczbowo grupy to: zakłady kosmetyczne, których liczba nie zmieniła się od 2020 roku

i wynosiła 859, następnie, zakłady świadczące łącznie więcej niż jedną usługę – 151 obiektów oraz zakłady odnowy biologicznej - 129.

Najmniej liczną grupę w tym obszarze działalności tworzyły zakłady świadczące usługi tatuażu, których w województwie podlaskim w 2021 roku było 23 (ich liczba nie zmieniła się w stosunku do roku 2020).

Analizując dane z lat poprzednich należy stwierdzić, że ogólna liczba tego rodzaju obiektów z roku na rok zwiększa się, zwłaszcza jeśli chodzi o zakłady fryzjerskie. W 2021 roku, w stosunku do roku ubiegłego, nadzorem objęto w sumie więcej o 44 takie obiekty, przy czym zwiększyła się liczba zakładów fryzjerskich o 49 zakładów, a zmniejszyła nieznacznie liczba zakładów odnowy biologicznej (o 3 obiekty) oraz innych zakładów świadczących usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej (o 2 zakłady).

Na terenie województwa podlaskiego, najwięcej obiektów świadczących wszystkie wyżej wymienione usługi zlokalizowanych jest w powiecie białostockim – 1166, co stanowi 48,80% ogółu tego typu obiektów objętych nadzorem przez Państwową Inspekcję Sanitarną. Mniej liczna, ale znacząca grupa ww. obiektów występuje na terenie powiatu suwalskiego, gdzie ewidencją objęto 224 zakłady (stanowi to 9,4% wszystkich placówek w ewidencji) oraz w powiecie łomżyńskim – 211 obiektów (co stanowi 8,82% wszystkich zakładów zewidencjonowanych).

W bieżącym roku sprawozdawczym pracownicy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skontrolowali łącznie 445 ww. obiektów, co stanowi 18,61% ogólnej liczby obiektów tego typu, będących w ewidencji. W wyniku kontroli sanitarnych przeprowadzonych w obiektach świadczących ww. usługi, 11 zakładów zakwalifikowano do grupy niespełniającej wymagań sanitarno-higienicznych i/lub technicznych, co stanowi 2,47% obiektów skontrolowanych. Porównywalnie do roku 2020, stwierdzone podczas prowadzonych kontroli uchybienia dotyczyły głównie złego stanu higieniczno-sanitarnego, a tylko w jednym przypadku odnotowano nieprawidłowości wyłącznie natury technicznej.

Zły stan higieniczno-sanitarny stwierdzono ogółem w 9 zakładach – tj. 6 zakładach fryzjerskich oraz w 3 innych zakładach, w których świadczone są usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej, co stanowi 2 % obiektów skontrolowanych. Uchybienia higieniczno-sanitarne i techniczne stwierdzono w jednym zakładzie fryzjerskim, a nieprawidłowości tylko techniczne odnotowano również w jednym z zakładów fryzjerskich. W ww. obiektach stwierdzono następujące uchybienia: brak zachowanej czystości przy świadczeniu usług (brak sterylnych narzędzi, brudne narzędzia fryzjerskie, brudne elementy wyposażenia, brak czystości i porządku w pomieszczeniach), brak środków do dezynfekcji narzędzi, brak opracowanych i wdrożonych procedur, brudne ściany pomieszczeń.

Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego, w odniesieniu do stwierdzonych uchybień prowadzili postępowania administracyjne mające na celu wyegzekwowanie poprawy stanu higieniczno-sanitarnego lub/i technicznego obiektów będących pod nadzorem. Aktualnie we wszystkich ww. obiektach postępowanie administracyjne zakończono.

W 2021 roku w 9 obiektach, spośród ww. zakładów, nałożono mandaty karne na łączną kwotę 1250,00 zł.

Opisywane w tej części obiekty świadczące usługi w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej stanowią największą grupę obiektów użyteczności publicznej nadzorowanych przez pion higieny komunalnej. Nadal brak jest szczegółowego aktu prawnego dotyczącego prowadzenia nadzoru nad tą grupą obiektów, w związku z powyższym nadzór nad ww. obiektami prowadzi się w oparciu o następujące przepisy prawne:

- ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. z 2021 r. poz.195 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. z 2021 r. poz. 2069 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2021 r. poz. 2351 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1065 z późn. zm),
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650 z późn.zm.),
- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 października 2002 r. w sprawie nadania funkcjonariuszom organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1364).

Solaria

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2021 r. objęły nadzorem ogółem 97 obiektów świadczących usługi solaryjne.

W większości zakładów w województwie podlaskim (tj. w 73 obiektach) solaria były dodatkowo oferowaną usługą, np. przy zakładach fryzjerskich, kosmetycznych, odnowy biologicznej czy w siłowniach, co stanowiło 75,3% ogółu tego rodzaju obiektów. 24,7% obiektów (24 zakłady) funkcjonowało jako odrębne solaria.

Analizując dane z poprzedniego okresu sprawozdawczego należy stwierdzić, że w 2021 roku ogólna liczba zakładów świadczących usługi solaryjne zmniejszyła się o 2, natomiast liczba samodzielnych solariów, świadczących wyłącznie usługi w zakresie opalania ciała, od 2020 roku nie uległa zmianie.

Najwięcej solariów znajduje się w powiecie białostockim – 24, co stanowi 24,7% wszystkich tego typu obiektów, objętych ewidencją w województwie. Znacząca liczba zakładów świadczących usługi solaryjne występuje również w powiecie – wysokomazowieckim – 11 obiektów, co stanowi 11,3%.

Skontrolowano ogółem, podobnie jak w roku 2020 - 26 obiektów świadczących usługi solaryjne, co stanowi aktualnie 26,8% obiektów wykazanych w ewidencji. W 2021 roku ogółem przeprowadzono 26 kontroli. Kontrole sanitarne swoim zakresem obejmowały przestrzeganie wymagań określonych w ustawie z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium. Podczas kontroli oceniano również stan sanitarny, czystość bieżącą, stan techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia, postępowanie z odpadami, przeprowadzanie dezynfekcji oraz zaopatrzenie w środki higieny. Bieżący nadzór sanitarny ukierunkowany był nadal na przestrzeganie reżimu sanitarnego oraz zakazów, nakazów i ograniczeń narzuconych w celu minimalizowania ryzyka związanego z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2.

W 2021 roku we wszystkich skontrolowanych obiektach świadczących usługi solaryjne spełnione były zapisy ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium – nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. W obiektach umieszczano czytelne, widoczne informacje o zakazie udostępniania solarium osobom, które nie ukończyły 18 roku życia oraz o ryzyku związanym z korzystaniem z solarium, w żaden sposób nie reklamowano i nie promowano świadczenia tych usług.

W jednym z obiektów świadczących usługi solaryjne na obszarze województwa podlaskiego wydano jedynie zalecenie doraźne dotyczące gospodarki odpadami. Zalecenie zostało zrealizowane.

Poza tym, w zakresie usług solaryjnych, w 2021 roku nie wydano zaleceń w formie pouczeń w protokole oraz nie nakładano w tym zakresie kar.

Środki transportu

W 2021 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skontrolowały ogółem 586 środków transportu. W obrębie tej grupy znajdowało się: 448 autobusów komunikacji publicznej oraz 7 autobusów turystycznych, 70 samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich, 20 wagonów w pociągach pasażerskich (w tym 15 wagonów w pociągach dalekobieżnych i 5 wagonów w pociągach podmiejskich), 5 samochodów do przewozu chorych, 13 statków i promów pasażerskich żeglugi śródlądowej, a ponadto 23 inne środki transportu (w tym m.in. autobusy szkolne i taksówki).

Stan objętych nadzorem środków transportu, pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym, nie budził zastrzeżeń. Wszystkie były utrzymane w czystości oraz prawidłowo oznakowane.

Przystanie żeglugi śródlądowej

Na obszarze województwa podlaskiego pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajduje się jeden obiekt zakwalifikowany jako „przystań żeglugi śródlądowej”. Po kontroli sanitarnej, przeprowadzonej w 2021 roku, stan wyżej wymienionego obiektu, funkcjonującego w powiecie augustowskim, został oceniony jako zły pod względem technicznym (stwierdzono zniszczoną powierzchnię podłogi w sanitariacie). Właściwy terenowo państwowy inspektor sanitarny wdrożył postępowanie administracyjne, które jest w trakcie realizacji.

Nadzór nad jakością wody ciepłej, w kierunku występowania bakterii Legionella sp.

W 2021 roku w 50 obiektach użyteczności publicznej województwa podlaskiego w ramach kontroli urzędowej wykonano badania wody ciepłej na obecność bakterii Legionella sp. w:

- 29 pływalniach,
- 9 podmiotach leczniczych,
- 7 obiektach szkolno-wychowawczych,
- 4 domach pomocy społecznej,
- 1 hotelu.

Pobrano 60 prób, z czego 17 zakwestionowano ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii Legionella sp. Przekroczenie dopuszczalnej liczby bakterii stwierdzono w 10 obiektach, z czego 4 to pływalnie.

Średnie skażenie bakteriami Legionella sp. stwierdzono w instalacji ciepłej wody szpitala w powiecie suwalskim. Skażenie w stopniu wysokim wykazano w 4 obiektach, z czego 3 to placówki o charakterze szkolno-wychowawczym z terenu powiatu białostockiego i 1 szpital z terenu powiatu wysokomazowieckiego. Bardzo wysokie skażenie stwierdzono w obiekcie hotelarskim na terenie powiatu hajnowskiego.

Ponadto bakterie Legionella sp. w wodzie wprowadzanej do niecek z systemu cyrkulacji stwierdzono 5-krotnie w 4 pływalniach (2 z terenu powiatu suwalskiego, 1 białostockiego i 1 zambrowskiego). Przekroczenie dopuszczalnej liczby tych bakterii stwierdzano 5-krotnie również

w instalacji wody ciepłej pobranej z natrysków w 4 pływalniach (2 - z terenu powiatu białostockiego, 1 - sokólskiego, 1 - łomżyńskiego).

W związku ze skażeniami instalacji ciepłej wody bakteriami *Legionella* sp., państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego prowadzili postępowanie administracyjne w odniesieniu do 5 obiektów z terenu powiatu suwalskiego (3 szpitale i 2 pływalnie), 3 z białostockiego (schronisko, pogotowie opiekuńcze, internat), 1 z hajnowskiego (obiekt hotelarski), 1 z łomżyńskiego (pływalnia), 1 z wysokomazowieckiego (szpital) oraz 1 z zambrowskiego (pływalnia).

Nadzór nad przejściami granicznymi województwa podlaskiego

Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach realizuje zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w obszarze przejść granicznych zlokalizowanych w województwie podlaskim na granicy państwowej z Republiką Białorusi.

W 2021 roku podobnie jak w latach ubiegłych w obszarze województwa, funkcjonowało 7 przejść granicznych, tj.:

- 4 drogowe: Bobrowniki–Bierestowica, Kuźnica Białostocka – Bruzgi, Białowieża – Piererow i Połowce – Pieszczałka,
- 2 kolejowe: Kuźnica Białostocka – Grodno oraz Siemianówka – Świsłocz,
- rzeczne: Rudawka – Lesnaja na Kanale Augustowskim.

W 2021 roku nadal obowiązywał, wprowadzony od 15 marca 2020 r. zawieszony ruch graniczny na 3 przejściach granicznych tj. na: drogowych przejściach granicznych w Połowcach i Białowieży, rzecznym przejściu granicznym w Rudawce oraz wstrzymany ruch pasażerski w transporcie kolejowym wykonywanym z przekroczeniem granicy Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącej granicę zewnętrzną.

W ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 3 kontrole stanu sanitarnego drogowych przejść granicznych: w Bobrownikach, Kuźnicy Białostockiej i Białowieży (z uwagi na zawieszony ruch graniczny odstąpiono od kontroli drogowego przejścia granicznego w Połowcach). Nie stwierdzono niezgodności stanu faktycznego z obowiązującymi przepisami sanitarnymi.

W analizowanym okresie przeprowadzono również kontrolę kolejowego przejścia granicznego w Kuźnicy Białostockiej. Podczas kontroli nieprawidłowości nie stwierdzono.

Z uwagi na sytuację epidemiologiczną w kraju, w 2021 roku odstąpiono od kontroli kolejowego przejścia w Siemianówce. Nie dokonano kontroli przejścia rzeczno w Rudawce z uwagi na zawieszony ruch graniczny od 15.03.2020 roku.

W 2021 roku Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach sprawował nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi pochodzącej z urządzeń wodociągowych zlokalizowanych w obszarze drogowych przejść granicznych w Bobrownikach i Białowieży oraz kolejowego przejścia granicznego w Kuźnicy Białostockiej.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono 3 kontrole stanu sanitarno-technicznego w/w urządzeń wodociągowych. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

Podsumowanie

Pracownicy higieny komunalnej Powiatowych/Wojewódzkiej Stacji w 2021 r. prowadzili nadzór nad 4983 obiektami objętymi ewidencją. W tej liczbie znalazły się:

- 384 urządzenia dostarczające wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (300 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę i 84 inne podmioty zaopatrujące w wodę), 16 kąpielisk, 6 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli, 4577 obiektów użyteczności publicznej.

Ponadto dokonano kontroli 586 środków transportu.

Przeprowadzono łącznie 2939 kontroli, a do badań laboratoryjnych pobrano 1191 próbek. Wskutek stwierdzonych podczas prowadzonych czynności kontrolnych nieprawidłowości nałożono 46 mandatów karnych na łączną kwotę 4080 zł. Jako organ I instancji wydano 653 decyzje administracyjne: 470 - decyzji merytorycznych, 183 – płatniczych, natomiast w II instancji 15 decyzji. Wystosowano łącznie 465 postanowień; 3 tytuły wykonawcze w postępowaniu egzekucyjnym; 23 opinie sanitarne dotyczące organizacji imprez masowych; 158 decyzji zezwalających na ekshumację zwłok oraz 4, które nie zezwoliły na ekshumację.

W ramach nadzoru nad jakością wody organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywały analizy sprawozdań z badań zarówno z kontroli wewnętrznej, jak i wydanych w ramach kontroli urzędowej, z których wynika, iż na terenie woj. podlaskiego spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości (1133195 osób) 285978 osób, tj. około 25,24% spożywało wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana, a więc nie spełniała wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Brak przydatności wody do spożycia przez ludzi w przypadkach przekroczeń mikrobiologicznych na terenie woj. podlaskiego wystąpiło w 8 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia. Wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia były: mętność - ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 34 wodociągach, co stanowi 11,3% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 6,74% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim), mangan: ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 19 wodociągach, co stanowi 6,3% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały 3,67% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim) oraz żelazo: ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 13 wodociągach, co stanowi 4,3% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 4,5% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim).

Wydano łącznie 2 350 ocen jakości wody oraz 18 ocen higienicznych na zastosowane materiały i wyroby do uzdatniania wody.

Dokonywano również akceptacji wpływających projektów uchwał rad gmin w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług dot. odbierania odpadów komunalnych oraz wydawali opinie dot. regulaminów utrzymania czystości i porządku w gminach.

W ramach prowadzonej przez pion higieny komunalnej działalności w 2021 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wystosowały 573 wystąpienia. Największa liczba, bo aż 226 tj. 39,4% spośród ogółu wystosowanych wystąpień, dotyczyła kwestii przestrzegania zakazów i nakazów w aspekcie trwającej na terenie kraju epidemii, a także przypomnienie aktualnych w danym momencie obostrzeń, zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi w tym zakresie. Kolejną grupę stanowiły wystąpienia skierowane do właścicieli/zarządców/administratorów wodociągów, obiektów, w których udzielane są

świadczenia zdrowotne, budynków użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego, do administratorów i zarządców pływalni, do zarządców kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli, do zakładów pogrzebowych (w sprawie zasad przechowywania zwłok, szczególnie właściwego postępowania ze zwłokami osób zmarłych na COVID-19).

Z uwagi na trwający w 2021 r. na terenie kraju stan epidemii wywołany wirusem SARS-CoV-2 pracownicy pionu higieny komunalnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wykonywali głównie zadania związane z epidemią.

Dotyczyły one między innymi:

- przeprowadzania wywiadów epidemiologicznych w systemie SEPIS, dyżurów stacjonarnych i telefonicznych, udzielania informacji ludności dot. izolacji, kwarantanny, warunków przekraczania granicy oraz wszelkich obowiązujących w aktach prawnych nakazów i zakazów epidemicznych,
- przeprowadzania kontroli obiektów użyteczności publicznej w zakresie przestrzegania ograniczeń, nakazów i zakazów związanych z minimalizowaniem rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2 (były to często kontrole o podwyższonym stopniu trudności, realizowane pod presją czasu i związane ze stresem, uciążliwym ze strony osób kontrolowanych i nagrywaniem czynności kontrolnych),
- uczestniczenia w kontrolach akcyjnych wspólnie z Policją, Inspekcją Transportu Drogowego oraz Strażą Ochrony Kolei,
- udziału w plenerowych akcjach szczepień przeciwko Covid-19, a także w tworzeniu punktów informacyjno-edukacyjnych promujących tego typu szczepienia,
- koordynowaniu badań przesiewowych w kierunku diagnostyki wirusa SARS-CoV-2 w obiektach typu domy pomocy społecznej, ośrodki rehabilitacyjne, opieki paliatywnej (u pracowników i pacjentów),
- zlecaniu badań w kierunku COVID-19 dla pacjentów przed przyjęciem do domów opieki społecznej oraz do placówek opieki długoterminowej (ZOL/ZPO/Hospicjum).

ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH

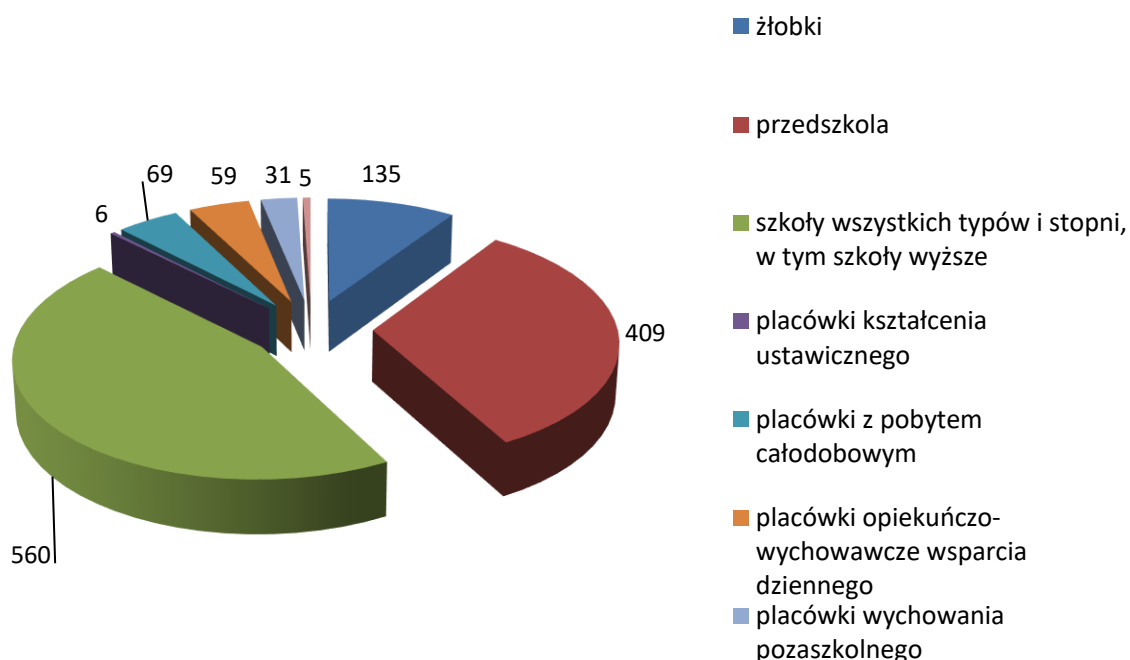
Na terenie województwa podlaskiego w 2021 r. ogółem nadzorem objęto 1999 placówek, w tym 1274 placówki stałe takie jak:

- żłobki i kluby dziecięce - 135, przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego – 409.
- szkoły wszystkich typów 545, w tym: szkoły podstawowe - 331, technika - 8, licea ogólnokształcące - 40, szkoły branżowe I i II stopnia - 7, szkoły specjalne - 18, szkoły policealne - 6, zespoły szkół -135.
- szkoły wyższe - 15,
- placówki kształcenia ustawicznego - 6,
- placówki z pobytem całodobowym - 69,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego - 59,
- placówki wychowania pozaszkolnego - 31,
- placówki rekreacyjne - 5.

Ponadto w ewidencji znajdowało się 725 placówek wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym: zimowego - 50 i letniego - 675.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego w roku sprawozdawczym wydały ogółem:

- 175 decyzji administracyjnych, w tym:
  - 90 merytorycznych,
  - 80 płatniczych,
  - 5 w II instancji wydane przez PPWIS.
- 6 postanowień, w tym 4 wydane przez PPWIS.
- Nałożono 3 mandaty karne na kwotę 600 zł.

Wykres nr 32. Ewidencja placówek

Baza lokalowa i stan sanitarno-techniczny stałych placówek oświatowo-wychowawczych

W ramach nadzoru skontrolowano 502 stałe placówki oświatowo-wychowawcze. Oceniano ich stan sanitarno-techniczny. Posiadaną infrastrukturę do uprawiania sportu i rekreacji.

Podczas kontroli kompleksowych sprawdzono na ile uczniowie szkół mają dostępność do profilaktycznej opieki medycznej w szkole, w tym dostęp na terenie szkoły do opieki stomatologicznej. Czy placówki zostały zaopatrzone w środki higieny osobistej, w tym środki do dezynfekcji rąk. Jakie są warunki przechowywania substancji chemicznych i ich mieszanin, oraz jak jest zorganizowane dożywianie i w jakiej formie. Ponadto oceniono, czy w placówkach jest realizowana ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Przeprowadzono ogółem 900 kontroli, w tym:

- 645 kontroli placówek oświatowo-wychowawczych
- 233 kontrole placówek wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży
- 22 placówki nie ujęte w ewidencji, tj. 2 kontrole związane z przestrzeganiem reżimu sanitarnego oraz 20 kontroli w związku z przygotowaniem szkół do nowego roku szkolnego.

Jak wynika z analizy sporządzonej na podstawie materiałów własnych i otrzymanych z PSSE stan sanitarny i techniczny placówek stałych utrzymuje się na dobrym poziomie.

Tabela 29. Stan sanitarno-techniczny placówek

	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym oraz technicznym	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym	Liczba placówek w złym stanie technicznym
2020	0	0	0
2021	0	4	0

Tabela 30. Zmiany w infrastrukturze nadzorowanych placówek

Rodzaj placówki		Liczba placówek								
		nowo od-danych w nowych obiektach	nowo otwartych w obiektach istniejących	Istniejących przeniesionych do nowych obiektów lub z rozbudowaną bazą dydaktyczną	zlikwidowanych	po remontach generalnych całych obiektów	z nowo od-danymi obiektami sportowymi	z modernizowanymi obiektami sportowymi	z nowo otwartymi blokami żywienia	z modernizowanymi blokami żywienia
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Żłobki	01	4	14	0	10	0	0	0	9	0
Przedszkola	02	6	17	7	11	0	0	0	13	0
Szk. Podst.	03	2	2	1	11	0	0	1	0	0
Licea	04	0	2	0	1	0	0	0	0	0

Ponadpodstawowe szkoły	05	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Szkoły specjalne samodzielne	06	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Szkoły policealne	07	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zespoły szkół ogółem	08	0	7	0	0	0	0	0	0	0
Szkoły wyższe	09	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe placówki	10	0	5	1	1	0	0	0	0	0
OGÓŁEM	11	12	49	9	34	0	0	2	22	0

Dodatkowe wyjaśnienia do powyższej tabeli w szczególności wiersz 11:

Kolumna 2, wiersz 10 - (1) świetlica socjoterapeutyczna pow. siemiatycki, (2) placówki opiekuńczo-wychowawcze pow. białostocki, (2) rodzinne domy dziecka pow. białostocki.

Kolumna 3, wiersz 10 - (1) niepubliczna poradnia pedagogiczno- psychologiczna pow. bielski.

Kolumna 4, wiersz 10 - (1) świetlica środowiskowa pow. sokólski

Organizacja procesów nauczania

Podczas prowadzonego nadzoru sanitarnego pracownicy inspekcji sanitarnej analizowali także higienę procesów nauczania. Oceniano dostosowanie mebli do wzrostu uczniów/przedszkolaków, zwracano uwagę na prawidłowe oznakowanie mebli, odpowiednie ich zestawienie i stan techniczny.

Sprawdzono również rozkłady zajęć lekcyjnych, zwracając szczególną uwagę na równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Z punktu widzenia higieny osoby odpowiedzialne za kształtowanie środowiska szkolnego powinny stworzyć warunki do prawidłowego rozwoju psychofizycznego ucznia. Pomocne będą w tym prawidłowo zaprojektowane miejsca do nauki dobrane do wzrostu każdego ucznia i prawidłowo opracowany plan lekcji uwzględniający zasady higieny pracy umysłowej ucznia.

Warunki higieny procesów nauczania w szkołach charakteryzują wyniki:

- oceny wyposażenia sal zabaw/lekcyjnych w meble dostosowane do wzrostu przedszkolaków,
- oceny prawidłowości układania tygodniowych rozkładów zajęć w szkołach.

Tabela 31. Ocena warunków higieny procesów nauczania w szkołach

Rok	Umebłowanie pomieszczeń do nauki				Tygodniowe rozkłady zajęć			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane		Skontrolowano		Niewłaściwe	
	Liczba zbadanych uczniów	Ilość szkół	Liczba uczniów	Ilość szkół	Oddział w	Ilość szkół	W ilu oddziałach	Ilość szkół
2020	4045	95	0	0	565	96	5 0,88%	1 1,04%
2021	10808	157	22	1	1367	184	11 0,80%	2 0,14%

Oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów dokonano w szkołach samodzielnych i wchodzących w skład zespołów szkół. Ogółem przeprowadzono ją w 157 szkołach, w tym:

- 110 samodzielnych szkół podstawowych
- 2 samodzielnych liceach ogólnokształcących
- 2 szkołach branżowych I i II stopnia
- 43 zespołach szkół.

Tygodniowe rozkłady zajęć oceniono w 184 szkołach, w tym w:

- 118 samodzielnych szkół podstawowych,
- 10 samodzielnych liceach ogólnokształcących,
- 3 branżowych szkołach I i II stopnia,
- 53 zespołach szkół.

Ponadto pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych dokonali oceny dostosowania mebli do wzrostu dzieci w 146 przedszkolach/innych formach wychowania przedszkolnego.

Tabela 32. Ocena warunków higieny procesów nauczania w przedszkolach

Rok	Umieblowanie sal zabaw w przedszkolach			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane	
	Liczba zbadanych dzieci	Ilość przedszkoli	Liczba dzieci	Ilość przedszkoli
2020	2789	80	0	0
2021	4891	146	0	0

Dożywianie uczniów

Tabela 33. Dożywianie uczniów w samodzielnych szkołach podstawowych

Szkoły podstawowe	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane, w których										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	z obiadów pełnych	z posiłków jednodaniowych					
2020	13380	80	62	18	7202 53,82%	5923 82,24%	1279 17,75%	2	50 0,37%	44	4580 34,23 %	1923 14,37%
2021	32431	54	73	28	13131 40,40%	11168 34,40%	1963 6,00%	15 3,70 %	1216 3,70%	50	8119 25%	2651 8,10 %

W 2021 roku skontrolowano 138 samodzielnych szkół podstawowych. W 54 szkołach 13131 uczniom zapewniono możliwość spożywania ciepłego posiłku, co stanowi 40,40 % ogółu uczniów. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, że 11168 uczniów miało możliwość spożycia pełnego obiadu co stanowi 34,40% ogółu uczniów. Tylko 1963 uczniów spożywało posiłki jednodaniowe, co stanowi 6,00% ogółu. Natomiast 3,70 % uczniów szkół podstawowych miało możliwość zjedzenia śniadania zorganizowanego przez szkołę.

Tabela 34. Dożywianie uczniów w zespołach szkół

Zespoły szkół	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane w których										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	Z obiadów pełnych	Z posiłków jednodaniowych					
2020	3970	20	17	3	1967 49,54 %	1554 39,14 %	413 10,40 %	1	87 2,19 %	7	829 20,88 %	592 14,91%
2021	21475	46	43	3	5916 27,54 %	5644 26,28 %	272 1,27 %	9	493 2,30 %	10	2072 9,65 %	1010 4,70%

W 2021 roku skontrolowano 63 zespoły szkół. W 46 szkołach 5916 uczniom zapewniono możliwość spożywania ciepłego posiłku, co stanowi 27,54 % ogółu uczniów. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, że 5644 uczniów miało możliwość spożycia pełnego obiadu, co stanowi 26,28% ogółu uczniów. Tylko 272 uczniów spożywało posiłki jednodaniowe, co stanowi

1,27% ogółu. Natomiast 2,30 % uczniów zespołów szkół miało możliwość zjedzenia śniadania zorganizowanego przez szkołę.

Nadzór nad szkołami wyższymi

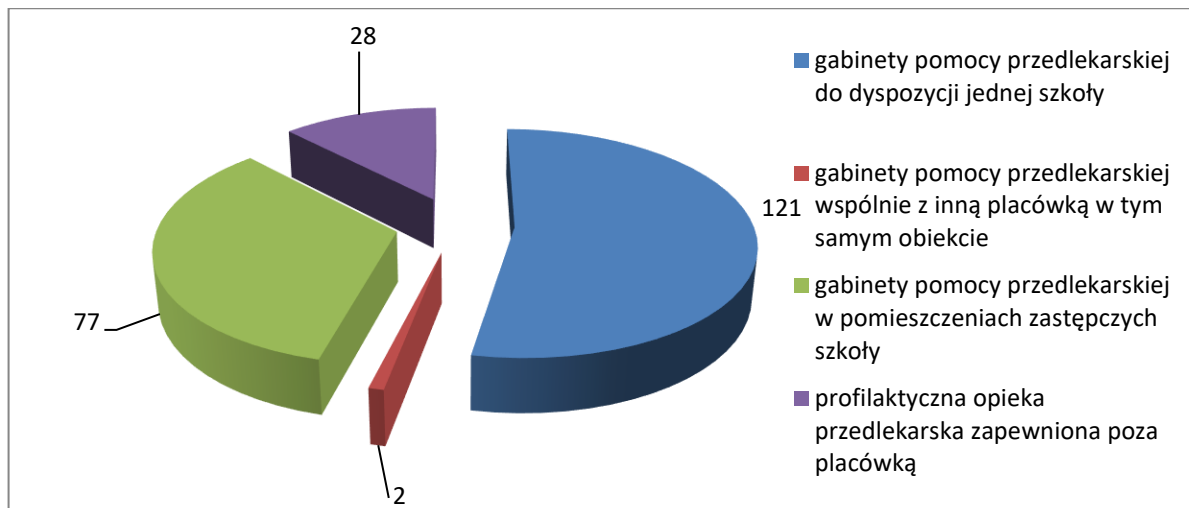
W roku 2021 na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 15 uczelni wyższych, w tym 8 uczelni publicznych i 7 uczelni niepublicznych. Placówki te zlokalizowane są w 47 obiektach. W roku sprawozdawczym przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną w powiecie białostockim wniesioną elektronicznie w sprawie nieprzestrzegania zasad bezpieczeństwa sanitarnego w zakresie zapobiegania rozprzestrzeniania się wirusa SARS CoV-2. Przeprowadzona kontrola nie potwierdziła zasadności wniesionych w interwencji zarzutów.

Warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach

Tabela 35. Gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej

Rodzaj placówek			Liczba placówek		Liczba szkół posiadających gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej			Liczba szkół, w których poznu zapewniono w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówki	Liczba szkół, w których poznu jest świadczona poza terenem placówki	
			w ewidencji	skontrolowanych	ogółem	w tym gabinety				
						do dyspozycji jednej szkoły	wspólne z inną placówką w tym samym obiekcie			
1			2	3	4	5	6	7	8	
Szkoly funkcjonujące samodzielnie	szkoły podstawowe	1	331	138	63	63	0	61	14	
	licea ogólnokształcące	2	40	14	11	11	0	0	3	
	technika	3	8	1	0	0	0	1	0	
	branżowe szkoły I i II stopnia	4	7	4	0	0	0	1	3	
	szkoły specjalne	5	18	4	2	2	0	2	0	
	szkoły policealne	6	6	2	0	0	0	0	2	
Zespoły szkół		ogółem	7	135	63	47	45	2	12	6
OGÓŁEM			8	545	226	123	121	2	77	28

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali oceny warunków sprawowania opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach. Na 226 skontrolowanych placówek 123 posiadało gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w tym do własnej dyspozycji 121, a wspólnie z inną placówką 2. W pozostałych 105 szkołach profilaktyczną opiekę zdrowotną zapewniono w pomieszczeniach zastępczych lub poza terenem placówki.

Wykres nr 33. Gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej

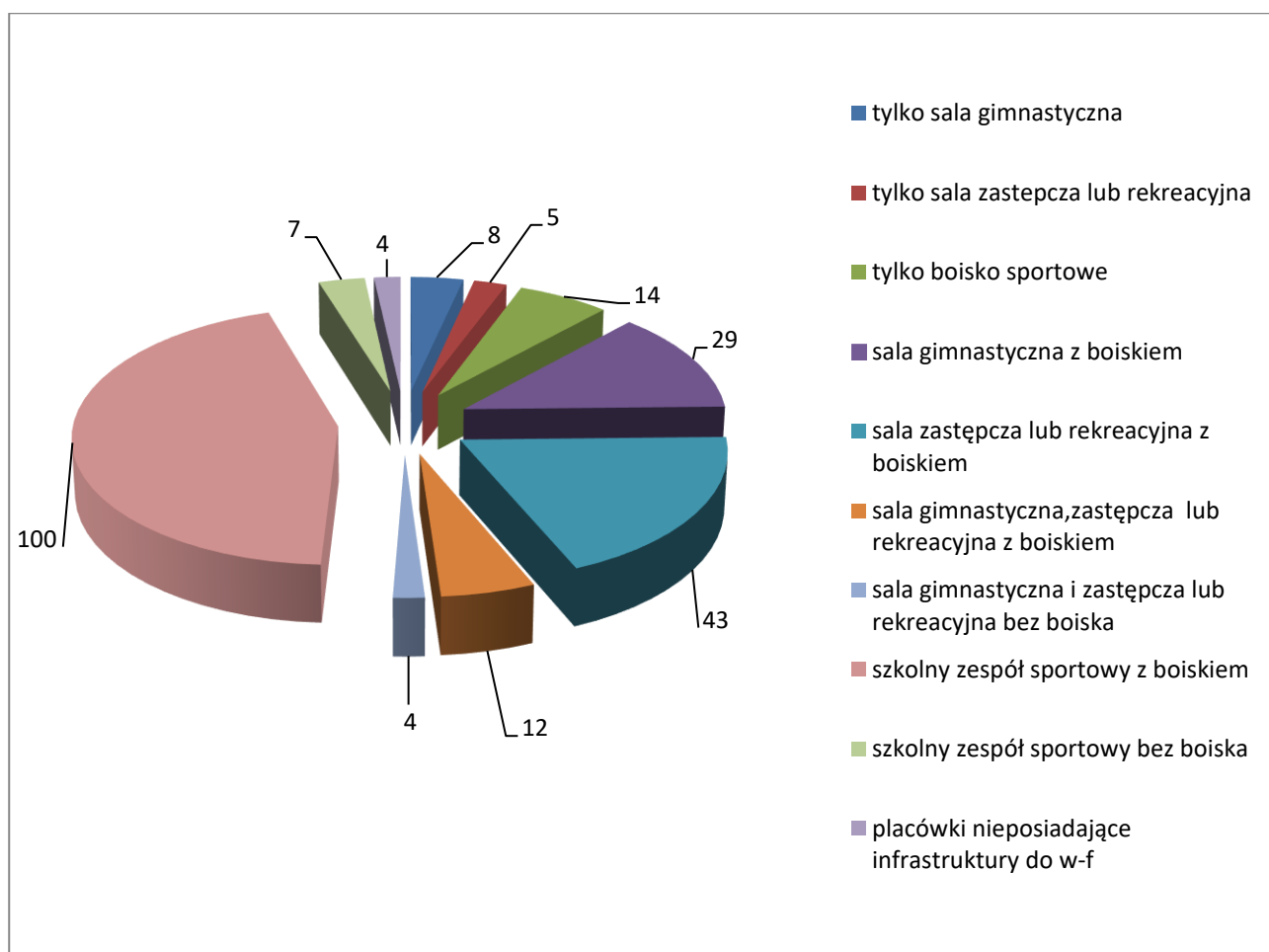
Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

Tabela 36. Korzystanie z infrastruktury do zajęć wychowania fizycznego w szkołach

Rok	Liczba placówek		Liczba placówek posiadających									Liczba placówek nieposiadających warunków do prowadzenia wychowania fizycznego
	w ewidencji	skontrolowanych	tylko			salę gimnastyczną z boiskiem	salę zastępczą/rekreacyjną z boiskiem	salę gimnastyczną i salę zastępczą /rekreacyjną		szkolny zespół sportowy		
			salę gimnastyczną	Salę zastępczą/ rekreacyjną	boisko szkolne			z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska	
2020	546	144	5 3,47%	3 2,08%	10 0,69%	11 7,63%	23 15,97%	9 6,25%	2 1,38%	63 43,75%	2 1,38%	16 11,11%
2021	545	226	8 3,54%	5 2,21%	14 6,19%	29 12,83	43 19,03	12 5,31%	4 1,77	100 44,25%	7 3,09%	4 1,77%

W wyniku kontroli przeprowadzonych w 226 szkołach samodzielnych oraz zespołach szkół stwierdzono, iż wystarczające warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiadały 122 szkoły natomiast 4 nie posiadały warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Ponadto z informacji zebranych w czasie kontroli wynika, że w szkołach niezależnie od posiadanej infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego część uczniów ćwiczyła na korytarzach. Ustalono również, że szkoły w których stwierdzono brak warunków lub niewystarczające warunki do prowadzenia wychowania fizycznego korzystały z infrastruktury poza placówką.

Wykres nr 34. Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach

Ocena warunków wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2021 roku na obszarze województwa podlaskiego zarejestrowano ogółem 725 zgłoszeń o zamiarze organizacji wypoczynku, w tym 675 turnusów wypoczynku letniego oraz 50 turnusów wypoczynku zimowego. W województwie podlaskim łącznie ze zorganizowanego wypoczynku skorzystało 9803 uczestników. Podczas wypoczynku letniego i zimowego przeprowadzono ogółem 233 kontrole.

Wypoczynek zimowy na terenie województwa podlaskiego zorganizowany był w okresie od 24 stycznia do 6 lutego 2022 roku. Z zebranych danych wynika, iż podczas ferii zimowych wypoczywało 179 dzieci i młodzieży. Pracownicy inspekcji sanitarnej przeprowadzili 10 kontrole. (Załącznik nr 14 – wypoczynek zimowy)

Natomiast podczas wypoczynku letniego wypoczywało 9624 dzieci i młodzieży. Pracownicy inspekcji sanitarnej przeprowadzili 223 kontrole. (Załącznik nr 13 – wypoczynek letni).

Wzorem lat ubiegłych podejmowano działania edukacyjne propagujące właściwe zachowanie podczas wypoczynku letniego i zimowego. Zajęcia odbywały się przy współpracy różnych instytucji takich jak: policja, straż pożarna, straż miejska.

Podsumowanie

Rok 2021 był okresem trudnym dla dzieci i młodzieży oraz szkolnictwa, kolejny rok pandemii spowodował konieczność znajdowania rozwiązań, które pozwoliły na powrót do nauki stacjonarnej. Opracowanie i wdrożenie procedur przeciwepidemicznych przez kadrę zarządzającą placówkami nauczania i wychowania w oparciu o wytyczne MEN, MZ i GIS dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek skutkowało zmniejszeniem ryzyka rozprzestrzeniania się COVID-19 pozwoliło także na podniesienie efektywności kształcenia, w tym organizacji praktyk zawodowych oraz zapobiegło społecznej izolacji uczniów.

Działania pionu Higieny Dzieci i Młodzieży woj. podlaskiego w kolejnym roku pandemii skupione zostały między innymi na:

- bieżącym przekazywaniu wytycznych MEN, MZ i GIS dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek oświatowo -wychowawczych,
- współdziałaniu z organami prowadzącymi placówki oświatowo-wychowawcze w celu zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w placówkach edukacyjnych w dobie COVID-19,
- sprawdzaniu stosowania procedur przeciwepidemicznych, przestrzegania zasad higieny, a także stosowania przez dyrektorów placówek oraz organizatorów wypoczynku wszelkich obostrzeń,
- bieżącym monitorowaniu sytuacji epidemiologicznej w placówkach nauczania i wychowania w zakresie opinii wydawanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w sprawie zawieszenia zajęć w żłobkach, przedszkolach oraz w szkołach na czas oznaczony,
- w roku 2021 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego wydały na wniosek dyrektora placówki nauczania/wychowania ogółem 2448 opinii dotyczących zawieszenia zajęć w żłobkach, przedszkolach oraz w szkołach na czas oznaczony.

ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Zadaniem Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego jest podejmowanie działań mających na celu zapewnienie właściwego stanu sanitarno – zdrowotnego w obiektach oraz zapobieganie negatywnym skutkom wpływu szkodliwych i uciążliwych czynników na zdrowie ludzi na etapie planowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji inwestycji oraz uzyskiwania pozwolenia na użytkowanie obiektów budowlanych. Zakres kompetencji określa ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz inne ustawy i akty wykonawcze. Należy zaznaczyć, że działania w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego podejmowane są wyłącznie na wniosek zainteresowanych podmiotów lub w związku z wystąpieniami organów prowadzących postępowanie główne.

Przedmiotem działalności Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego w 2021 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dotyczących:

- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych i statków.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1029), a także udzielano odstępstw od przepisów w zakresie warunków techniczno-budowlanych i przepisów określających wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

W 2021 roku ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wyniosła 3170.

W dalszym ciągu można zaobserwować zainteresowanie gmin zmianami polityki przestrzennej i dostosowaniem jej do obowiązujących wymogów. Jednostki samorządu terytorialnego sporządzają studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Należy zauważyć, że działania planistyczne promują przyjmowanie rozwiązań proekologicznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki energetycznej, gospodarki odpadami, co znacząco wpływa na poprawę stanu sanitarnego miast, gmin i osiedli wiejskich. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zapisy w planach przewidują zaopatrzenie w wodę z ujęć publicznych, odprowadzanie ścieków do kanalizacji sanitarnej, funkcjonowanie kotłowni w większości przypadkach na paliwo ekologiczne.

Nieodłącznym elementem przy rozpatrywaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest analiza prognozy oddziaływania na środowisko, która uwzględnia skutki dla środowiska, w tym zdrowia ludzi, wynikające z projektowanego przeznaczenia terenu, powodowane emisją zanieczyszczeń do powietrza, wprowadzaniem ścieków do wód i do ziemi, wytwarzaniem odpadów oraz zanieczyszczeniami gleby.

W 2021 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego działając na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503) zaopiniowały łącznie 101 projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zdjęcie: T. Hryciuk

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1029) przywołuje organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jako kompetentne w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz w kwestiach opiniowania w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na czynniki środowiskowe, a zwłaszcza jakość powietrza, dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz klimat akustyczny, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi.

Na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydano:

- 33 uzgodnienia dotyczące odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- 151 uzgodnień dotyczących zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- 108 opinii do projektów polityk, strategii, planów lub programów.

W większości przypadków przeważały projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Odrębną kwestię w działaniach zmierzających do zapewnienia właściwego stanu sanitarnego województwa (następny etap w procesie inwestycyjnym) stanowi określenie przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego i Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego warunków realizacji szczególnej grupy inwestycji – przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać

na środowisko, których pełną listę zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 z późn. zm.).

W przedmiotowych opiniach określano warunki dotyczące m.in. konieczności ochrony ludzi i miejsc ich przebywania przed niekorzystnym oddziaływaniem planowanych inwestycji np. poprzez realizację urządzeń ochronnych tj. ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, urządzeń ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska, a także odpowiednią lokalizację. Podczas zajmowania stanowisk zwracano szczególną uwagę na zebranie pełnej informacji o przedsięwzięciu i jego wpływie na zdrowie i życie okolicznych mieszkańców.

Najczęściej rozpatrywane przedsięwzięcia to drogi, hodowle zwierząt oraz stacje bazowe telefonii komórkowej.

W ramach postępowania dotyczącego oceny oddziaływania przedsięwzięć zakwalifikowanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały:

- 990 opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 2 opinie w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 53 opinie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- 2 opinie na etapie ponownego przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Zdjęcie: T. Hryciuk

Kolejny bardzo ważny etap w działalności inwestycyjnej stanowi uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej w tym działających na mocy upoważnienia Głównego Inspektora Sanitarnego rzeczoznawców ds. sanitarno – higienicznych. Szczególną uwagę zwracano przede wszystkim na prawidłowe zastosowanie układu funkcjonalnego oraz warunków techniczno-użytkowych pomieszczeń; prawidłową wentylację w projektowanych pomieszczeniach; odpowiednie rozwiązania

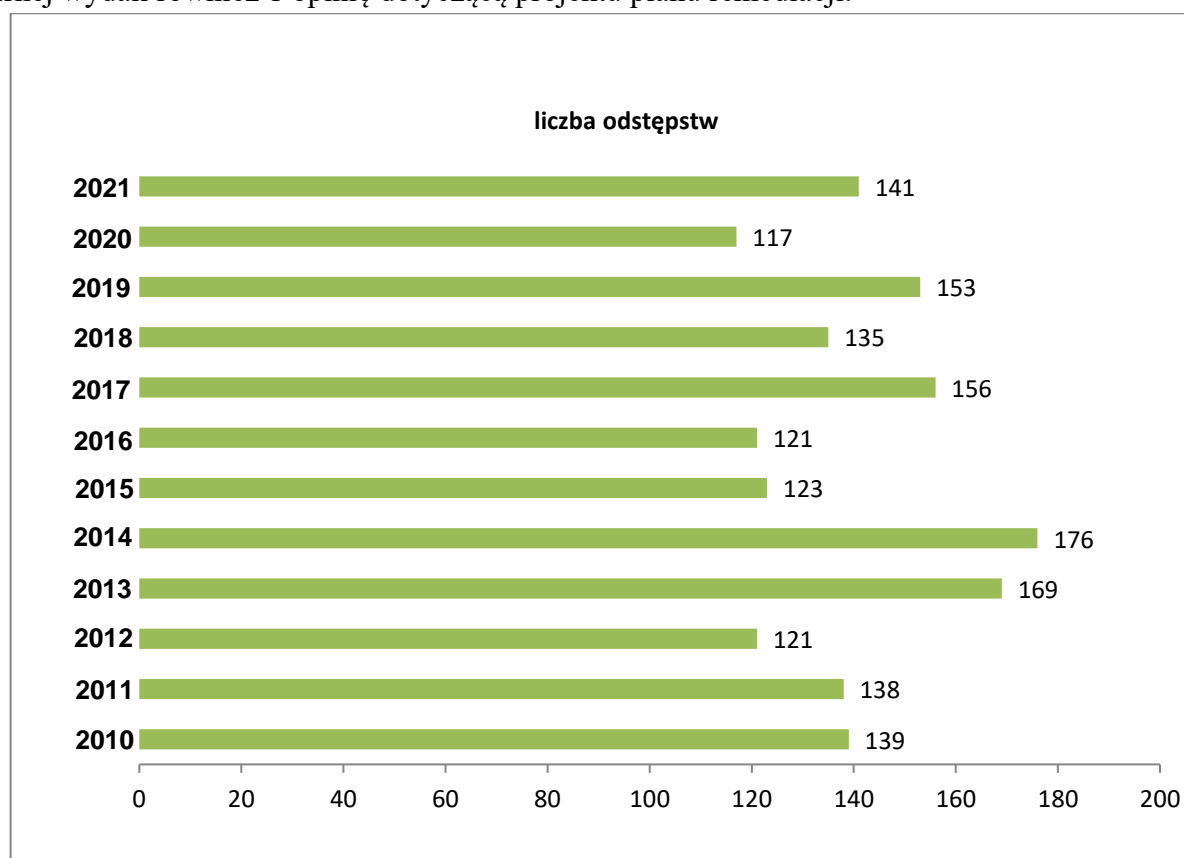
dotyczące instalacji wodnej i kanalizacyjnej oraz centralnego ogrzewania, właściwe oświetlenie; zabezpieczenia ludzi przed narażeniem na ponadnormatywny poziom czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych w miejscu pracy i przebywania.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zaopiniowali 62 projekty budowlane, natomiast rzeczoznawcy ds. sanitarno - higienicznych uzgodnili 470 dokumentacji projektowych.

Na etapie projektowania obiektów budowlanych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmowały również stanowiska dotyczące:

- zatwierdzania projektów osłon stałych i wentylacji w pracowniach wyposażonych w aparaty rentgenowskie,
- uzgadniania ekspertyz technicznych w zakresie przyjętych rozwiązań zamiennych, w związku z niespełnieniem wymagań w przepisach dotyczących warunków technicznych obiektów budowlanych,
- wydawania zgód w zakresie odstępstw od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki i od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy.

Stanowiska w zakresie odstępstw od warunków technicznych dotyczyły między innymi obniżenia wysokości pomieszczeń, zagłębienia poniżej poziomu terenu, braku oświetlenia naturalnego. Odnosiły się również do zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe i miejsc na kontenery na odpady stałe od okien i drzwi budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi. W 2021 roku wydano 139 opinii, w tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali 2 opinie w ww. zakresie. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydali również 1 opinię dotyczącą projektu planu remediacji.

Wykres nr 35. Odstępstwa od warunków technicznych w poszczególnych latach

Ostatni etap działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego stanowi uczestniczenie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dopuszczaniu obiektów budowlanych do użytkowania. W 2021 roku zajęto 144 stanowiska.

Podsumowanie

W porównaniu z latami poprzednimi, w dalszym ciągu obserwuje się poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych na różnych etapach procesu inwestycyjnego. Dotyczy to zwłaszcza dużych obiektów użyteczności publicznej, komunalnych, usługowych, zakładów pracy, służby zdrowia i oświaty, które były kontrolowane pod względem zastosowania rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo zdrowotne przyszłych użytkowników. Powyższy fakt podyktowany jest wzrostem świadomości inwestorów w zakresie dostosowania wymagań do obowiązujących przepisów prawnych.

ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO ZA ROK 2021

W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku Oddział Higieny Radiacyjnej i Dział Laboratoryjny (Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży) zajmują się sprawowaniem nadzoru nad warunkami higieny radiacyjnej.

W Oddziale Higieny Radiacyjnej zatrudnionych jest pięć osób upoważnionych przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku do wykonywania czynności kontrolnych. W Dziale Laboratoryjnym zatrudnionych jest sześć osób. Kontrole prowadzone są w następujących zakresach tematycznych:

1. Nadzór w obszarze higieny radiacyjnej, w tym:
  - kontrola zakładów, otoczenia zakładów i innych miejsc stosowania źródeł promieniowania jonizującego,
  - kontrola zakładów, otoczenia zakładów i innych miejsc użytkowania źródeł elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego,
  - prowadzenie dochodzenia w sprawach związanych ze stosowaniem źródeł promieniowania jonizującego i elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego,
  - udział w akcjach awaryjnych związanych ze stosowaniem źródeł promieniowania jonizującego i elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego;
2. Dokonywanie ustaleń dotyczących kontroli;
3. Sporządzanie dokumentacji w zakresie nadzoru służących do opracowywania protokołów kontroli oraz projektów wystąpień pokontrolnych.

W 2021 r. w województwie podlaskim sprawowano nadzór w zakresie higieny radiacyjnej nad 462 zakładami, w których użytkowano 850 medycznych aparatów rtg i 462 urządzenia wytwarzające pole elektromagnetyczne. W 401 zakładach stosowano wyłącznie aparaturę rentgenowską, zaś w 26 zakładach wyłącznie źródła pola elektromagnetycznego, w 35 jednostkach stosowano zarówno źródła promieniowania jonizującego jak i źródła pola elektromagnetycznego, w tym w 2 zakładach dodatkowo stosowane w celach medycznych są źródła izotopowe. Trzy pracownie PET stosują źródła izotopowe wraz z aparatami do tomografii komputerowej i rezonansem magnetycznym. Liczbę urządzeń z podziałem na rodzaj zastosowania przedstawiają tabela 37 oraz tabela 38. Tabele 39 i 40 przedstawiają strukturę wiekową użytkowanej aparatury rtg.

Tabela 37. Ogólna liczba i rodzaj aparatów rtg według ewidencji na koniec 2021 r.

Rodzaj aparatu rtg		liczba
tylko do prześwietleń	stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	17
	stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	57
	stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	5
tylko do zdjęć		96
do zdjęć i prześwietleń		26
mammografy		8
do wewnątrzustnych zdjęć zębów		486
do zdjęć panoramicznych		103
densytometry		18
tomografy komputerowe		34

Tabela 38. Ogólna liczba i rodzaj urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne 0 Hz – 300 GHz według ewidencji na koniec 2021 r.

Dziedzina zastosowań	Urządzenia i instalacje	Liczba
Ochrona zdrowia	aparaty do elektrochirurgii	205
	diatermie	66
	urządzenia MRI	17
	inne (terapia)	66
Przemysł	urządzenia indukcyjne	5
	zgrzewarki	2
Radiokomunikacja i łączność	radiofoniczne	34
	telewizyjne	12
	inne	55

Tabela 39. Struktura wiekowa aparatury RTG na terenie województwa podlaskiego na koniec 2021 r.

<i>Rok produkcji</i>	<i>2021</i>	<i>2020</i>	<i>2019</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>	<i>2014</i>	<i>2013</i>	<i>2012</i>	<i>2011</i>
Liczba aparatów rtg	18	36	37	39	53	30	55	49	45	41	74
<i>Rok produkcji</i>	<i>2010</i>	<i>2009</i>	<i>2008</i>	<i>2007</i>	<i>2006</i>	<i>2005</i>	<i>2004</i>	<i>2003</i>	<i>2002</i>	<i>2001</i>	<i>2000</i>
Liczba aparatów rtg	54	38	46	38	21	49	31	22	12	12	20
<i>Rok produkcji</i>	<i>1999</i>	<i>1998</i>	<i>1997</i>	<i>1996</i>	<i>1995</i>	<i>1994</i>	<i>1993</i>	<i>1992</i>	<i>1991</i>	<i>1989</i>	<i>1987</i>
Liczba aparatów rtg	5	2	4	2	3	1	1	1	2	1	1
<i>Rok produkcji</i>	<i>1985</i>	<i>1983</i>	<i>1982</i>	<i>1973</i>	<i>Brak danych</i>						
Liczba aparatów rtg	2	1	2	1	1						

Tabela 40. Wiek aparatów mammograficznych użytkowanych w województwie podlaskim – stan na koniec 2021 r.

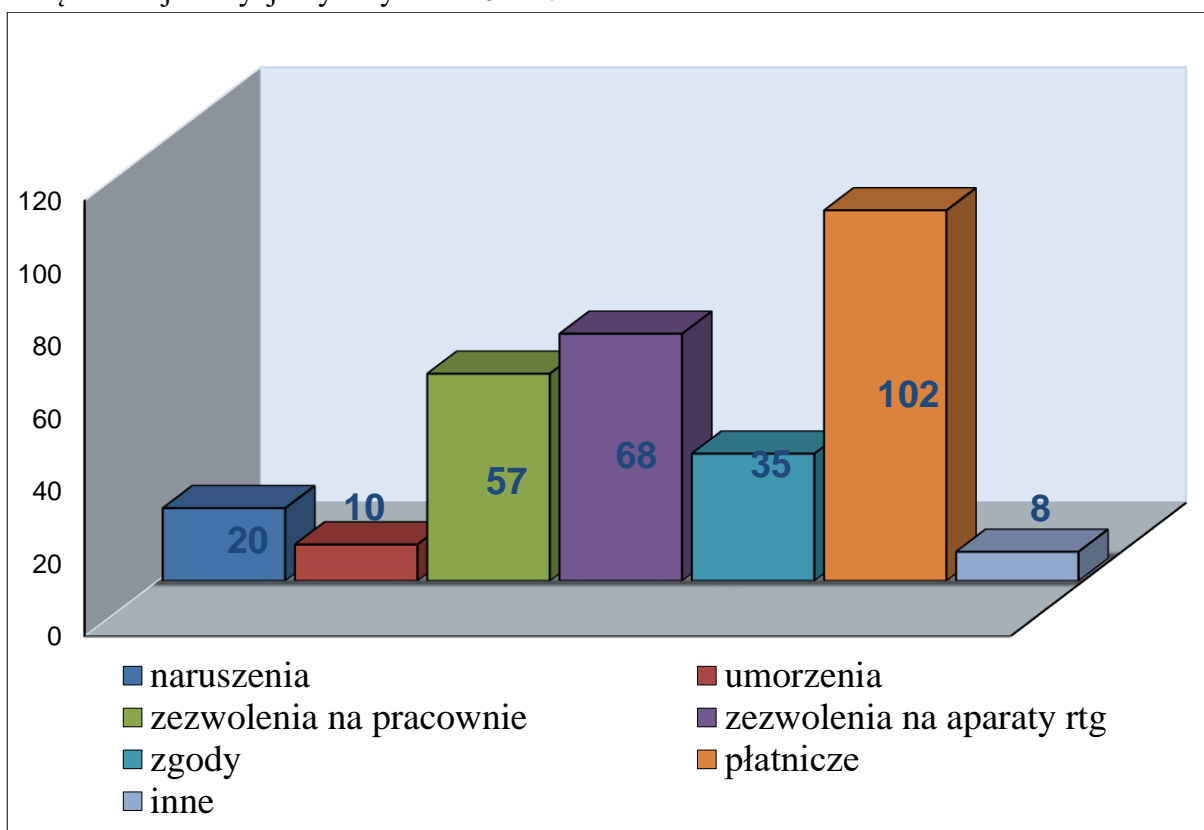
Rok produkcji	2021r	2019r	2018r	2017r	2015r	2007r
Mammografy ogółem	1	1	2	2	1	1

Zdjęcie: Nowa pracownia diagnostyki obrazowej

W 2021 r. w nadzorowanych obiektach przeprowadzono łącznie 143 kontrole, w tym 112 kontroli przeprowadzono w związku z bieżącym nadzorem sanitarnym. Podczas 30 kontroli stwierdzono naruszenia, wydano 300 decyzji administracyjnych. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał 57 decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rentgenowskich i 68 decyzji zezwalających na uruchomienie i stosowanie aparatów rentgenowskich w celach medycznych (tabela 41 przedstawia rodzaj aparatów rtg, na które wydano zezwolenia) oraz 35 zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych, badań diagnostycznych i leczenia chorób nienowotworowych oraz

paliatywnego leczenia chorób nowotworowych z wykorzystaniem produktów radiofarmaceutycznych oraz zabiegów z zakresu radiologii zabiegowej. Poniższy wykres przedstawia liczbę i rodzaje decyzji wydanych w 2021 r.

Wykres nr 36. Liczba i rodzaj decyzji wydanych w zakresie higieny radiacyjnej w 2021 r.

Tabela 41. Aparaty rentgenowskie, na które wydano zezwolenia w 2021 r.

Rodzaj aparatu	Liczba wydanych zezwoleń
aparat stomatologiczny do zdjęć wewnątrzustnych zębów	32
aparat stomatologiczny do zdjęć pantomograficznych	14
aparat zdjęciowy	19
aparat do zdjęć i prześwietleń	1
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	7
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	1
tomograf komputerowy	9
aparat do badań mammograficznych	1
aparat do badań densytometrycznych	2

W województwie podlaskim w narażeniu na promieniowanie jonizujące stosowane w celach medycznych pracowało 2086 osób, z tego 1855 osób zostało objętych pomiarami dawek indywidualnych. W 2021 roku nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych dawek rocznych u tych osób. Na tej podstawie ocenia się, że ochrona radiologiczna na stanowiskach pracy jest właściwa. W kontakcie z polem elektromagnetycznym pracowało 2200 osób.

W tabeli 39 przedstawiono nieprawidłowości z zakresu higieny radiacyjnej stwierdzone w 2021 roku podczas kontroli zakładów stosujących aparaturę rentgenowską w celach medycznych, a w tabeli 40 przedstawiono nieprawidłowości stwierdzone w 2021 r. podczas kontroli zakładów stosujących urządzenia wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0Hz-300GHz.

Tabela 42. Naruszenia stwierdzone podczas kontroli pracowni rtg w 2021 r.

Lp.	Temat	Liczba stwierdzonych nieprawidłowości
1.	brak certyfikatów potwierdzających przeszkolenie w dziedzinie ochrony radiologicznej pacjenta	1
2.	brak zgody na świadczenie usług medycznych	19
3.	brak testów specjalistycznych	3
4.	brak testów podstawowych	1
5.	brak protokołu przeglądu wentylacji	5
6.	brak zaświadczeń lekarskich	6
7.	brak lub nieprawidłowa instrukcja ochrony radiologicznej	2
8.	brak kontroli dozymetrycznej środowiska pracy	2
9.	brak ewidencji dawek	3
10.	brak ewidencji orzeczeń lekarskich	3
11.	brak ewidencji osób z zaliczeniem do kategorii B narażenia	1
12.	nieprawidłowy program zapewnienia jakości	3
13.	brak zezwolenia na uruchomienie i stosowanie aparatu rtg	3
14.	nie okazano zezwolenia na uruchomienie i stosowanie aparatu rtg	2
15.	brak nadzoru inspektora ochrony radiologicznej	1
16.	brak programu szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej	1
17.	brak realizacji programu szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej	2

Tabela 43. Naruszenia stwierdzone podczas kontroli zakładów stosujących urządzenia wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0Hz-300GHz w 2021 r.

Lp.	Rodzaj stwierdzonych naruszeń	Liczba
1.	brak aktualnych pomiarów rozkładu pola elektromagnetycznego	5
2.	brak przeszkolenia w zakresie bhp	1
3.	brak orzeczeń lekarskich	1
4.	brak karty badań i pomiarów czynników szkodliwych	1
5.	brak rejestru czynników szkodliwych	1

Zdjęcie: Aparat rtg do zdjęć

Dział Laboratoryjny WSSE wykonywał działania kontrolne dotyczące przeprowadzenia testów specjalistycznych kontroli jakości fizycznych parametrów aparatury rtg oraz pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku pracy. Wykonano badania 32 aparatów rentgenowskich (1248 oznaczeń parametrów fizycznych) oraz pomiary 11 źródeł pól elektromagnetycznych (391 oznaczeń). Przy wszystkich zbadanych aparatach rtg nie otrzymano negatywnych wyników badań.

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE wykonywał pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych przedstawia

tabela 44. Skażenia promieniotwórcze żywności od kilku lat utrzymują się na bardzo niskim poziomie.

Tabela 44. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych.

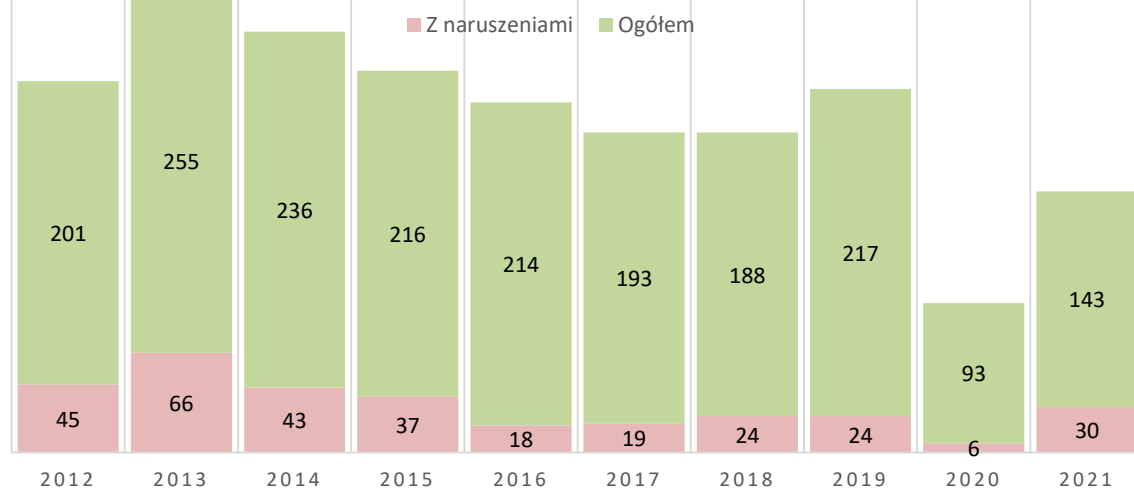
Lp.	Rodzaj próbki (produkt)	Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137	Liczba wykonanych oznaczeń Sr-90	Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma ¹	Przedział w jakim mieściły się wyniki oznaczeń ²
1.	Mleko	8	1	0/0	0,20 – 1,00
2.	Mięso	8	0	0	0,25 – 2,00
3.	Ryby	4	0	0	0,23 – 0,39
4.	Drób	4	0	0	0,25 – 0,31
5.	Jaja	4	0	0	0,15 – 0,20
6.	Zboża	2	1	0/0	0,31 – 1,80
8.	Warzywa (ziemniaki)	2	0	0	0,32– 1,10
	Warzywa (kapusta lub marchew lub buraki)	2	0	0	0,18-1,20
9.	Owoce (jabłka)	2	0	0	0,20 – 1,10
10.	Woda wodociągowa	8	0	0	0,002 – 0,015
11.	Woda powierzchniowa	2	1	0/0	0,007– 0,016
12.	Środki żywienia zwierząt	2	0	0	2,65 – 13,47

¹ Wg Rozporządzenia RADY (Euratom) Nr 2016/52 z dnia 15 stycznia 2016, określającego maksymalne dozwolone poziomy skażenia promieniotwórczego żywności i pasz po awarii jądrowej lub w innym przypadku zdarzenia radiacyjnego i Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27.04.2004 r. Dziennik Ustaw Nr 98 poz. 987, załącznik nr 1, suma nuklidów o okresie połowicznego rozpadu dłuższym niż 10 dni, w szczególności Cs-134 oraz Cs-137, nie mogą przekraczać następujących wartości: 400 Bq/kg – żywność dla niemowląt, 1000 Bq/kg – produkty mleczarskie, 1000 Bq/kg – żywność w postaci płynnej, 1250 Bq/kg – pozostała żywność, z wyjątkiem żywności o mniejszym znaczeniu.

² Bq/kg (Bq/l).

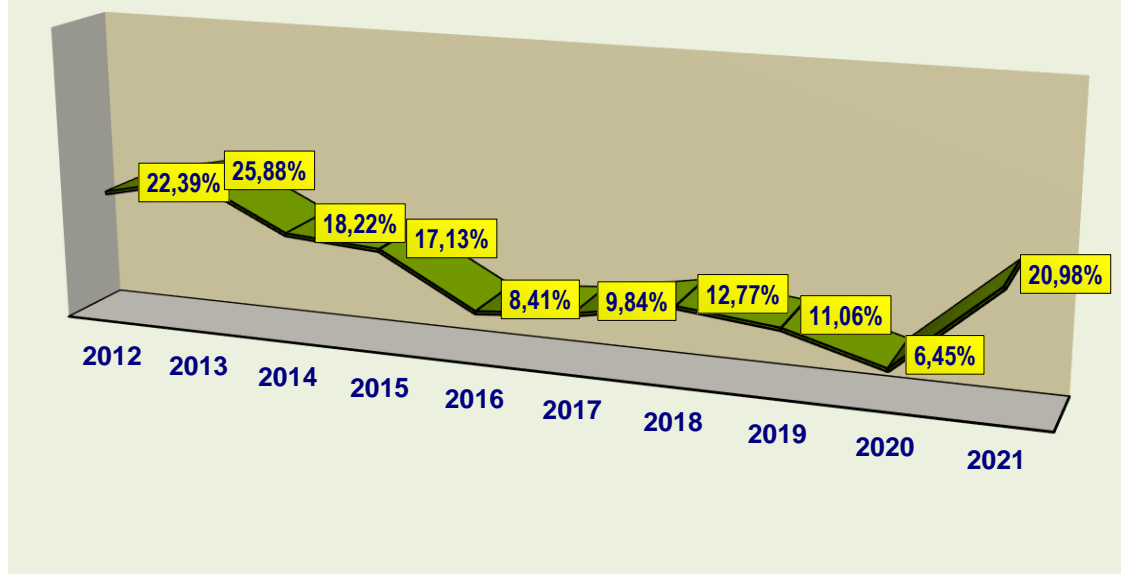
W 2012 r. wykonano 201 kontroli podczas 45 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 22,39% wszystkich przeprowadzonych kontroli. W 2013 r. przeprowadzono 255 kontroli podczas 66 stwierdzono naruszenia, co stanowi 25,88%. W 2014 r. przeprowadzono 236 kontroli podczas 43 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 18,22%. W 2015 r. przeprowadzono 216 kontroli podczas 37 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 17,12%. W 2016 r. przeprowadzono 214 kontroli podczas 18 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 8,41%. W 2017 r. przeprowadzono 193 kontrole podczas 19 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 9,84%. W 2018 r. przeprowadzono 188 kontroli podczas 24 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 12,76%. W 2019 r. przeprowadzono łącznie 217 kontroli, podczas 24 kontroli stwierdzono naruszenia W 2020 r. przeprowadzono 93 kontrole, podczas 6 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 6,45%. W 2021 r. przeprowadzono 143 kontrole podczas 30 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 20,98%. Dane zostały zwizualizowane na wykresach 37 i 38.

LICZBA KONTROLI Z ZAKRESU HIGIENY RADIACYJNEJ, OGÓŁEM ORAZ Z NARUSZENIAMI, W LATACH 2012-2021.

Wykres nr 37. Zestawienie wykonanych kontroli i kontroli, w czasie których stwierdzono naruszenia na przestrzeni lat 2012 – 2021 .

Procent kontroli podczas których stwierdzono naruszenia w latach 2012-2021.

Wykres nr 38. Procent kontroli podczas których stwierdzono naruszenia w latach 2012-2021.

Podsumowanie

W związku z ogłoszonym stanem pandemii zmniejszyła się ilość wykonanych kontroli. Stan pandemii spowodował wzrost stwierdzanych podczas kontroli ilości naruszeń wynikający ze świadomego nieprzestrzegania przez kontrolowane obiekty przepisów prawnych, co jednak nie wpłynęło znacząco na stan ochrony radiologicznej województwa.

W województwie podlaskim w 2021 r. zainstalowano wiele nowoczesnych aparatów rentgenowskich, co pozwoliło zwiększyć zakres stosowanych procedur radiologicznych. Nowoczesna aparatura pozwala na zmniejszenie dawek otrzymywanych zarówno przez pracowników jak i pacjentów, a co za tym idzie stan higieny radiacyjnej w naszym województwie ulega stałej, systematycznej poprawie.

ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA

Rok 2021 upłynął głównie pod znakiem walki z pandemią COVID-19. Mimo realizacji zadań zmierzających do zmniejszenia zakażeń koronawirusem prowadzono także działalność w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowego stylu życia. Państwowa Inspekcja Sanitarna zadania te realizowała poprzez kontynuację programów, akcji i kampanii edukacyjnych oraz wsparcie kampanii społecznych przygotowanych przez Ministerstwo Zdrowia. Podejmowane działania dotyczyły poniższych zakresów tematycznych.

1. Profilaktyka palenia tytoniu i chorób odtytoniowych

Działania inicjowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w województwie podlaskim realizowane były w ramach „Podlaskiego programu zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych” oraz interwencji ogólnopolskich. Inicjatywy antytytoniowe kierowane były do dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, młodzieży, rodziców, kobiet w ciąży, pacjentów i ich rodzin, internautów oraz ogółu społeczeństwa.

1.1. Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”

Interwencja realizowana jest w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. Celem podejmowanych działań jest ochrona dzieci przed narażeniem na bierne wdychanie dymu tytoniowego. Przedszkolaki poznają miejsca, w których mogą zetknąć się z dymem tytoniowym oraz nabywają umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, gdy dorośli przy nich palą. Przekazywane treści służą kształtowaniu właściwych postaw prozdrowotnych. W XIII edycji programu realizowanej w roku szkolnym 2020/2021 udział wzięło 4850 dzieci w wieku 3 - 6 lat z 107 placówek wychowania przedszkolnego województwa podlaskiego.

1.2. Program edukacyjny „Nie pal przy mnie, proszę”

Program stanowi drugie ogniwo w cyklu programów profilaktyki tytoniowej inicjowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną i ma na celu wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby przy nich palą. Realizowane treści programowe pozwalają uporządkować i rozszerzyć wiedzę na temat zdrowia i zagrożeń wywoływanych przez aktywną i bierną inhalację dymu tytoniowego oraz kształtować postawę odpowiedzialności za własne zdrowie. W roku szkolnym 2020/2021 programem objęto ponad 2700 uczniów klas I-III z 43 szkół podstawowych w naszym województwie.

1.3. Program edukacyjny „Bieg po zdrowie”

W roku szkolnym 2020/2021 realizowaliśmy V edycję ogólnopolskiego programu antytytoniowej edukacji zdrowotnej, który skierowany jest do uczniów klas IV szkoły podstawowej. Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów i używania e-papierosów oraz pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego. Podstawą zajęć prowadzonych w ramach edukacji jest stymulowanie kreatywności i aktywności dzieci, nauka asertywności poprzez przeprowadzanie wywiadów z osobami niepalącymi, liczenie kosztów, jakie generuje palenie papierosów, tworzenie antyreklam używania papierosów lub komiksów z bohaterami programu. Program od początku cieszy się bardzo pozytywną opinią w placówkach. Koordynatorzy szkolni i realizatorzy podkreślali, że wartościowym

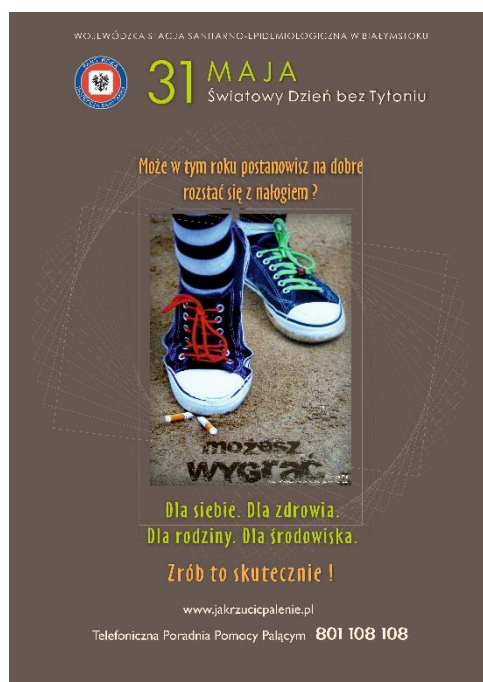
elementem programu jest zaangażowanie rodziców i opiekunów do wspólnej pracy z uczniami przy wykonywaniu zadań domowych. W działaniach programowych uczestniczyło 1716 uczniów z 71 szkół podstawowych województwa podlaskiego.

1.4. Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Głównym celem działań edukacyjnych skierowanych do młodzieży starszych klas szkoły podstawowej jest zapobieganie paleniu tytoniu. W trakcie realizacji treści programowych wzmacniane są postawy zachęcające do niepalenia, ukazywane jest funkcjonowanie ludzkiego organizmu i jego potrzeb oraz uświadamiane są mechanizmy nacisku grupowego wraz z uczeniem zachowań asertywnych. W roku szkolnym 2020/2021 w programie uczestniczyło 3444 uczniów z 39 szkół podstawowych województwa podlaskiego. W realizację zadań profilaktycznych zaangażowało się również 213 rodziców.

1.5. Światowy Dzień bez Tytoniu

Światowy Dzień bez Tytoniu, który przypada 31 maja w 2021 roku obchodzony był pod hasłem „Zobowiązanie się do rzucenia palenia”. Święto stanowi okazję do zwrócenia uwagi całego świata na powszechność nałogu palenia papierosów i jego negatywne skutki zdrowotne. Dzień ten został ustanowiony przez WHO w 1987 roku ze względu na rosnącą liczbę osób uzależnionych i pacjentów ze schorzeniami wywołanymi przez palenie papierosów - głównie nowotworami płuc, przełyku, krtani, gardła czy trzustki. Postanowienie skutecznego pozbycia się nałogu było szczególnie istotne w kontekście ówczesnej sytuacji epidemicznej. Pomimo pojawiających się różnych informacji na temat wpływu palenia tytoniu na częstość występowania i sposób przebiegu zakażenia SARS-CoV-2, Światowa Organizacja Zdrowia była zdania, że palacze są bardziej podatni na zachorowanie. Walka z nałogiem palenia tytoniu oraz motywowanie młodych ludzi do pozostania

pokoleniem wolnym od tytoniu stały się istotnym działaniem w kontekście panującej pandemii SARS-CoV-2. Jak podkreślają naukowcy osoby palące papierosy oraz używające papierosów elektronicznych i innych nowatorskich wyrobów tytoniowych znacznie ciężiej przechodzą infekcję wywołaną wirusem SARS-CoV-2, a także częściej kończy się ona zgonem. Na terenie województwa podlaskiego bezpośrednimi działaniami informacyjno-edukacyjnymi zachęcającymi do zerwania z nałogiem palenia tytoniu objęto 5270 osób.

1.6. Światowy Dzień Rzucania Palenia

Światowy Dzień Rzucania Palenia obchodzony jest corocznie w trzeci czwartek listopada. Pomysłodawcą akcji był amerykański dziennikarz Lynn Smith, który w 1974 roku zaapelował do czytelników swojej gazety, aby przez jeden dzień nie palili papierosów. W efekcie, aż 150 tysięcy ludzi spróbowało przez jedną dobę wytrzymać bez palenia. Do zerwania z nałogiem motywowali palaczy także pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zwracając szczególną uwagę na kwestię zagrożeń zdrowotnych związanych z używaniem tytoniu i papierosów elektronicznych. Świadomość zdrowotną społeczeństwa podnoszono także poprzez kierowanie informacji profilaktycznych do uczniów, pacjentów a także poprzez zamieszczanie informacji na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych. Łącznie działaniami objęto blisko 185 000 osób.

1.7. Nadzór nad przestrzeganiem art. 5 ustawy z dnia 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych

Tworzenie stref wolnych od dymu tytoniowego jest jednym ze sposobów ograniczania palenia tytoniu oraz ochrony ludzi przed niekorzystnym wpływem inhalacji dymu tytoniowego na zdrowie. Od 15 listopada 2010 roku w Polsce zakazem palenia tytoniu objęte są pomieszczenia zakładów pracy, obiektów sportowych, jednostek oświatowych, obiektów kultury i wypoczynku, tereny podmiotów leczniczych i inne pomieszczenia, gdzie udziela się świadczeń zdrowotnych, lokale gastronomiczno-rozrywkowe, środki pasażerskiego transportu publicznego, obiekty służące obsłudze podróżnych, przystanki komunikacji publicznej oraz ogólnodostępne miejsca przeznaczone do zabaw dzieci. Zakaz dotyczy palenia wyrobów tytoniowych, a od 8 września 2016 roku także innych wyrobów tytoniowych i papierosów elektronicznych. Właściciel lub zarządzający obiektem jest obowiązany umieścić w widocznych miejscach odpowiednie oznaczenie słowne i graficzne informujące o zakazie palenia na terenie obiektu. Ocena przestrzegania zakazu palenia tytoniu i wyrobów powiązanych leży w gestii pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W 2021 roku skontrolowali oni pod tym kątem 4014 obiektów użyteczności publicznej na terenie województwa podlaskiego.

2. Profilaktyka chorób zakaźnych

W XXI wieku choroby zakaźne nadal stanowią zagrożenie dla ludzi. Przykładem tego jest epidemia zakażeń koronawirusem, która rozpoczęła się w Polsce w marcu 2020 roku. Działania prozdrowotne prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakresie chorób zakaźnych w tym SARS-CoV-2 miały na celu zwiększenie wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat ich etiologii oraz sposobów zapobiegania rozprzestrzenianiu się ich.

2.1. Profilaktyka zakażeń koronawirusem. Promocja szczepień ochronnych przeciw COVID-19

Kolejny rok pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, a co za tym idzie konieczność podjęcia kroków przeciwdziałających jego rozprzestrzenianiu się, stały się podstawą do zintensyfikowania działań zachęcających społeczeństwo do szczepień ochronnych przeciw COVID-19. W ramach swoich zadań statutowych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowały liczne inicjatywy w środowisku lokalnym, służące zapoznaniu obywateli z korzyściami płynącymi z tej formy profilaktyki chorób. Celem podejmowanych działań było dotarcie do jak największej liczby obywateli tak, by każdy mógł otrzymać rzetelną i jasną informację na temat szczepionki. Wpisywały się one w ramy zainicjowanej przez Ministerstwo Zdrowia kampanii informacyjnej #SzczepimySię.

Do poddania się szczepieniom zachęcano podczas imprez w środowisku lokalnym, emitując spoty edukacyjne, publikując informacje na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych, a także przeprowadzając wywiady z osobami zakażonymi koronawirusem. W trakcie podejmowanych inicjatyw prowadzono rozdawnictwo materiałów informacyjnych i gadżetów z logo kampanii. Ważnym działaniem promującym szczepienia było szkolenie online „O szczepieniach przeciw COVID-19, ale nie tylko”, które zorganizowaliśmy we współpracy z Kuratorium Oświaty w Białymstoku. W spotkaniu, które prowadził dr hab. Andrzej Zieliński z Departamentu Przeciwepidemicznego i Ochrony Sanitarnej Granic Głównego Inspektoratu Sanitarnego w Warszawie, uczestniczyli pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, dyrektorzy, nauczyciele oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych. Działaniami w zakresie profilaktyki zakażeń koronawirusem oraz promocji szczepień przeciw COVID-19 objęto blisko 766 000 mieszkańców naszego województwa.

2.2. Profilaktyka HIV/AIDS

Problematyka HIV/AIDS towarzyszy nam już ponad 30 lat. W Polsce codziennie o zakażeniu HIV dowiadują się średnio trzy osoby. Jedna trzecia z nich to ludzie młodzi poniżej 30 roku życia. Według danych Krajowego Centrum ds. AIDS w Warszawie od wdrożenia badań, czyli od połowy lat 80 do 31 grudnia 2020 r. wykryto 26486 zakażeń HIV, AIDS zdiagnozowano u 3815 osób i odnotowano 1428 zgony.

Według danych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH– Państwowego Instytutu Badawczego w 2021 roku w Polsce odnotowano 1173 nowe zakażenia HIV. Na koniec października 2021 r. leczeniem ARV objętych było około 14459 pacjentów, w tym 92 dzieci. W białostockim Punkcie Konsultacyjno – Diagnostycznym, znajdującym się przy ul. Bema 2 lok. 011, w 2021 roku wykonano 350 testów na HIV – w tym 4 testy okazały się dodatnie. HIV dotyczy wszystkich osób bez względu na płeć, orientację seksualną, wiek, czy status społeczny. Do zdecydowanej większości zakażeń dochodzi drogą kontaktów seksualnych. Niestety jak pokazują badania, temat seksualności, a także testowania w kierunku STI (zakażeń przenoszonych drogą płciową) w tym HIV, dalej jest uznawany za wstydlivy. Działania dotyczące profilaktyki HIV/AIDS podejmowane przez

Państwową Inspekcję Sanitarną województwa podlaskiego, realizowane były w oparciu o Harmonogram Realizacji Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS na lata 2017-2021. Działania adresowano do ogółu społeczeństwa oraz osób o zwiększonym poziomie zachowań ryzykownych. Temat profilaktyki zakażeń HIV poruszano przede wszystkim w maju, kiedy obchodzony jest Światowy Dzień Pamięci o Zmarłych na AIDS oraz w ramach obchodów Światowego Dnia AIDS, który przypada 1 grudnia. Realizowane działania miały na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV, zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji, edukacji i usług w zakresie profilaktyki HIV/AIDS. Ważnym działaniem promującym testowanie w kierunku HIV była emisja spotu edukacyjnego w Telewizji Polskiej S.A. Oddział w Białymstoku w maju i grudniu 2021r. Działaniami edukacyjnymi w zakresie profilaktyki HIV/AIDS objęliśmy blisko 63 000 mieszkańców województwa podlaskiego.

2.3. Profilaktyka grypy sezonowej oraz powikłań pogrypowych

Sezon jesienno-zimowy to wzmożony okres zachorowań na grypę, czyli ostre wirusowe zakażenie górnych dróg oddechowych, wywoływane przez wirusy grypy. Przyczyną corocznych, sezonowych wzrostów zachorowań na grypę są wirusy grypy typu A i B. Grypa przenosi się z osoby na osobę drogą kropelkową podczas kichania, kaszlu lub w wyniku bezpośredniego kontaktu ze świeżą wydzieliną z dróg oddechowych zakażonych osób.

Celem inicjatyw podejmowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną było zmniejszenie liczby zachorowań na grypę sezonową, poprzez podniesienie poziomu wiedzy w zakresie zasad higieny osobistej i profilaktykę w postaci szczepień ochronnych. Na stronach internetowych i portalach społecznościowych propagowano również zalecenia dotyczące zdrowego stylu życia i zasad postępowania w przypadku zachorowania. Powyższymi działaniami objęto ponad 7500 osób.

2.4. Promocja szczepień ochronnych

Szczepienia ochronne są najskuteczniejszą metodą zwalczania chorób zakaźnych. W znacznej mierze przyczyniły się do ogromnego skoku cywilizacyjnego jakiego doświadczyła ludzkość w ciągu ostatniego wieku. Masowe szczepienia doprowadziły do znacznego ograniczenia ryzyka zachorowania na wiele chorób zakaźnych takich jak: gruźlica, błonica, krztusiec, tężec, dur wysypkowy, żółta gorączka i grypa.

Zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest przede wszystkim promocja szczepień oraz nadzór nad ich wykonawstwem. Upowszechnianie wiedzy o znaczeniu szczepień ochronnych oraz uświadamianie społeczeństwa, w jak wielu aspektach życia codziennego szczepienia chronią nasze zdrowie odbywało się między innymi w ramach obchodów Europejskiego Tygodnia Szczepień.

Działaniami informacyjnymi w tym zakresie objęto ponad 23000 mieszkańców województwa podlaskiego.

JAK DZIAŁAJĄ SZCZEPIONKI

Szczepionki zawierają wirusy lub bakterie w formie zmodyfikowanej, które nie wywołują choroby, ale „uczą” układ immunologiczny co robić, kiedy organizm zostanie zaatakowany przez prawdziwy, potencjalnie niebezpieczny patogen.

Po szczepieniu Twój układ immunologiczny odpowiada na szczepionkę tak samo, jak na zakażenie, tworząc przeciwciała, które zwalczają dany wirus lub bakterie.

W przypadku niektórych chorób konieczne jest podanie dodatkowej dawki szczepionki lub szczepienie przypominające w późniejszym czasie, aby utrzymać pewną i długotrwałą ochronę.

Po szczepieniu Twoje ciało zapamiętuje konkretnego intruza. Jeśli kiedykolwiek natkniesz się na prawdziwy wirus lub bakterie, odpowiednie przeciwciała będą w stanie szybko je zniszczyć, zanim jeszcze spowodują zachorowanie.

Odporność zbiorowiskowa

Kiedy Ty i niemal wszyscy w Twoim otoczeniu są odporni na daną chorobę zakaźną, nie może się ona łatwo rozprzestrzeniać. Razem nie pozwalacie wirusom lub bakteriom na dotarcie do osób, które nie mogą zostać zaszczepione, w tym niemowląt, a także osób, które z powodu choroby mają osłabiony układ odpornościowy lub są poddawane leczeniu osłabiającemu układ odpornościowy.

Szczepionki działają, by chronić Ciebie i innych

#SZCZEPIMY

Przyjęcie szczepionki to nie tylko ochrona nas samych, ale także naszych rodziców, dziadków, dzieci i przyjaciół. **Naprawdę warto!**

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku

World Health Organization

Opieczętowane nieoddane przekazano: www.euro.who.int/vaccines

2.5. Profilaktyka wirusowego zapalenia wątroby

We współpracy z Fundacją „Gwiazda Nadziei” z Katowic po raz kolejny realizowaliśmy program edukacyjny „Podstępne WZW”. Głównym celem programu jest upowszechnianie wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C wśród młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie podlaskim oraz uświadomienie zagrożeń i zasad profilaktyki w tym zakresie. Program wpisuje się w treści nauczania przedmiotów wychowania do życia w rodzinie, wychowania fizycznego i biologii. Pobudza do refleksji nad odpowiedzialnością w zakresie własnych zachowań zdrowotnych i kształtuje postawy tolerancji i zrozumienia wobec osób zakażonych. W drugiej edycji programu realizowanej w roku szkolnym 2020/2021 wzięło udział 5137 uczniów z 48 szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie podlaskim. W opinii realizatorów szkolnych program ciekawe materiały edukacyjne były bardzo pomocne w realizacji nowej dla uczniów tematyki.

2.6. Profilaktyka chorób odkleszczowych

W Polsce występuje kilka gatunków kleszczy, z których istotne znaczenie dla ludzi ma kleszcz pospolity. Kleszcze zamieszkują tereny łąk, zarośli i lasów, najliczniej występując na pograniczu poszczególnych biotopów. Pajęczaki te są pasożytami zewnętrznymi kręgowców,

drobnych gryzoni (myszy), zwierzyny płowej, bydła, koni, ptaków, rzadziej gadów. Człowiek jest dla nich żywicielem przypadkowym. W Polsce do chorób przenoszonych przez kleszcze należą: borelioza z Lyme, gorączka Q, tularemia, bartoneloza, babeszjoza, erlichioza (anaplazmoza), kleszczowe zapalenie mózgu, a także riketsjozy z grupy gorączek plamistych. Zgodnie z aktualnymi danymi epidemiologicznymi, największe znaczenie mają dwie choroby: borelioza z Lyme oraz kleszczowe zapalenie mózgu.

Największą aktywność kleszcze wykazują od kwietnia do czerwca oraz od września do października, jednak ze względu na zachodzące zmiany klimatyczne, aktywność kleszczy w niektórych rejonach jest stała przez cały rok. W 2021 roku wg danych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH–Państwowego Instytutu Badawczego wykryto w Polsce 12427 przypadków boreliozy i 212

przypadków kleszczowego zapalenia mózgu. W związku z tym Państwowa Inspekcja Sanitarna poprzez strony internetowe oraz portale społecznościowe publikowała informacje na temat zagrożeń ze strony tych pajęczaków. Celem tych działań była edukacja w zakresie profilaktyki chorób wywoływanych przez kleszcze oraz promowanie skutecznych metod profilaktyki kleszczowego zapalenia mózgu (szczepienia profilaktyczne) i boreliozy (stosowanie repelentów, odpowiedniego ubioru). Powyższymi działaniami objęto 24600 osób.

3. Profilaktyka uzależnień

Uzależnienia dotyczą wszystkich ludzi bez względu na wiek. Mogą wywoływać różnego rodzaju skutki uboczne i zaburzenia, które utrudniają normalne funkcjonowanie. Uzależnienie dzielimy na psychiczne i fizyczne. Uzależnienie fizyczne jest związane z silną potrzebą stałego zażywania substancji, natomiast psychiczne to konieczność wykonywania konkretnej czynności w celu zaspokojenia swoich potrzeb. Osoby młode oraz dzieci mają większe skłonności do uzależnienia się, ponieważ wiąże się to z mniejszym rozwinięciem płatów czołowych odpowiedzialnych za podejmowanie racjonalnych decyzji. Dlatego tak ważne jest, aby młodzież przyswoiła takie umiejętności psychospołeczne, które prowadzą do ograniczenia podejmowanego przez nią ryzyka. W edukację tej grupy wiekowej włączają się również Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmując działania zmierzające do redukcji szkód zdrowotnych lub zaprzestania zażywania substancji psychoaktywnych.

3.1. Program edukacyjny „Mam wybór....wybieram rozsądek”

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego, na mocy podpisanego w 2018 roku porozumienia pomiędzy Podlaskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Białymstoku oraz Komendantem Wojewódzkiej Policji w Białymstoku realizowała program edukacyjny pt. „Mam wybór...wybieram rozsądek”. W 2021 roku działania w ramach programu kontynuowane były w 6 powiatach województwa podlaskiego. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej we współpracy z funkcjonariuszami Podlaskiej Policji, realizowali działania zmierzające do pogłębienia wiedzy młodzieży w zakresie zagrożeń związanych z używaniem środków psychoaktywnych oraz zapobieganiem i zwalczaniem zjawiska demoralizacji w środowisku dzieci i młodzieży. Przeprowadzono zajęcia edukacyjne, emisje filmów edukacyjnych. Ponadto na stronach internetowych i w mediach społecznościowych zamieszczano informacje o negatywnych skutkach używania substancji psychoaktywnych. Ogółem działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi objęto około 3500 osób.

3.2. Program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Po raz ósmy w szkołach ponadpodstawowych województwa podlaskiego realizowany był ogólnopolski program edukacyjny pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość?”.

Program dotyczy profilaktyki używania substancji psychoaktywnych (alkoholu, tytoniu, narkotyków, nowych narkotyków) w kontekście norm i wyznawanych przez młodzież wartości. W roku szkolnym 2020/2021 realizacja programu była utrudniona ze względu na zamknięcie szkół ponadpodstawowych z powodu pandemii. Mimo tego w powiecie hajnowskim w Technikum Leśnym w Białowieży zorganizowano online konkurs pt. „Moda na abstynencję”. Konkurs miał formę literackiej pracy pisemnej dotyczącej pytania „Dlaczego warto być abstynentem?”. Celem konkursu było promowanie zdrowego stylu życia, trzeźwości, kształtowanie silnej woli. W powiecie sejneńskim dodatkowo przeprowadzono konkurs na dowolną formę artystyczną w zakresie tematyki uzależnień „Czy warto rozmawiać o uzależnieniach?”. W ósmej edycji działaniami programowymi objęto 1923 uczniów w 40 szkołach średnich województwa podlaskiego.

Program „ARS, czyli jak dbać o miłość?” jest bardzo dobrze oceniany przez młodzież. Uczniowie bardzo chętnie i aktywnie uczestniczyli w zajęciach, a ich treści uważali za ważne i potrzebne.

3.3. Projekt „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych”

Państwowa Inspekcja Sanitarna kontynuuje realizację „Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych”. Celem projektu jest ograniczenie używania tych substancji, a główną grupą docelową są kobiety w wieku prokreacyjnym, tj. między 15 a 49 r.ż. Pozostałymi beneficjentami projektu są członkowie rodzin kobiet z grupy docelowej, lekarze, nauczyciele, uczniowie szkół ponadpodstawowych, pracownicy zakładów pracy, a także ogół społeczeństwa. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowali działania zmierzające do podtrzymywania celów projektu, m.in. poprzez realizację kampanii społecznej pt. „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu!”. Celem kampanii było zachęcenie młodych ludzi do prowadzenia zdrowego stylu życia, bez nałogów. Działaniami edukacyjnymi objęto blisko 1500 osób.

4. Profilaktyka chorób nowotworowych

Nowotwory złośliwe są chorobami występującymi w każdej populacji i o stosunkowo dużej śmiertelności. W Polsce są drugą przyczyną zgonów, po chorobach sercowo-naczyniowych. Przez wiele lat zarówno zachorowalność jak i umieralność z powodu złośliwych chorób nowotworowych rosła. Dopiero w ostatnich latach obserwuje się zahamowanie tej tendencji. Nieustannie prowadzone są badania, które z elementów codziennych zachowań przyczyniają się do rozwoju nowotworu lub przed nim chronią. Występuje wiele czynników ryzyka. Wszystkie, poza jednym wyjątkiem - promieniowaniem jonizującym – można kontrolować, a co za tym idzie można zapobiegać powszechnie występującym nowotworom. Zadaniem pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w profilaktyce chorób nowotworowych jest podejmowanie działań utrwalających prawidłowe wzorce zdrowego stylu życia oraz zwiększenie zgłaszalności na badania profilaktyczne. Cele te osiąga się poprzez publikację informacji na stronach internetowych i portalach społecznościowych skierowanych do ogółu społeczeństwa oraz działania bezpośrednie kierowane do różnych grup społecznych. W 2021 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna włączyła się w akcję profilaktyczną z okazji XVI Marszu Nadziei „Rak to nie wyrok” podczas której prowadziliśmy konkursy wiedzy o zdrowym stylu życia, rozdawnictwo materiałów informacyjnych, poradnictwo prozdrowotne, pomiar poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu. Działaniami z zakresu profilaktyki nowotworowej objęliśmy ok. 26000 osób.

4.1. Program profilaktyki czerniaka „Znamie! Znam je?”

Świadomość w zakresie profilaktyki i czynników ryzyka czerniaka rośnie, jednak nadal stanowi on istotny problem społeczny. Według danych Krajowego Rejestru Nowotworów, czerniaki stanowią główną przyczynę zgonów z powodu nowotworów złośliwych skóry. W Polsce onkologzy rokrocznie odnotowują około 2500 – 3000 przypadków zachorowań na czerniaki, przy

czym aż 40% chorych umiera z powodu jego późnego wykrycia. Wcześnie wykryty czerniak w 90% przypadków może być całkowicie wyleczony.

Działania edukacyjne odgrywają znaczącą rolę w zakresie profilaktyki czerniaka, biorąc pod uwagę fakt, że coraz częściej notuje się przypadki zachorowań na czerniaka u młodych ludzi. Przyczyną tego jest zmiana stylu życia i moda na opaloną skórę. Czerniak skóry we wczesnym stadium jest bardzo łatwy do wyleczenia, dlatego tak ważna jest wiedza młodzieży w tym zakresie. W ramach współpracy z Fundacją „Gwiazda Nadziei” z Katowic, Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w roku szkolnym 2020/2021 po raz drugi realizowała program edukacyjny „Znamie! Znam je?”. Głównym celem interwencji jest upowszechnianie wśród młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. Program wpisuje się w treści nauczania przedmiotów wychowania do życia w rodzinie, wychowania fizycznego i biologii. Metodyka realizacji programu opiera się na organizacji szkolenia dla realizatorów programu, przeprowadzeniu zajęć edukacyjnych z młodzieżą oraz ewaluacji. W roku szkolnym 2020/2021 program realizowany był wśród 5656 uczniów z 52 szkół podstawowych i ponadpodstawowych naszego województwa. Z informacji uzyskanych ze szkół wynika, że uczniowie wykazali duże zainteresowanie tematyką programu. Wiele osób po raz pierwszy dowiedziało się o tak dużej zapadalności na czerniaka w Polsce. Młodzież uświadomiła sobie również jaki wpływ na zdrowie ma intensywne opalanie naturalne jak i sztuczne w solarium.

5. Promocja zdrowego stylu życia

Przez wiele osób zdrowie jest rozumiane i traktowane jako brak choroby. Tymczasem eksperci z dziedziny medycyny i socjologii od dawna podkreślają, że zdrowie jest pojęciem dużo szerszym i znacznie bardziej złożonym. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) już w 1948 r. w swojej konstytucji zdefiniowała zdrowie jako stan pełnego dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby lub niedomagania. Zdrowie to przede wszystkim dobra ogólna kondycja człowieka, która daje mu liczne, wymierne korzyści i umożliwia w pełni korzystanie z dobrodziejstw życia. Zdrowie w życiu każdego człowieka jest wartością nadrzędną dlatego warto wiedzieć jak o nie dbać, aby długo cieszyć się dobrym samopoczuciem i sprawnością. Również Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego mając na celu wspieranie prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci i młodzieży, realizuje programy edukacyjne i kampanie społeczne propagujące zdrowy styl życia. Swoje działania kieruje do różnych grup wiekowych.

5.1. Skąd się biorą produkty ekologiczne

W roku szkolnym 2020/2021 realizowana była druga edycja programu pt. „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, którego celem jest zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Program skierowany jest do dzieci w wieku 5-6 lat i ich rodziców. Okres przedszkolny jest niezmiernie ważnym etapem kształtowania się postaw determinujących aktualne i przyszłe zachowania dotyczące zdrowia. Dlatego też istotne jest edukowanie dzieci w zakresie prawidłowego żywienia już od najmłodszych lat. Utrwalone wówczas przyzwyczajenia zdrowotne i nawyki decydują o późniejszym stylu życia. Dodatkowo z badań wynika także, że żywność ekologiczna może mieć związek ze zdrowszym stylem życia. Konsumenci ekologiczni częściej dbają o dietę i aktywność fizyczną oraz cechuje ich istotnie mniejsze prawdopodobieństwo nadwagi i otyłości. Zajęcia w programie „Skąd się biorą produkty ekologiczne” realizowane były poprzez wykorzystanie dedykowanej dzieciom

publikacji i filmu animowanego „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, jak również opracowanych scenariuszy zajęć dla nauczycieli. Dzieci uczestniczyły w zajęciach edukacyjnych, podczas których uczyły się jak uprawiać produkty ekologiczne, dlaczego warto je wybierać, jakie są zalecenia zdrowego stylu życia oraz jak przestrzegać zasad higieny. Drugą edycją programu objęto 3886 dzieci i 1940 rodziców ze 100 przedszkoli województwa podlaskiego.

5.2. Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!”

Problem nadmiernej masy ciała występuje już u małych dzieci. Światowa Organizacja Zdrowia alarmuje, że jeśli obecne trendy utrzymają się, to do 2025 roku na świecie będzie ok. 70 mln dzieci do 5 roku życia z nadmierną masą ciała. Na podstawie dostępnych badań można określić, że w Polsce problem nadwagi i otyłości dotyczy około 10% małych dzieci (1-3 lata), 30% dzieci w wieku wczesnoszkolnym i niemal 22% młodzieży do 15 roku życia. W związku z tym zapobieganie nadwadze i otyłości jest obecnie jednym z priorytetów w działaniach profilaktycznych. Podejmuje się

inicjatywy, które pozwolą wyhamować niekorzystne trendy związane z problemem nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży.

Jedną z takich inicjatyw realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności jest Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!”. Celem programu jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin. Działania skierowane były do młodzieży klas V–VIII szkół podstawowych i ich rodziców. W roku szkolnym 2020/2021 odbyła się XV edycja programu. Przystąpiło do niego 11030 uczniów ze 124 szkół województwa podlaskiego.

5.3. Kampania informacyjna „Wybieraj bezpieczną żywność” #EUChooseSafeFood

Działanie zostało zainicjowane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), a jego celem było zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat roli nauki w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności w Unii Europejskiej oraz zachęcenie obywateli do dokonywania świadomych wyborów żywieniowych. Kampania skierowana była głównie (lecz nie jedynie) do obywateli UE w wieku 25 – 45 lat ze szczególnym uwzględnieniem kobiet i młodych rodziców- osób, które wywierają decydujący wpływ na postawy zdrowotne swoich dzieci.

W ramach podjętych inicjatyw działaniami informacyjno-edukacyjnymi na terenie województwa podlaskiego objętych zostało 63917 osób. Ich podstawą były spotkania tematyczne z rodzicami dzieci w wieku

przedszkolnym, informacje publikowane w mediach społecznościowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz upowszechnianie materiałów oświatowo-zdrowotnych podczas imprez w środowisku lokalnym.

5.4. Promocja bezpiecznych zachowań zdrowotnych

„Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa” i „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa” to cykliczne przedsięwzięcia o charakterze profilaktyczno - edukacyjnym, podejmowane w okresie ferii zimowych i wakacji letnich. Skierowane są do dzieci i młodzieży przebywających w placówkach wypoczynku zimowego i letniego na terenie województwa podlaskiego.

Działania w ramach powyższych akcji, realizowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa podlaskiego obejmowały spotkania edukacyjne dostosowane do wieku odbiorców. Dzieci uczyły się poprzez gry i zabawy, konkursy wiedzy o zdrowiu czy rozwiązywanie quizów. Starsza młodzież uczestniczyła w zajęciach edukacyjnych i otrzymywała materiały informacyjne na temat zdrowego stylu życia. Podczas spotkań poruszane były następujące tematy: profilaktyka chorób zakaźnych, w tym zakażeń SARS-CoV-2, zasady bezpiecznego wypoczynku, racjonalne odżywianie, aktywność fizyczna, bezpieczne

korzystanie z Internetu. Bezpośrednimi działaniami edukacyjnymi w 2021 roku objęliśmy 7767 uczniów korzystających z wypoczynku letniego i zimowego organizowanego w województwie podlaskim.

6. Światowy Dzień Zdrowia

Corocznie od 1950 roku 7 kwietnia obchodzony jest Światowy Dzień Zdrowia, ustanowiony przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Głównym celem obchodów jest zwrócenie uwagi na problemy zdrowotne występujące na całym świecie. W 2021 roku hasłem przewodnim było „Budowanie sprawiedliwszego i zdrowszego świata dla wszystkich”.

W Światowym Dniu Zdrowia wzywaliśmy do podjęcia działań w celu wyeliminowania nierówności zdrowotnych w ramach całorocznej globalnej kampanii mającej na celu łączenie ludzi w celu budowania sprawiedliwszego i zdrowszego świata. Nierówności w zdrowiu są nie tylko niesprawiedliwe, ale także zagrażają dotychczasowemu postępowi i niekorzystnie wpływają na całość kondycji ludzkiej. Nierównościom w zdrowiu można jednak zapobiec dzięki strategiom, które przywiązują większą wagę do poprawy równości w zdrowiu, zwłaszcza w przypadku grup najbardziej narażonych i zmarginalizowanych. COVID-19 mocno uderzył we wszystkie kraje, ale jego wpływ najbardziej oddziaływał na te społeczności, które były już wcześniej narażone na biedę.

Z uwagi na sytuację epidemiczną Państwowa Inspekcja Sanitarna włączyła się w obchody tego święta poprzez publikację informacji w mediach społecznościowych i na stronach internetowych. Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie tematyki Światowego Dnia Zdrowia skierowano do blisko 8000 odbiorców internetowych.

Podsumowanie

Wymienione programy i akcje profilaktyczne koordynowane i realizowane były przez pracowników pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, którzy w ramach swojej działalności prowadzą również szeroką współpracę z różnymi podmiotami w swoich lokalnych środowiskach, angażując się w różnorodne przedsięwzięcia. W 2021 roku ze względu na trwającą w dalszym ciągu pandemię SARS-CoV-2 działania profilaktyczne były ograniczone. Głównym kanałem komunikacji były media społecznościowe, poprzez które przekazywaliśmy informacje również z zakresu higieny osobistej (profilaktyka trądziku, próchnicy zębów, wszawicy), promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki astmy, alergii, cukrzycy, wad postawy u dzieci i młodzieży. W ramach obchodów Dnia bez

Samochodu promowaliśmy także nawyki ekologiczne poprzez zachęcanie do korzystania z transportu zbiorowego i jazdy na rowerze, a także spacerów do pracy lub szkoły.

Z uwagi na sytuację epidemiczną, oprócz realizacji działań oświatowo-zdrowotnych pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego przeprowadzali wywiady epidemiologiczne z osobami zakażonymi koronawirusem. Ponadto podnosili swoje kompetencje poprzez organizację i udział w szkoleniach i konferencjach on-line.

DZIAŁ LABORATORYJNY

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE DZIAŁU LABORATORYJNEGO

Badania laboratoryjne są ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego.

Na terenie woj. podlaskiego w strukturach pionu laboratoryjnego inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego badania wykonują trzy laboratoria:

- Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży,
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach.

Wszystkie laboratoria włączone są do zintegrowanych systemów badania wody, żywności, środowiska pracy i środowiska komunalnego.

Tabela 45. Rodzaje badań laboratoryjnych wykonywanych przez laboratoria PIS województwa podlaskiego

Lp.	Laboratorium	RODZAJE BADAŃ LABORATORYJNYCH								
		Mikrobiologiczne żywności	Fizykochemiczne żywności	Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	Mikrobiologiczne wody	Fizykochemiczne wody	Radiacyjne	Badania powietrza i pomiaru hałasu w budynkach	Biologii molekularnej	Środowiska pracy
1.	Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży	+	+		+	+		+		+
3.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach	+	+		+	+				

Realizowane przez laboratoria zadania wynikające z ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 195 z późn. zm.) w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego oraz badania wykonywane zgodnie z zapotrzebowaniem społeczeństwa, przyczyniają się do ochrony zdrowia i poprawy jakości życia ludności województwa podlaskiego.

Działalność laboratoryjna oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. W 2021 roku w trakcie auditów przeprowadzonych przez Polskie Centrum Akredytacji, we wszystkich laboratoriach potwierdzono spełnienie wymagań nowej normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 oraz kompetencje techniczne do wykonywania badań i pomiarów we wnioskowanych zakresach. Stosowane w laboratoriach metody badawcze w większości są akredytowane. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku posiada zakres akredytacji nr AB 311, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży nr AB 635, Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach nr AB 530.

W laboratoriach inspekcji sanitarnej woj. podlaskiego wykonywane są:

1. badania:

- fizykochemiczne i mikrobiologiczne środków spożywczych, próbek sanitarnych

- fizykochemiczne kosmetyków,
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- posiłków,
- żywności genetycznie zmodyfikowanej,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody do spożycia,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wód mineralnych, stołowych i źródłanych,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody w pływalniach,
- mikrobiologiczne wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli,
- badanie wody w kierunku *Legionella* spp,
- powietrza wewnątrz pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi,
- szkodliwych dla zdrowia czynników chemicznych i pyłów w środowisku pracy.

2. pomiary:

- szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia czynników fizycznych występujących w środowisku pracy, w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej,
- pól elektromagnetycznych w środowisku pracy,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich,
- pomiary dozymetryczne promieniowania X.

Badania środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz struktury żywienia

Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego wykonują badania w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, koordynowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny, wynikające z ustawowego nadzoru oraz potrzeb społeczeństwa. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży i Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach, w oparciu o zarządzenie PPWIS w sprawie badania żywności w systemie zintegrowanym, wykonują badania fizykochemiczne, organoleptyczne, mikrobiologiczne oraz dokonują oceny prawidłowości znakowania w zakresie:

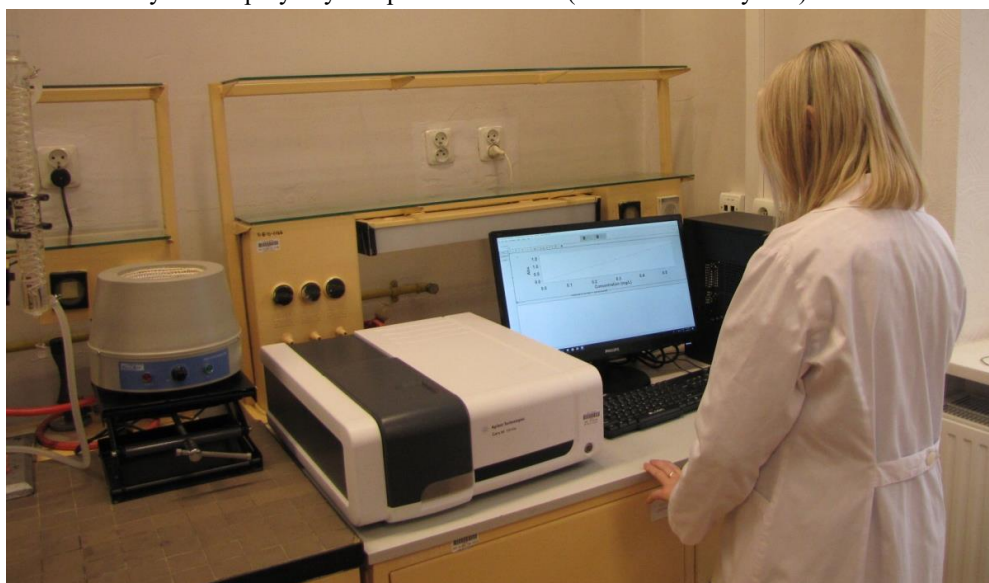
- środków spożywczych,
- posiłków,
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- kosmetyków,
- próbek sanitarnych.

Badania fizykochemiczne środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadza się z wykorzystaniem technik specjalistycznych: chromatografii gazowej, chromatografii gazowej sprzężonej ze spektrometrią mas, wysokosprawnej chromatografii cieczowej, chromatografii jonowej i absorpcyjnej spektrometrii atomowej. W związku z powyższym większość badań fizykochemicznych żywności wykonuje się w Dziale Laboratoryjnym WSSE w Białymstoku.

W 2021 roku do Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji zakupiono automatyczny ekstraktor rozpuszczalnikowy SER158 firmy Velp Scientifica służący do ekstrakcji tłuszczu w środkach spożywczych. Natomiast w 2020 roku zakupiono spektrometr absorpcji atomowej DUO 240 (AA240FS, AA240Z) firmy Agilent Technologies służący do analizy zawartości pierwiastków (głównie metali) w próbach wody, żywności i próbkach pobranych na stanowiskach pracy. Nowy spektrometr posiada możliwość pracy techniką płomieniową (FAAS), techniką z atomizacją elektrotermiczną (ETAAS) oraz techniką z generowaniem wodorków (HGAAS).

Oznaczenia chemiczne w żywności przy użyciu spektrofotometru (fot. WSSE Białystok)

Realizując zadania w ramach zintegrowanego systemu badania żywności w województwie podlaskim w 2021 roku wykonano 12197 oznaczeń badając 2600 próbek środków spożywczych, próbek sanitarnych i zatruc pokarmowych, w tym:

- 8047 oznaczeń parametrów mikrobiologicznych w 1285 próbkach,
- 4150 oznaczeń parametrów fizykochemicznych w 1315 próbkach.

Oznaczenia pierwiastków w żywności przy użyciu spektrometru absorpcji atomowej DUO 240 firmy Agilent (fot. WSSE Białystok)

Dodatkowo wykonano 1355 oznaczeń cech organoleptycznych (w wyżej wymienionych próbkach środków spożywczych).

Zbadano również 15 próbek kosmetyków oraz 109 próbek materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, wykonując 244 oznaczenia fizykochemiczne oraz 3 oceny organoleptyczne. Wykonano 24 badania sanitarne (tj. zmiotek i wymazów sanitarnych).

W 2021 roku zbadano 52 próbki posiłków pobranych w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego. Ponadto przeprowadzono 13 ocen teoretycznych sposobu żywienia na podstawie zestawień dekadowych pobranych w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego.

Ponadto w laboratoriach stacji sanitarno–epidemiologicznych w 2021 roku wykonano 1304 oznaczenia w ramach zleceń od klientów zewnętrznych (np. firm) badając 316 próbek środków spożywczych, próbek sanitarnych w tym:

- 1257 oznaczeń parametrów mikrobiologicznych w 296 próbkach,
- 47 oznaczeń parametrów fizykochemicznych w 20 próbkach.

Badania wody

W ramach nadzoru nad jakością wody, zgodnie z zarządzeniem PPWIS w sprawie realizacji badań jakości wody w systemie zintegrowanym, badaniem wskaźników i parametrów wody zajmują się trzy laboratoria: Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży i Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach.

Laboratoria te wykonują:

- badania fizykochemiczne wody przeznaczonej do spożycia, naturalnych wód mineralnych, źródlanych i stołowych, wody w pływalniach,
- badania mikrobiologiczne wody przeznaczonej do spożycia, naturalnych wód mineralnych, źródlanych i stołowych, wody w pływalniach, kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli.

Badania chemiczne wody przy użyciu spektrofotometru (fot. WSSE Białystok)

Ogółem w 2021 roku wykonano 34330 oznaczeń w 7272 próbkach, w tym:

- oznaczeń fizykochemicznych – 21377 (2923próbek),

- oznaczeń mikrobiologicznych – 12953 (4349 próbek).

W 2021 roku do Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji zakupiono chromatograf jonowy Aquion firmy Thermo Scientific służący do analizy anionów i kationów w próbach wody, który wspomaga w analizach kilkunastoletni chromatograf jonowy. Zakupiono również nowej generacji mętnościomierz TU5200 firmy Hach oraz precyzyjną szafę termostaticzną ST2 firmy POLEKO do przechowywania próbek i wzorców.

Badania chemiczne wody przy użyciu chromatografu jonowego (fot. WSSE Białystok)

Badania chemiczne wody przy użyciu mętnościomierza (fot. WSSE Białystok)

Szafa termostatyczna do przechowywania próbek i wzorców podczas badań chemicznych wody (fot. WSSE Białystok)

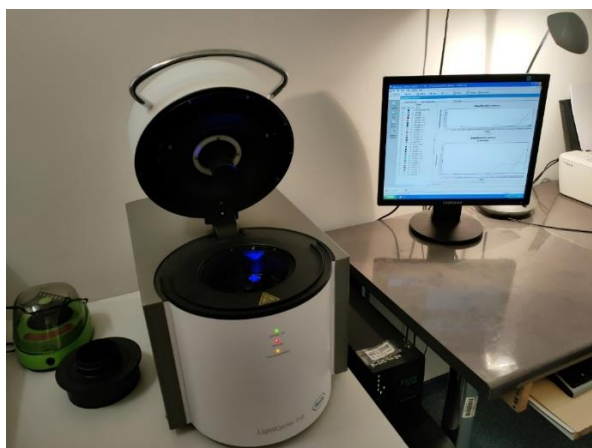

Sekcja Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej

Metoda molekularna (PCR) jest stosowana do badań materiału roślinnego zawartego w próbkach żywności/pasz w kierunku obecności lub względnej zawartości DNA zmodyfikowanego genetycznie; do wykrywania bakterii chorobotwórczych w żywności oraz do wykrywania obecności wirusa grypy w materiale biologicznym. Powyższe badania wykonuje się w Dziale Laboratoryjnym WSSE w Sekcji Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej.

W 2021 roku w sekcji wykonano badania 67 próbek przeprowadzając 577 oznaczeń w kierunku obecności/zawartości materiału zmodyfikowanego genetycznie. Ponadto wykonano 80 oznaczeń w kierunku obecności wirusów grypy (wspólnie z Sekcją Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD) w ramach nadzoru sanitarnego i zleceń szpitali; oraz 9 oznaczeń w kierunku wykrywania obecności *Campylobacter* spp. w żywności (wspólnie z Sekcją Badań Mikrobiologicznych).

Badania żywności genetycznie zmodyfikowanej metodą RT PCR, przy użyciu aparatu Light Cycler 2.0 (fot. WSSE Białystok)

Wykrywanie obecności bakterii chorobotwórczych w żywności metodą RT PCR, przy użyciu aparatu Light Cycler 96 (fot. WSSE Białystok)

Badania powietrza i pomiary hałasu w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej.

W 2021 roku przeprowadzono badania powietrza w obiektach, głównie po przeprowadzeniu prac remontowych, badając 59 próbek i wykonując 543 oznaczenia czynników chemicznych.

Badania i pomiary w środowisku pracy

Badaniami czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy zajmują się pracownicy Oddziału Laboratoryjnego w Łomży i Sekcji Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy WSSE w Białymstoku. Laboratoria te zajmują się:

- pobieraniem próbek do oceny narażenia zawodowego na czynniki chemiczne i pyły przemysłowe,
- badaniem chemicznych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem pyłowych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem czynników biologicznych w środowisku pracy,
- pomiarami hałasu, hałasu infradźwiękowego i hałasu ultradźwiękowego na stanowiskach pracy,
- pomiarami drgań mechanicznych o ogólnym działaniu na organizm człowieka i działających na organizm człowieka przez kończyny górne na stanowiskach pracy,
- oceną warunków termicznych oddziałujących na organizm człowieka w środowisku pracy (mikroklimat zimny, gorący, umiarkowany),
- pomiarami oświetlenia elektrycznego miejsc pracy.

W 2021 roku przeprowadzono badania stężeń czynników chemicznych na 62 stanowiskach pracy oraz czynników fizycznych na 326 stanowiskach pracy, w tym badania stężenia pyłu przemysłowego (frakcja wdychana i frakcja respirabilna) na 75 stanowiskach pracy. Wykonano 1389 pomiarów i oznaczeń czynników fizycznych, w tym pobrano i oznaczono 139 próbek powietrza w kierunku badania stężenia pyłu na stanowiskach pracy. W celu oceny narażenia na szkodliwe czynniki chemiczne występujące w środowisku pracy pobrano i zbadano 745 próbek, wykonując 358 oznaczeń, część we współpracy z Sekcją Analizy Instrumentalnej stosując techniki absorpcyjnej spektrometrii atomowej, chromatografii gazowej i chromatografii gazowej sprzężonej ze spektrometrią masową.

Badania i pomiary w zakresie higieny radiacyjnej

Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze Stanowiskami Pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży, będąca w strukturze Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku zajmuje się pomiarami z zakresu higieny radiacyjnej, obejmując swoim działaniem obszar województwa podlaskiego.

Sekcja wykonuje:

- pomiary pól elektromagnetycznych w środowisku pracy,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i potasu 40 metodą spektrometrii gamma,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i strontu 90 metodą radiochemiczną,
- pomiary dozymetryczne promieniowania X dla celów oszacowania narażenia pracowników oraz osób z ogółu ludności przebywających w otoczeniu badanego aparatu rentgenowskiego,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie radiografii ogólnej analogowej,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie fluoroskopii i angiografii,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości stomatologicznych aparatów rentgenowskich,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie mammografii analogowej.

W 2021 roku pracownicy sekcji wykonali łącznie 1030 badań, w których wykonali 5929 oznaczeń. W ramach nadzoru wykonano badania 35 aparatów rentgenowskich (1513 oznaczeń) oraz 392 badania rozkładu pola elektromagnetycznego w otoczeniu 98 urządzeń (3569 oznaczeń).

Podobnie jak w latach ubiegłych, pracownicy sekcji w 2021 roku brali udział w zdarzeniach radiacyjnych i monitoringu tych zdarzeń na terenie województwa podlaskiego w koordynacji z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE - Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży wykonywała pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego. Ilość oznaczeń Cs-137 i Sr-90 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych przedstawia tabela poniżej. Skażenia promieniotwórcze żywności, wód i pasz od kilku lat utrzymują się na bardzo niskim poziomie.

Tabela 46. Ilość oznaczeń Cs-137 i Sr-90 z uwzględnieniem podziału na rodzaj próbki wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Lp.	Rodzaj próbki	Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137	Liczba wykonanych oznaczeń Sr-90	Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma
1.	Mleko	8	1	0/0
2.	Mięso	8		0
3.	Ryby	4		0
4.	Drób	4		0
5.	Jaja	4		0
6.	Zboża	2	1	0/0
8.	Warzywa	4		0
9.	Owoce	2		0
10.	Woda wodociągowa	8		0
11.	Woda powierzchniowa	2	1	0/0
12.	Środki żywienia zwierząt	2		0

Podsumowanie

W laboratoriach inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego:

- pracuje kompetentny personel, posiadający wiedzę i doświadczenie zawodowe, systematycznie podnoszący swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach i konferencjach organizowanych przez jednostki zewnętrzne i organy PIS,
- badania i pomiary przeprowadzane są z wykorzystaniem specjalistycznego wyposażenia pomiarowego stosując wiarygodne metody badawcze oraz certyfikowane materiały odniesienia,
- w celu zapewnienia wysokiej jakości badań laboratoria systematycznie prowadzą wewnętrzną kontrolę jakości wyników oraz poddają się kontroli w międzylaboratoryjnych badaniach biegłości i porównaniach międzylaboratoryjnych; potwierdzeniem jakości wykonywanych badań są uzyskane certyfikaty akredytacji na badania wydane przez Polskie Centrum Akredytacji.

Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku prowadzi nadzór merytoryczny nad działalnością laboratoriów działających w systemie zintegrowanym w PSSE w Łomży i w PSSE w Suwałkach, przeprowadza szkolenia i konsultacje w zakresie pobierania próbek i wykonywania badań/pomiarów. Działalność laboratoryjna jest integralną częścią systemu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego.

MEDYCZNE LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNE

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE MEDYCZNEGO LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNEGO W 2021 ROKU

Działalność Medycznych Laboratoriów Diagnostycznych

W strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w ramach pionu laboratoryjnego wykonującego badania materiału klinicznego, znajdują się trzy Medyczne Laboratoria Diagnostyczne, tj.:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Łomży,
- Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Suwałkach.

Poszczególne Sekcje tych laboratoriów (odpowiednio: Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych, Sekcja Diagnostyki Medycznej oraz Sekcja Badań Mikrobiologicznych) wspierają działania podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno–epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego. Łącznie w laboratoriach pracują 23 osoby (tj. diagnosty laboratoryjni, technicy i rejestratorzy medyczni), w tym 5 osób posiadających kierunkową specjalizację z mikrobiologii.

Realizowane zadania w celu ochrony zdrowia publicznego wynikają z ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 195 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 05 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2069 z późn. zm.).

Działalność Medycznych Laboratoriów Diagnostycznych oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO 17025. W 2021 roku w trakcie auditów przeprowadzonych przez Polskie Centrum Akredytacji w Laboratoriach w Łomży i Suwałkach potwierdzono spełnienie wymagań normy PN-EN ISO 17025 oraz kompetencje techniczne do wykonywania badań.

W MLD w Białymstoku w związku z panującą epidemią SARS-CoV-2 od 14.03.2020 r. do 05.07.2021 przedstawiono całkowicie profil wykonywanych badań tylko na badania molekularne w tym kierunku i nie było technicznych możliwości poddania się auditowi zewnętrznemu w roku 2021.

Sekcja Badań Epidemiologiczno - Klinicznych MLD Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej - Epidemiologicznej w Białymstoku

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Białymstoku od 05.07.2021 r. powróciło do wykonywania badań na nosicielstwo *Salmonella/Shigella*, które są badaniami statutowymi. W 2021 roku wykonywano badania materiału biologicznego (m.in. kału, wymazów z gardła i nosa, surowic) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego (w ramach sprzedaży usług zleconych).

Rodzaje wykonywanych badań:

- I. bakteriologiczne w kierunku:
  - wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzaju *Salmonella* i *Shigella*,
  - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
- II. serologiczne w kierunku wykrywania zakażeń:

- krztuśca (*Bordetella pertussis*) - metodą ELISA,
  - durów i paradurów - odczynem Vidala,
  - tularemii - metodą aglutynacji probówkowej,
  - wirusa opryszczki (Herpes Simplex Virus typ 1 i typ 2) - metodą ELISA,
  - rotawirusów, adenowirusów, astrowirusów, norowirusów - metodą immunochromatograficzną,
- III. molekularne: wirusa grypy typu A, wirusa grypy typu B, SARS-CoV-2, RSV
- IV. parazytologiczne (w tym badania gleby),
- V. badania skuteczności procesów sterylizacji.

Od stycznia 2021 roku Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych Medycznego Laboratorium Diagnostycznego samodzielnie wykonuje wszystkie etapy badania real-time RT-PCR w kierunku wykrycia materiału genetycznego SARS-CoV-2, grypy typu A, grypy typu B i RSV.

Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych uczestniczy w realizacji nadzoru wirusologicznego SENTINEL, polegającego na badaniu wymazów z gardła i nosa od pacjentów ambulatoryjnych, u których wystąpiły objawy grypy. Próbkę są dostarczane przez Powiatowe Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne województwa podlaskiego. W roku 2021 zbadano łącznie 87 próbek w kierunku wykrycia wirusów grypy, w tym 85 próbek w ramach programu nadzoru SENTINEL oraz 2 próbki w ramach sprzedaży usług zleconych (od pacjentów hospitalizowanych). Wirusa grypy typu A oraz wirusa grypy typu B oznaczano w jednym teście razem z SARS-CoV-2 oraz RSV. Nie wykryto wirusa grypy typu A ani wirusa grypy typu B w badanych próbkach. Natomiast w 1 próbce wykryto materiał genetyczny RSV, a w 11 z badanych próbek materiał genetyczny SARS-CoV-2.

Wirusa SARS-CoV-2 badano także w innym teście diagnostycznym jako pojedyncze oznaczenie. W tym teście uzyskano 734 wyniki dodatnie w kierunku SARS-CoV-2. Łącznie materiał genetyczny SARS-CoV-2 wykryto w 745 próbkach.

W 2021 roku w Sekcji Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD WSSE w Białymstoku przebadano łącznie 14886 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 23120 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego wykonano ogółem 10032 badania i 13422 oznaczenia. W ramach usług zleconych wykonano ogółem 4854 badań i 9698 oznaczeń.

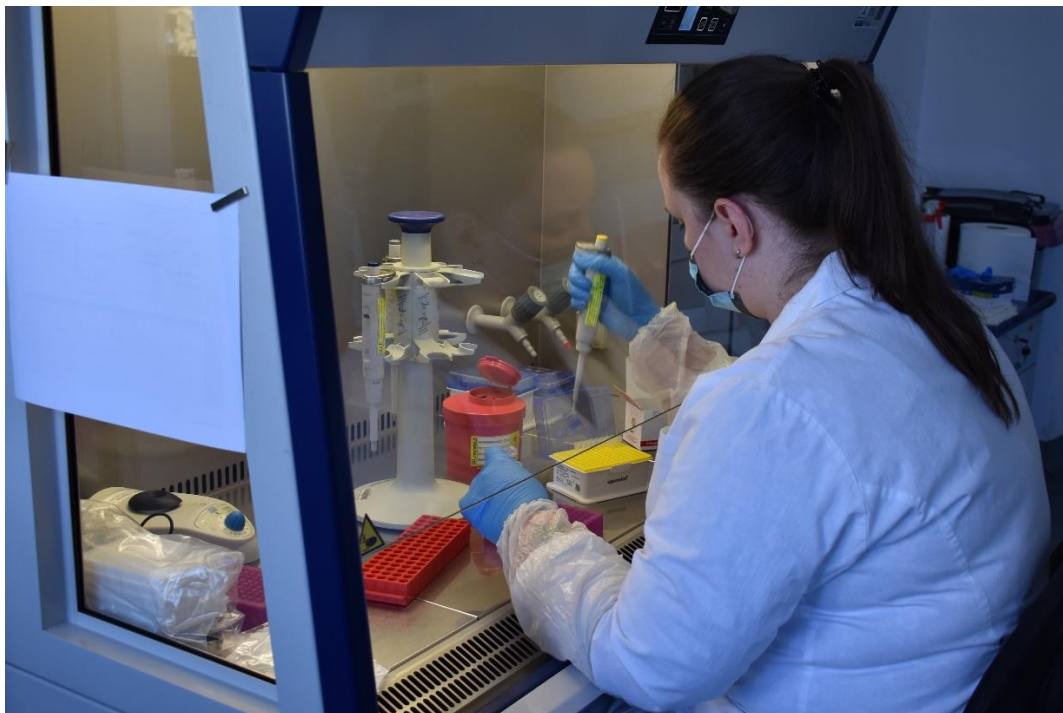
Medyczne Laboratorium Diagnostyczne WSSE zostało wyposażone w komorę do czystej pracy PCR oraz 5 lamp przepływowych UV.

Fot: Justyna Mańkowska Przesiew materiału biologicznego w kierunku wykrycia pałeczek z rodzaju *Salmonella* i *Shigella*.

Fot: Justyna Mańkowska Identyfikacja biochemiczna przy użyciu kart GN do analizatora mikrobiologicznego Vitek 2 Compact 15

Fot: Justyna Mańkowska Nastawianie reakcji real-time RT-PCR w komorze laminarnej

Sekcja Diagnostyki Medycznej MLD Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Łomży

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego.

Rodzaje wykonywanych badań:

- a. bakteriologiczne w kierunku:
  - wykrywania pałeczek z rodzaju *Salmonella* i *Shigella*,
  - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
- b. parazytologiczne,
- c. badania skuteczności procesów sterylizacji.

W 2021 roku w Sekcji Diagnostyki Medycznej MLD PSSE w Łomży przebadano 20610 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 81152 oznaczenia. W ramach nadzoru sanitarnego zbadano 2455 próbek i wykonano 9736 oznaczeń mikrobiologicznych.

Sekcja Badań Mikrobiologicznych MLD Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Suwałkach

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego.

Rodzaje wykonywanych badań:

- a. bakteriologiczne w kierunku:
  - wykrywania pałeczek z rodzaju *Salmonella* i *Shigella*,
  - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
  - wykrywania *Yersinia enterocolitica*,
  - wykrywania *E. coli* O157, *E. coli* EPEC
- b. parazytologiczne,
- c. badania skuteczności procesów sterylizacji.

W 2021 roku w Sekcji Badań Mikrobiologicznych MLD PSSE w Suwałkach przebadano 13362 próbki materiału biologicznego, wykonując przy tym 26699 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego zbadano 1681 próbek i wykonano 3187 oznaczeń mikrobiologicznych.

Podsumowanie

Medyczne Laboratoria Diagnostyczne Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego:

1. Zatrudniają kompetentny personel, posiadający uprawnienia diagnostów laboratoryjnych, wiedzę merytoryczną i doświadczenie zawodowe.
2. W Medycznym Laboratorium Diagnostycznym WSSE w Białymstoku trzy osoby posiadają specjalizację z mikrobiologii: dwie osoby (w tym kierownik) posiadają specjalizację z mikrobiologii medycznej, jedna osoba specjalizację z mikrobiologii lekarskiej. W Medycznych Laboratoriach Diagnostycznych PSSE w Łomży oraz PSSE w Suwałkach dwóch diagnostów (kierownicy sekcji) posiada specjalizację z mikrobiologii: jedna osoba specjalizację z mikrobiologii medycznej, druga osoba specjalizację z mikrobiologii lekarskiej.
3. Posiadają odpowiednie wyposażenie pomiarowe oraz certyfikowane materiały odniesienia.
4. Stosują w badaniach uznane i wiarygodne metody badawcze.
5. Prowadzą wewnętrzną kontrolę jakości wyników badań oraz biorą udział w badaniach biegłości.
6. Doskonałą system zarządzania (m.in. poprzez monitorowanie rezultatów działań, zakupy sprzętu, analizę informacji zwrotnych od klienta).
7. Medyczne Laboratorium Diagnostyczne WSSE w Białymstoku prowadzi nadzór merytoryczny nad działalnością MLD w PSSE w Łomży i PSSE w Suwałkach.

SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ

SYSTEM ZARZĄDZANIA I AKREDYTACJA DZIAŁALNOŚCI LABORATORYJNEJ

Dział Laboratoryjny i Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku posiada akredytację od 2000 roku (Certyfikat akredytacji AB 311). Akredytacja jest najlepszym potwierdzeniem wiarygodności wyników. Zakres akredytacji obejmuje:

- badania biochemiczne i biologiczne wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności, produktów rolnych w tym pasz,
- badania chemiczne, analityka chemiczna produktów rolnych w tym pasz, kosmetyków i wyrobów chemicznych, wody, powietrza, ceramiki, materiałów opakowaniowych, wyrobów z tworzyw sztucznych i gum, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych, kosmetyków, wody, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- badania kliniczne medyczne obiektów i materiałów biologicznych,
- badania dotyczące inżynierii środowiska – oświetlenia, mikroklimatu, drgań, pola elektromagnetycznego w środowisku pracy i ogólnym oraz od urządzeń a także hałasu w środowisku pracy i w środowisku ogólnym,
- badania właściwości fizycznych wody, wody do spożycia, wyposażenia medycznego, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- badanie właściwości fizycznych i pobieranie próbek powietrza,
- badania radiochemiczne i promieniowania w środowisku, produktów rolnych w tym pasz dla zwierząt, wyposażenia medycznego, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- pobieranie próbek wody do spożycia,
- badania sensoryczne materiałów opakowaniowych, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności

Akredytowane są również Oddziały Laboratoryjne: Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży (Certyfikat akredytacji AB 635) i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach (Certyfikat akredytacji AB 530).

Oddział Laboratoryjny Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży posiada akredytację od 30.07.2009 roku.

W zakresie akredytacji przeprowadza:

- badania chemiczne i pobieranie próbek powietrza, wody na pływalniach, wody do spożycia,
- badania chemiczne pyłów, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi – w tym żywności,
- badania dotyczące inżynierii środowiska pracy-hałas w środowisku pracy, oświetlenie, drgania,
- badania mikrobiologiczne i pobieranie próbek wody do spożycia, wody na pływalniach, wody w kąpieliskach,
- badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych ludzkich, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi- w tym żywności,
- badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek powietrza, wody na pływalniach, wody do spożycia,

- badania właściwości fizycznych pyłów, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi- w tym żywności.

Oddział Laboratoryjny Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach posiada akredytację od 07.09. 2004r.

W zakresie akredytacji przeprowadza:

- badania biologiczne wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi- w tym żywności,
- badania chemiczne wody, wody do spożycia,
- badania mikrobiologiczne materiałów biologicznych przeznaczonych do badań, wody, wody do spożycia oraz próbek środowiskowych z obszaru produkcji i obrotu żywnością, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi- w tym żywności,
- badania właściwości fizycznych wody, wody do spożycia.

Szczegółowe zakresy akredytacji znajdują się na stronach internetowych tych stacji.

Laboratoria utrzymują i rozszerzają zakresy akredytacji.

Certyfikaty akredytacji potwierdzają wysoką jakość usług świadczonych przez laboratoria zgodnych ze standardami systemu zarządzania wg normy PN-EN ISO 17025:2018-2.

SYSTEM ZARZĄDZANIA W DZIAŁALNOŚCI INSPEKCYJNEJ

Funkcjonujący system zarządzania w działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego oparty jest na spełnieniu wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17020:2012 „*Ocena zgodności - Wymagania dotyczące działania różnych rodzajów jednostek przeprowadzających inspekcję*”. Daje to gwarancję jednolitego sposobu prowadzenia działań kontrolnych w całym województwie oraz zapewnia:

- skuteczność zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego,
- przeprowadzanie precyzyjnych i wnikliwych kontroli zgodnie z najlepszą praktyką,
- potrzebę ciągłego podnoszenia kwalifikacji pracowników, co przedkłada się w konsekwencji na wyższą jakość wykonywania zadań,
- uzyskiwanie wiarygodnych, użytecznych i odtwarzalnych wyników kontroli,
- publiczne zaufanie w odniesieniu do wiarygodności działań istotnych z punktu ochrony zdrowia publicznego.

Służy to ZAPEWNIENIU BEZPIECZEŃSTWA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEGO na terenie województwa podlaskiego w obszarach działania zgodnych z Ustawą o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

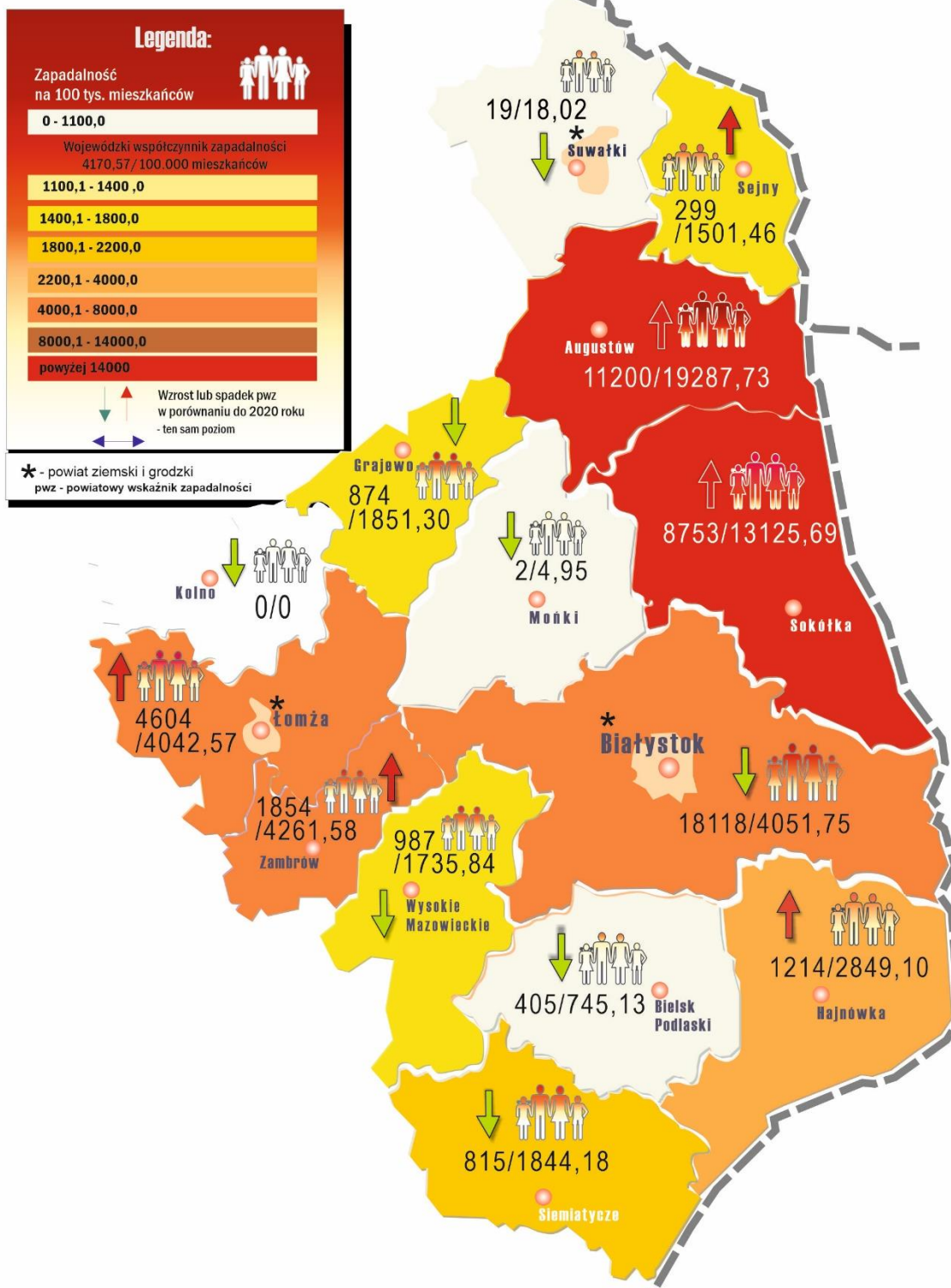
Załączniki

do oceny stanu sanitarnego
województwa podlaskiego
za **2021 rok**

ZACHOROWANIA NA GRYPĘ (podejrzenia)

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)

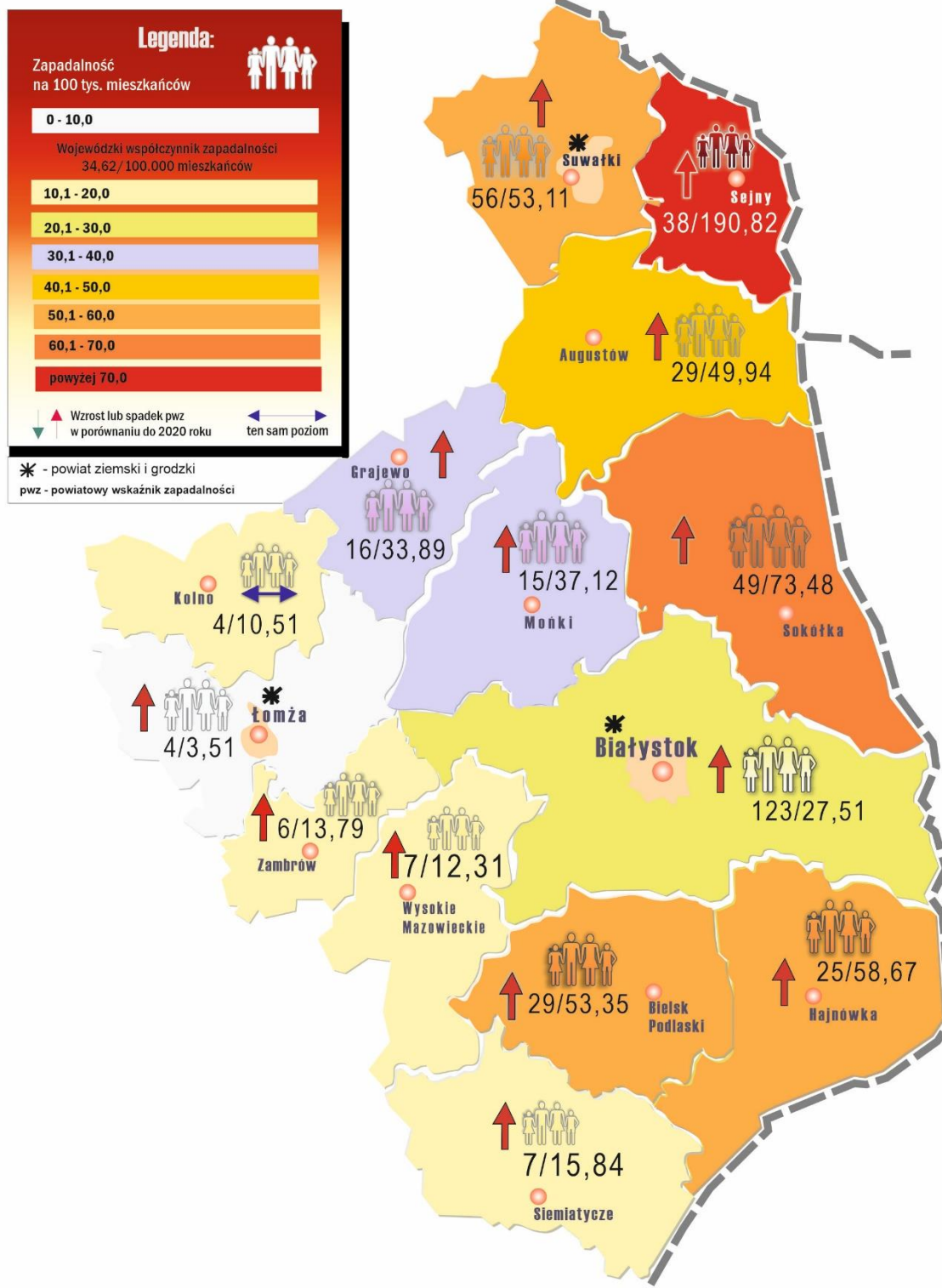
w województwie podlaskim w 2021 r.

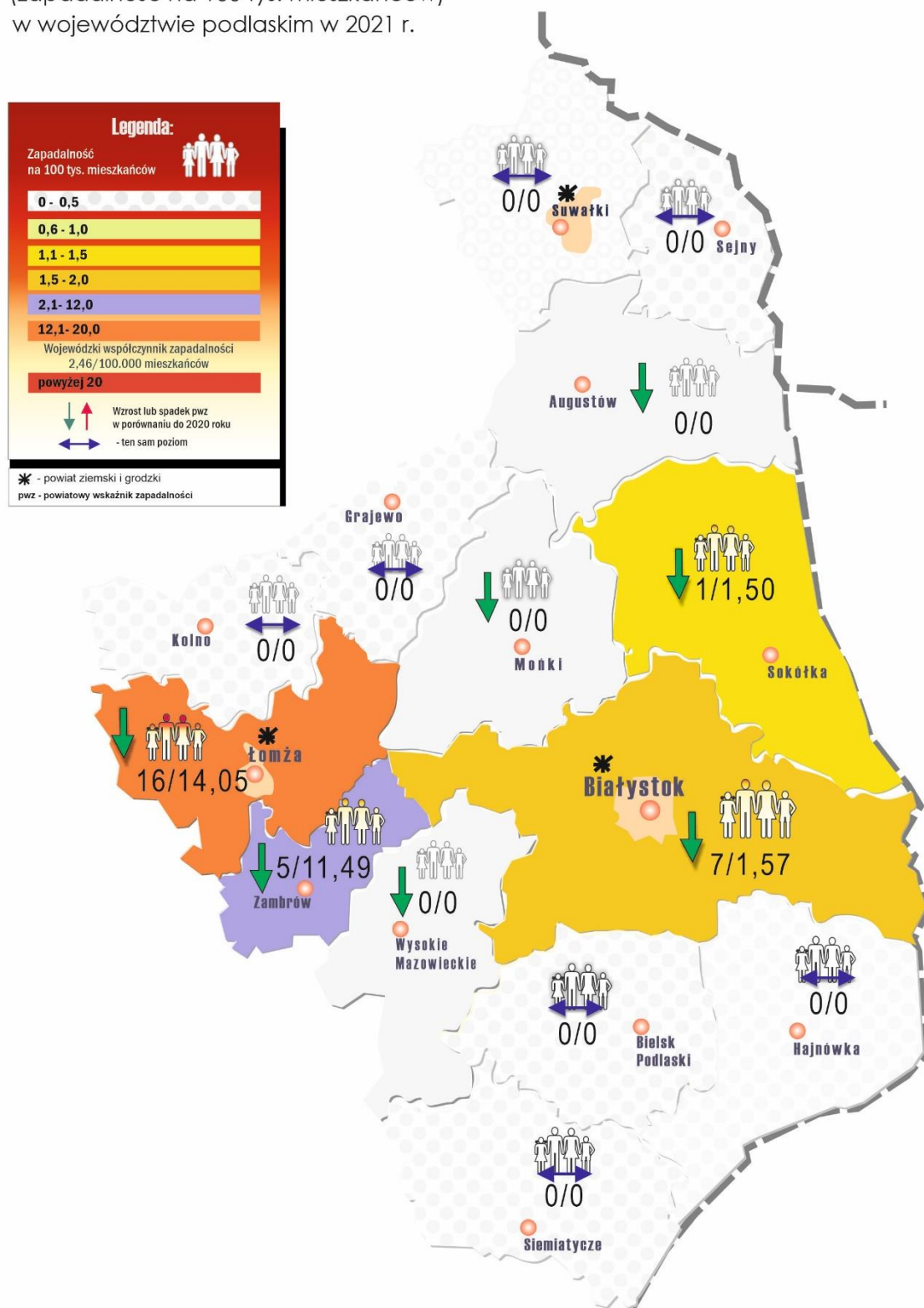
INNE BAKTERYJNE ZAKAŻENIA JELITOWE (wywołane przez *Clostridioides difficile*)

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców) w województwie podlaskim w 2021 r.

ZACHOROWANIA NA KRZTUSIEC

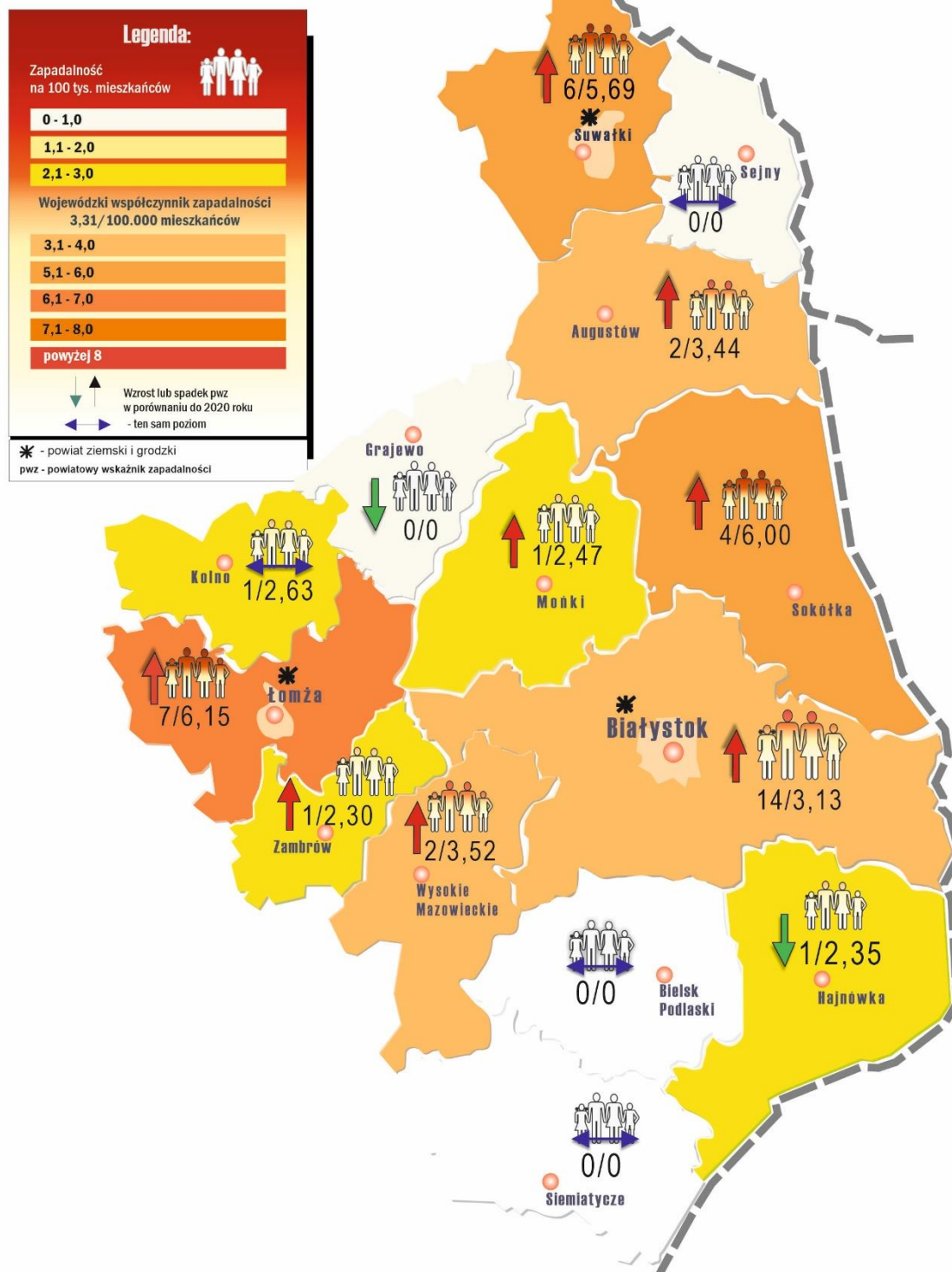
(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)
w województwie podlaskim w 2021 r.

ZACHOROWANIA NA WZW typu C

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)

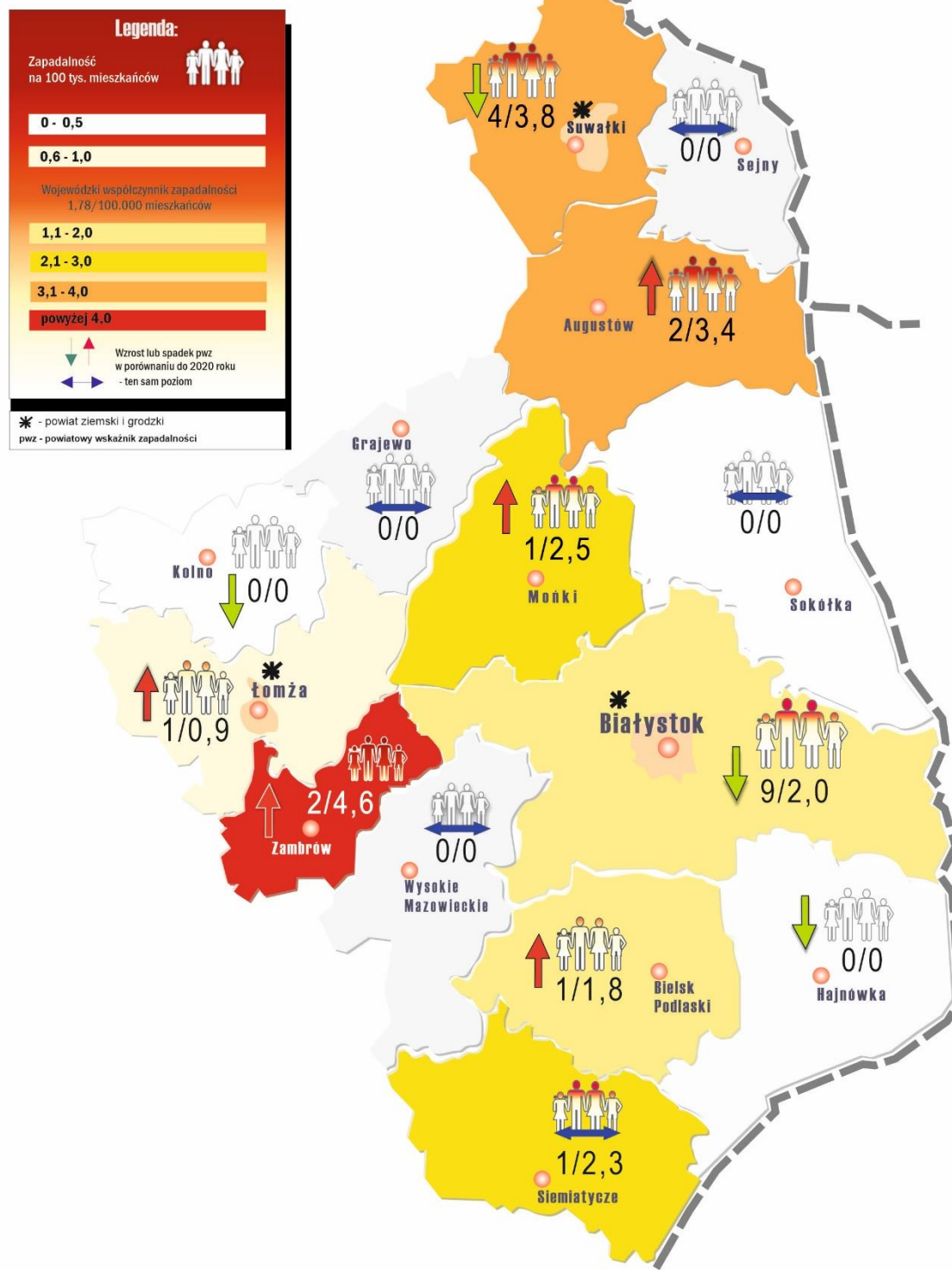
w województwie podlaskim w 2021 r.

NOWO WYKRYTE ZAKAŻENIA HIV

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)

w województwie podlaskim w 2021 r.

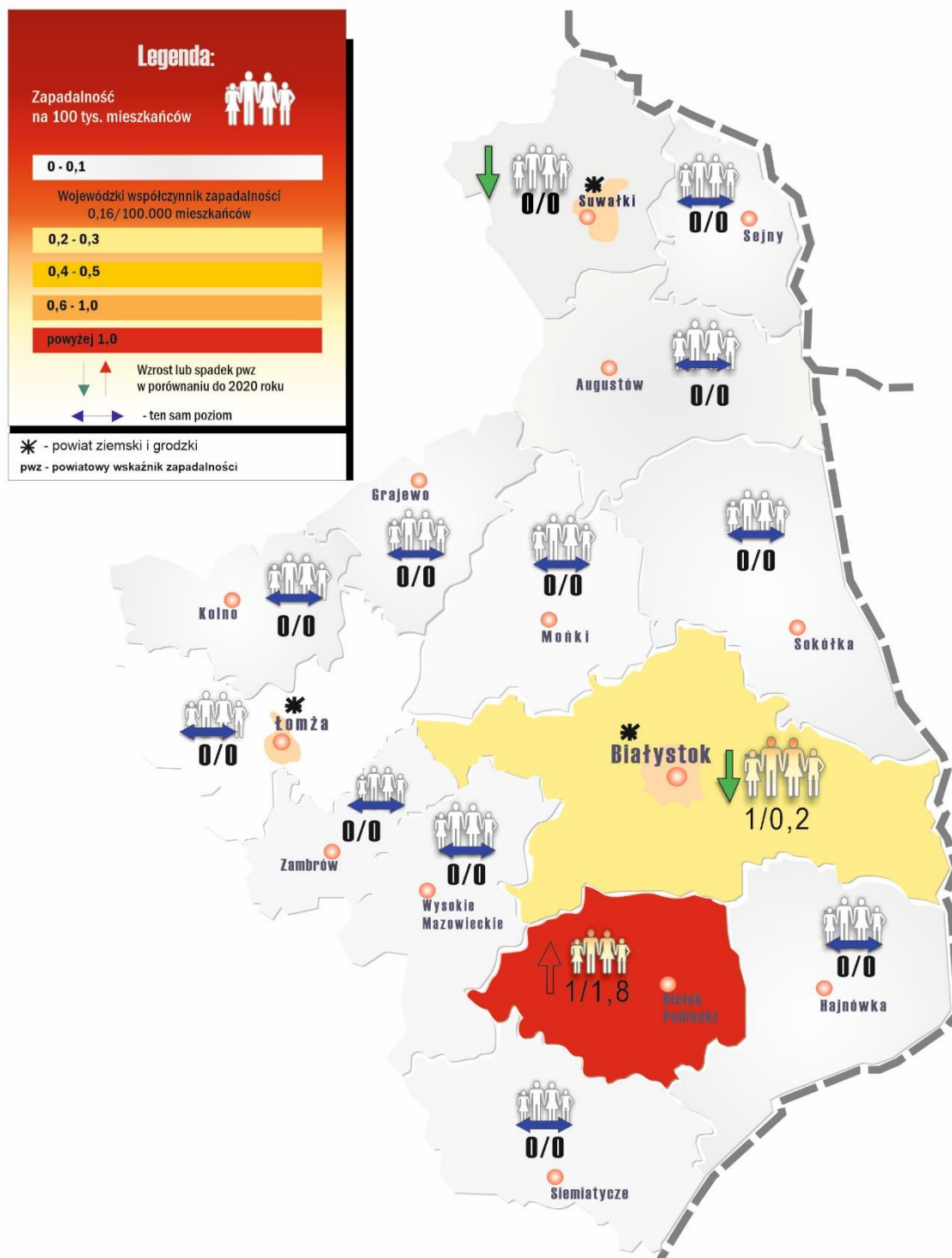

AIDS - ZESPÓŁ NABYTEGO UPOŚLEDZENIA ODPORNOŚCI

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)

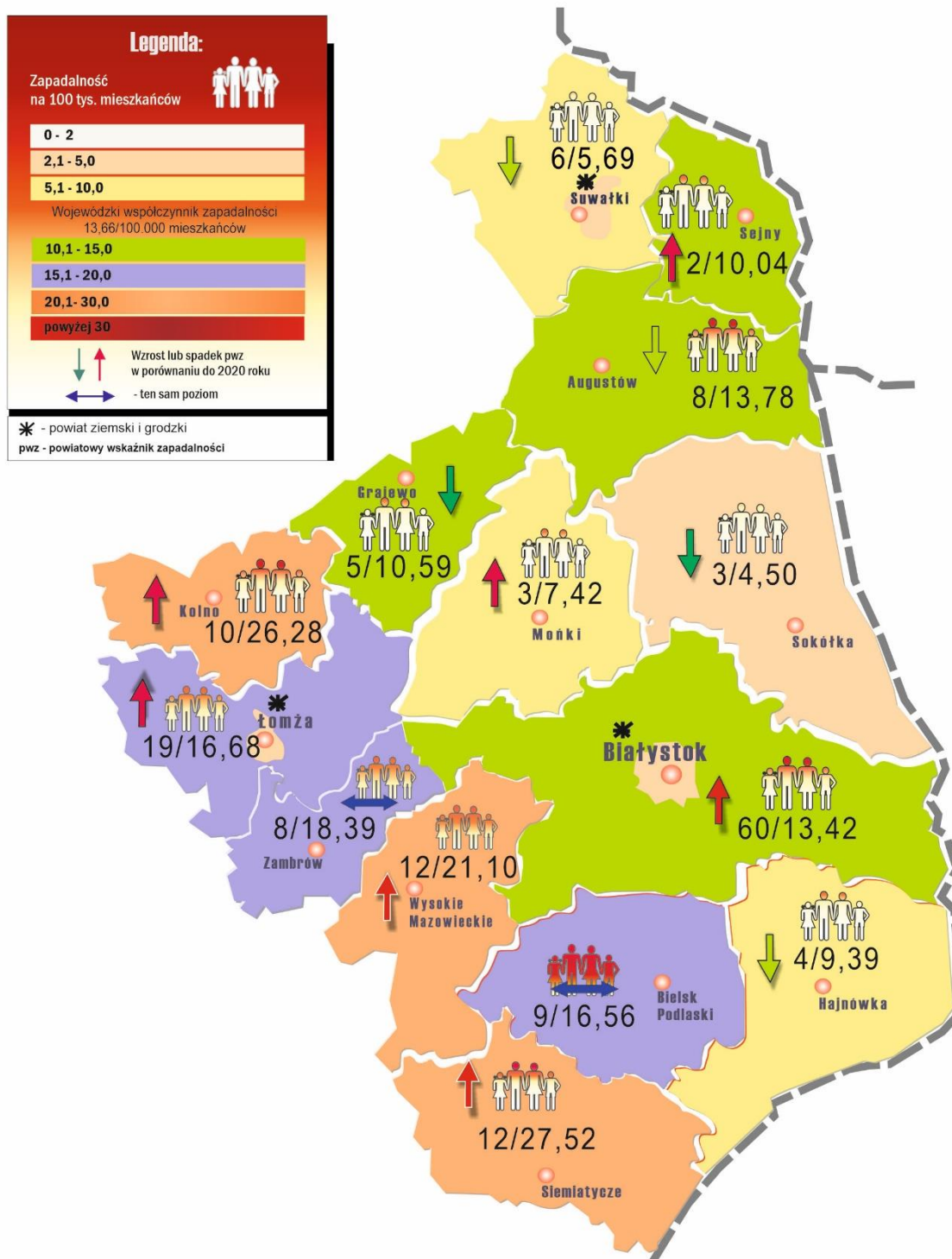
w województwie podlaskim w 2021 r.

ZACHOROWANIA NA SALMONELOZĘ - zatrucie pokarmowe

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)

w województwie podlaskim w 2021 r.

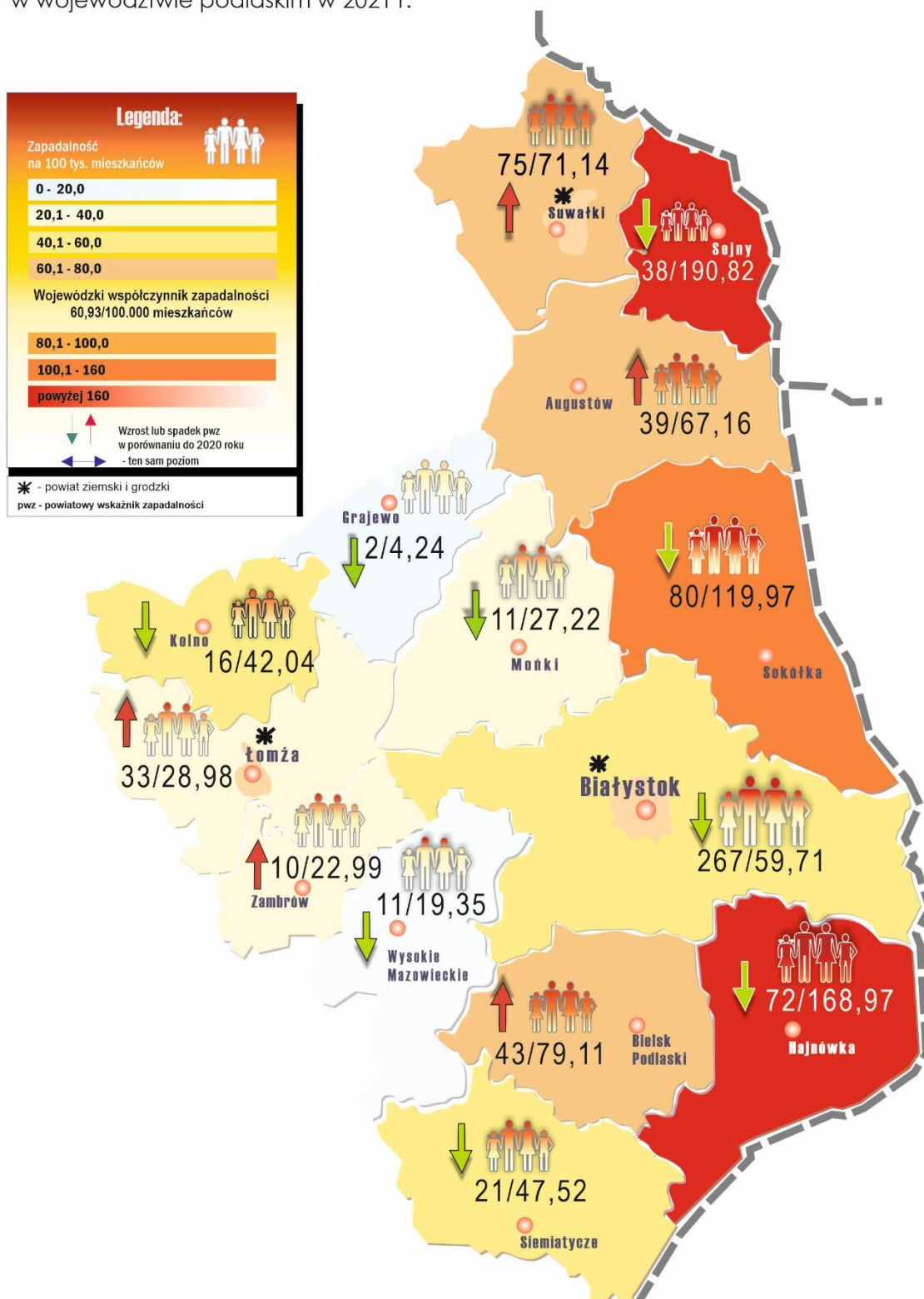

ZACHOROWANIA NA BORELIOZĘ

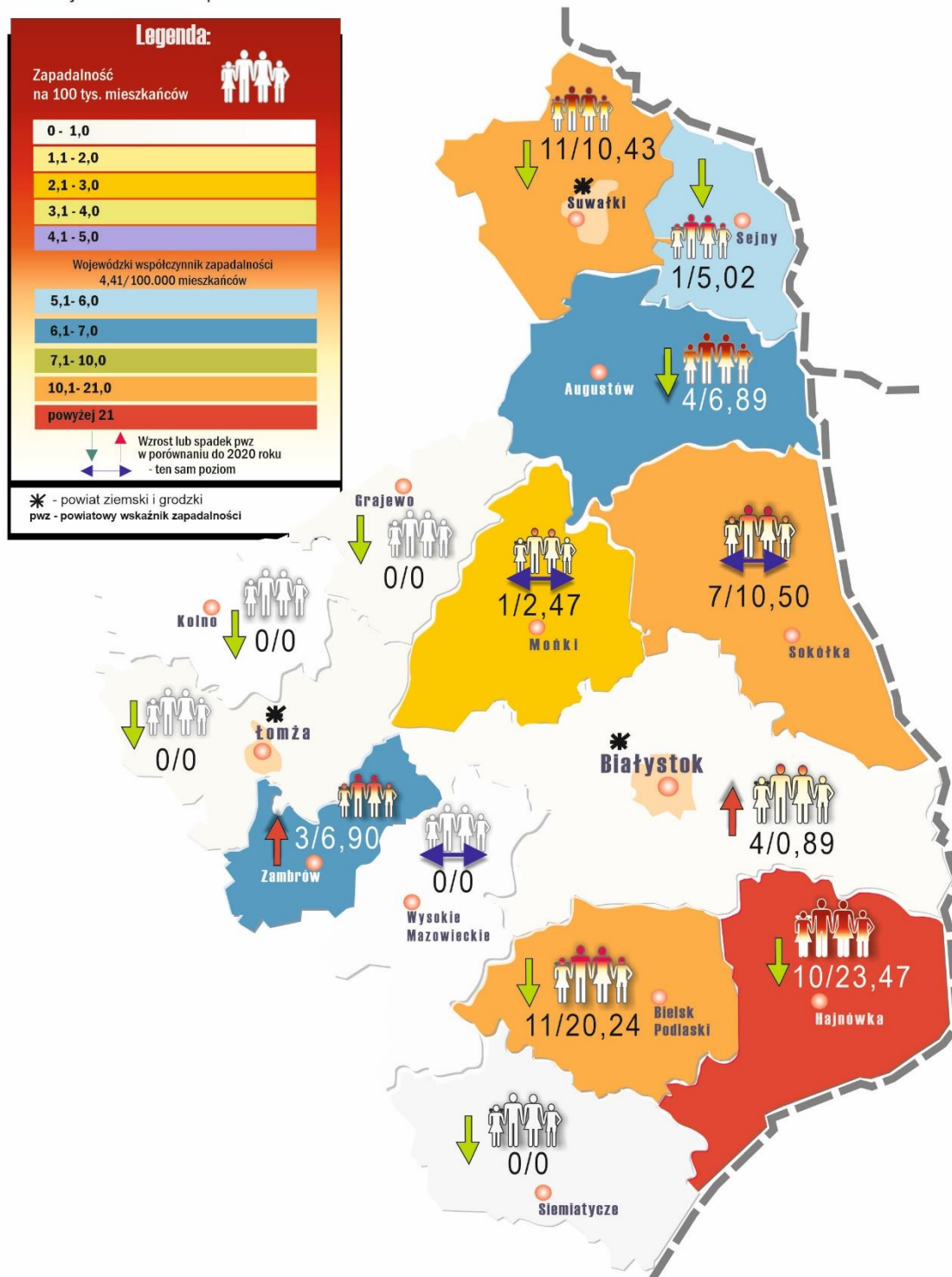
(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)

w województwie podlaskim w 2021 r.

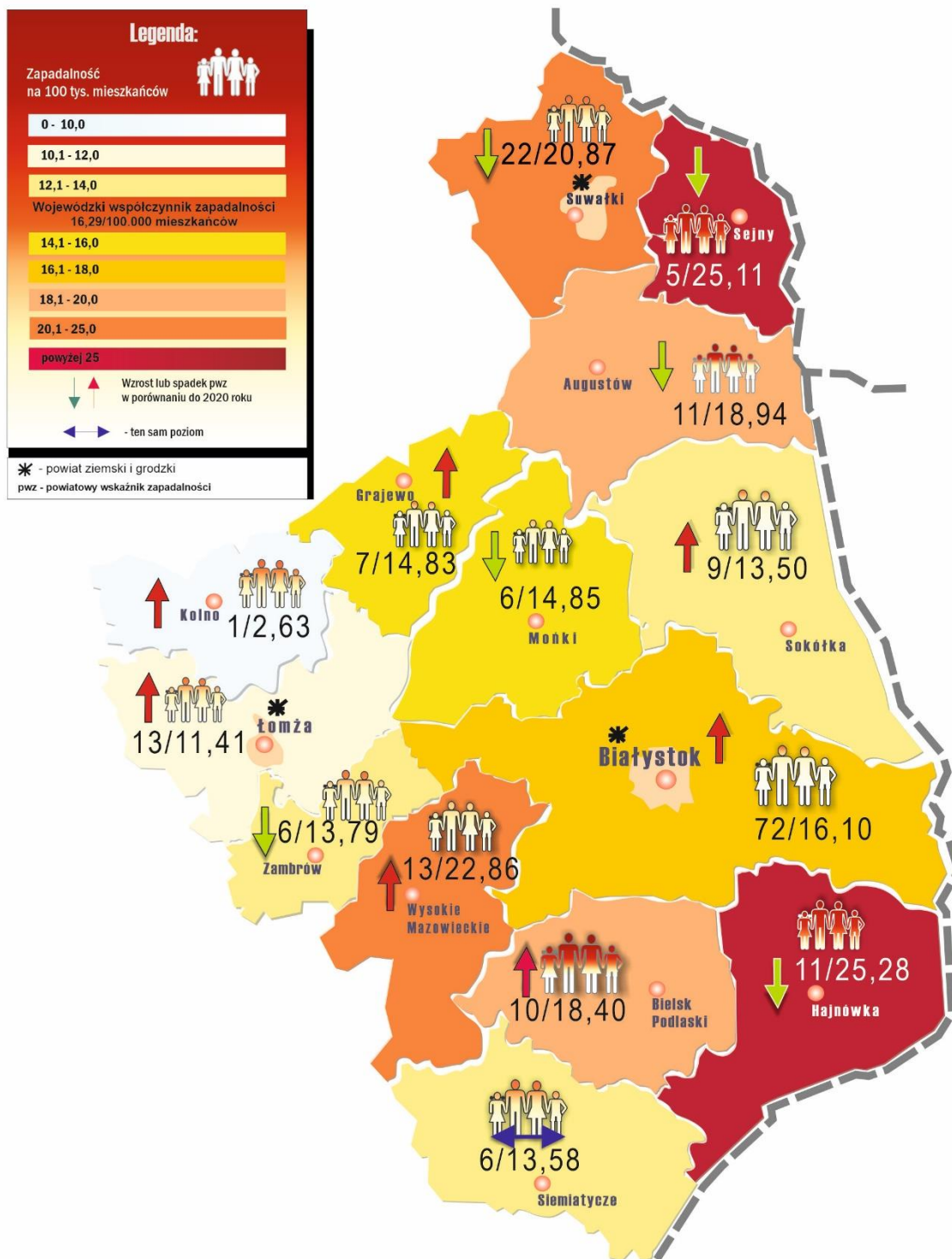
ZACHOROWANIA NA WIRUSOWE ZAPALENIE MÓZGU PRZENOSZONE PRZEZ KLESZCZE

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)
w województwie podlaskim w 2021 r.

WSKAŹNIK ZASZCZEPIENIA OSÓB NARAŻONYCH NA ZAKAŻENIE WIRUSEM WŚCIEKLIZNY

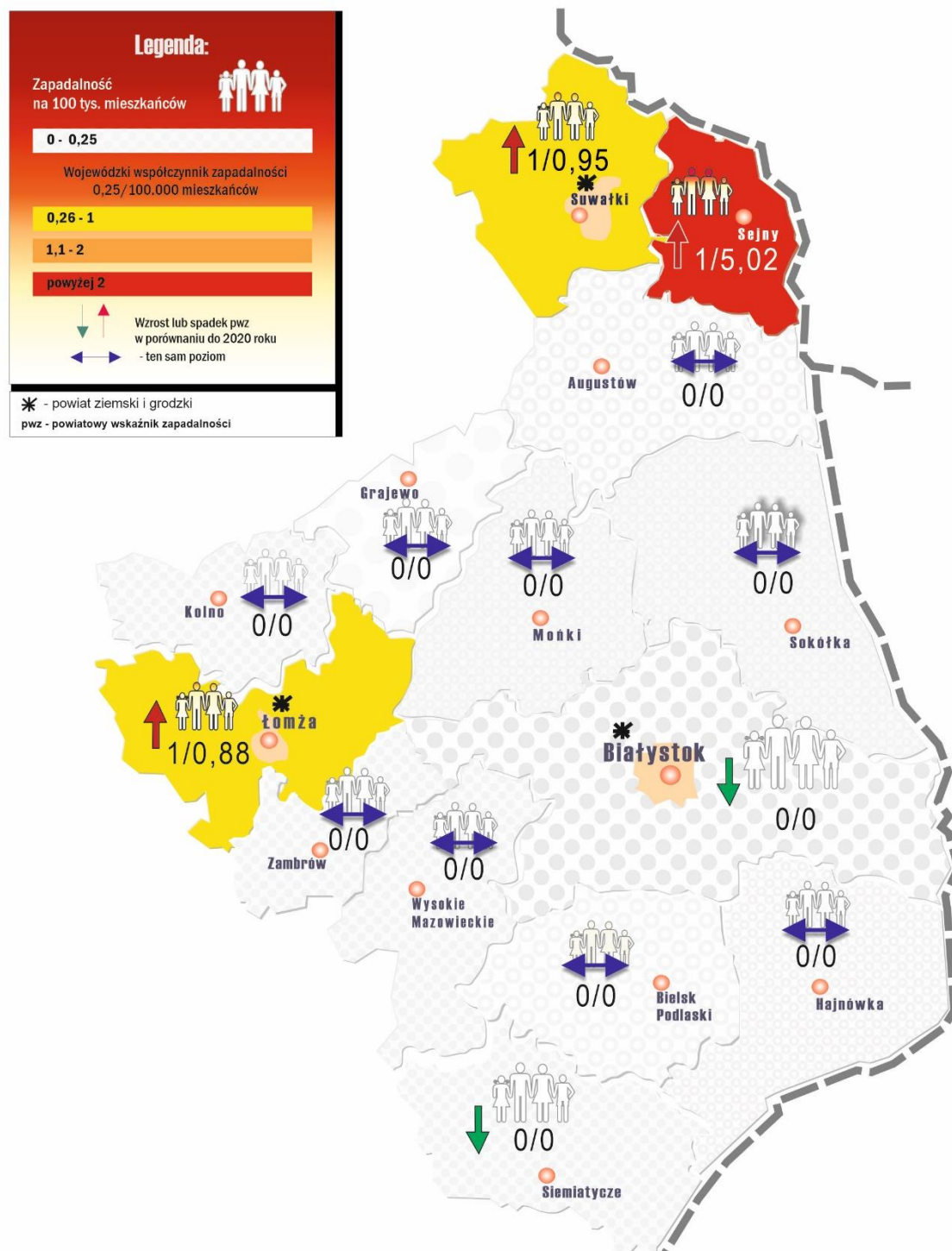
(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)
na terenie województwa podlaskiego w 2021 r.

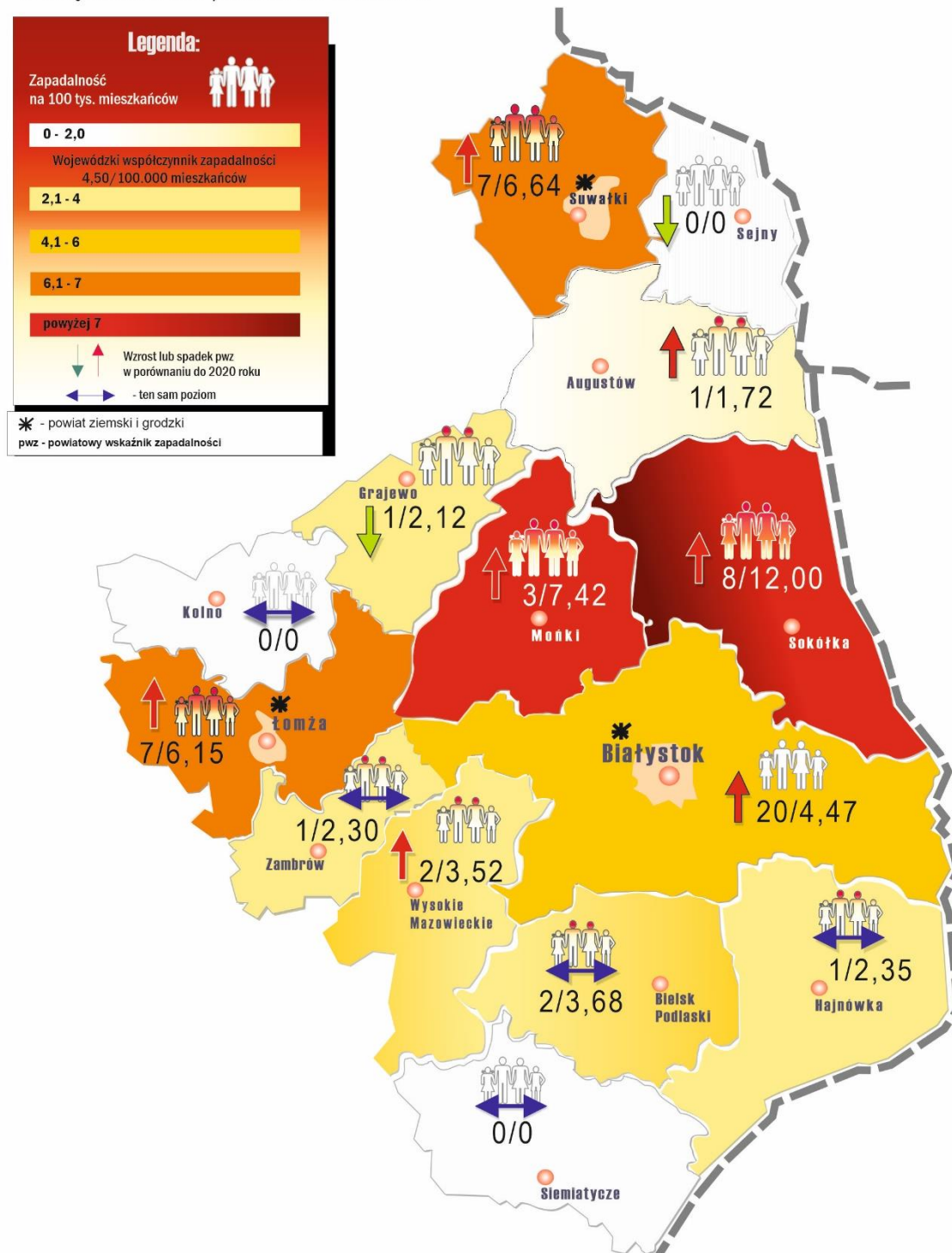
ZACHOROWANIA NA CHOROBY MENINGOKOWĄ -POSOCZNICĘ

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)
w województwie podlaskim w 2020 r.

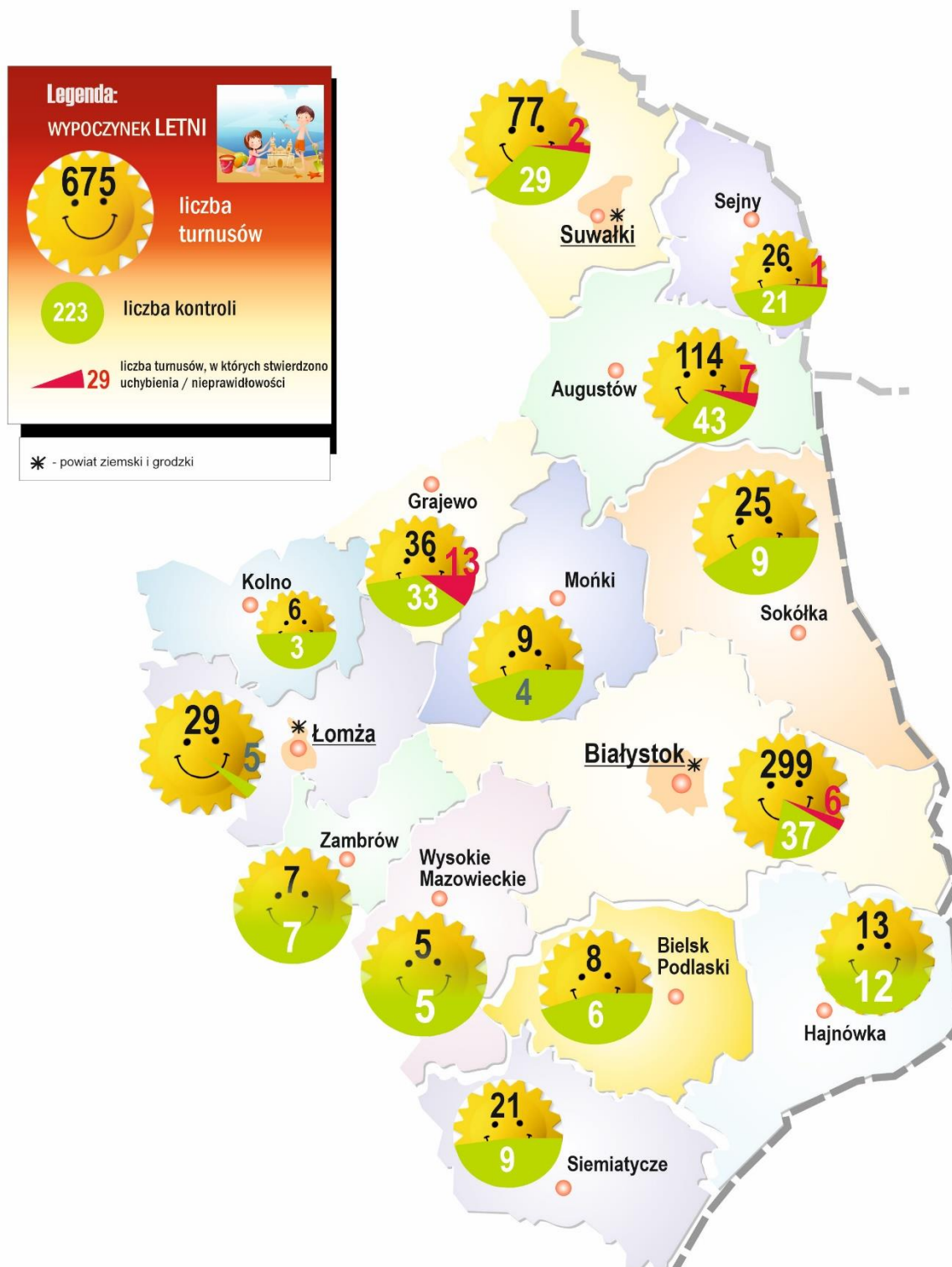
ZACHOROWANIA NA WZW typu B przewlekłe i bno.

(zapadalność na 100 tys. mieszkańców)
w województwie podlaskim w 2021 r.

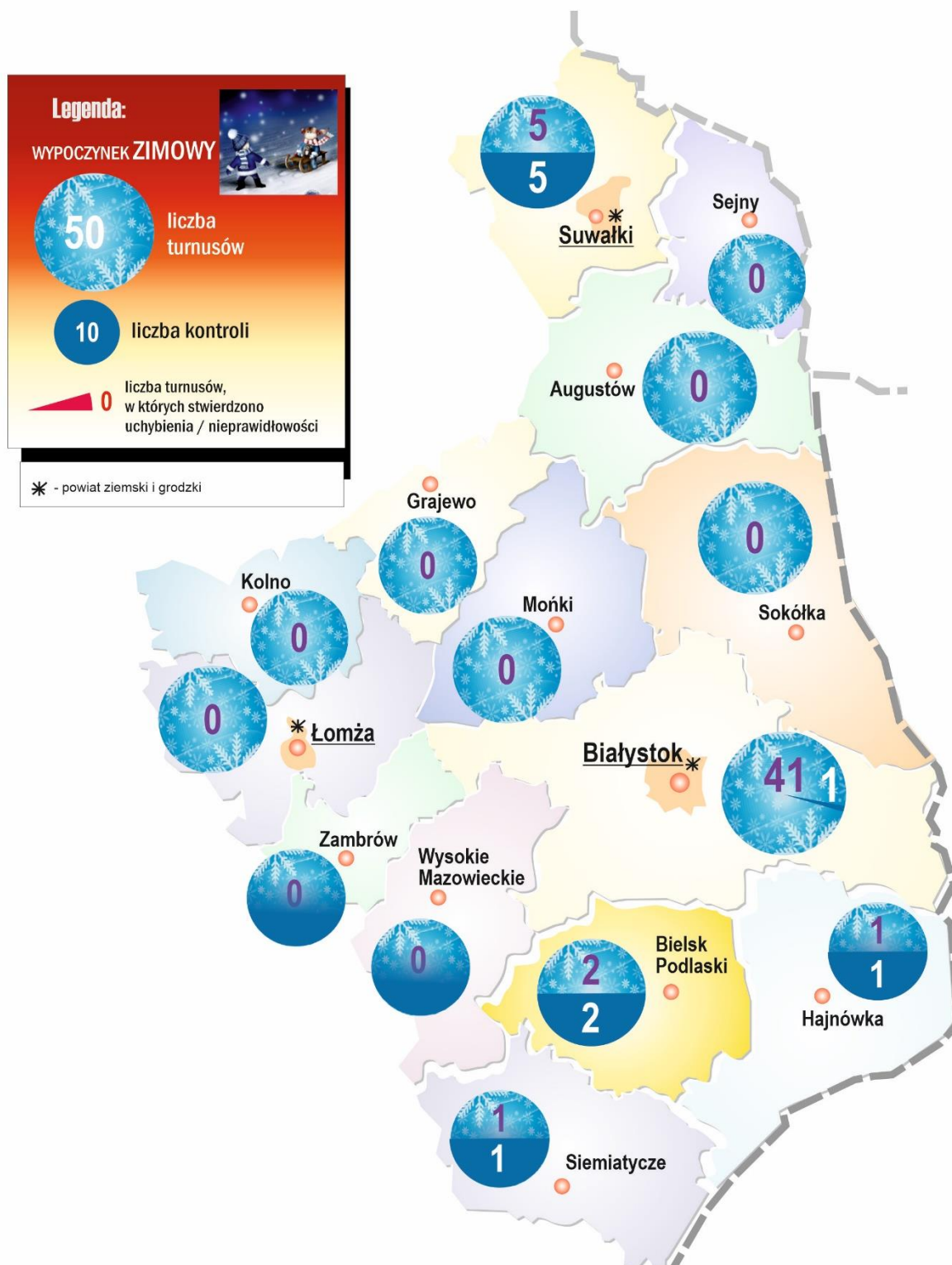

WYPOCZYNEK LETNI dzieci i młodzieży zorganizowany na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku.

WYPOCZYNEK ZIMOWY dzieci i młodzieży zorganizowany na terenie województwa podlaskiego w 2021 roku.

Opracowano: przez pracowników Wojewódzkiej Stacji
Sanitarno - Epidemiologicznej w Białymstoku
Pod kierunkiem : Ewy Jakubowicz

Opracowanie graficzne: *Jadwiga Górczyńska*
Koordynator projektu: *Artur Żamojda*

Zdjęcia w Ocenie są pozyskane ze źródeł własnych WSSE Białystok oraz z www.pexels.com, www.pixabay.com